

PUUTARHA

Lasitaidetta ja luomiskertomuksia

ViiVi Lehto

Kansikuvassa Garden-sarjaani kuvattuna mökilläni Kumpulan siirtolapuutarhassa.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

Kirjan taitto: Viivi Lehto 2020

PUUTARHA

Lasitaidetta ja luomiskertomuksia

Viivi Lehto

Kiitos kaikille minua inspiroineille puutarhoille, taiteilijoille ja teoksille – nykyajassa ja menneisyydessä.

Kiitos Taina Rajanti ohjauksesta, Tuija Aalto-Setälä ja Kati Repo kielen korjauksesta, vinkeistä ja tsemppauksesta, Asko ja Soile Tolonen antoisista keskusteluista koko elämäni ajalta ja kirjailainoista gradua varten.

Kiitos puolisoni, kumppanini ja työtoverini Markus Peltomäki järkähtämättömästä tuestasi, rakkaudestasi, rauhallisuudestasi ja uudennlaisesta heittäytymiskyvystäsi.

Kiitos leikkiseurasta, hyvästä huumorintajusta ja outouksien sietokyvystä lapsilleni linekselle ja Jaakobille vaihtelevissa tilanteissa.

Kiitos äitini Raija Lehto-Hietanen ja Matti Hietanen kaikesta avusta, lastenhoidosta ja patistamisesta. Kiitos veljeni Velimatti Hietanen ja sisareni Aino Hietanen siitä, että kannattelette minua, kun sitä tarvitaan. Perhe on uskomaton voimavara.

Kiitos mukanaulkijoille, ystäville ja rakkaille – liian monille, jotta voisin kaikkia tässä nimeltä mainita.

Mirkka Viivi Matilda Lehto-Peltomäki
Taiteen maisterin opinnäyte 2020

Master’s Programme in
Visual Cultures, Curating and Contemporary Art
(ViCCA)

Ohjaaja: Taina Rajanti
Tarkastajat: Taina Rajanti & Kirsti Taiviola

Tekijä	Mirkka Viivi Matilda Lehto-Peltomäki
Työn nimi	Puutarha - Lasitaidetta ja luomiskertomuksia
Laitos	Taiteen laitos
Koulutusohjelma	Visual Cultures, Curating and Contemporary Art (ViCCA)
Vuosi	2020
Sivumäärä	252
Kieli	Suomi

Tiivistelmä

Tutkin opinnäytetyössäni puutarhaa taiteellisen inspiraation lähteenä, kysyen mitä puutarha voi opettaa taiteilijalle ja mitä puutarha symboloi? Opinnäytetyöni jakautuu kahteen osaan; taiteelliseen produktioon ja kirjalliseen tutkielmaan. Työn pääpaino on taiteellisessa osuudessa. Tutkimukseni perustuu practice-led menetelmään. Puutarhan hoito ja oma siirtolapuutarhapalstani Kumpulassa avasivat minulle uudenlaisen tavan työskennellä taiteilijana. Prosessin lopputulos on laaja sarja puutarha aiheisia, värikkäitä ja moniulotteisia lasiveistoksia – Garden sarja. Kirjallisessa tutkielmassa olen tarkastellut työskentelyäni, inspiraation lähteitäni ja teoksiani aiheeseen liittyvässä viitekehityksessä.

Garden-sarja sisältää tällä hetkellä noin 80 teosta ja jatkan edelleen työskentelyä sen parissa. Työni produktiivisen osuuden tavoitteena on ollut syventää omaa ilmaisullista tapaani tehdä lasitaidetta. Teokset ovat valmistuneet kahteen yksityisnäyttelyyni; Puutarhassa (2019) ja Talvipuutarha (2020). Kirjallisen osan lopussa on näyttelyesittely ja teoslista. Garden-sarjassani puutarha kuvastaa sisäiseen kasvuun, tunteisiin ja intuitioon liittyviä teemoja, joita käsittelen lasitaiteen keinoin. Puutarha on opettanut minulle kärsivällisyyttä ja hetkiin piiloutuvaan kauneuden merkityksen. Teoksissani pyrin vangitsemaan katoavaisuuden olemuksen. Tavoitteeni on tallentaa hetkissä syntyvää henkistä pääomaa käsin kosketeltavaan, materiaaliseen muotoon.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa teen näkyväksi oman taiteellisen työskentelyni prosessia, inspiraation lähteitä sekä historiallista viitekehystä, josta työskentelyssäni ammennan. Esittelen, miten puutarha on vaikuttanut taiteelliseen työskentelyyni ja millaisia lähestymistapoja hyödynän työskentelyssäni. Olennaisia elementtejä multisensorisessa lähestymistavassani ovat käsillä tekeminen, musiikki ja leikki. Käsittelen myös näitä teemoja kirjallisessa osuudessa. Opinnäytetyöni on sukellus puutarhaan ja lasitaiteeseen, mutta se on ollut minulle matka omaan itseeni taiteilijana, muotoilijana ja ihmisenä. Omien teosteni taiteellisen sisällön kuvaaminen on vaatinut oman ammatillisen identiteettini ja motiivieni tutkailua, koska teoksiini liittyy autobiografisia elementtejä. Asettamalla ajatukseni teosteni rinnalle tarkasteltaviksi, osallistun ammatilliseen keskusteluun ja pyrin lisäämään taiteilijan omakohtaista tietoa taiteen tekemisen prosessista sekä teosteni taustoista. Avaan myös näiden teemojen merkitystä työskentelylleni tutkimuksessani.

Minulle materiaalisessa taiteessa kysymys on ainutkertaisuuden tulkinnasta ja kokonaisvaltaisesta aistillisuudesta. Sarjatuotannon ollessa standardi, mielestäni taiteen tehtävänä on tarjota erityisiä kokemuksia. Vaikka ajattelu, tieto ja teoreettiset prosessit ovat immateriaalisia, elämme yhä materiaalisessa maailmassa ja fyysisessä kehossa. Materiaalisen taiteen kieli, fyysinen olomuoto ja etenkin veistosten kolmiulotteisuus tavoittaa jotakin sellaista, mitä pelkät sanat tai kuva tietokoneen ruudulla eivät voi koskaan ilmentää. Materiaalinen taide koskettaa sanan konkreettisimmassa merkityksessä tavalla, joka ei ole mahdollinen muiden taiteiden kielillä.

Avainsanat lasitaide, lasi, muotoilu, puutarha, materiaalinen taide, luova prosessi, leikki, käsillä tekeminen, multisensorisuus, identiteetti, flow

Author	Mirkka Viivi Matilda Lehto-Peltomäki
Title of thesis	Puutarha - Lasitaidetta ja luomiskertomuksia
Department	Department of Arts
Degree programme	Visual Cultures, Curating and Contemporary Art (ViCCA)
Year	2020
Number of pages	252
Language	Finnish

Abstract

With this thesis, I study the garden as a source of artistic inspiration. In the research I looked for answers to the questions; What are the lessons of the garden for an artist? What does the garden symbolize? Thesis consists of two parts; artistic production and written research. The main focus of my thesis is in the artistic production. The theoretical research part is based of working with practice-led method. Gardening and my own allotment garden in Kumpula opened new ways of working as an artist for me. The final outcome of this process is a large, colorful and multidimensional collection of garden themed glass sculptures – Garden Series. Afterwards I viewed my sources of inspiration and the art pieces in a topic related framework.

Garden Series holds about 80 pieces at the moment and I am still continuing to work with the collection. The aim of the productive part was to deepen my expression as an artist in the field of glass art. During the process I have had two solo exhibitions; In the Garden (2019) and Winter Garden (2020). The written part of the thesis includes also a presentation of my solo exhibitions and list of works. I use glass art as my medium to represent the themes of inner growth, emotions and intuition. My own garden has taught me both patience and how to enjoy the beauty hidden in the moment. In my pieces in try to capture the nature of evanescence. My aim is to capture the learnings of the garden, originated in the vanishing moments, in material form.

In the research I made my artistic process, sources of inspiration and historical frame of reference visible. With different cases I demonstrate how the garden has influenced in my artistic practice and the type of methods I use; the key elements are working by hands, music and playing. These themes are also opened up in the research. My thesis is a deep dive in the to the enticing aspects of garden and glass art, but most of all it has been a journey to myself as an artist, designer and human being. Describing the artistic means and content of my works required reflecting on my professional identity and motives. This was relevant because many of my pieces include autobiographical elements. By introducing my thoughts alongside with my art works the aim is to increase written information based of artist´s personal knowledge about the process and the original thoughts behind the works in professional discussion.

For me the essence of the material art lies in the nature of singular interpretations and holistic sensuality. In these times, where serial production is the standard, I think the meaning of the art is to provide distinctive and unique experiences. Although thinking, knowledge, and theoretical processes are intangible, we still live in the material world and in the physical body. The language of the material art; the physical form, haptic approach and the three-dimensionality of sculptures, reaches something that mere words or and images on a computer screen can never express. Material art is touching in the most concrete sense; in a way that is not possible by using any other mediums.

Keywords glass art, glass, design, garden, material art, creative process, multisensority, making by hands, playing, identity, flow

Sisällys

1. JOHDANTO	11
1.1. Lähtökohdat	11
1.2. Taiteellinen osuus - Garden -lasiteossarja	11
1.3. Kirjallinen osuus	12
1.3.1. Kirjallisuudesta ja vaikutteista	13
1.4. Ammatillisesta taustastani ja motiiveistani	19
2. LASITAITEESTA & FLOW’STA	20
2.1. Lasitaiteen lumoa ja praktiikkaa	20
2.2. Lyhyt oppimäärä lasihytissä työskentelystä	21
2.3. Teollista muotoilua ja pantterin pilkkuja – Saara Hopea	26
2.4. Mistä flow syntyi?	28
2.5. Innoittava suomalaisen muotoilun kultakausi	30
2.6. Juuret – historian ja traditioiden vaikutus taiteelliseen työskentelyyn	32
2.7. Pohjolan kauneinta lasia ja luontoaiheita – taideteollisuuden luontomyytti	33
3. INSPIROIVAT PUUTARHAT	37
3.1. Paratiisin puutarha	37
3.2. Botaaninen taide ja kasvitiede	38
3.3. Yläluokan harrastuksesta kansan puutarhaksi	42
3.4. Puutarhakulttuurista siirtolapuutarhoihin	43
3.5. Puutarhoista ja ryytimaista Zacharias Topeliuksen sanoin	45
3.6. Villa Hellikki – oma puutarha ja mökki Kumpulassa	47
3.7. Kumpulan siirtolapuutarhan taiteilija-puutarhureita	52
3.7.1. Elämäniloinen Venny Soldan-Brofelt	52
3.7.2. Visionääri ja puutarhuri – Kaj Franck	55
2.7.3 Anna Retulaisen resonoivat ajatukset ja musikaalinen prosessini	58
4. TAITEELLISEN INSPIRAATION LÄHTEET	60
4.1. Garden-sarjan syntyyn vaikuttanutta musiikkia, runoutta ja kaunokirjallisuutta	60
4.1.1. Portti sisäiseen maailmaan	60
4.1.2. Kaihoa ja keskittymistä kuutamossa	64
4.1.2. Uusi päivä, uudet unelmat	68
4.1.3. Elämä on ihmeellinen	74
4.1.4. Kuin Liisa Ihmemaassa	79
4.2. Kuvataide inspiraation lähteenä	85
4.2.1. Claude Monét ja Givernyn puutarha	85

4.3. Muita minua eri prosessin vaiheissa inspiroineita kuvataiteilijoita	90
4.3.1. Kandinsky – kuvataiteen kapellimestari	90
4.3.2. Matisse ja epärealistinen elämänmyönteisyys	94
4.3.4. Giuseppe Archimboldo – luonnostelua vihanneksilla ja hedelmillä	100
4.3.5. Italian ihmemiehet ja minä	104
4.3.6. Caravaggion dramaattiset kasvit	112

5. TYÖSKENTELYSTÄ	115
5.1. Havaintoja, meditointia ja käsillä ajattelua puutarhassa	115
5.2. Moniaistinen luova prosessi – tapa hahmottaa maailmaa	118
5.3. Työskentelyfilosofiastani – Generalisti ja polypragmaattinen armastaja	124
5.4. Lasten kanssa, lapsen lailla – leikkiminen osana taiteellista prosessia	129
5.5. Lasin kauhukakara – Oiva Toikka	132
5.5.1. Kevään värejä	133
5.5.2. Oiva Toikan jalanjäljissä	134
5.5.3. Optimistiksi voi oppia	135
5.5.4. Oiva Toikka muistoissani	138
5.6. Ihmisen kosketus ja ajattelevat kädet	145
5.7. Piirretty viiva ja maalattu muoto	148
5.8. Taiteesta ja yhteistyöstä	152
5.9. Pelosta ja epäonnistumisista	156
5.10. Renessanssi-ihminen – Tapio Wirkkala	160
5.11. Teos puhalletaan henkiin – syntymän hetki	163
5.12. Intohimoa ja tiimitaitoja - Gunnel Nyman	166
5.13. Prosessista käytännössä – kamppailua kellon, kalenterin ja rahan kanssa	170
5.14. Käytännöllistä estetiikkaa – Aino Aalto	172
5.15. Garden-sarjan työstämiseen osallistunut tiimi	178

6. NÄYTTELYISTÄ	181
6.1. Puutarhassa – In the Garden	181
6.1.1. Puutarhassa, näyttelyteksti	185
6.1.2. Näyttelyesittely kuvina	186
6.2. Talvipuutarha – Winter Garden	198
6.2.1. Talvipuutarha, näyttelyteksti	201
6.2.2. Näyttelyesittely kuvina	203

7. YHTEENVETO	217
7.1. Loppusanat	217
7.2. Lähdeluettelo	220

TEOSLUETTELO	225
Viivi Lehto, Bio & CV	246

Kuvassa Garden-sarjaani kuvattuna mökilläni Kumpulan siirtolapuutarhassa.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

Kuvassa Garden-sarjaani kuvattuna mökilläni Kumpulan siirtolapuutarhassa.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

1.1. Lähtökohdat

TUTKIN opinnäytetyössäni puutarhaa taiteellisen inspiraation lähteenä, kysyen mitä puutarha voi opettaa taiteilijalle ja mitä puutarha symboloi? Opinnäytetyöni jakautuu kahteen osaan; taiteelliseen produktioon ja kirjalliseen tutkielmaan. Työn pääpaino on taiteellisessa osuudessa. Tutkimukseni perustuu practice-led menetelmään. Olen ensin työskennellyt käytännössä puutarhassani ja lasitaiteen parissa, jonka jälkeen olen tarkastellut työskentelyäni, inspiraation lähteitäni ja teoksiani aiheeseen liittyvässä viitekehityksessä.

Opinnäytetyöni taiteellisen osan tavoitteena on ollut syventyä puutarhan tematiikkaan ja pohtia teosten kautta, mitä puutarha voi opettaa filosofisella tasolla. Teoksissani olen pyrkinyt materialisoimaan puutarhan opetukset lasiveistosten muodossa. Prosessin aikana tavoitteenani on ollut kehittyä taiteilijana ja löytää oma ilmaisukieli lasitaiteessa. Kirjallisessa osassa tutkin puutarhakulttuuria, leikkiä ja multisensorisuutta inspiraation lähteinä ja taiteellisten metodien näkökulmasta. Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa teen näkyväksi taiteellisen työskentelyni prosessia, inspiraation lähteitä sekä historiallista viitekehystä, josta työskentelyssäni ammennan.

1.2. Taiteellinen osuus - Garden -lasiteossarja

Opinnäytetyöni taiteellinen produktio on laaja sarja puutarha-aiheisia lasitaideteoksia. Sarja sisältää tällä hetkellä noin 80 teosta ja jatkan edelleen työskentelyä sen parissa. Garden-sarjan lasiteokset ovat valmistuneet kahteen yksityisnäyttelyyni, Puutarhassa (2019) ja Talvipuutarha (2020); lisäksi opinnäytetyössäni esittelemieni teosten joukossa on aiemmin julkaisemattomia teoksia. Yksityisnäyttelyiden lisäksi teoksiani on ollut esillä useissa ryhmänäyttelyissä Suomessa ja kansainvälisesti.

Garden-sarjassani puutarha kuvastaa sisäiseen kasvuun, tunteisiin ja intuitioon liittyviä teemoja, joita käsittelen lasitaiteen keinoin. Puutarha on opettanut minulle kärsivällisyyttä ja nauttimaan hetkiin piiloutuvasta kauneudesta. Teoksissani pyrin vangitsemaan katoavaisuuden olemuksen. Näin tallennan hetkissä syntyvää henkistä pääomaa käsin kosketeltavaan, materiaaliseen muotoon. Joistakin teoksista olen tehnyt useita variaatioita ja pysähtynyt leikkimään erilaisilla lähestymistavoilla ja toteutusmahdollisuuksilla. Teossarja muodostuu värikkäistä ja moniulotteisista lasiveistoksista. Olin työskennellyt jo noin puolen vuoden ajan itsenäisesti Garden-sarjan parissa, ennen kuin valitsin sen opinnäytetyöni aiheeksi. Teoksissani olen pyrkinyt

materialisoimaan lasiveistosten muodossa niitä oivalluksia, joita oma siirtolapuutarhani on minulle opettanut. Hyödynnän teoksissani myös autobiografisia elementtejä, joita taustoitan kirjallisessa osuudessa. Työskentelyprosessissani olen käyttänyt multi-sensorista lähestymistapaa ja leikin elementtejä.

Opinnäytetyöni produktiivisen osuuden tavoitteena on ollut löytää oma ilmaisullinen tapa tehdä lasitaidetta. Joistakin teoksista olen tehnyt useita variaatioita ja pysähtynyt leikkimään erilaisilla lähestymistavoilla ja toteutusmahdollisuuksilla. Minulle lasitaide näyttäytyy kuningaslajina, joka vaatii taiteilijalta erityistä sitoutumista ja pitkäjänteisyyttä. Taiteellisen vision toteuttaminen parhaalla mahdollisella tavalla edellyttää, että oppii hyödyntämään materiaalin ominaisuuksia työskentelyssä ja löytää tiimin, jonka kanssa toteutus on mahdollista.

Garden-sarjan työstäminen on ollut minulle prosessi, jonka aikana myös puutarhateema on kehittynyt ja muuntunut. Alussa esillä olleet esittävämmät aiheet ovat vähitellen muuntuneet vaikutelmiksi ja abstrahoinneiksi. Puutarhaan liittyvien metaforien ja symbolien avulla pyrin rakentamaan teoksissani mielleyhtymiä, jotka liittyvät sisäisiin maailmoihin, tunteisiin ja prosesseihin. Kirjan lopussa esittelen erikseen taiteellisen produktion valokuvaamalla dokumentoituna koosteena. Tässä osuudessa käsittelen erikseen myös näyttelykokonaisuuksia.

1.3. Kirjallinen osuus

Kirjallisessa osuudessa kartoitan, miten puutarha-aihetta on käsitelty taiteessa ja mitä se aiheena symboloi. Taustoitan puutarhakulttuurin kehittymistä ja rantautumista Suomeen sekä puutarhateeman esiintymistä taiteessa. Millä tavoilla puutarha on toiminut taiteellisen innoituksen lähteenä ja miten puutarhaa ja kasviaihteita on aiemmin käsitelty taiteen kentällä?

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa teen näkyväksi oman taiteellisen työskentelyni prosessia, inspiraation lähteitä sekä historiallista viitekehystä, josta työskentelyssäni ammennan. Esittelen, miten puutarha on vaikuttanut taiteelliseen työskentelyyni ja millaisia lähestymistapoja hyödynnän työskentelyssäni. Esseemuotoisessa kirjallisessa osuudessa pyrin myös taustoittamaan teosteni autobiografista ulottuvuutta. Asettamalla teokseni ja ajatukseni tarkasteltaviksi osallistun ammatilliseen keskusteluun ja pyrin lisäämään taiteilijan omakohtaista tietoa taiteen tekemisen prosessista ja teoksistani. Tutkin multisensorisuutta ja leikkiä inspiraation lähteinä ja keskityn niihin erityisesti taiteellisen työskentelyn metodeina sekä avaan näiden teemojen merkitystä omassa työskentelyssäni.

Tutkimukseni avulla teen näkyväksi taiteen omaa, hiljaista tietoa, joka perustuu kokemukseeni taiteen tekemisestä. Se on tietoa, joka syntyy taiteellisen prosessin aikana taiteilijalle itselleen. Tällaista tiedon lajia taiteilija Teemu Mäki kutsuu taiteen omaksi tiedoksi ja määrittelee sen omassa jaottelussaan seuraavasti: ”/--/ se on tietoa taiteen nauttimisen taidosta, taideteosten tekemisen taidosta, taiteilijan intentioista ja pohdintoista sekä osittain myös teosten sisällöstä.”¹

Työni kirjallinen osuus on valmistunut pääosin postuumisti, näyttelyiden jälkeen, mutta olen hyödyntänyt kirjoittaessani työpäiväkirjojani, luonnoksia, valokuvia ja ajatuk-

siani koko työskentelyn ajalta. Kirjallisessa osuudessa olen reflektoinut myös ammatillisen identiteettini muutosprosessia, työskentelytapaa ja sen muutoksia. Kirjallinen osuus on rakentunut vähitellen teosten pohjalta ja laajentunut tutkimuksen osalta koskemaan osin sellaisiakin aiheita, joita en teosten suunnitteluhetkellä vielä ollut liittänyt niihin.

Käytän opinnäytetyössäni tutkija, kuvataiteilija Maarit Mäkelän luomaa retrospektiivisen katseen metodologiaa. Metodin avulla tarkastelen jälkikäteen luovaa prosessiani ja teoksiani vuoropuhelussa työni aihepiiriin liittyvän tutkimuksen, kirjallisuuden ja taiteen kanssa. Garden-sarjani teokset ovat rajanneet aihealuetta ja johdattaneet minua niihin teemoihin, joita tarkastelen opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa ja ne toimivat kirjallisen osuuden inspiraation lähteinä. Retrospektiivisen metodin mukaisesti olen luonut kirjallisessa osuudessa silmäyksiä aihealueisiin, jotka liittyvät teoksiini, joissa tieto kertyy kumulatiivisesti olennaisten asioiden noustessa yhä uudelleen esiin ja vahvistuessa.²

Kirjallisessa osuudessa kerron taiteellisen työskentelyni ominaisimmista teemoista ja tavoista; puutarhasta sisäisen kasvun paikkana, moni-aistisuudesta työskentelymetodin ja tapana hahmottaa ympäröivää maailmaa, leikin ja leikkimisen merkityksestä taiteelliselle työskentelylleni, tunteiden ja intuition merkityksestä sekä traditioiden vaikutuksesta teoksiini. Lisäksi olen halunnut nostaa esille myös tiimityöskentelyn merkityksen osana lasitaiteen tekemisen prosessia ja teosten näytteille asettamista. Pyrin esittelemään prosessiani myös kuvallisen materiaalin avulla.

Työskentelyni aikana ja tutkimuksessani olen peilannut omia valintojani myös suomalaisen lasitaiteen kaanoniin. Opinnäytetyöni sijoittuu uniikin lasitaiteen kentälle, sekä työskentelyprosessin että lopputulosten osalta. Pyrin tekemään näkyväksi myös sitä pinnan alla kulkevan historian ja taiteellisten vaikutteiden virtaa, joka kulkee suomalaisen lasitaiteen kollektiivisessa DNA:ssa.

Opinnäytetyöni avulla haluan kontribuoida lasitaiteen kenttää marginaalisena nykytaiteen alueena. Käsittelen lasitaidetta nimenomaan taiteena, en muotoiluna. Vaikka monet lasitaiteilijat ovat olleet myös muotoilijoita, kaikki lasitaide ei ole muotoilua vaan oma itsenäinen taiteen alueensa. Lasitaiteesta ei löydy paljoakaan taiteilijoiden itse tuottamaa kirjallista aineistoa, joka keskittyisi teosten taiteellisen sisällön ja työskentelyn pohdintaan. Löytämäni kirjallisuus oli pitkälti joko tutkimuksen näkökulmasta ”ulkopuolelta” tuotettua dokumentointia, joka keskittyi tapahtumien ja teosten luettelemiseen historiankirjoituksen näkökulmasta tai muotoilun näkökulmasta tuotettua prosessinkuvausta, joka keskittyi suunnitteluongelman tai teknisen ratkaisun kuvaamiseen ja ratkaisuun.

1.3.1. Kirjallisuudesta ja vaikutteista

Jo taiteellisen työskentelyni alkumetreiltä lähtien olen saanut innoitusta Gunnel Nymanin esseestä ”Lasi”, jonka hän kirjoitti alun perin Taide-aika -lehteen (2/1948). Tutustuin tekstiin ensi kertaa osana Uta Lauénin toimittamaa kirjaa ”Lasiin vangittu kauneus – Gunnel Nyman – 100 vuotta”. Historian havinasta kuiskasi toisen lasille sydämensä menettäneen taiteilijan ja naisen ääni, joka rohkaisi minua jatkamaan erityisesti sellaisina hetkinä, kun kohtasin haasteita. Olen palannut taiteilijan itse kirjoitta-

¹ Mäki (2005), 13-14.

² Mäkelä (2003), 23-28.

man esseen runollisiin sanoihin useita kertoja työskentelyni aikana ja lainaan tekstiä myös useampaan otteeseen opinnäytetyössäni.

Kirjallisen lähestymistapani tyylillisenä innoittajana voi pitää kuvataiteen tohtori, taiteilija Teemu Mäen esseistä koostuvaa teosta ”Näkyvä pimeys – esseitä taiteesta, filosofiasta ja politiikasta”, jossa hän pohtii taiteen määritelmää, roolia, kokemista ja kontekstia taiteilijan ja katsojan kannalta. Kirja muodostaa osan Mäen tohtorintutkimtoa Kuvataideakatemiassa 1997–2000. Erityisesti minuun on vaikuttanut Mäen luonteva tapa suhtautua ja kuvailla omaa, monia eri taiteenlajeja yhdistelevää taiteellista prosessiaan, joka sisältää paljon yhtäläisyyksiä omaan tapaani hahmottaa maailmaa ja tehdä taidetta.

Omaa taiteellista prosessiani olen reflektoinut erityisesti vasten psykologi, tutkija Mihaly Csikszentmihalyin teoriaa flowsta ja onnellisuudesta pyrkien jäsentämään sisäisiä motiivejani uuden praktiikan kehittämiseksi.³ Käsillä tekemisen ja ajattelun teemoja olen lähestynyt professori, arkkitehti Juhani Pallasmaan esseen ”Ajatteleva käsi, arkkitehtuurin eksistentiaalinen ja ruumiillinen viisaus” kautta. Essee on auttanut minua sanallistamaan omaa taiteellista prosessiani ja olen kokenut sen parissa monia oivalluksia. Essee kuvailee työskentelyn tapoja, joita olen itse intuitiivisesti käyttänyt pystymättä selittämään toimintani syitä.

Leikkiin ja leikkimiseen liittyvässä kappaleessa nojaan tutkija, taiteilija Katriina Heljakan väitöskirjaan ”Principles of adult play (fullness) in contemporary toy cultures – from Wow to Flow to Glow”, jonka avulla olen taustoittanut taiteelliseen työhön liittyvää aikuisen leikin olemusta.

Opinnäytetyöni kirjallista osuutta jäsennelessäni olen palannut useita kertoja Michel Foucault’n klassikkoteokseen ”Tiedon Arkeologia”. Erityisesti kipuilllessani, miten hahmotan kirjallisessa muodossa oman paikkani historiallisessa kaanonissa ja rakennan oman taiteellisen työskentelyni narratiivin suhteessa historiaan, kun kontekstit, olosuhteet ja kategoriat ovat sekä omassa työskentelyssäni että historiallisten esimerkkien välillä ajan saatossa vaihdelleet. Foucault’n ajatukset eivät suinkaan ole helpottaneet työskentelyäni, vaan päivänvastoin ne ovat saaneet minut ryhmittelemään kirjallisen osuuden aineistoa usealla eri tavalla; uudelleen ja uudelleen. Samalla olen tullut todistaneeksi omakohtaisesti oikeaksi Foucaultin teorian siitä, että tiedon arkeologia on väistämättä suhteellista ja tietoa voi jäsenellä monista lähtökohdista. Omassa taiteellisessa työskentelyssäni käsitteet kuten perinteet, vaikutukset, kehittyminen ja evoluutio ovat olennaisia ja eri teoksissani nämä näkyvät eri tavoin. Juuri näitä jatkuvuuden teemaa muuntelevia käsitteitä Foucault pitää erityisen ongelmallisina lähtökohtina tutkimuksessa ja arkistoinnissa, sillä ne houkuttelevat luomaan yhteyksiä, synteesejä ja kokonaisuuksia, jotka helposti hyväksytään tosina ilman tarkempaa tarkastelua. Kehitykseen ja evoluutioon viitattaessa hän haastaa oletuksen, että on olemassa jokin staattinen alku, keskikohta ja loppu, sillä todellisuudessa ne ovat aina liikkeessä. Foucault kuvailee, että tietoa järjestellessä yksittäinen teos, hänen esimerkiksi kirjaa, on kuin yksittäinen solmu suuressa verkostossa. Samanaikaisesti se liittyy useampiin eri kokonaisuuksiin, mutta sen ykseys on vaihtelevaa ja suhteellista.⁴ Opinnäytetyössäni päädyin lopulta järjestämään työni sisällön omaan työskentelyyni vaikuttaneiden teemojen mukaan ja luovuin lineaarisesta aikajanasta. Foucault’n ajatuksiin pohjaten tuntui lopulta teennäiseltä esittää prosessille alku ja loppu, sillä todellisuudessa monet työskentelyyni vaikuttaneet tekijät ovat olleet olemassa jo

³ Csikszentmihalyi (1990).

⁴ Foucault (1969), 33–36.

Kuvassa Gunnel Nymanin suunnittelema GN 33 Sipuli, Nuutajärvi 1947 (Private Collection). Kuva: Suomen Lasimuseo, Riihimäki (Kuva 1)

ennen työskentelyn aloittamista ja taiteellinen prosessini ei ole päättynyt, vaan jatkuu edelleen. Monia taiteeseen ja taiteelliseen työskentelyyn vaikuttavia tekijöitä on myös vaikeaa sijoittaa johonkin yksittäiseen kohtaan. Siksi olenkin ripotellut esimerkiksi taiteelliseen työskentelyyni vaikuttaneita taiteilijoita ja inspiraation lähteitä omaa prosessiani kuvaavan tekstin lomaan siinä järjestyksessä kuin ne tekstissä ilmenevät – silläkin uhalla, että se saattaa tuntua rakenteellisesti sekavalta.

Merkittävä osa lasin historiaan liittyvistä kirjoista ja niistä poimimistani viitteistä on Suomen Lasimuseon amanuenssin Uta Lauferin käsialaa. Vierailin myös useita kertoja Riihimäellä sijaitsevassa Suomen Lasimuseossa, jonka kokoelmat tarjoavat laajan otannan suomalaisen lasin historiaan. Erityisesti työskentelyni aikana minuun tekivät vaikutuksen Suomen Lasimuseon näyttelyt; ”Oivan Ihmemaassa” (10.5.–18.8.2019), joka keskittyi Oiva Toikan lasitaiteeseen ja ”EGS – Writing Stories with Three Letters” (15.2.–19.4.2020), jossa anonyymi graffititaiteilija EGS yhdistää lasitaidetta eri tekniikkoihin. Kumpaakin näyttelyä pidin inspiroivana esimerkkinä ennakkoluulottomasta tavasta työskennellä lasin parissa pysyen uskollisena omalle taiteelliselle visiolle.

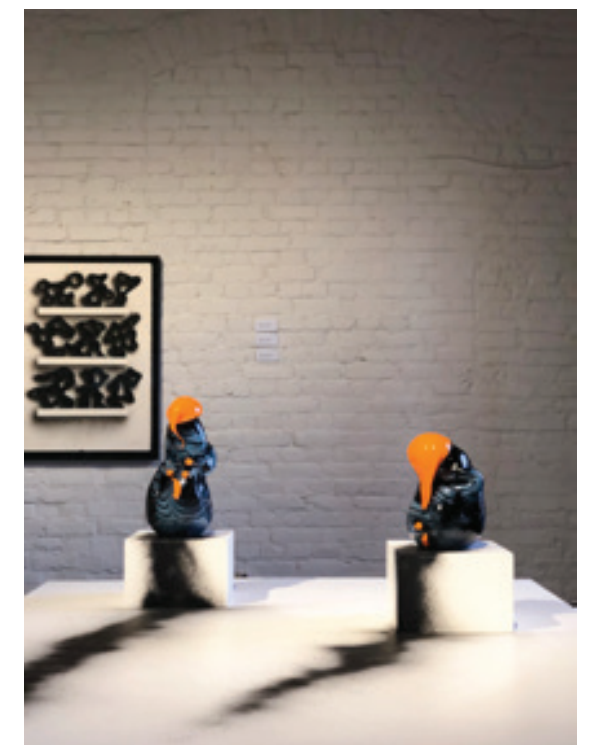
Muita työskentelyyni vaikuttaneita näyttelykokonaisuuksia ovat Iittala & Arabia Design Centren näyttelyt; ”PACE – Santtu Mustonen” (17.11.–24.2.2019), ”Makers of Now – tämän ajan tekijöiden uusi suunta” (2.–10.3.2019), ”Paratiisin Salaisuus – Birger Kaipiaisen Paratiisi-kuvion 50-vuotisjuhlanäyttely” ja ”Matti Klenell ja Iittala – 10 vuotta vuoropuhelua”. Olen työskennellyt freelancerina Design Lab Gallerian näyttelytöissä samanaikaisesti, kun olen työstänyt omaa Garden-lasitaidesarjaani ja osa näyttelyissä käsitellyistä teemoista on resonoinut vahvasti oman ajatteluni kanssa. Tämä on varmasti vaikuttanut työskentelyyni myös alitajuisesti. On kuitenkin vaikeaa tehdä yksittäistä viittausta näihin näyttelyihin; enemmän kyse on tavasta työskennellä osana laajempaa kokonaisuutta ja historiallista kontekstia, juuttumatta historian vangiksi ja katsoen tulevaisuuteen.

Puutarhaan ja taiteeseen liittyvät viitteet ovat peräisin monista lähteistä. Mainitsen lisäksi opinnäytetyössäni myös nimeltä taiteilijoita ja teoksia, joista olen ollut erityisen inspiroitunut tai vaikuttunut ja jotka tavalla tai toisella ovat olleet merkittäviä työskentelyni kannalta. Nämä eivät kuitenkaan kaikilta osin ole ”virallisia” lähdeviitteitä, vaan enemmänkin pyrkimys antaa lukijalle mahdollisuus tavoittaa ajatuskujani ja halutessaan tutkia aihetta itse lisää. Lisäksi tutustuin ja luin prosessin aikana runsaasti jo Aalto-yliopistosta valmistuneiden opiskelijoiden opinnäytetöitä.

Kuvia eräistä inspiroivista lasitaidenäyttelyistä,
joissa vierailin prosessin aikana.

Kuvat (yllä) Design Lab Galleriasta
Matti Klenell ja Iittala - 10 vuotta vuoropuhelua - näyttelystä
Kuvat: Iittala & Arabia Design Centre, Juho Länsiharju 2019
(Kuvat 2-4)

Kuvat (yllä) Suomen Lasimuseosta
EGS - Writing Stories with Three Letters - näyttelystä
Kuvat: Viivi Lehto, 2020

Kuvassa (yllä)
Hattaraa hiuksissa, Viivi Lehto 2018.
Akryyli kankaalle.
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Maalaus on omakuva ajalta,
jolloin aloin haaveilla lasitaiteen tekemisestä.

1.4. Ammatillisesta taustastani ja motiiveistani

Olen aiemmin toiminut muotoilun kentällä monenlaisissa rooleissa ja tehtävissä mm. muotoilijana, tuottajana, opettajana ja suunnittelijoiden managerina. Aloitin freelancerina ja yrittäjänä jo vuotta ennen kuin valmistuin teolliseksi muotoilijaksi Muotoiluinstituutista, Lahden Ammattikorkeakoulusta vuonna 2009.

Työelämässä olen toiminut niin muotoiluprojektien johtamiseen ja tuottamiseen liittyvissä tehtävissä kuin tekijänä mm. graafisen suunnittelun ja palvelumuotoilun toimeksiannoissa. Ammatillinen taustani teollisena muotoilijana on antanut minulle valmiudet toimia monenlaisissa tehtävissä. Korostuneen usein nämä tehtävät ovat asiakastoimeksiannoissa tähdänneet korkeatasoiseen, mutta käytännölliseen ja tehokkaaseen ongelmanratkaisuun. Projektit, joissa olen toiminut, ovat sijoittuneet muotoilun kentälle hyvin laajasti esimerkkeinä mm. matkustajaliikenteen opastamiseen ja tulevaisuuden visiointiin liittyvät hankkeet, erilaiset sisustukseen ja kodin ympäristöihin liittyvät toimeksiannot B-to-C -kentällä toimiville yritysasiakkaille ja kansainvälisten muotoilunäyttelyiden kuratoiminen. Olen toiminut yrittäjänä ja ollut myös osakkaana mukana neljässä muotoiluorientoituneessa yrityksessä.

Taiteellisemmin suuntautunutta omaa työskentelyä freelancerina ovat edustaneet monipuoliset kuvitustoimeksiannot kirjoihin ja julkaisuihin, kuosisuunnittelu, postikorttien suunnittelu ja yksittäiset vapaammat toimeksiannot mm. juhlapuvun suunnittelu asiakkaalle presidentin itsenäisyyspäivän juhlavastaanotolle.

Toimin yrityksessäni Musta Designissa nuorten suunnittelijoiden managerina ja agenttina, josta minut vuonna 2010 palkittiin Suomen Valtioneuvoston myöntämällä Sammontekijät-palkinnolla. Palkinto myönnettiin tunnustuksena siitä, että ”/--/ Lehto on rohkeasti etsinyt uusia yhteistyömuotoja muotoilun ja talouselämän välillä ja hänet tunnetaan alan uudistajana /--/”. Palkinnon perusteluja olivat mm. uudenlainen ajattelu, luovuus ja hyödyllisyys. Toimin tänä aikana myös aktiivisena jäsenenä AGMA ry:ssä, luovan talouden agenttien ja managerien yhdistyksessä, ja vuosina 2012-2014 yhdistyksen puheenjohtajana, kunnes jäin äitiyslomalle.

Huolimatta monipuolisesta ammatillisesta toiminnastani luovalla alalla, olen silti aina kokenut etsiväni jotain. Sellaista omaa ilmaisukeinoa, jossa voisin vapaammin toteuttaa taiteellista näkemystäni. Taiteellinen ilmaisu on kulkenut työssäni tavallaan piilossa, vaikka sillä on ollut merkittävä vaikutus sisäisenä moottorina, joka on ruokkinut kaikkea tekemisen paloa.

Vähitellen huomasin, että omat projektit alkoivat jäädä toimeksiantojen ja sellaisten projektien jalkoihin, joista sain eniten ulkopuolista tunnustusta. Samalla aloin muotoilijana jumiutua omaan käytännöllisyyden ja järkevyyden vaatimukseeni, enkä antanut mieleni vapaasti luoda uutta. Karsimalla rönsyt ja taiteellisen oman tekemisen, olin tullut karsineeksi luomisen ilon, riemun ja leikin – ne alkuperäiset syyt, joiden takia olin alalle hakeutunut. Minua myös vaivasi ajatus siitä, että en tavoittele parasta mihin pystyn ja ammatillinen kehitykseni pysähtyy. Myös äidiksi tuleminen muutti radikaalisti ajatustani hyvästä elämästä ja siitä, mitä todella haluan.

Psykologi, tutkija Mihaly Csikszentmihalyi toteaa aiheeseen liittyen, että päästäkseen voitolle nykyajalle tyypillisistä ahdistuksista, ihmisen täytyy tulla niin riippumattomaksi sosiaalisesta ympäristöstään, että sen tarjoamat palkkiot ja rangaistukset eivät ole ainoa yksilön käyttäytymistä ohjaava tekijä. Kiteytettynä: ihmisen täytyy itse oppia tuottamaan itselleen palkkioita ja kehittää kykyään löytää iloa ja merkitystä riippumatta ulkoisista olosuhteista.⁵

Näistä syistä päätin antaa tilaa sellaiselle työskentelylle, jonka parissa tunnen olevani onnellisimmillani ja johon tunnen sisäistä vetoa.

⁵ Csikszentmihalyi (1990), 36-37.

LASITAITEESTA & FLOW’STA

2.1. Lasitaiteen lumoa ja praktiikkaa

”Päivä oli ihana, väsyttävä! Olen ihan poikki ja totaalisen, ehdottoman rakastunut lasiin. Mun on pakko saada jatkaa! En tiedä miten voi jonkun materiaalin äärellä tuntua, kuin olisi tullut kotiin, mutta mulla on nyt se tunne. Hehkuva, kuuma, upea, polttava lasi on nopeaa, taipuvaa... kaikkea sitä mitä toivoin ja enemmänkin.”

Sunnuntaina 24.3.2019,
ote omasta päiväkirjastani ensimmäisen hyttipäivän jälkeen

LASI valitsi minut. Kokemukseni kiteytyi lasihytissä Nuutajärvellä alkuvuodesta 2019 ja sitä voi parhaiten kuvailla sanalla täydellinen hullaantuminen. Lasin uskomaton ilmaisuvoima nappasi minut otteeseensa, eikä enää päästänyt kukaan irti. Tunsin pitkästä aikaa vimmaista työskentelyn imua ja työniloa – halusin luoda taidetta ja materiaalik-si valikoitui lasi. Tämä odottamaton flow-kokemus ruokki haluani jatkaa työskentelyä lasin parissa ja kaavailemani kokeilu vei minut heti mukanaan.

Mihaly Csikszentmihalyin mukaan flow on tila, jossa ihminen on niin syventynyt toimintaansa, että mikään muu ei tunnu merkitsevältä. Kokemus itsessään tuottaa niin paljon iloa ja merkityksellisyyttä, että ihminen on jopa valmis maksamaan suuren hinnan voidakseen jatkaa tällaista toimintaa. Se on myös kokemus, joka on jokaisen tavoitettavissa, kun osaamme luoda sille oikeanlaiset olosuhteet.⁶ Myöhemmin olen saanut huomata omassa työskentelyssäni, että lasitaiteen teossa tämä flown kiteytyys on erityisen kuvaava; omalla kohdallani jopa mainittua taloudellista näkökulmaa myöten.

⁶ Csikszentmihalyi (1990), 19.

Kuva (oikealla)
Garden-sarjan lasiesinettä työstetään Nuutajärven lasikylässä.
Kuva: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

2.2. Lyhyt oppimäärä lasihytissä työskentelystä

Seuraavassa kappaleessa käyn läpi Garden-sarjan esineiden lasihytissä tapahtuvaan lasinvalmistukseen liittyvän prosessin vaiheet yleisellä tasolla, sillä viitataan käsitteisiin ja ympäristöön myöhemmässä tekstissä useita kertoja. Alla kuvattu prosessi kuvastaa sitä tapaa, jolla olemme tiimini kanssa työskennelleet Nuutajärvellä Lasikomppanian lasihytissä.

Ymmärtääkseen lasitaiteen suunnittelua ja syntyprosessia tai pystyäkseen toimimaan lasitaiteilijana on tunnettava riittävällä tasolla lasinpuhaltajien työskentelytapaa, ympäristöä ja välineistöä.

Lasinpuhaltaja on ammattilainen, joka hallitsee lasintyöstämisen taidon ja teknii-kat sekä tiedollisen osaamisen. Lasinpuhallustaito perustuu käsityöhön, vaatii hyvää kolmiulotteista hahmottamiskykyä ja taitavaa silmä-käsi koordinaatiota.

Lasihytti on lasinpuhaltajan työskentelytila ja paikka, jossa lasiesineet valmistetaan konkreettisesti. Hytissä sijaitsevat lasin sulatus- ja jäähdytysuunit ja muuta välineistöä.⁷ Työympäristönä lasihytti on lämmin, olosuhteista riippuen jopa kuuma. Lasimassa ja uunit ovat kuumia ja hohkaavat ympäristöönsä lämpöä. Myös työympäristön muut pinnat voivat olla kuumia, mikäli niitä on hyödynnetty lasin muovaamisessa. Työskentely lasihytissä vaatii tarkkaavaisuutta, ennakointikykyä ja yleistä tilannetajua. Eri työn vaiheissa työskentely vaatii myös suojautumista asianmukaisilla suojava-rusteilla. Suojalaseja tulee käyttää koko työskentelyn ajan ja vaatteiden on hyvä olla materiaalia, joka ei syty helposti.

⁷ Wikipedia, hytti.

Lasihytissä työskennellään työkunnassa eli verstakossa. Garden-sarjan lasiesineitä työstäessä verstakkoon kuuluu yleensä kaksi lasinpuhaltajaa, joista toinen toimii avustavissa tehtävissä. Toisinaan voidaan tarvita lisää apukäsiä, jolloin osallistun itse työskentelyyn tai työskentelyssä avustaa kolmas lasinpuhaltaja. Välillä Garden-sarjaa työstäessä hytissä on työskennellyt myös kaksi verstakkoa. Garden-sarjaa työstäneessä työryhmässä jokainen puhaltajista on osallistunut tarvittaessa kaikkiin työvaiheisiin, mutta yhdellä puhaltajista kerrallaan on työskentelystä päävastuu. Tämä työskentelytapa eroaa tehtaassa tapahtuvasta työskentelystä, jossa jokaisella työryhmän jäsenellä on yleensä tarkasti määritelty rooli.

Lasin raaka-aineseos, mänki, sulatetaan upokkaassa eli potissa. Sulatuslämpötila on 1500 astetta ja lasin työstölämpötila on noin 1200 astetta.

Lasinpuhaltaja työstää lasia lasihytissä muokkaamalla sitä erilaisin välinein ja tekniikoin. Omissa teoksissani yleisin käytetty tekniikka on vapaasti puhaltaminen, jota käytetään edelleen etenkin taidelasin valmistuksessa. Sarjatuotannossa puhalletaan yleensä enimmäkseen muottiin.

Vapaasti puhaltaminen tarkoittaa sitä, että puhalletun esineen valmistamiseen ei käytetä lainkaan muottia. Esinettä muovataan mm. määrällä sanomalehtipaperilla, puulaikoilla, kuupalla ja muita erilaisia työkaluja hyödyntäen. Lasinpuhallus tapahtuu suurin piirtein metrin mittaisella metalliputkella eli pillillä. Teoksen valmistusprosessi alkaa siitä, kun lasinpuhaltaja ottaa toisesta päästään kuumennetun pillin päähän sulaa lasimassaa ja tasoittaa sen niin, että se jakaantuu päähän tasaisesti. Tätä kutsutaan aloitukseksi. Kun lasinpuhaltaja puhaltaa aloitukseen ilmakuplan, syntyy posti. Postia kasvatetaan ottamalla lisää lasia tarvittava määrä sen päälle, lasia lisätään kerros kerrokselta niin kauan, että massa riittää esineen valmistamiseen.

Tätä aihiota aletaan työstämään pyörittämällä sitä ilmassa, muovailemalla sitä erilaisilla välineillä tai painamalla sitä erilaisia apupintoja vasten. Lasinpuhaltaja istuu työskentelyn ajan erityisesti työskentelyä varten suunnitellussa puhalluspenkissä, joka mahdollistaa aihion hallitun työstämisen ja pillin pyörittäminen ja työkalujen käyttö on helpompaa. Muovailun avulla pyritään saavuttamaan haluttu muoto. Prosessin aikana aihion lasimassaa vuorotellen kuumennetaan ja jäädytetään. Tällä pyritään optimoimaan lämpötila, joka kulloisessakin vaiheessa mahdollistaa muodonannon ja aihion manipuloimisen erilaisilla työvälineillä. Muotoilua jatketaan ja vaiheita toistetaan, kunnes aihio on saanut halutun muodon. Aikaansaatu lopputulos voi olla jo tässä vaiheessa valmis esine, joka irrotetaan pillistä ja saa vasta kylmätyöstössä lopullisen muotonsa.

Puhalletun esineen reuna pitää käsitellä aina jollakin tavalla erikseen. Garden-sarjan esineissä se tehdään joko kuumana hytissä driivaamalla tai kylmäkatkaisemalla ja hiomalla, kun esine on jäähtynyt.

Driivaminen on menetelmä, jossa esineen reuna muovataan hytissä kuumatyöstön aikana. Ensin pillissä kiinni olevan esineen pohjaan kiinnitetään kuumaa lasimassaa hyödyntäen rautatanko eli se puntteloidaan. Aihio kiinnittyy toisesta päästään punttelirautaan ja on yhä toisesta päästään kiinni pillissä. Tämän jälkeen aihio lyödään irti pillistä, jolloin tähän päähän syntyy aukko.

Irrottaminen pillistä tapahtuu pudottamalla katkaistavaan kohtaan vettä ja kopauttamalla, jolloin se irtoaa lämpöshokin johdosta. Aihio irtoaa kopautettavasta kohdastaan yleensä pienellä voimalla ja siististi.

Kuva (yllä)
Garden-sarjan lasiesinettä työstetään Nuutajärven lasikylässä.
Etualalla penkissä Paula Pääkkönen irrottaa esinettä pillistä, punttelin puolella Otto Koivuranta.
Vasemmalla Jonas Paajanen työskentelee drummellin edessä ja minä seuraan tilannetta.
Kuva: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

Tämän jälkeen sen työstämistä voidaan jatkaa puntteliraudan varassa. Aihioon syntyneen aukon reunaa lämmitetään, leikataan ja muovailaan lopulliseen muotoonsa pihdeillä ja se voidaan viimeistellä muita apuvälineitä hyödyntäen. On syntynyt uusi esine. Lopuksi esine irrotetaan puntteliraudasta aiemmin kuvatulla tavalla. Kylmätyöstävaiheessa punttelista jäävä rosainen jälki hiotaan pois lopullisesta esineestä.

Uudet esineet jäädytetään erityisessä jäädytysuunissa eli kyylarissa hitaasti huoneen lämpöiseksi siten, että niihin ei jäisi jännitteitä ja etteivät ne jäähtyessään rikkoontuisi. Mikäli esineet ovat valmiita eli niitä ei tarvitse lainkaan jatkotyöstää tai hioa jäädytyksen jälkeen, niitä kutsutaan hyttivalmiiksi. Garden-sarjan esineistä ”Aarten pesä”-veistokset on suunniteltu hyttivalmiiksi. Usein esineiden työstämistä kuitenkin vielä jatketaan ja ne viimeistellään kylmätyöstömenetelmien avulla; ne voidaan esimerkiksi katkaista, tai niitä voidaan hioa tai kaivertaa.

Garden-sarjan esineitä valmistettaessa käytetään muitakin kuin edellä esitettyjä lasintyöstömenetelmiä, esimerkiksi paperipaino-, filigraani- ja tikkuilmatekniikoita.

Esineiden väritys saadaan aikaan jauhevärejä ja tappivärejä eli puikkovärejä hyödyntämällä. Jauhevärit muistuttavat rakenteeltaan hienosokeria ja niitä löytyy monenlaisilla eri raekoolla. Tappivärit ovat värillisiä lasitankoja, joista katkaistaan sopivan kokoisia paloja, joita käytetään lasiesineiden väriytykseen monilla eri tavoilla.

Lähteet:
Suomen Lasimuseon verkkosivut, tietoa museoille, lasitekniikan sanasto luetteloinnin tueksi.
Riihimäen lasinpuhaltajakerhon verkkosivut.

Aukeaman kuvissa lasivärejä.
Vasemmalla työstän sopivaa värisekoitusta sirpaleista.
Käytämme sirpaleita mm. Aarteen pesä -veistosten väriytykseen.

Kuva ylhäällä: muistiinpano kännykällä, Viivi Lehto 2020
Kuvat vasemmalla: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019-2020

Kuvassa (alla)
Saara Hopean vuonna 1952 suunnittelemat
juomalasi 20cl (sarjanumero 1718) ja
kaadin 100cl (sarjanumero 1618), Nuutajärvi.
Kuva: Suomen Lasimuseo.
(Kuva5)

Kuvassa (oikealla)
Saara Hopean uniikki taidelasiesine vuodelta 1959.
Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin
(Kuva 6)

2.3. Teollista muotoilua ja pantterin pilkkuja – Saara Hopea

Saara Hopea (1925-1984) valmistui huonekalupiirtäjäksi Taideteollisuuskeskuskoulusta jatkosodan jälkeen vuonna 1946. Pian valmistumisen jälkeen Kaj Franck palkkasi hänet avukseen Nuutajärvelle lasiesineitä suunnittelemaan. Franck sai monien muiden toimiensa lisäksi tehtävän uudistaa Nuutajärven tehtaan mallistoa. Franckin vaikutus näkyy yhtenäisenä taiteellisenä linjana mallistossa, mutta työskentelyilmapiiri tehtaalla oli kuitenkin vapaa. Hopean suunnittelemissa esineissä lähtökohtana oli 1950-luvun funktionalistinen estetiikka, käytännöllisyys ja tehtaan tekniset rajoitteet. Esineitä suunniteltiin teollisen muotoilun periaatteen mukaisesti ja niille määriteltiin ennen suunnittelutyön aloittamista hintaluokka, kohderyhmä ja tekninen toteutustapa. Hopea suunnitteli myös taide-esineitä, joissa suunnittelutyö oli vapaata ja leikkisää. Hän teki myös uran korumuotoilijana ja siirtyi Nuutajärven vuosien jälkeen perheyrittäjänsä taiteelliseksi johtajaksi.⁸

Minua inspiroi Hopean kyky suunnitella eleettömiä, Franckin vision mukaisia laseja, joissa hän suunnittelijana paneutuu toteuttamaan toimeksiannon mukaisia esineitä saavuttaen erinomaisen kauniita lopputuloksia. Monista Hopean suunnitelmista laseista ei voi tietämättä sanoa, ovatko ne hänen vai Franckin suunnittelemia. Mielestäni se osoittaa rautaista ammattitaitoa.

Hopean taiteellisesta lasituotannosta pidän erityisesti hänen Pantteri-maljakostaan, joka on toiminut inspiraation lähteenä ”Hunajapurkki”-sarjalleni. Minusta on myös kiinnostavaa, että eleettömiä lasistoja suunnitellusta Hopeasta kuoriutui hänen taiteellisessa tuotannossaan pantterin kesyttäjä. Myöhemmin korusuunnittelijana hän oli hyvinkin koristeellinen ja haki vaikutteita esimerkiksi Intiasta.

⁸ Bibliografiakeskuksen verkkosivut, Kansallisbibliografia, haku: Saara Hopea-Untrach

Hunajapurkki ja sen sukulaiset:

Kuvassa (yllä) Hunajapurkki No. 2, Garden-sarja, Viivi Lehto 2019
Kuva: Garden-sarja, Studio, Hannakaisa Pekkala 2019.

Kuvassa (oikealla) Saara Hopean teos Pantteri/ SH 109, vuodelta 1954 Nuutajärvi.
Kuva: Designmuseon verkkonäyttelyt
(Kuva 7)

Kuvassa (alla) Kerttu Nurminen Hilla 1970-luvun puolivälistä, joka kuului Nuutajärven ensimmäisiin Art-esineisiin.
Kuva: Suomen Lasimuseo/ Timo Syrjänen
(Kuva 8)

2.4. Mistä flow syntyi?

Ennen työskentelyn aloittamista olin pitkään unelmoinut lasitaiteen tekemisestä, mutta en ollut uskaltanut tarttua ajatukseen konkreettisesti. Alun perin hakeuduin luovalle alalle, koska ihailin Suomen taideteollisen kultakauden ikonisia mestareita, joista moni työskenteli lasitaiteen ja lasin parissa. Lasitaide on siis aina näyttäytynyt minulle eräänlaisena kuningaslajina.

Minulla oli tarve omaehtoiselle, luovalle työskentelylle, joka mielestäni on jo lähtökohtaisesti itsessään palkitsevaa. Olin aloittanut uudelleen aktiivisesti luonnostella, maalata ja piirtää puutarhassani, mutta en ollut vielä asettanut työskentelylleni päämäärää. Olin siis aiheelle valmiiksi virittynyt ja työskentelin sen parissa. Aikaisemman kokemukseni takia minulla oli jo muotoilusta, taiteesta ja taideteollisuudesta yleisellä tasolla hyvät pohjatiedot ja -taidot. Olin kuitenkin turhautunut ja pitkästynyt tiedostaessani, että en erityisesti kehity. Tavoittelin samoja tuntemuksia, joita alalle tullessani sain, saavuttamatta niitä enää vanhoilla keinoilla.

Mihaly Csikszentmihalyin teorian mukaan tietyt erityiset kokemukset ja toiminnot synnyttävät flow’n tunnetta todennäköisemmin kuin toiset. Tällaisia toimintoja kutsutaan flow-toiminnoiksi ja ne on suunniteltu edistämään optimaalista flow-kokemusta. Näille toiminnoille yhdistäviä tekijöitä ovat säännöt, jotka edellyttävät taitojen oppimista, tavoitteet, jotka antavat palautetta ja mahdollisuuden kontrolloida tilannetta. Lisäksi ne tarjoavat mahdollisuuden keskittymiseen ja paneutumiseen. Tällaiset flow-toiminnot tuottavat iloa synnyttäviä kokemuksia: leikki, taide ja rituaalit ovat eräitä esimerkkejä, jotka on lähtökohtaisesti suunniteltu niin, että ne auttavat osallistujia ja katsojia saavuttamaan järjestyneen mielentilan, joka tuottaa iloa.⁹ Flow’n saavuttamisen edellytyksenä pidetään tunnetta siitä, että taidot riittävät kohtamaan haasteet tavoitteisiin suuntautuvassa, sääntöjen rajoittamassa toiminnassa. Samalla ihminen saa selkeää palautetta siitä, miten onnistuu suorituksessa ja keskittymisen on niin intensiivistä, että tarkkaavaisuus ei riitä muista asioista huolehtimiseen. Tietoisuus itsestä katoaa, aikakäsitys muuttuu ja toiminta on itsessään niin palkitsevaa, että ihmiset ovat valmiita ryhtymään toimintaan sen itsensä takia.¹⁰

Omalla kohdallani lasitaide tarjosi alustan, jossa kaikki nämä osa-alueet toteutui-
vat, ja mahdollistivat flow-kokemuksen saavuttamisen. Lasitaiteen aihepiiri oli yleisel-
lä tasolla minulle tuttu; koin sen kiinnostavaksi, motivoivaksi ja halusin oppia uutta. Samalla lasimateriaali ja sen työstämismahdollisuudet tarjosivat tietyt säännöt ja rajat, joiden puitteissa jouduin toimimaan. Haastava materiaali avasi myös kokonaan uudenlaisen toimintaympäristön lasihytissä ja työskentelytavan lasinpuhaltajien kans-
sa. Luova prosessi oli minulle tuttu, mutta asettui uudenlaiseen kontekstiin ja opin, opettel-
in ja kokeilin uusia tapoja työskennellä, joka kehitti minua yleisesti taiteilijana. Asetin itselleni tavoitteeksi oman, ensimmäisen näyttelyn pitämisen vuoden sisällä työskentelyn aloittamisesta. Tämä lisäsi haastetta, mutta kannusti samalla jatkamaan

aiheen parissa ja tavoittelemaan yhä parempia lopputuloksia. Flow’n saavuttamisen teoria toteutui siis käytännössä työskentelyssäni ja kiteytyi usein lasihytissä teosten syntyhetkellä positiivisena kokemuksena. Pitkän ideointi-, luonnostelu-, valmistelu- ja työskentelyrupeaman päätteeksi veistokseni saivat lasinpuhaltajien käsissä fyysisen olomuodon. Lasihytissä työskennellessämme olin hyvin virittyneessä tilassa, valppaana kommentoimaan työn etenemistä, jotta saavuttaisimme toivomani lopputuloksen. Teosten onnistuessa (tai epäonnistuessa), sain välittömästi konkreettista palautetta kehityksestäni. Kun mielestäni onnistunut teos saatiin valmiiksi ja jäähtymään, koin puhdasta ilon ja onnen tunnetta. Vaikka teoksen synnyssä on monia vaiheita ennen ja jälkeen hyttityöskentelyn, joissa myös koen flow’n tunteita, jostain syystä flow-kokemus kiteytyy mielessäni erityisesti tunnelmiin lasihytissä. Palaan tarkemmin koko taiteelliseen prosessiin ja sen vaiheisiin myöhemmässä tekstissä.

Optimaalisen kokemuksen tunteen ja flow’n kuvataankin yleisesti syntyvän esimerkiksi sellaisessa hetkessä, kun maalarin kankaalle loihtimien värien välille syntyy jännite, ja jokin uusi muoto hahmottuu luomistyöstään hämmästyneen ihmisen edessä. Samankaltaista flow’n tunnetta voi kokea myös muusikko, urheilija, kirurgi tai shakkimestari lempiaiheensa parissa. Tällaisessa kokemuksessa ihminen kokee ohjaavansa voimakkaasti omaa toimintaansa, sen sijaan että ajelehtisi ulkoisten voimien vietävänä. Tämä johtaa syvään sisäisen ilon tunteeseen, joka näyttää meille millaista elämän pitäisi olla. Päinvastoin kuin usein ajatellaan, nämä hetket eivät yleensä ole passiivisia ja rentoja hetkiä, joissa olemme vastaanottajana. Parhaat hetket tapahtuvat, kun olemme vapaasta tahdostamme venyneet äärimmilleen, haastaneet itsemme, ylittäneet rajamme ja tavoitelleet meille jotain merkityksellistä. Optimaalinen kokemus kiteytyy niissä hetkissä, kun saamme omalla toiminnallamme jotakin vaikeaa ja arvokasta tapahtumaan. Kokemus ei välttämättä ole ainoastaan miellyttävä, mutta se kasvattaa elämänhallinnan tunnetta ja koemme olevamme osallisia elämämme sisällön määrittämisessä. Se vie meitä lähemmäs onnellisuuden tunteeksi nimitettyä tilaa.¹¹

Aiempi määrittelemätön tyytymättömyyteni ja se, että en enää saavuttanut samaa ammatillista onnistumisen tunnetta samoilla keinoilla kuin ennen, ovat avautuneet minulle pikkuhiljaa Garden-sarjaani työstäessä. Jotta ihminen voi saavuttaa uuden-
leen flow’n tunteen, tarvitaan jatkuvasti kasvua ja uusia löytöjä. Itse asiassa, kun flow tarjoaa ihmiselle löytämisen tunteen ja kokemuksen uudenlaisesta todellisuudesta, se samalla muuttaa ihmisen itseä: tekee tästä entistä kompleksisemmän. Tämä itsen kasvu on flow’n avain. Kun aloitamme uuden toiminnan ja taitomme ovat vähäiset, saamme onnistumisen kokemuksia pienistäkin onnistumisista ja tavoitamme flow’n melko helposti. Emme kuitenkaan pysy tässä tilassa kauan, sillä kehittyessämme joko pitkästymme toistamaan jo osaamaamme tai ahdistumme, kun tulemme tietoiseksi kaikesta siitä, mitä emme osaa. Jos kuitenkin yhä tavoittelemme flow’ta, meille ainoiksi vaihtoehtoisiksi jää kasvattaa tavoitteitamme ja taitojamme. Kun asetamme itsel-
lemme tavoitteita, jotka ovat juuri osaamisemme ulkopuolella ja opetellemme uusia taitoja, tavoitamme taas flow’n tunteen. Flow’n dynaaminen ominaisuus selittääkin, miksi flow johtaa kasvuun ja uusiin löytöihin. Emme nauti kauaa samojen asioiden toistamisesta vaan pitkästymme tai turhaudumme ja halu kokea iloa sysää meidät eteenpäin, se ohjaa meitä kasvattamaan taitoja ja etsimään uusia mahdollisuuksia käyttäen niitä.¹²

⁹ Csikszentmihalyi (1990), 113-115.

¹⁰ Csikszentmihalyi (1990), 113.

¹¹ Csikszentmihalyi (1990), 17-19.

¹² Csikszentmihalyi (1990), 115-118.

2.5. Innoittava suomalaisen muotoilun kultakausi

Alun perin hakeuduin alalle, koska olin nimenomaan kiinnostunut taideteollisesta muotoilusta ja vaikuttanut suomalaisen taideteollisuuden mestareiden teoksista ja työskentelytavoista. Lasitaiteen tekeminen ja valitseminen opinnäyteyön aiheeksi on siis minulle oikeastaan paluuta alkujuurille, alkuperäisen kiinnostuksen kohteeni pariin. Juuri lukiosta valmistuneena luova-ala näyttäytyi minulle leikkikenttänä, jolla ei raja-aitoja tunneta ja jossa omaehtoinen taiteellinen työskentely ja asiakastoi-meksiannot lomittuvat saumattomasti toisiinsa. Minua kiehtoivat erityisesti Suomen muotoilun kultakausi 50-luvulla ja sen ikoniset mestarit, jotka työskentelivät aikanaan monipuolisesti taiteilijoina, muotoilijoina ja graafisina suunnittelijoina. Moni näistä ihailemistani taiteilijoista ja muotoilijoista työskenteli myös lasitaiteen parissa.

Alalle hakiessani en kuitenkaan tullut ajatelleeksi sitä, että kultakauden myyt-tinen menestys rakentui aikana, jolloin toimintaympäristö taiteilijan ja muotoilijan näkökulmasta oli hyvin toisenlainen kuin nykyisin. Sotien jälkeistä aikaa leimasivat taloudellinen ankeus ja ristiriitaisetkin päämäärät niin poliittisesti, lasitehtaiden kuin taiteilijoiden ja muotoilijoiden näkökulmasta. Silti lasitaidetta syntyi juuri tänä aikana aivan poikkeuksellisen paljon. Kultakauden lasitaidetta ei syntynyt itsenäisesti ja irrallisena teollisuudesta; taiteilijoiden ja muotoilijoiden mahdollisuuksiin vaikuttivat merkittävästi politiikka, yhteiskunnalliset ja taloudelliset olosuhteet. Erilaiset kilpai-lut, näyttelyt ja niissä saavutettu kansainvälinen menestys 1940- ja 1950-luvulla loivat poikkeuksellisen hedelmällisen ja tiiviin yhteistyön lasiteollisuuden ja muotoilijoiden välille. Samat muotoilijat suunnittelivat käyttölasiä ja taidetta. Taidelasin saamaa myönteistä huomiota käytettiin liiketoiminnassa hyväksi, kun haluttiin luoda positii-vista kuvaa Suomesta modernina, menestyvänä ja länsimaisena teollisuusmaana.¹³

Tuohon aikaan monet muotoilijoista ja taitelijoista olivat myös ainakin osan uras-taan teollisuuden palkkalistoilla ja toimihenkilöihin rinnastettavassa asemassa, mikä mahdollisti erilaisten ideoiden työstämisen ja jatkokehittelyn yhteistyössä lasinpuhal-tajien kanssa ilman henkilökohtaista taloudellista riskiä. Kuukausipalkalla työskentely oli yleisin tapa saada korvaus työstä. Malleista saatettiin maksaa myös kertakorvaus tai rojalteja myynnin mukaan. Osa suunnittelijoista koki työnsä sen luonteesta johtu-en freelancer-työksi jo tänä aikana. Suurelta osin taiteilijat ja muotoilijat työskente-livät kotoaan tai työhuoneiltaan käsin, ja tehtaalla käytiin esimerkiksi viikoittain. Esimerkiksi Helena Tynell on luonnehtinut työskentelyään freelancer-työksi huoli-matta siitä, että hän oli virallisesti Riihimäen Lasi Oy:ssä kuukausipalkkaisena.¹⁴ Työn jakautuminen asiakkaan ja yhteistyökumppaneiden luona tehtävän ja itsenäisen työs-kentelyn suhteen muistuttaakin paljon nykypäivän freelancerin arkipäivän toimintaa.

Suurin osa tuntemistani lasin parissa toimivista muotoilijoista ja taiteilijoista toimii nykyisin freelancereina. Mahdollisuudet kehitellä uusia ideoita ovat tästä syystä paljon rajallisempia, sillä lasiesineiden valmistaminen vaatii erityisiä fasiliteetteja ja osaamista. Nykyisin se tarkoittaa usein henkilökohtaisia taloudellisia investointeja ja työskentelyajan ostamista lasinpuhaltajien kanssa lasihytissä. Vain hyvin harvat taitei-lijat ja muotoilijat saavat nykyisin mahdollisuuden työskennellä taidelasin parissa yrityksissä, joilla on oma tehdas. Silloinkin kyse on yleensä toimeksiannoista eikä palk-kasuhteesta, jossa olisi mahdollisuus taiteelliseen työskentelyyn.

Taiteen ja muotoilun raja on kuitenkin nykyäänkin häilyvä. Monilla luovan alan tekijöillä tekeminen koostuu useammista praktiikoista, jotka täydentävät toisiaan. Edelleen taiteen ja muotoilun yhdistäminen ammattimaisessa työskentelyssä on yleis-tä ja luontevaa. Itse koen, että luova, pidäkkeetön ajattelu ja taiteellinen työskentely ruokkivat käytännöllistä ongelmanratkaisua ja kehittävät ajattelua. Myös esimerkiksi suomalaisen muotoilun omatuntona ja käytännöllisyyden puolestapuhujana tunnet-tu muotoilija Kaj Franck näki taidelasin tekemisen ja kokeilumahdollisuudet tärkeinä. Hän piti niitä merkityksellisinä ja tarpeellisina, myös sarjatuotannon kehittelyn näkö-kulmasta.¹⁵

Juuri tässä ajassa muotoilu- ja taidealalla yhä suurempi osa toimii freelancerei-na. Kun valmistuin teolliseksi muotoilijaksi vuonna 2008, talous syöksyi taantumaan ja työllistymismahdollisuudet alalla olivat heikot. Koska halusin työskennellä alalla, tuntui luontevimmalta ryhtyä freelanceriksi. Valmistumisestani lähtien tähän päivään saakka ajat ovat olleet enemmän tai vähemmän epävarmat ja koen, että yhteiskunta puskee luovan alan tekijöitä yhä voimakkaammin ryhtymään freelancereiksi ja yrittä-jiksi. Joillekin tekijöille se sopii, toisille ei. Toisaalta vaikka freelancerina toimiminen on monesti taloudellisesti turvatonta, se antaa omalle sukupolvelleeni myös mahdollisuu-den toimia monissa tehtävissä ja rooleissa kysymättä ulkopuolista lupaa ammatilliselle kasvulle. Suuri osa nykyisistä luovan alan tekijöistä on jo valmistuessaan monitaitoisia ja monialaisia, ja opettelee tarvittaessa suureenisti uusia taitoja. Nykyisessä omassa työskentelyssäni koen rikkaudeksi sen, että saan käyttää taitojani monella tavalla, olla kiinnostunut monenlaisista asioista, kehittyä ja oppia uusia asioita.

Kuitenkin jo suomalaisen lasitaiteen historian alkumetreiltä voimme löytää samankaltaisissa epävarmoissa olosuhteissa työskennelleitä taiteilijoita ja muotoili-joita. Maailmalla mainetta niittänyt lasitaiteen uranuurtaja Gunnel Nyman valmistui Ateneumista huonekalupiirtäjäksi vuonna 1932.¹⁶ Myös hänen valmistumisensa osui keskelle taloudellista lamaa ja hän joutui työskentelemään melko samantapaisissa freelancer-työsuhteissa kuin tämän päivän muotoilijat. Ympäröivä maailma on kuiten-kin muuttunut ja samankaltaista lasiteollisuutta, jolta etsiä toimeksiantoja, ei enää ole.¹⁷

Tästä huolimatta ja tietoisena erilaisesta toimintaympäristöstä olen keskittynyt tutkimuksessani juuri 50-luvun ikonisiin lasitaitelijoihin, sillä silloin suomalainen lasitai-de on noussut maailmanmaineeseen ja monet ihailemistani merkkiteoksista syntyivät.

Vaikka aika ja olosuhteet ovat muuttuneet, uskon, että perimmäiset syyt työsken-nellä lasitaiteilijana ovat pysyneet samoina. Taiteen tekemisen prosessi on mielestäni aina pohjimmiltaan henkilökohtainen, eikä samalla tavalla kuin muotoilutoimeksian-to, perustu loogiseen järkeilyyn. Teosten sisin luonne ja taiteellinen sisältö kumpuaa kaikkina aikoina taiteilijan näkemyksestä ja kokeilunhalusta. Kyse ei ole ainoastaan toimintaympäristön tai fasiliteettien tarjoamista mahdollisuuksista, vaikka niilläkin on roolinsa työskentelyssä erityisesti lasitaiteessa. Uskon, että pohjimmiltaan jokai-nen taiteilija haluaa teoksillaan tehdä ajatuksiaan näkyväksi ja välittää jonkin viestin. Omalla tavallani koen, että tulkittessani mestarien teoksia luen viestejä menneisyydes-tä, ja tavallaan vastaan niihin omien teosteni avulla. Samalla toivon, että ehkä joku, tulevaisuudessa jatkaa tätä samaa viestiketjua vastaamalla omiin teoksiini.

¹³ Koivisto, Laufen (2013), 6-7.

¹⁴ Koivisto (2001),118-119.

¹⁵ Koivisto (2001),118.

¹⁶ Nimimerkki: Huutokauppakuiskaaja. Helanderin kotisivut. Artikkel: Gunnel Nyman ja lasin lumotut hetket.

¹⁷ Laurén (2009), 92.

2.6. Juuret – historian ja traditioiden vaikutus taiteelliseen työskentelyyn

Jo lapsena kuuntelin mielelläni tarinoita sukuni historiasta ja hahmotin oman paikkani maailmassa osana suurempaa kokonaisuutta. Traditiot ja historia ovat kiehtoneet minua aina. Samalla tavoin kun sukuni historia kiertyy mielessäni yhteen maailman muutosten kanssa ja koen, että DNA:ssani elävät menneet sukupolvet, ajattelen taiteilijana ja muotoilijana luovani uutta suhteessa historialliseen jatkumoon. Uskon, että kukaan ei synny tyhjyydestä ja samalla tavoin myös taiteilija ja muotoilija väistämättä heijastaa teoksissaan niitä kokemuksia, arvostuksen kohteita ja inspiraation lähteitä, joita on itseensä kerryttänyt matkansa varrella – joko tiedostaen tai tiedostamattaan. Jokainen teos on suhteessa tekijäänsä; niihin olosuhteisiin, joissa se on saanut alkunsa, mutta myös esimerkiksi alansa historiaan ja nykyhetkeen. Teosten suhdetta taiteen kenttään voidaan kuitenkin rajata myös monilla muilla tavoilla. Omassa työskentelyssäni monitaiteellisuus ja multisensorisuus ovat leimallinen osa taiteellista prosessia, ja ne laajentavat mahdollista viitekehystä lasitaiteen kentän lisäksi moneen suuntaan. Nostankin opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa esille inspiraation lähteitäni myös muilta kuin lasitaiteen alueelta.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osassa olen keskittynyt erityisesti suomalaisen lasitaiteen kultakauden viitekehykseen, koska merkittävimmät ammatillisen ihailun kohteeni sijoittuvat lasitaiteessa tälle ajanjaksolle. Kirjallisessa osuudessa tarkastelen myös valikoitujen, leikkimielisesti tekstissäni mestareikseni kutsumieni, lasitaitelijoiden taustaa ja erityisesti omaan työskentelyyni vaikuttaneita teoksia. Mestarinimityksellä viitataan samalla myös lasinpuhaltajien ja käsityöläisten koulutuksen perinteiseen malliin, jossa taito opitaan mestarilta ja se siirtyy vähitellen kisällille. Jokainen tutkimukseeni valikoitunut lasitaiteen mestari on toiminut kuvitteellisena neuvonantajani Garden-sarjan lasitaideteosten syntyprosessin aikana, ja ajautuessani umpikujaan olen usein miettinyt, miten joku tietty lasitaitelija olisi ratkaissut saman ongelman.

Useimpien minua inspiroineiden taiteilijoiden teoksissa on havaittavissa kiinnostus puutarhaan ja leikkiin. Lasitaitelijoille tyypillistä on värilasin käyttö tai luonto inspiraation lähteenä. Luontoaiheet sisäisen maailman kuvaajina ja värien käyttö ovat keskeisiä elementtejä omassa Garden-sarjassani. Luontoaiheet ovatkin yleisiä suomalaisessa lasitaiteessa ja opinnäytetyössäni taustoitin lyhyesti myös luontoaiheiden yleistä käyttöä suomalaisessa taiteessa ja taideteollisen muotoilun kentällä. Visuaalisten pyrkimysten lisäksi olen esikuvia valitessani pitänyt merkittävänä työskentelyotetta, tapaa kommunikoida ja toimia taiteen ja muotoilun kentällä. Olen erityisen kiinnostunut siitä, miten taiteen kentällä toimineet naiset ovat tasapainoilleet taiteen tekemisen ja arkisen elämän välillä ja mahdollisuuksien mukaan olen pyrkinyt nostamaan esille myös tätä näkökulmaa. Minusta on tärkeää muistaa, että taide ei synny elämästä irrallisessa tyhjiössä.

Kun maailma on muuttunut globaalimmaksi, on ideoiden tai ajatusten alkuperän tunnistaminen yhä vaikeampaa, mutta samanaikaisesti myös tärkeämpää. Loppumattomien kuvavirtojen, erilaisten viestintäalustojen ja vaikutteiden ajassa

ideoiden alkuperän tunnistaminen saattaa ilman taitelijan omaa dokumentaatiota olla vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Taiteessa ja muotoilussa ideoiden ainutlaatuisuus ja uniikki toteutustapa muodostavat kuitenkin sen kovimman ytimen. Tästä johtuen olen pyrkinyt läpinäkyvyyteen niin inspiraation lähteissäni, oman taiteellisen prosessini näkyväksi tekemisessä kuin lopputulosten esittelyssä.

Uniikkisuus ja ainutlaatuisuus eivät synny mielestäni historiattomuudesta. Oma tapani tehdä taidetta kumpuaa vahvasti henkilökohtaisen ja ammatillisen historian ymmärryksestä. Teokseni rakentuvat historian luoman viitekehyksen päälle, johon liitän omia kokemuksiani yhdistäen niihin uusia ajatuksia, merkityksiä ja vaikutelmia. Kautta aikojen taiteen ja muotoilun kentällä on samaan tapaan viitattu toisiin teoksiin, inspiroiduttu, liitytty tyylisuuntien muodostamiin jatkumoihin ja osoitettu kunnioitusta edeltäville sukupolville piilottamalla teoksiin erilaisia merkityksiä. Minusta ainoa vastuullinen tapa toimia alalla on itse tunnistaa ja avoimesti osoittaa, millaisista lähtökohdista käsin työskentelee ja millaiseen taiteen kaanoniin haluaa liittyä. Inspiroitumisella ja kopioinnilla on kuitenkin suuri ero. On hyvä muistaa, että oikeudet ja vastuu kulkevat käsi kädessä myös taiteen kentällä. Vastuu omista taideteoksista ja niiden uniikkisuudesta on aina viime kädessä taiteilijalla itsellään.

2.7. Pohjolan kauneinta lasia ja luontoaiheita – taideteollisuuden luontomyytti

Olen usein pohtinut, mistä luontoaiheiden yleisyys ja merkittävyys suomalaisessa muotoilussa ja lasitaiteessa on saanut alkunsa. Ja mistä on saanut alkunsa fraasi suomalaisesta lasista Pohjois-Euroopan kauneimpana? Huomaamattani olen itsekin hyväksynyt asian yleisenä totuutena. Koska luontoaiheiden käsittely on niin yleistä suomalaisessa taideteollisuudessa, lasitaiteessa ja erityisesti merkittävänä pitämässäni teoksissa, paneudun tässä kappaleessa tuon käsityksen alkulähteeseen.

Suomen taiteen kultakauden katsotaan ajoittuneen ajanjaksolle 1880–1910, jolloin suomalaiset taitelijat kuten Albert Edelfelt, Akseli Gallen-Kallela, Pekka Halonen ja Helen Schjerfbeck tulivat tunnetuiksi maansa rajojen ulkopuolella. Poliittisten venäläistämishojelmien vastapainona suomalaisessa taiteessa korostuivat oman identiteetin vahvistaminen ja suomalaiskansalliset teemat. Eurooppalainen aateilmasto ja taiteellinen ajattelu saivat uuden merkityksen, kun oma kansallinen identiteetti pyrittiin yhdistämään läntiseen kulttuuriin. Kuvataiteessa käytettiin vahvasti vertauskuvallisia sisältöjä ja symbolistinen suuntaus korosti kansallisina symboleina esimerkiksi maisemia, luonnonilmiöitä ja Suomi-neidon hahmoa.¹⁸ Suomalainen taideteollisuus sai alkusysäyksensä 1870-luvulla, kun teollistuminen ja Suomen nationalistiset tavoitteet kietoutuivat yhteen. Uudemman taidekäsityömme ja taideteollisuuden katsotaan alkaneen, kun Suomen Taideteollisuusyhdistys perustettiin vuonna 1874. Yhdistys alkoi ylläpitää Taideteollisuuskoulua, joka oli aloittanut toimintansa vuonna 1871 Veistokouluna. Koulusta tuli vuonna 1875 Taideteollisuuskeskuskoulu ”Suomen käsityön kehittämiseksi ja vaalimiseksi” ja se sai jo valmiiksi kansainvälisen ja alaa aktiivisesti kehittävän opettajiston. Alusta asti oli selvää, että tavoitteena oli koulut-

¹⁸ Koivisto, Laurén (2013), 11–12.

taa taiteilijoita myös teollisuuden palvelukseen. Taideteollisuusala otti harppauksia ja Suomen Käsityön Ystävät perustettiin vuonna 1879 taidemaalari Fanny Churbergin (1845-1892) innoittamana ja Suomen Koristetaiteilijainliitto Ornamo perustettiin vuonna 1911. Kilpailut ja näyttelytoiminta olivat tärkeitä uuden alan esille tuomiseksi.¹⁹

1800-luvun puolivälin jälkeen kansainväliset teollisuusnäyttelyt olivat Suomen taideteollisuuden kehittämiseksi ja taloudelle tärkeitä. Lontoon vuoden 1851 näyttelyyn Suomi lähetti vain siemeniä, kynttilöitä, päreitä, sementtiä, kankaita ja pape-ria. Tämä kuvaa Suomen teollisuuden silloista tilaa, joka otti vasta ensiaskeliaan. Tukholman näyttelyssä vuonna 1866 oli jo näytteillä filigraanilasia, josta alettiin silloin puhua pohjolan kauneimpana lasina. Pietarin näyttelyssä vuonna 1870 oli näytteillä jo noin 50 esinettä, jotka olivat kodin esineitä, käsi- ja taideteollisuustuotteita.²⁰

Suomi sai Venäjältä luvan esiintyä ensimmäistä kertaa omassa näyttelypaviljongissaan Pariisin maailmannäyttelyssä vuonna 1900. Suomen taiteilijat ja muotoilijat halusivat osoittaa siellä esiteltävän kokonaisuuden avulla, että Suomi on maana olemassa ja Suomella on oma, vahva kulttuuri ja tyyli. Tilanne oli Helmikuun manifestin myötä vaikea ja siksi paviljongin saaminen nousi myös tärkeäksi poliittiseksi kysymykseksi. Paviljongin suunnittelutyö kilpailutettiin ja kilpailun voittivat opiskelijat Gesellius, Lindgren ja Saarinen Isidor-nimisellä ehdotuksellaan. Paviljongin kalustuksen suunnittelivat niin ikään erillisen kalustekilpailun voittaneet Gesellius, Lindgren ja Saarinen arkkitehtitoimistollaan ja lisäksi tilattiin makuuhuoneen kalusto Akseli Gallen-Kallelalta. Tyylliltään suomalaista kansallisromantiikkaa edustanut paviljonki sai valtavasti kansainvälistä huomiota; se voitti Grand Prix'n (joka luovutettiin Venäjälle) ja oli suuri ponnistus maalle, joka ei ollut edes itsenäinen. Näyttelyn komissaari Albert Edelfelt ylisti paviljonkia ”temppeliksi, jossa Suomen sielu on asuva”. Taideteollisuutta edusti Pariisin maailmannäyttelyssä erityisesti Iris-huone, jonka luovana nerona hääri Gallen-Kallela. Iris-huone oli kokonaistaideteos, jota on myöhemmin pidetty ensimmäisenä suomalaisen tyylin ilmentymänä ja samalla tästä syystä suomalaisen taideteollisuuden syntyhetkenä. Suomessa oltiin ylpeitä siitä, että kansainvälisessä yhteisössä Suomen paviljonkia kutsuttiin yhdeksi näyttelyn helmistä ja tyyliä kansallis-kansainväliseksi.²¹

Pariisissa menestyneille taiteilijoille ja arkkitehteille kansainvälinen arvostus merkitsi uudenlaisia työskentelymahdollisuuksia ja tarjouksia myös kotimaassa. Vuonna 1902 kansallisromanttisella kaudella menestyneen Gesellius, Lindgren, Saarinen -arkkitehtitoimiston osakas Armas Lindgren kutsuttiin Taideteollisuuskorkeakoulun taiteelliseksi johtajaksi. Koulun keskeiseksi oppiaineeksi otettiin hänen kaudellaan sommittelupiirustus, jossa tärkeimpiä aiheita olivat ajan mukaisesti luontoaiheet ja tyyllittely. Tätä uutta oppiainetta voi siis pitää alkuperänä sille myytille, jonka mukaan suomalainen taideteollinen muotoilu ammentaa inspiraationsa luonnosta.²²

Luontoaiheet ovat siis todella olleet suomalaisessa muotoilussa ja lasitaiteessa sen alkumetreiltä asti merkittäviä. Aihevalintaan ei tosin liity erityistä mystiikkaa suomalaisesta luontokansasta, jolla on ainutlaatuinen yhteys luonnon kanssa, vaan enemmänkin kansallisia ponnistuksia, joilla on tähdätty itsenäiseen kulttuurilliseen tyyliin ja ilmaisuun. Toisaalta olen itse pohtinut, mitä muita kuin luontoaiheita

suomen taiteen kultakaudella maassamme olisi voitu vuosina 1880-1910 nostaa esille; maatumme kun ei voi nykyisinkään kutsua urbaanin kulttuurin kehdoiksi.

Omien teollisen muotoilun opintojeni aikana Lahden Muotoiluinstituutissa vuonna 2004 samantapainen sommitteluun keskittynyt opintokokonaisuus käytiin ensimmäisellä vuosikurssilla, lehtori Kari Lohkon ohjauksessa, nimikkeellä ”Luonnonmuodosta pintakuvioon”. Lieneekö alkuperäinen inspiraation lähde tällekin kurssille jo noissa Lindgrenin ajoissa? Joka tapauksessa omassa suunnittelutyössäni palaan edelleen tämän kurssin antiin aika-ajoin.

Suomalaisen taidelasin kultakausi -kirjassa kuvaillaan suomalaisen muotoilun yleisesti herättävän mielleyhtymiä enimmäkseen moderneista, käytännöllisistä, selkeistä ja ankarista muodoista. Suomalaisten vahva suhde luontoon, idän ja lännen rajalle sijoittuminen, pohjoinen eksotiikka, ennakkoluulottomuus, pehmeys, lämpö ja inhimillisuus mainitaan myös niiksi tekijöiksi, jotka ovat erityisesti aistittavissa suomalaisessa lasitaiteessa.²³

Kuvassa (yllä) Gallen-Kallelan ajan henkeen toteutettu kokonaistaideteos, Iris-huone Pariisin maailmannäyttelyssä 1900. Kuva: Designmuseo (Kuva 9)

¹⁹ Koivisto, Laurén (2013),12-14.

²⁰ Koivisto, Laurén (2013),14-15.

²¹ Koivisto, Laurén (2013),16-24.

²² Koivisto, Laurén (2013),25.

²³ Koivisto, Laurén (2013),28.

Kuvassa Garden-sarjani Hunajapurkki No. 3, jonka päälle on valutettu hunajaa. Kuva on otettu tilanteessa, jossa teemme yhdessä puolisoni kanssa videoteosta. Videoteoksessa palautamme hunajan pölyttäjille ja ruokimme niitä mökillämme Kumpulän siirtolapuutarhassa kiitokseksi inspiraatiosta ja avusta. Kuva: Markus Peltomäki, 2019

INSPIROIVAT PUUTARHAT

3.1. Paratiisin puutarha

PUUTARHA on hyöty- ja koristekasvien, varsinkin hedelmäpuiden, marjapensaiden ja kukkien viljelyalue.²⁴

Itse näen puutarhan tietoisesti suunniteltuna ja rakennettuna luontoympäristönä, joka edustaa ihmisen näkemystä täydellisestä paikasta, jossa luonto ja ihminen elävät sopusoinnussa. Uskon, että monelle oma puutarha edustaa eräänlaista henkilökohtaista tulkintaa paratiisista. Niin myös minulle. Omassa taiteessani puutarha edustaa eräänlaista ideaalia paikkaa, utopiaa, jossa kaikki on mahdollista.

Puutarhoilla on myös keskeinen osa monissa taruissa, tarinoissa ja pyhissä kirjoituksissa, jotka ovat inspiroineet taiteilijoita tekemään aiheesta lukemattomia tulkintoja. Länsimaisesta taiteesta tuttuja esimerkkejä ovat uskonnolliset aiheet, joissa Aatamia ja Eevaa on kuvattu taiteen avulla Eedenin puutarhassa eli paratiisissa. Paratiisi sana merkitsee nykykielessä uskonnollisen, ensimmäisten ihmisten ihanteellisen olinpaikan lisäksi yleisesti ihanteellista maanpäällistä olopaikkaa.²⁵

Käytännössä kaikissa traditioissa on jonkinlainen paratiisikäsitys ja nämä toisistaan riippumattomista kulttuureista kumpuavat kuvaukset muistuttavat usein toisiaan. Kaikissa traditioissa paratiisit muistuttavat usein ihanteellista elinympäristöä, vaikka eri kulttuureissa paratiisilla on erilaisia traditioihin liittyviä ja uskonnollisia merkityksiä; niitä kuvataan esteettisiksi, yltäkylläisiksi, onnellisiksi ja vaarattomiksi. Sanan paratiisi alkuperä on avestan kielen sanassa paridaeza (pari, ympäri; daeza, muuri), joka tarkoittaa muurin ympäröimää puutarhaa. Persian kieleen sana siirtyi muodossa paridaia ja sanaa käytettiin kuvaamaan ensimmäisen vuosituhannen eaa. alkupuolella mm. viinitarhoja ja hedelmäpuutarhoja. Persiasta sana omaksuttiin kreikan kieleen muodossa paradeisos, roomalaisille se siirtyi muodossa paradisos ja hepreaan muodossa pardes. Monissa kulttuureissa paratiisi muistuttaaakin konkreetista paikkaa, puutarhaa. Puutarha toistuu paratiisin kuvauksissa sumerilaisissa savitauluissa vuodelta 2100 eaa, muinaisessa persiassa, juutalaisessa luomiskertomuksessa, kristinuskon luomiskertomuksessa ja esimerkiksi islamin uskon janna kuvataan täydellisenä, ikuisena puutarhana.²⁶

Jo antiikin aikana rakennettiin puutarhoja ja Babylonin tarunomaiset riippuvat puutarhat olivat yksi maailman seitsemästä ihmeestä. Riippuvista puutarhoista ei ole jäänyt historiallisia todisteita, mutta ne ovat silti innoittaneet taitelijoita erilaisiin tulkintoihin.²⁷ Puutarha itsessään voidaan siis myös nähdä taideteoksena.

²⁴ Kielitoimiston sanakirja, haku: puutarha.

²⁵ Kielitoimiston sanakirja, haku: paratiisi.

²⁶ Kielitoimiston sanakirja, haku: puutarha.

²⁷ Wikipedia, Babylonian riippuvat puutarhat.

3.2. Botaaninen taide ja kasvitiede

Kasvit ja niihin liittyvät kuvitusaiheet ovat taiteessa yleisiä ja vanhoja kuvauskohteita. Paleoliittisessä taiteessa kasvien kuvaaminen oli vielä harvinaista, mutta maanviljelyksen yleistyessä niiden kuvat lisääntyivät. Muinaisen Egyptin hautamaalauksissa ja -reliefeissä kasveja oli kuvattu niin tarkasti, että kuvista voidaan tunnistaa eri lajeja. Botaanista taidetta ovat piirrokset, maalaukset ja grafiikka, jossa kasveja pyritään kuvaamaan mahdollisimman realistisesti. Botaanisen taiteen historia ulottuu kauemmas kuin asetelmamaalauksen tai kukkamaalauksen. Botaanisen taiteen kuvasto liittyy lääkekasvikirjallisuuteen, käsikirjoituksiin ja painettuihin kirjoihin 1400-luvulta lähtien. Tutkimusmatkat eri maihin paljastivat kasvien valtavan monimuotoisuuden ja löydöt ikuistettiin kuviksi. Eurooppalainen sivistyneistö harrasti luonnontieteitä ja harrastuksesta muodostui eräänlainen trendi, jolla korostettiin omaa sosiaalista ja taloudellista asemaa. Kasvitieteen kuvakirjat olivat upeita keräilykappaleita, joissa käytettiin uusimpia grafiikan menetelmiä. Kasvitaulujen kukoistusaika sijoittuu erityisesti 1700- ja 1800-luvuille. Monet taiteilijat erikoistuivat kasviopillisiin kuviin ja botaaniseen taiteeseen.²⁸

Botaanisen taiteen suomalaisista edustajista yhä edelleen tunnettu on taiteilija Ebba Masalin (1873-1942). Masalinin kuvatauluista tunnetuimpia ovat mustapohjaiset opetustaulut, joista olen itsekin välillä hakenut inspiraatiota sekä puutarhurina että taiteilijana.²⁹

Kasviopillisiä kuvia ei aikanaan valmistettu vain tutkijoille, vaan ne oli suunnattu myös mm. puutarhaharrastajille. Suomalainen botaanisen taiteen ja kukkamaalauksen perinne on muuhun maailmaan verrattuna nuorta; se syntyi 1800-luvulla. Vaikutukset eri taiteenlajien välillä kulkivat myös moneen suuntaan; botaaniset taiteilijat ottivat kuvia työstäessään vaikutteita asetelmamaalareilta, kun taas kukkamaalarit käyttivät botaanisia kuvia inspiraation lähteinä hioessaan omien teostensa yksityiskohtia.³⁰

Kiinnostus kasvitieteeseen yläluokan harrastuksena johti myös puutarhaharrastuksen yleistymiseen Suomessa. Varhainen suomalainen puutarhahistoria oli ensin lääkeyrttien viljelyä. 1600-luvulla mauste- ja lääkekasveja kasvatettiin muutamissa puutarhoissa linnojen ja kartanoiden läheisyydessä. 1700-luvulla puutarhanhoito nousi erityisen suosituksi harrastukseksi säätyläisten keskuudessa ja myös Suomessa kokeiltiin uusia kasvilajikkeita ja esimerkiksi pappiloihin rakennettiin laajoja puutarhoja.³¹

Vaikka käsittelen taiteessani kasviaiheita ja joskus jopa tarkistan asioita kasvitieteestä, teokseni eivät edusta botaanista taidetta. Taideteoksissani tutkin kasvien ja kasvustojen olemusta ja olemisen tapaa syvällisemmällä, filosofisella tavalla enkä pyri toisintamaan niitä. Kasvien olemisen tapaa ymmärtääkseni tarvitsen joka tapauksessa myös tieteellistä ja käytännöllistä tietoa, joka liittyy puutarhan hoitoon. Tiedon hankinnan toinen syy on luonnollisesti oma puutarhani ja siellä tapahtuva hyötykasvien ja kukkien viljely.

Kuvassa (alla) puupiiirros vuodelta 1544:
Gourd (suom. Pullokurpitsa), Pierandrea Mattioli.
(Kuva 10)

Mielestäni inspiroivimpiin kasveihin puutarhassa kuuluvat erilaiset kurpitsat, joiden muodoista ja väreistä otan usein vaikutteita teoksiini. Lisäksi olen kokeillut puutarhassamme erilaisten kurpitsalajien kasvatusta. Pierandrea Mattioli on tehnyt upeita puupiiroksia, joissa kuvaa mm. kurpitsoja.

Pierandrea Mattiolin (1501–1577) puupiirokset julkaistiin ensimmäisen kerran vuonna 1544 Mattiolin julkaisussa "Commentaries on the six books of Dioscorides". Hän oli italialainen lääkäri ja naturalisti, joka kehitti kasvilääketiedettä Dioscorideksen teosten pohjalta.³² Dioscorides (n. 40-90) oli puolestaan kreikkalainen lääkäri ja kasvitieteilijä, joka kirjoitti lääkekasveista ja vastaavista lääketieteellisistä materiaaleista viisiosaisen tietosanakirjan "De materia medica", joka oli käytössä yli 1500 vuotta. Dioscorides oli ensimmäinen, joka luokitteli aineet loogisella tavalla kasvi-, eläin- ja mineraalimyrkkyihin.³³

²⁸ Amanita kustantamon verkkosivut. Kuvaus Sari Savikon teoksesta Kasvien taide.

²⁹ Wikipedia, Ebba Masalin.

³⁰ Amanita kustantamon verkkosivut. Kuvaus Sari Savikon teoksesta Kasvien taide.

³¹ Yrttitarha verkkosivusto. Artikkel: Suomalaista puutarhahistoriaa.

³² Krutch (1976), 15.

³³ Wikipedia, Dioscorides.

Kuvassa (yllä) Pohjois-Amerikkalaisia lihansyöjäkasveja, Marianne North, maalattu Englannissa. (Kuva 11)

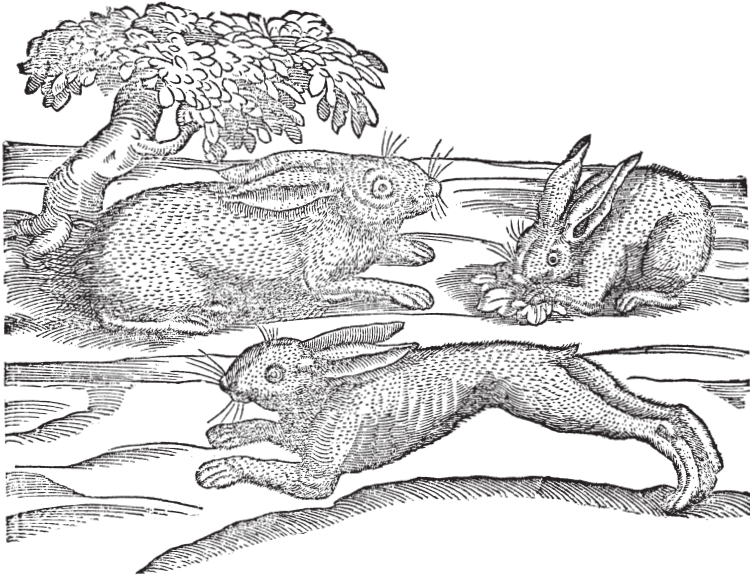
Marianne North (1830-1890) oli brittiläinen tutkimusmatkailija ja taidemaalari. Hän maalasi kasviaiheita niiden omassa elinympäristössä aikana jolloin värivalokuvausta ei vielä ollut keksitty ja kasvit piirrettiin yleensä valkoiselle taustalle. Hän myös keräsi kasveja matkoillaan ja antoi tällä tavalla osuutensa kasvitieteille. Hänen matkansa ulottuivat viidelle eri mantereelle viktoriaanisena aikana, jolloin itsenäinen kaukasiin maailmankolkkiin tutkimusmatkoja tekevä nainen oli todella hämmästyttävä poikkeus. Northin maalaustyyli oli voimakas ja yksityiskohtaiset maalaukset mahdollistivat katsojalle kaukaisenkin luonnon ja kasvien elinpaikkojen havainnoinnin. Hän löysi matkoiltaan kasveja ja toi mukaan näytteitä kasveista, jotka olivat Euroopassa aiemmin tuntemattomia. Lisäksi hän kirjoitti matkakertomuksia ja muistelmia, joissa kertoi seikkailuistaan.

Lähde: Royal Botanic Gardens, Kew, useita kirjoittajia (1980).
A Vision of Eden - The life and work of Marianne North.

Olen kokeillut vaihtelevalla menestyksellä kotona erilaisten lihansyöjäkasvien kasvatusta, joita Marianne North on kuvannut maalaamalla vierisellä sivulla. Marianne Northin nimi nousi alunperin tietoisuuteeni Mia Kankimäen kirjasta "Naiset joita ajattelen öisin" (2018), vaikka hän ei kirjassa valinnutkaan tätä "ihastuttavan nörttimäistä täti-ihmistä" tutkimuskohteekseen. Kankimäen kirja ja Northin maalaukset ovat inspiroineet minua omassa taiteellisessa tutkimuksessani. Sain Kankimäen kirjasta innoitusta kompuroidessani oman polkuni alussa mestareiden jäljessä. Olen myös tullut tutustuneeksi Kankimäen ja Northin innoittamana lihansyöjäkasvien kasvattamiseen.

Kuvassa (yllä) lihansyöjäkasveja omalla ikkunallamme Käpylässä. Tänä keväänä, koronaviruksen takia ollessamme kotikaranteenissa, saimme nähdä myös ensimmäistä kertaa kukinnan. Pöydällä ikkunan alla Heikki Orvolan filigraani lasilautanen, jonka sain mummultani lahjaksi valmistuessani muotoilijaksi. Kuva: Markus Peltomäki, 2020.

Kuvassa (oikealla) puupiiirros vuodelta 1544:
Hare (suom. Jänis), Pierandrea Mattioli.
(Kuva 12)

3.3. Yläluokan harrastuksesta kansan puutarhaksi

Kasvitiede oli myös luonnon tutkija Carl von Linnén (1707-1778) suuri intohimo. Linné kehitti nykyaikaisen taksonomian perusteet ja häntä pidetään myös nykyaikaisen ekologian isänä. Hän vaikutti merkittävästi suomalaiseen luonnontutkimukseen oppilaidensa kautta, joihin kuuluivat mm. Pehr Kalm ja Suomen lääketieteen isäksi kutsuttu Johan Haartman. Myös suomalaiset luonnontutkijat arvostivat hänen työtään. Ensimmäisen suomalaisen kasvion laatija Elias Lönnrot antoi hänelle nimityksen ”ikimainio” ja Sakari Topelius kehui kasvienkin ymmärtäneen, että ”hän rakasti meitä ja ymmärsi meitä”.³⁴

Ajan hengen mukaisesti kasvitiede tempaisi mukaansa myös Linnén oppilaan Pehr ”Pietari” Kalmin. Valistuksen henkeen kuului pyrkimys levittää tietoa kansan pariin. Tässä pappiloilla oli merkittävä rooli. Uusi villitys toi pappiloiden keittiöihin hienostuneempien elintapojen arvostuksen, mutta myös terveysajattelun. Näistä syistä kasvien ja muiden puutarhan tuotteiden käyttö yleistyi. Kalm totesi: ”Jospa pappiloissamme olisi enemmän ja parempia ryytimaita sekä puutarhoja, niin rohkenenpa erehtymättä väittää, että papit eläisivät vanhemmiksi kuin tavallisesti elävät.”

Pietari Kalmin vaikutus oli lopulta merkittävä puutarha-aatteen leviämislle laajemmin Suomeen. Turun akatemian professorina hän kasvatti uuden ylioppilassukupolven, joka opintojensa päätyttyä vei mukanaan taimia ja tietoa puutarhan hoidosta omille kotipaikkakunnilleen. Kun aikaisemmin puutarhoissa kasvoivat lähinnä porkkana, persilja ja kaali, ne saivat rinnalleen nyt uusia kasveja ja esimerkiksi hedelmäpuita. Kalm sai oppilaansa myös innostuman kirjoittamisesta ja 1754 julkaistiin kaksi puutarhatieteen väitöskirjaa; Lindsteenin Yksinkertaisia ajatuksia suomalaisen ryyti- ja puutarhain perustamisen mahdollisuudesta ja hyödystä sekä Westzyntihuksen Yleisiä huomautuksia ryyti- ja puutarhain perustamisesta.

Vähitellen myös kauneusihanteissa tapahtui muutos. Jo 1600-luvulla kotoperäistä luontoa alettiin arvostaa Luojan taidonnäytteenä; käsitys levisi tehokkaasti saarnastuoleista kansan pariin. Pappiloiden puutarhat esitettiin Jumalan luoman paratiisin esipihoina, jotka ylistivät Kaikkivaltiaan kunnia ja kartuttivat ihmisen onnellisuutta. Tällä tavalla vähitellen puutarhaharrastus levisi kartanoista ja pappiloista tavallisen kansan pariin, jossa se vähitellen yleistyi 1800-luvun loppupuolella.³⁵

3.4. Puutarhakulttuurista siirtolapuutarhoihin

Suomessa on suunniteltu puutarhoja ja seurattu puutarhasuunnitteluun liittyviä trendejä jo vuosisatojen ajan. Puutarhasuunnittelu ja maisema-arkkitehtuuri sai Suomessa jalansijan keskiajalla. Luostarien, kartanoiden ja pappiloiden pihoiden tapahtuneesta hyötykasveihin keskittyneestä viljelystä ja puutarhan hoidosta siirryttiin vähitellen myös koristekasveihin. Puutarhasuunnittelun laajetessa 1700-luvulla suomalaisissa kartanoissa otettiin mallia Ruotsista ja puutarhaoppaista. Tavallinen kansa kurkki lähikartanoiden pihoiden puolesta. ”Puutarhoissa ja puistoissa näkyi halu kulttuuriin ja eksotiikkaan” Arkkitehtuurimuseon puutarhanäyttelyn kuraattori Julia Donner kertoo.

Donnerin mukaan suomalaisessa puutarhakulttuurissa näkyivät samat virtaukset kuin maailmallakin ja myös Suomessa seurattiin tarkasti ulkomaisia puutarhatrendejä ja esimerkiksi jo 1800-luvulla tilattiin huvimajoja ja muuta rekvisiittaa puutarhoihin. Myös runous ja kirjallisuus liittyivät puutarhaan voimakkaalla tavalla. Vapaa-ajanvietto ja toiminnallisuus olivat 1800-luvulla lähtökohtia puistoja suunniteltaessa. Samaan aikaan Suomeen tulivat kansanpuistot, siirtolapuutarhat sekä urheilupuistot. Myös puutarhasuunnittelu otettiin mukaan kansallisen identiteetin vahvistamiseen. ”1900-luvulla puutarha- ja maisemasuunnittelua alettiin ajatella yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinona. Tuli tärkeäksi suunnitella hyvää ympäristöä laajemminkin kuin yksittäisen huvilan puutarhassa.”, Julia Donner sanoo. Esimerkiksi Helsingin Käpylän asemakaava pohjautuu 1920-luvun puutarhakaupunkiajatteluun.³⁶

Jo 1700-luvun lopun Englannissa perustettiin puutarhapalstoja köyhälle väelle. Siirtolapuutarhojen isänä pidetään yleisesti saksalaista Daniel Gottlieb Schreberia (1806-1861). Hänen aloitteestaan ensimmäiset mökit rakennettiin Leipzigissa 1869.³⁷

Lääkärinä toiminut Schreber oli huolissaan köyhästä kansasta ja erityisesti sen harrastuksista – hän painottikin nimenomaan virkistystä ja ulkoelämän tärkeyttä. Siksi hän alkoi järjestää ihmisille vuokrattavia puutarhapalstoja, joihin sai rakentaa myös pienen mökin. Palstat olivat suosittuja ja toiminta laajeni muualle Saksaan ja Tanskaan.³⁸

Siirtolapuutarhat yleistyivät vähitellen muualla Euroopassa 1800-1900-lukujen vaihteessa. Suomen ensimmäiset siirtolapuutarhat perustettiin vuonna 1915 Porvooseen ja vuonna 1916 Tampereen Hatanpäähän. Samoihin aikoihin Helsinki kasvoi ja kaupungistui ja sai Ruskeasuolle oman siirtolapuutarhansa vuonna 1918. Myöhemmin Helsingin kaupunki perusti kahdeksan siirtolapuutarhaa, joista Kumpulan siirtolapuutarha perustettiin ensimmäisenä, vuonna 1924. Siirtolapuutarhojen perustamisen taustalla oli kasvavien kaupunkien ahtaat ja epäterveelliset olosuhteet. Erityisesti työläiskaupunginosissa oli paljon sosiaalisia ongelmia, joihin siirtolapuutarhojen nähtiin tarjoavan ratkaisuja; ajateltiin, että puutarhanhoito on terveellistä, se lisää perheiden yhteistä toimintaa ja vähentää joutilaaseen elämään liittyviä vaaroja. Puutarhanhoitoon kannusti myös se tosiasia, että monet perheet olivat pienituloisia ja ruokavalio yksipuolinen eikä tuoreisiin vihanneksiin ja kasviksiin olisi ollut muuten varaa. Siirtolapuutarhojen suosio olikin suurimmillaan pula- ja sota-aikoina.³⁹

Siirtolapuutarhaliiton puheenjohtaja E.J. Reinilä puolusti 1927 puutarhojen hyvää ja rentouttavaa vaikutusta. ”Nykyinen aika on varsinkin kaupunkilaiselämän pyörteisä liikkuville muodostunut kuumeiseksi ja kiireiseksi, mieliä kiihottavaksi ja hermoja ärsyttäväksi.” Uskottiin vakaasti, että siirtolapuutarhan raitis ilma ehkäisee niin hermo-

³⁴ Wikipedia, Carl von Linné

³⁵ Yrttitarha verkkosivusto. Artikkel: Suomalaista puutarhahistoriaa.

³⁶ YLE Uutiset verkkojulkaisu, (2015). Artikkel: Puutarhoja hellitty Suomessa keskiajalta asti

³⁷ Ilta-Sanomat, verkkojulkaisu (2016). Artikkel: Siirtolapuutarhoilla yllättävä historia – uskottiin estävän tuberkuloosia ja juopottelua.

³⁸ Karlsson (2017), Suomen Luonto verkkoalusta. Artikkel: Siirtolapuutarhoilla on Suomessakin pitkät perinteet.

³⁹ Suomela.fi verkkosivut. Verkkosivujen artikkeli perustuu FM Ulla-Maija Laurilan vuonna 2008 valmistuneeseen tutkimukseen; ”Vapaahetkien kuluksi. Siirtolapuutarhat maailmansotien välisen ajan Helsingissä”.

Kuva (vasemmalla)
Siirtolapuutarhamajan edessä Kumpulan siirtolapuutarhassa.
Kuva vuodelta 1932.
(Kuva 13)

tautia kuin tuberkuloosiakin. Lisäksi korostettiin raittiusaatetta ja tervehenkisyyttä ja jo Berliinissä 1900-luvulla painotettiin puutarhapalstan ohjaavan työläisiä pois kapakoista. Myös mm. Herttoniemen siirtolapuutarhan vuokrasopimuksiin kirjattiin ”ankarat määräykset väkijuomien käytöstä”. Siirtolapuutarhat yleistyivät Suomessa 1940-luvulla, kun Suomen Siirtolapuutarhayhdistys vetosi päättäjiin, että viljelypals-toja tulee lisätä elintarvikepulan helpottamiseksi.⁴⁰

Meri-Maija Laaksonen toteaa pro gradu -tutkielmansa yhteenvedossa siirtolapuutarhojen olleen jo kauan osa suomalaista puutarha- ja kaupunkikulttuuria. Ne ovat viheralueiden erityismuoto, joka on Helsingin yleiskaavassa määritelty rakennustai-teellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäviksi virkistys- ja viheralueiksi, joita tulee kehittää siten, että alueen erityiset arvot ja ominaisuudet säilyvät. Aikaisemmin siirtolapuutarhat tarjosivat vähävaraisille kaupunkilaisille mahdollisuuden virkistykseen, viljelyyn ja mahdollisuuden täydentää perheiden ravitsemusta, mutta niiden merkitys on sittemmin muuttunut. Ajan saatossa kaupungistuminen ja autokulttuuri vähensivät kiinnostusta siirtolapuutarhoja kohtaan. 2000-luvulla siirtolapuutarha-aate nousi uuteen kukoistukseen, kun ekologiset arvot, ravinnon alkuperä ja turvallisuus ovat alkaneet kiinnostaa ihmisiä. Nykyään siirtolapuutarha-aate pohjaa viljelyharrastukseen, jossa viljelijät sijoittuvat kaikkiin yhteiskunta- ja ikäluokkiin. Kuitenkin nuorten aikuisten kiinnostus siirtolapuutarhoja kohtaan on selvästi kasvanut aikaisempaan verrattuna ja myös korkeasti koulutettujen määrä puutarhoissa on tutkielman mukaan noussut verrattuna vuonna 1987 tehtyyn tutkimukseen. Nykyisin yli puolella puutarhureista on alempi tai ylempi korkeakoulututkinto, kun vastaavasti sellainen vuonna 1987 oli 8%-lla. Nykyiset puutarhurit arvostavat erityisesti ekologista elämäntapaa, jonka siirtolapuutarha mahdollistaa. Viljelyn lisäksi siirtolapuutarhat tarjoavat ennen kaikkea virkistystä, yhteisöllistä toimintaa ja lähellä sijaitsevan kestävän kehityksen mukaisen kesäparatiisin, josta on hyvät julkiset kulkuyhteydet. Nykyisin siirtolapuutarhan viljelykset eivät ole viljelijöille välttämättömyys vaan arvojen mukainen kesä-viettopaikka, jossa viljelyharrastus tuottaa myös turvallista satoa ruokapöytään.⁴¹

Muuta aiheeseen liittyvää yleiskuvan luomiseen hyödyntämäni lähdekirjallisuutta:
Ulla-Maija Laurila (2008). Vapaahetkien kuluksi – Siirtolapuutarhat maailmasotien välisen ajan Helsingissä.
Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja.

3.5. Puutarhoista ja ryytimaista Zacharias Topeliuksen sanoin

Suomessa nähdään usein tupakintaimia, ruoholaukkaa, sikuria tahi kukkia istutettuina pieneen aituukseen talonpojan tuvan viereen. Kun sellaisia pieniä istukkaita hoidetaan huolella, saadaan niistä hyötyä ja kaunistusta vähällä kulungilla. Köyhinkin torppari voisi höystää ruokansa pavuilla ja kaalilla. Pienimmänkin majan voisi kaunistaa oivallisimmilla kukilla. Jos rikkailla on suuria ja kalliita puutarhoja, miksi eivät köyhät saattaisi iloita vähästä istutuksesta? Luonto ei tee vähääkään eroitusta; aurinko paistaa, sade kastelee, ja maa kasvattaa yhtäläisesti kaikille. Eroitus on hoidossa, jota kasveille annetaan.

Sillä kasvi on elävä olento. Se kyllä ei saata, niinkuin eläimet, vapaasti liikkua ja etsiä ravintoansa pitemmältä matkalta. Se ei voi paeta tieltä, kun joku vaara sitä uhkaa, ei rukoilla armoa vahingoittajaltaan. Mutta kasvi on hyvin herkkä tuntemaan hyvän ja huonon hoidon. Jos annamme sille suojaisen paikan, sopivan maanlaadun, valoa, lämmintä ja vettä, niin näemme kuinka hyvästi se menestyy.

Sellaiset kasvit, jotka toisesta kotipaikasta ovat muutetut meidän maahamme, ovat sen kautta tulleet aremmiksi ja tarvitsevat hellempää hoitoa. Ei kukaan hoida koivua, eikä vattupensasta, eikä mansikan taimea metsässä, ja kuitenkin menestyvät ne; mutta muutappa ne taloon, niin heti näet, miten huolellisesti niitä pitää istuttaa, etteivät kuolisi. Jos siis oman maan kasvit muutettaissa, tarvitsevat niin suurta hoitoa, kuinka hyvin sitte tarvitsekaan hoitaa ulkomaan kasveja, jotka ovat kotoisin toisesta ilmanalasta! Hedelmäpuut, ryytikasvit, ulkomaankukat ovat meille jokapäiväisenä esimerkkinä. Mutta viatonta ja hauskaa huvitusta on tällä tavalla ikäänkuin kesyttää luonnon voimia, ja jos hyvin menettelet, voit muodostaa monta kasvia, niin että hedelmät, marjat ja kukat viljeltyinä tulevat isommiksi, paremmiksi, kauniimmiksi kuin ne alkutilassaan ovat. Tämä vaikuttaa vuorostaan hyvää ihmiseen. Hänen tapojansa sieventää tuo jokapäiväinen seurusteleminen kaunisten ja hyödyllisten luonnon-esineiden kanssa. Nähdessäsi pienen hyvästi hoidetun ryytimaan, ajattelet sinä: tuossa talossa on hyvä järjestys; tahi nähdessäsi kukkia köyhän majan akkunassa, tiedät siinä asuvan hyviä ihmisiä. Raa’at ja ilkeät eivät rakasta kukkia. Laiskat ja huolettomat eivät välitä puutarhoista. Ihmisen luonto ilmaantuu koko hänen ympäristössängsä. Hän on luonnon kruunu, ja missä tahansa maailmassa hän asuu, painaa hän puumerkkinsä siihen maahan, jota hän tallaa.

– Zacharias Topelius⁴²

⁴⁰ Ilta-Sanomat, verkkojulkaisu (2016). Artikkel: Siirtolapuutarhoilla yllättävä historia – uskottiin estävän tuberkuloosia ja juopottelua.

⁴¹ Laaksonen (2013), 102-103.

⁴² Topelius (1875), digitaalinen editio (2018), Maamme kirja, 1. luku.

3.6. Villa Helliikki – oma puutarha ja mökki Kumpulassa

Olen poiminut Garden-sarjani väreihin ja muotoihin vaikutteita puutarhastani, joka toimii Garden-sarjan lasiteosteni pääasiallisena inspiraation lähteenä. Puutarha edustaa teoksissani sekä sisäisen maailman tunnelmia että leikkipaikkaa, jossa muodot ja värit saavat kukoistaa vapaasti. Puutarhalla paikkana – ja juuri omalla puutarhallani – on ollut merkittävä rooli omalle taiteelliselle työskentelylleni. Oma siirtolapuutarhamökki Kumpulassa ja siihen liittyvä palsta, jolla kasvan perheeni kanssa hyötykasveja ja kukkia avasi minulle yllättäen myös taiteilijana uudenlaisen, vapautuneemman työskentelytavan. Paikkana puutarhani muistuttaa englantilaista, maalaismökin ympärille rakennettua cottage garden -tyylistä hyötypuutarhaa tai nykyaikaista muunnelmaa ranskalaistyyppisestä potagerista, jossa yhdistyvät geometrisesti laatikoihin rakennettu satoisa keittiöpuutarha, yrttilajelmät, kukkeat, pölyttäjiä houkuttelevat kukat, marjapensaat ja omenapuut. Puutarhani vapautti minut taiteilijana ja kasvatti minusta värien rakastajan ja maksimalistin.

Muistan ensimmäisenä vuonna tuskailleen erityisesti, miten turhauttavaa kasvien kastelu ja kitkeminen on, kun sen joutuu tekemään aina uudelleen, eikä se siis johda mihinkään. Toisaalta kasvit tuntuivat kasvavan tuhottoman hitaasti ja suorastaan vitkastelevan ensimmäisten sirkkalehtien nostamista mullasta. Olin vähintään yhtä kärsimätön viljelijä kuin lapseni, ja yli- tai alihoidin ja -kastelin puutarhan kasveja, omasta tunnelmasta ja innokkuuden asteesta riippuen. Erityistä päänvaivaa aiheuttivat kasvit, jotka eivät kasvaneet siellä, missä olisin halunnut niiden kasvavan. Joskus puutarhassani kasvoi myös väärän värisiä kukkia, jotka kaiken huipuksi valtasiivat alleen aivan väärät paikat, eivätkä ymmärtäneet pysyä niille varatuissa penkeissä. Erityisesti minua ärsyttivät itsensä minne-sattuu-kylvävät-orvokintaimet, nurmikon keskellä kasvavat tulppaanit ja väärässä paikassa runsaina kenottaen kasvavat pionit. Pionit ja monivuotiset tulppaanit tosin olivat kasvaneet paikoillaan vuosikymmeniä, minä sen sijaan olin vasta uusi tulokas – tätä en ensin olisi halunnut hyväksyä.

Tyylini taiteilijana ja muotoilijana ennen puutarhaa kuvailisin mustavalkoiseksi, graafiseksi ja minimalismiin taipuvan skandinaaviseksi. Vasta oma puutarha opetti minua päästämään irti, nauttimaan meditatiivisesti toistuvista töistä ja hetken kauneudesta. Puutarha ei ole koskaan samanlainen ja päivästä toiseen se pystyy yllättämään minut erilaisilla väriyhdistelmillä, valaistuksilla, kasvien tekstuureilla ja tunnelmilla. Puutarhan eteen tehtävä työ on loputonta, mutta niin on puutarhan tuottama nautintokin, joka kiteytyy käsillä tehtävään työhön ja kaikilla aisteilla nauttimiseen.

Vähitellen puutarhan vaikutus alkoi levitä myös taiteelliseen työskentelyyni ja kasvatti uskallustani kokeilla uudenlaisia lähestymistapoja. Aloin aktiivisesti maalata ja luonnostella kokeillen erilaisia tekniikoita. Usein aiheiksi valikoituivat puutarhaan liittyvät teemat. Mahdollisuuksien mukaan työskentelin, maalasin ja piirsin puutarhassa, koska siellä saavutin helposti vapautuneen ja intensiivisen olotilan. Kun sitten päätin kokeilla lasin parissa työskentelyä, siirtyivät puutarhasta tutut värit ja uudenlaiset muodot lasiteoksiini. Tavallaan puutarhan kasvit tälläkin tavalla osoittivat minulle, että ne kyllä tietävät, missä aikovat kasvaa – antoi puutarhuri niille lupaa tai ei.

Kuva (yllä) Markus levittää vilttiä ja lapset ovat tunkeneet itsensä samaan vauvojen ammeeseen. Tämä kuva on toiminut inspiraation lähteenä Pionien aikaan -maalaukselle.
Kuva: Viivi Lehto, kesä 2018 (kotialbumi)

Kuva (vasemmalla) tuoreet mökin omistajat ensimmäistä kertaa kauppojen jälkeen omalla pihalla.
Kuva: Viivi Lehto, huhtikuussa 2016 (kotialbumi)

Kuva (oikealla) uusi lavankauluksiin rakennettu keittiökasvitarha ja mansikkavaras itse teossa.
Kuva: Viivi Lehto, kesä 2016 (kotialbumi)

Onnenpäiviä ja omaa satoa Kumpulän siirtolapuutarhassa.
Kuva: Viivi Lehto ja Markus Peltomäki, 2017-2019 (kotialbumi)

3.7. Kumpulan siirtolapuutarhan taiteilija-puutarhureita

Kumpulan siirtolapuutarha on tarjonnut virkistystä ja inspiroivan ympäristön myös taiteilijoille jo aivan sen alkumetreiltä nykypäivään asti. Työskennellessäni taiteilijana ja puutarhurina minua ovat inspiroineet myös muiden taiteilija-puutarhurien elämäntarinat ja ajatukset, joihin luon katsauksen seuraavissa kappaleissa.

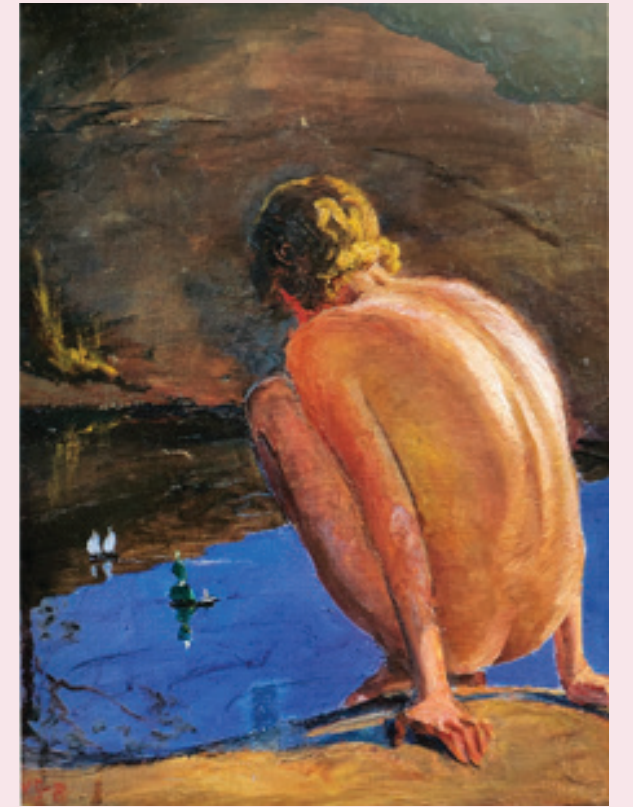
3.7.1. Elämäniloinen Venny Soldan-Brofelt

Ennen kun sain oman mökin Kumpulasta, en tiennyt paljoakaan Venny Soldan-Brofeltista (1863-1945); lähinnä muistin hänet jonkinlaisena historian alaviitteenä, joka ajatuksissani yhdistyi taidehistorian luento- ja mainintaan poikkeuksellisesta nais-taiteilijasta. Olin kuullut hänen myös olleen Kumpulan puutarhureita, mutta kiinnos-tuin kuitenkin tutkimaan tarkemmin hänen uraansa ja elämäntarinaansa vasta opin-näytetyön tutkimusosaa tehdessäni. Soldan-Brofeltin kohdalla inspiraationi liittyikin ehkä eniten hänen valoisaan elämänasenteeseensa ja kykyynsä löytää työskentely-mahdollisuuksia sellaisinkin aikoina, kun se on vaikeaa.

Taiteilija Venny Soldan-Brofeldt vuokrasi palstan Kumpulasta vuonna 1928. Soldan-Brofeldt rakennutti vuokraamalleen tontille suuriman sallitun mökin, jolla oli kokoa 2,65 x 2,65 metriä ja terassin. Kumpulan vuosista kerrotaan tarkemmin Riitta Konttisen Soldan-Brofeltista kirjoittamassa kirjassa Boheemielämää: Venny Soldan-Brofeldtin taiteilijantie. Kirjan mukaan Kumpulan mökki oli Soldan-Brofeldtille hengähdyspaikka, jossa huolet haihtuivat. Puoliso, kirjailija Juhani Aho oli kuollut, ja talous oli tiukalla. Taiteilija nautti siirtolapuutarhapalstastaan ja vietti siellä ”tunnel-mallisia iltoja pitkälle syksyyn saakka iltaruskoa ihaillen ja vaipuen nirvanaan teen ja savukkeiden äärellä”. Hänen palstallaan kasvoi tiettävästi kukkia, mutta hän viljeli myös hyötykasveja: mangoldia, maissia, härkäpapuja ja artisokkaa. Palstalla kukkivat krassit, iirikset, unikat, ritarinkannukset, lemmikit ja maksaruoho. (Lähde: Kumpulan siirtolapuutarhayhdistyksen verkkosivut.⁴³

Venny Soldan-Brofelt oli kuvataiteilija ja taidemaalari. Hän työskenteli myös koru-suunnittelijana ja muotoilijana taideteollisuudessa tehden mm. kameekoruja sekä puu- ja paperiveistoksia. Lisäksi hän kuvitti mm. lastenkirjoja. Monet hänen aiheistaan liittyivät kodin piiriin ja teoksissaan hän kuvasi mm. lapsia ja maisemia. Hän oli myös tunnettu naisasianainen ja oli mukana keskusteluklubissa, josta myöhemmin syntyi Naisasialiitto Unioni.⁴⁴

Taitelijan uran aikana oli oikeastaan havaittavissa kaksi erilaista Venny Soldan-Brofeltia. Nuoruudessa hänen töitään leimasivat tummat sävyt; tätä aikaa kuvastaa nykyisin Ateneumin kokoelmiin kuuluva vuonna 1898 maalattu teos ”Herännäisiä”, jolla hän voitti muutama vuosi sen valmistumisen jälkeen pronssia Pariisin maail-mannäyttelyssä. Myöhemmin hänestä kehkeytyi värikäs ja herkkä maalari, joka oli omimmillaan kuvatessaan ihmisiä, luontoa ja esimerkiksi saaristolaismaisemia. Näissä myöhemmin syntyneissä töissään hänen maalausotteessaan oli havaittavissa

Kuva (yllä) ”Lätäkön luona leikkivä poika”, Venny Soldan-Brofelt 1914. Öljy, 34 x 44 cm. (Kuva 14)

konstailemattomuutta ja impressionismille ominaista taidokkuutta. Soldan-Brofeltin ulkoilmamaalaukset linkittyvät luontevasti eurooppalaisen modernismin alkuvaihei-siin.⁴⁵ Itse olen viehättynyt juuri näistä myöhemmän kauden teoksista, joissa taiteilijan ote on rennompempi ja lennokkaampi ja värimaailma valoisampi. Arvostan taiteellisesti myös hänen ammattimaista otettaan kuvittajana, joissa luonnosmaisemmat tekniikat pääsevät oikeuksiinsa.

Aikana, jolloin Soldan-Brofelt toimi taiteilijana, oli epätavallista, että nainen jatkoi työskentelyään naimisiin mentyään. Kuvataiteilija Venny Soldan-Brofelt ja kirjai-lija Juhani Aho olivat aikanaan tunnettu taitelijapari; he olivat tasavertaisia kumppa-neita niin taiteilijoina kuin puolisoinkin. Avioituessaan Soldan-Brofelt oli kuitenkin jo vakiinnuttanut asemansa taiteilijana ja hänellä oli ilmiselvästi palo löytää keinot työskentelyn jatkumiseksi. Naimisiin mennessään hän otti käyttöönsä ruotsalaisen kaksoisnimen, jonka perusteella häntä ei voinut yhdistää tunnettuun kirjailijamie-heensä. Nimi ilmensi hänen haluaan säilyttää itsenäinen taitelijaidentiteetti ja tietyn-lainen riippumattomuus. Hän onnistuikin jatkamaan uraansa ja työskenteli aktiivisesti koko elämänsä ajan, vaikka talouden hoidon keskellä työskentely ei ollut aina helppoa.

Soldan-Brofelt kuitenkin löysi elämäntilanteeseensa sopivat keinot työsken-telynsä mahdollistamiseksi silloinkin, kun lapset olivat pieniä ja mm. hyödynsi perhe-elämän tarjoamia aiheita maalauksissaan ja kuvitti puolisonsa kirjallisia ideoi-ta. Puolisonsa suhtautumista työskentelyynsä hän kuvailee seuraavasti: ”Juhani Aho ymmärsi taitelijana mainiosti minunkin työni. Kumpikin työskentelimme kiinteästi omalla alallamme.” Soldan-Brofelt ei ollut aviotuessaan tavanomainen perhetyttö, vaan 28-vuotias itsenäinen kosmopoliitti, joka oli opiskellut Pietarissa ja Pariisissa. Hän tunsikin sekä maailmaa että myös itsensä. Omissa muistiinpanoissaan hän kuvailee

⁴³ Kumpulan siirtolapuutarhayhdistyksen verkkosivut (2008). Historiaa kuvina – Venny Soldan-Brofelt.

⁴⁴ Wikipedia, Venny Soldan-Brofelt.

⁴⁵ Veikko Halmetoja (2003), Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu. Artikkel: Taiteilija löysi auringon.

itseään ”maallisissa asioissa anarkistiseksi, moraalisisissa pelottomaksi ja taloudellisissa mielettömäksi”. Hänen avarakatseisuuttaan arklisessa elämässä kuvaa se, miten hän selvisi jopa siitä, että Aholla oli suhde hänen nuorempaan sisarensa Tillyyn. Tästä suhteesta syntyi myös lapsi. Soldan-Brofelt otti kuitenkin sisarensa ja miehensä pojan perhepiiriin, ja löysi keinot, joilla koko perheen yhteiselo ja jopa avioliitto jatkuivat. Myöhemmin Soldan-Brofeltille ja Aholle syntyi vielä toinenkin lapsi, Antti Aho. Antti Aho julkaisi isästään elämäkerran vuonna 1951 ja vasta silloin omaperäiset perhe-elämän kiemurat tulivat julkiseen tietoon.

Poikkeuksellista tuona aikana oli myös se, miten Soldan-Brofelt kannusti avio-miestään isyyteen. Hän antoi isä-lapsi-suhteelle tilaa kehittyä mm. jättämällä esikoi-sen isän huomaa lähtien itse opintomatkalle Berliiniin. Taiteilijoiden liitto oli mones-sa mielessä poikkeuksellinen ja erityinen; epäsovinnaisuus näkyi niin työskentelyssä, elämäntavoissa kuin ihmissuhteissakin. Merkittävimpänä pidän kuitenkin itse sitä elämänasennetta ja sinnikkyyttä, jolla Soldan-Brofelt pystyi yhdistämään taiteilijuu-den ja perhe-elämän sekä säilyttämään lämpimän ja elämäniloisen asenteensa. Tämä aikana, jolloin se oli vielä vaikeampaa kuin nykypäivänä. Hän totesi itse: ”Naimisissa olevan naisen kohtalo on usein kauhea, naimattoman ehkä vielä kauheampi. Missä on onni? Se on sillä, jolla on hyväntuulisuutta. Sellainen ihminen on riippumaton kaikis-ta kohtaloista.” ⁴⁶ Huolimatta epätavallisista ratkaisuista mm. avioliitossaan, minulle Soldan-Brofeltin valinnat näyttäytyvät nimenomaan vahvan ja itsenäisen naisen valin-toina. Hän on etsinyt keinot, jotka ovat mahdollistaneet taiteellisen työskentelyn, ja itseään kovettamatta hän on pyrkinyt löytämään onnellisen elämän. Tavoittelemisen arvoisia asioita yhä tänä päivänä.

Vaikka puoliso Juhani Aho kuoli, ei Venny Soldan-Brofelt jäänyt yksinäiseksi vaan välit nuorempaan sisareen pysyivät lämpiminä. Kumpulan siirtolapuutarhassa Venny Soldan-Brofeltin naapuritontit hankittiin Tilly-siskolle ja hänen pojalleen Nisselle. Perhe pysyi lähellä. ⁴⁷

Muut lähteet:

Riitta Konttinen (1997). Boheemielämä – Venny Soldan-Brofeltin taitelijantie.

Markku Valkonen, Olli Valkonen (1984). Suomen ja maailman taide 3 - Suomen taide - Kultakausi, s. 209.

Kuva (vasemmallä)
”Juureksia”, Venny Soldan-Brofelt 1940-luvun alku.
Öljy, 26x36 cm. (Kuva 15)

⁴⁶ Gallen-Kallelan Museo (2007), 88-97.

⁴⁷ Jaana Laitinen (2005), Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu. Artikkelä: Venny viihtyi Kumpulan mökissä.

Kuvassa (yllä)
Kaj Franck, Rengaslautanen (1975), uniikki.
Kuvälähde: Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia
(Kuva 16)

3.7.2 Visionääri ja puutarhuri – Kaj Franck

Muotoilija Kaj Franck (1911-1989), jota myös suomalaisen muotoilun omatunnoksi on tituleerat-tu, on aina ollut yksi arvostamistani muotoilun mestareista. Hänen perintönsä ja vaikutuksensa suomalaiseen muotoiluperinteeseen on kiistaton. Kaj Franckin perintö näkyy suomalaisissa kodeis-sa ja maailmalla yhä tänä päivänä. Hänen luomiensa esineiden arkkityypit, kuten Teema-astiasto tai Kartio-lasisto, ovat yhä relevantteja muotokieleltään. Monet hänen suunnittelemistaan esineis-tä perustuvat geometrisiin perusmuotoihin, käytännöllisyyteen ja tinkimättömiin arvoihin, joita hän pyrki suunnittelutyössään noudattamaan. Tavallaan hänen suunnittelemansa esineet ovat tänä päivänä entistäkin ajankohtaisempia, koska ne korostavat kohtuutta ja ekologiaa. Franck oli ajatuksissaan kiistatta aikaansa edellä ja opetti useita muotoilijasukupolvä muiden omien töiden-sä lisäksi. ⁴⁸

Kun olin jo aloittanut työskentelyn Garden-sarjani parissa sain kuulla, että myös muotoilija Kaj Franck on ollut puutarhuri samassa Kumpulan siirtolapuutarhassa, jossa nykyään itse viljelen pals-taani. Ilmeisesti hänen silloinen naisystävänsä on viljellyt Franckin kanssa lähes vastapäätä omaani sijaitsevaa naapuripalstaa. Olen koittanut löytää aiheesta lisää tietoa tai puutarhastamme aikalais-ta, joka osaisi kertoa aiheesta tarkemmin siinä onnistumatta eli en voi virallisesti vahvistaa tämän perimätiedon todenperäisyyttä. Sain kuitenkin kyseiseltä naapuriltamme heidän puutarhansa muutostöiden yhteydessä vanhan Franckin rappurallin, joka siirtyi meidän mökillemme käyttöön. Myönnän astelleeni sen yli usein Franckia ajatellen ja toivoen, että hitunen mestarin ammatillista taikapölyä tarttuu kengänpohjiini.

Rehellisyyden nimissä Franckin varjo muotoilijana on massiivisuudessa välillä myös ärsyttä-nyt minua, sillä se on jättänyt suomalaisen muotoilun kentälle jopa yltiöpäisiin mittoihin nousevan funktionaalisuuden ihannoinnin. Välillä olen kokenut, että muunlaiselle ilmaisulle ei Suomessa ole paikkaa. Funktionaalisuuden korostaminen on yhä niin syvälle juurtunutta suomalaisessa muotoi-

⁴⁸ Jantunen (2011), 9-11.

Kuvassa (vasemmalla)
Kaj Franck, Pokaali, prototyyppi,
useita väriyhdistelmiä 60-luvun lopulta.
Kuvälähde: Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia
(Kuva 17)

Kuvassa (oikealla)
Kaj Franck, Viinirypäleet (1975), mustaa filigraania, uniikki.
Kuvälähde: Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia
(Kuva 18)

lun opetuksessa, että pahimmillaan se on tuntunut rajoittavan kaikkea uuden luomista. Tämä onkin ollut oman polkuni merkittävin kompastuskivi, jonka kanssa olen useammassa kohdassa kipuillut. Saanko luoda maailmaan asioita, jotka eivät ole välttämättömiä ja onko taide välttämätöntä?

Huvittavaa on, että syvällisemmin lasin maailmaan sukkellettuani, olen löytänyt myös toisenlaisen Franckin. Satojen käyttöesineiden lisäksi Franckin tuotanto sisältää huomattavan kokoelman yksilöllisiä taidelasiesineitä. Nämä uniikit esineet ovat tarjonneet hänelle ilmaisun ja tekniikan vapautta; niissä pääsee esille koloristi ja taiteilija, jota funktionaalisuuden ja teollisen tuotannon vaatimukset eivät ole rajoittaneet.⁴⁹ Tarkemmin asiaa tarkasteltuani puritaani Franck onkin siis ollut vain illuusio, joka on jälkikäteen muodostunut, koska hänen teolliseen tuotantoon suunnittelemansa esineistö on taide-esineistöä tunnetumpaa.

Taiteilija Franckin paletti oli siis hyvin toisenlainen kuin muotoilija Franckin. Lasitaitelijana hän oli mielikuvituksellinen kokeilija ja työskenteli tiiviissä yhteistyössä Nuutajärven taidelasityöryhmän kanssa. Kokeiluissa paneuduttiin esimerkiksi filigraanitekniikkaan ja suhjulasin saloihin. Franck kehitteli myös itse niin kutsutun rengaslautastekniikan. Filigraani ja renkaat toivat erityisesti Franckissa esille värin rakastajan ja hän keskittyi maalarin lailla esineiden väriyhdistelmiin.⁵⁰

Franck oli kiistatta myös erityisen taidokas värien käyttäjä ja muodon ohella väri oli olennainen elementti sekä hänen teollisessa tuotannossaan kuin myös taide-esineissä. Hänen väripalettinsa oli vivahteikas ja monipuolinen. Lasivärit kuten orvokinsininen, suonruskea, oliivi ja sammalenvihreä syntyivät Nuutajärvellä 50-luvulla Franckin ja hänen rinnallaan työskennelleen Saara Hopean aikana. Vähitellen taiteilijoiden toivomuksesta ja kokeilujen avulla syntyi yli 200 uutta värimallia, joista valittiin tuotantoon sopivimmat.⁵¹

Kun sain tietää myös Franckin olleen innokas puutarhuri Kumpulassa, olen miettinyt paikkojen ja kokemusten mahdollista vaikutusta esimerkiksi värisuunnitteluun. Olen joissakin teoksissani huomannut valinneeni käyttöön lähes samanlaisia värejä, joita Franck on aikanaan käyttänyt. Olen päätenyt hyvin samankaltaisiin valintoihin, vaikka olen poiminut värit suoraan omasta puutarhastani ja sommitellut osaksi omia teoksiani. Historiaan pohjaavaa kulttuurista vaikutusta vai jaettujen fyysisten paikkojen alitajuista värikartastoa – todella vaikeaa sanoa. Toisaalta jo Franckin aikana syntyneiden värien nimet kertovat niiden tulevan ympäröivästä luonnosta, joten kukapa tietää.

Olen myös ajatellut sitä, miten jaamme sattumalta Franckin kanssa fyysiset työskentelypaikat huvittavan konkreettisella tavalla. Franck asui Helsingin Käpylässä, viljeli palstaa Kumpulan siirtolapuutarhassa, työskenteli lasin parissa taiteellisena johtajana Nuutajärvellä sekä Arabian tuotekehityksessä ja taideosastolla juuri Arabia135-rakennuksen ylimmässä kerroksessa.

Garden-sarjan syntyprosessin aikaan minä asun perheeni kanssa Käpylässä, viljelen palstaa Kumpulan siirtolapuutarhassa, työskentelen lasin parissa itsenäisenä taiteilijana Nuutajärven lasikylässä ja olen työskennellyt Arabia135-rakennuksen ylimmässä kerroksessa freelancerina, osana Iittala & Arabia Design Centren tiimiä, ja teen yhteistyötä nykyisen Arabian taideosastoyhdistyksen kanssa. Vaikka ajat muuttuvat, jotkut paikat pysyvät ja inspiroivat aina uusia sukupolvia.

⁴⁹ Jantunen (2011), 9–11.

⁵⁰ Jantunen (2011), 31–32.

⁵¹ Jantunen (2011), 25.

Lintuaiheet lasitaiteessa:

Samoja aiheita voidaan käsitellä monella tavalla ja eri taiteilijoiden toimesta taiteessa. Saman aiheen käsittelyssä ei välttämättä silti ole kyse kopioimisesta. Erityisesti esittävässä luonnonaiheissa kyseessä on yksinkertaisesti samasta aiheesta inspiroituminen. Joka tapauksessa oma prosessi on hyvä kyetä todentaman. Alla esimerkkejä lintuaiheen käsittelystä erilaisilla tavoilla lasitaiteessa.

Kuva (oikealla ylhäällä):

Tutustuimme lomamatkalla perheen kanssa Hanian arkeologiseen museoon, jossa ilokseni bongasin sinisen lasilinnun. Kaivauksista saatujen tietojen perusteella muinaisessa Tarrassa (nyk. Ayia Rhomeli) Kreetan saarella oli lasipaja. Vitriinin esineet oli ajoitettu jaksolle 500 eaa. – 300 jaa., joten ”aikainen lintu madon nappaa”.

Kuva: Markus Peltomäki, 2019 (kotialbumi)

Kuvassa (vasemmalla)
Kaj Franckin Lehtokurppa (1953) on hänen kuuluisimpiaan taidelasiesineitään. Sillä oli sarjatuotantnumero, mutta sitä myytiin ajoittain myös uniikkina. Nuutajärven Lasi 1953-1968.

Kuva: Suomen Lasimuseo, Rauno Träskelin
(Kuva 19)

Kuvassa (oikealla)
Rubiinilintu, Oiva Toikka.
Iittala.
(Kuva 20)

3.7.3. Anna Retulaisen resonoivat ajatukset ja musikaalinen prosessini

Kumpulan siirtolapuutarha tarjoaa inspiraation lähteitä taiteilijoille myös nykypäivänä. Tällä hetkellä Kumpulassa viljelee palstaansa taiteilijoista ainakin Anna Retulainen. En tunne Retulaista henkilökohtaisesti, toki tunnistan hänet puutarhamme talkoohommista, mutta olen lukenut kiinnostuksella häneen liittyviä haastatteluja.

Sen lisäksi, että Anna Retulainen on innokas siirtolapuutarhuri, hän on myös yksi Suomen arvostetuimpia kuvataiteilijoita. Hänen maalauksilleen on tyypillistä ekspres-siivisyys ja värikyvyys. Oman prosessini kannalta kiinnostavinta on kuitenkin Retulaisen taiteellinen prosessi, jossa näen yhtymäkohtia oman prosessini kanssa.

Anna Retulainen toteaa Helsingin Sanomien haastattelussa: ”Onhan kuvataidekin tärkeää, mutta minulle henki ja elämä on musiikki, ja seuraavana puutarhanhoito. Nämä kolme asiaa.” Hän kuvailee, kuinka hänen elämässään nämä osa-alueet kietoutuvat ja vaikuttavat toisiinsa; jos hän esimerkiksi ajautuu maalauksen kanssa umpikujaan, hän lähtee konserttiin, jossa ratkaisu usein löytyy kuin itsekseen. Puutarhaa hän kuvailee pakopaikakseen, joka ei noudata sääntöjä tai valmistu koskaan. Retulainen rinnastaa puheessaan puutarhan hoidon ja kuvataiteen – puutarhanhoidossa nautinto tulee jatkuvasta muuttamisesta, myös maalaamisessa tärkeää on jatkuva muutos. Retulainen toteaa: ”Työskentelyssä, rauhoittumisessa ja keskittymisessä olen täysin suhteessa johonkin ei-kuvataiteeseen.”⁵²

Pystyn hyvin samastumaan Retulaisen ajatuksiin; oma ensirakkauteni on musiikki, joka tulee taiteista aina minulle ykkösenä. Puutarhan hoito taas on avannut minulle kokonaan uudenlaisen ammatillisen näkökulman visuaalisiin taiteisiin ja itseeni. Työskentelemällä puutarhassa työskentelen usein myös taiteellisten ideoitteni parissa. Toki puutarhallani ja sen hoidolla on minulle myös arvo, jota ei voi mitata millään mittareilla. Puutarha on minulle ilon ja nautinnon lähde ilman, että tavoitteena on synnyttää lähtökohtaisesti mitään muuta – puutarhassa rauhoitun, sekä puutarhan että itseni äärelle.

Retulaisen tavoin, myös musiikilla on olennainen osa taiteellisessa prosessissani ja se onkin usein myös minulle visuaalista taidetta merkittävämpi inspiraation lähde silloin, kun työstän teoksiani. Retulainen kuvailee omaa taiteellista prosessiaan ja suhdettaan tiettyihin kappaleisiin seuraavasti: ”Tällä hetkellä kuuntelen vain kahta teosta: joko tätä tai Brahmsin toista pianokonserttoa, jotta saan itseni rauhoittumaan. Ja voin kuunnella tätä kahdeksan kertaa päivässä.”⁵³

Samalla tavalla työskentelen myös itse. Garden-sarjaa työstäessäni olen kuunnellut uudelleen ja uudelleen samoja kappaleita. Olen luonut Garden-sarjalle oman soittolistan, jota kuuntelen aina kun työskentelen sen parissa. Lisään sille välillä uusia kappaleita, mutta tietyillä kappaleilla on prosessissani aivan erityinen rooli. Näistä kappaleista olen harjoitellut muutamia myös itse, ja houkutellakseni itseäni työskentelyyn laulan ja säestän itseäni pianolla. Tavallaan koko työskentelyni rytmittyy prosessin aikana tiettyjen kappaleiden ympärille. Näistä kappaleista tulee lopulta myös muistamisen avaimia, joiden avulla asettuminen taiteelliseen työskentelyyn ja tiettyyn mielentilaan tapahtuu kerta kerralta nopeammin ja kaikki aikaisemmat aiheeseen liittyvät ajatukset palaavat mieleeni. Musiikin alkaessa soida työstämäni aiheeseen

Kuvassa (oikealla)
Tähtiportti, Garden-sarja, Viivi Lehto, 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

liittyvät teemat ja assosiaatiot alkavat virrata kuin itsekseen paperille luonnoksina ja yhdistyä toisiinsa uusilla tavoilla. Minulle musiikki näyttäytyy vahvasti myös muotoina, väreinä ja rytmeinä, joita voi tulkita myös visuaalisesti.

Prosessin aikana olemme kuunnelleet koostamiani soittolistoja ja kappaleita myös lasihytissä yhdessä tiimini kanssa. Garden-sarjan teokset ovat siis tavallaan syntyneet useita kertoja prosessin aikana saman musiikin rytmittäessä työskentelyä; ensin vapaina ideoina, sitten luonnoksina paperille ja lopulta lasihytissä, kun teokset ovat valmistuneet lasinpuhaltajien käsissä. Minulle musiikki on myös tärkeä tapa kommunikoida, herättää ajatuksia ja tunteita. Musiikin avulla voi kommunikoida asioita, joita on vaikeaa selittää sanoilla tai edes visualisoida. Siksi ajattelen, että mikä voisi olla sopivampi tapa luoda samoja, alitajuisia konteksteja esimerkiksi taiteilijan ajatusten ja lasinpuhaltajien käsien välille, kuin kuunnella samaa musiikkia työskentelyn ajan. Luonnoksen ja työpiirustuksen avulla voi kommunikoida täsmällisen idean, mutta musiikilla voi kommunikoida kokonaisen maailman ja tunnetilan, johon teos liittyy.

Anna Retulainen toteaa haastattelussaan Sergei Rahmaninovin kolmannen pianokonsertton soidessa kaiuttimista taustalla: ”Minun pitää saada itseni ymmärtämään, että tämä helvetillinen kaaos, joka sisälläni on olemassa – siis sellainen kaaos, jossa koko ajan olen epätoivoinen enkä usko mihinkään – niin tämä kyseinen biisi on semmoinen, jossa siivotaan kaikki pois. Tietysti tähän liittyy voimakkaasti se, että soittajana on Martha Argerich.” Retulainen ihailee pianon supertähteä, jota pitää naiseuden jumalattarena. Pianokonsertton loppuessa hän kuvittelee, miten Argerich lopettaa soittamisen, istuu pianonsa ääressä, räjähtää nauramaan ja heittää hiukset taaksepäin. Hänelle se tuo mielikuvan siitä, että kaikki onnistuu.⁵⁴

Myös minulle musiikki on voimauttavien mielikuvien lähde, eräänlainen sisäinen tähtiportti, jonka avulla pystyn paremmin kuvittelemaan asioita ja unelmoimaan. Musiikin avulla visualisoin mielessäni tapahtumia, teoksia, tilanteita; sitä miten ne tapahtuvat, toteutuvat ja miten ne konkreettisesti voi saavuttaa. Kun olen kuvitellut asioita mielessäni tarpeeksi monta kertaa, alan vähitellen uskomaan niihin, näkemään uusia mahdollisuuksia ja tarttumaan niihin.

Musiikin vaikutus näkyykin erityisen suoraviivaisesti mielestäni esimerkiksi teoksessani ”Tähtiportti”. ”Tähtiportissa” olen halunnut kuvata veistoksen muodossa reittiä, jonka kautta pääsee kaikkiin unelmien paikkoihin. Teokseen liittyvä kappale on Pekka Strengin ”Sisältäni portin löysin”.

⁵², ⁵³, ⁵⁴ Samuli Tiikkaja (2020), Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu.

Artikkeli: Anna Retulainen on Suomen arvostetuimpia nykytaiteilijoita.

TAITEELLISEN INSPIRAATION LÄHTEET

OLEN etsinyt taiteellista inspiraatiota ja saanut vaikutteita monenlaisista lähteistä musiikin, runouden, kirjallisuuden, kuvataiteen ja muotoilun alueilta. Seuraavaksi pyrin tuomaan esille omaan työskentelyyni eniten vaikuttaneita teoksia ja taiteilijoita.

4.1. Garden-sarjan syntyyn vaikuttanutta musiikkia, runoutta ja kaunokirjallisuutta

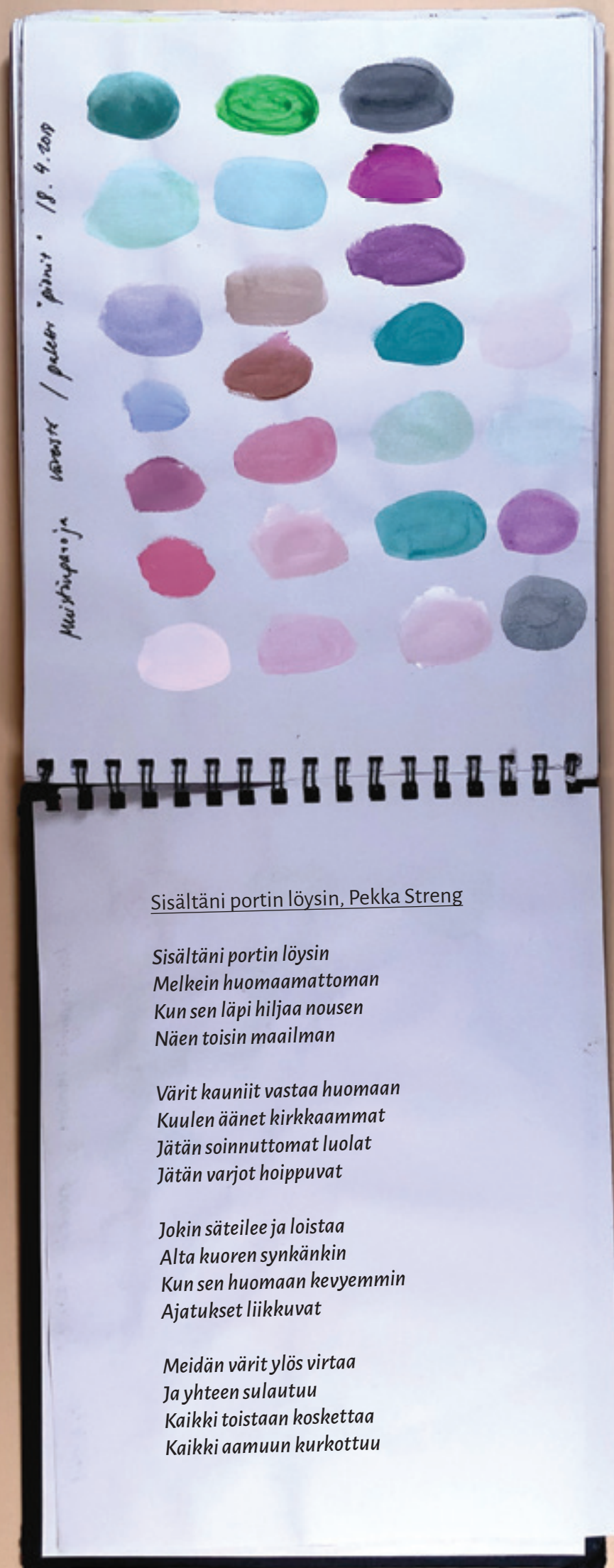
Garden-sarjan syntyprosessin aikana minulle erityisen merkittäviä musiikkikappaleita ovat olleet mm. Pekka Strengin ”Sisältäni portin löysin”, Claude Debussyn pianolle sävelletyn Bergamasque-sarjan osa ”Clair de Lune”, Nina Simonen tulkitsema ja Anthony Newleyn ja Leslie Bricussen säveltämä ”Feeling Good”. Lauri Viidan runo ”Luominen”, josta löytyy myös sävellettyjä tulkintoja, on avannut silmäni ihmettelemään yhä uudelleen maailmaa. Kirjallisuuden klassikoista haluan mainita Lewis Carrollin klassikon ”Liisan seikkailut ihmemaassa”, joka on ollut lapsuudesta saakka lempisatuni.

4.1.1. Portti sisäiseen maailmaan

Pekka Strengin ja Tasavallan Presidentin kappale, ”Sisältäni portin löysin”, ilmestyi vuonna 1970 levyllä Magneettimiehen kuolema. Alun perin Strengin sanoitus on syntynyt tilanteessa, jossa hän sairasti syöpää ja arveli kuolevansa pian.⁵⁵

Sävellyksen lisäksi myös kappaleen sanat ovat vaikuttaneet useisiin Garden-sarjan teoksiin, joissa olen pyrkinyt kohti uutta; pyrkinyt kohtaamaan eräänlaisen vanhan ilmaisun kuoleman ja syntymään uudenaikaisena. Minulle sanat assosioituvat myös konkreettisesti omaan puutarhaani ja siihen, miten avatessani oman fyysisen puutarhani portin, uskalsin lopulta avata myös jonkin sellaisen sisäisen portin, jonka olemassaolon olin kokonaan unohtanut. Luovan prosessini aikana olen sekä kuunnellut kappaletta että myös laulanut ja säestänyt itseäni pianolla, lukemattomia kertoja viimeisen vuoden aikana. Kappaleella on ollut todella suuri merkitys minulle prosessin aikana ja saatan kuunnella sen useita kertoja aina kun luonnostelen. Kappaleen vaikutus näkyy teoksisissani erityisen selvästi maalauksessani ”Pionien aikaan” ja lasiteoksessani ”Tähtiportti”. Olen tehnyt teosten värisuunnittelua myös erityisen usein kuunnellen juuri tätä kappaletta.

⁵⁵ Wikipedia, Magneettimiehen kuolema.

Pionien aikaan, Viivi Lehto 2020.
 Koko: 120 x 160, diptyyksi (2 x 120 cm x 80 cm)
 Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Maalaus on tulkinta omasta puutarhastani, Garden/ Puutarha -sarjan syntypaikasta. Puutarhani on kauneimmillaan, kun pionit ovat täydessä kukassa. Niissä hetkissä näkymä on taianomainen, melkein kuin satukirjasta ja saa aina mielikuvitukseni laukkaamaan. Olen koittanut tavoittaa tässä maalauksessa loputtomien kesäpäivien tunnun; tukahduttavan kuumuuden, piknikit ja onnelliset hetket perheen ja ystävien kanssa.

4.1.2. Kaihoa ja keskittymistä kuutamossa

Tehosoitossa Garden-sarjaa työstäessäni on ollut Claude Debussyn pianolle sävelletty Bergamasque-sarjan osa ”Clair de Lune, L.32”. Kappaleen nimi tarkoittaa käännettynä kuutamoa tai kuun valoa.

Claude Debussy (1862– 1918) oli säveltäjä, jonka impressionistisessa musiikissa soinnut ja harmoniat olivat erityisen tärkeitä. Hänen musiikkiaan kuvaillaan vivahteikkaaksi, runolliseksi ja kuvailevaksi; Debussy osasi hyödyntää eri instrumenttien sointivärejä.⁵⁶

Kappale on saanut nimensä ranskalaisen symbolistiliikkeeseen liitetyn runoilija Paul Verlaineen runosta ”Clair de Lune”. Musiikkikappale saa minut edelleen usein liikuttumaan kyyneliin ja väristykset juoksemaan selkää pitkin, vaikka olen kuullut sen lukemattomia kertoja. Kappaleen kuuleminen täyttää minut aivan erityisellä tunteiden sekoituksella ja tunnen itseni yhtä aikaa määrätietoiseksi, rauhalliseksi ja herkäksi. Tämä kappale assosioituu mielessäni erityisen intensiiviseen, keskittyneeseen työskentelyyn, jossa olen kaikki aistit avoimena. Kuuntelen kappaletta usein myös silloin, kun yritän jäsenellä ajatuksiani esimerkiksi kirjoittaessani. Kappaleen soidessa ovat syntyneet mm. teossarjat ”Puutarhassa”, ”Pisara” ja teos ”Ruusun muisto” ja kappale saakin melessäni kussakin hetkessä omanlaisensa tulkinnan.

Visuaalisesti kappale assosioituu mielessäni maalauksellisiin ja elokuvallisiin tunnelmiin, joiden kaikuja olen teoksissani tavoitellut. Näissä mielessäni vilistävisissä kuvissa rakkaus ja kaipaus ilmentyvät hitaasti syttyvinä hymyinä, yhteen liittyvinä varjoina, ikkunasta lankeavan valokeilan hitaana liikkeenä yli lattian, väreilevän ilman luomina kangastuksina, tuulessa aaltoillen taipuvana heinikkona, pisaroivina vesinä; tai täyteen hehkuun kiihkeästi avautuvina kukkamerinä. Keveys ja raskaus asettuvat erityiseen vuoropuheluun, jossa jo sen kokiessaan tietää, että hetki on kohta haihtunut. Sen toistaminen on mahdotonta. Kaihoisa painon tunne syntyy juuri kauniin hetken hauraudesta, joka mielestäni ilmenee tässä kappaleessa. Itse tavoittelen juuri samoja vaikutelmia useissa teoksissani.

Kuvassa (oikealla) lämpimänä elokuisena
yönä varjokuvia Villa Hellinkin pihalla.
Kuva: Viivi Lehto, 2018

⁵⁶ Wikipedia, Claude Debussy.

“Clair de Lune”, Paul Verlaine

*Votre âme est un paysage choisi
Que vont charmant masques et bergamasques
Jouant du luth et dansant et quasi
Tristes sous leurs déguisements fantasques.*

*engl.
Your soul is a chosen landscape
Where charming masquerades and dancers are promenading
Playing the lute and dancing
and almost sad beneath their fantastic disguises.*

Kuvassa (ylimpänä)
Ruusun muisto -luonnos,
Viivi Lehto 2019

Kuvassa (yllä ja oikealla) luonnostelua kolmiulotteisesti
kuivattujen ruusujen ja lasipurkin avulla.
Sain ruusut häiden vuosipäivänä,
enkä olisi halunnut heittää niitä pois vieläkään,
joten hyödynsin ne luonnostelussa.
Prosessikuvat: Markus Peltomäki

Kuvassa (tällä sivulla)
Ruusun muisto,
Viivi Lehto 2019
Kuvat: Garden Series Studio,
Hannakaisa Pekkala, 2019

Kuvassa (vasemmalla) luonnoksen ja työpiirustuksen yhdistelmä koskien Puutarhuri-veistosta, jonka perusteella olemme lähteneet työstämään veistoksen muotoa.

Luonnos on saanut lisää merkintöjä ja likaantunut hyttiöolosuhteissa, kuten usein tapahtuu prosessin aikana. Se sisältää kuitenkin muistiinpanot käytetyistä väreistä, joten niihin on mahdollista palata myöhemmin.

Luonnos: Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Kuvassa (oikealla) Puutarhuri, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

4.1.3. Uusi päivä, uudet unelmat

Nina Simonen tulkitsema ja vuonna 1965 ”I Put a Spell on You” -albumilla julkaistu kappale ”Feeling Good” on alun perin sävelletty musikaaliin ja siitä on myöhemmin tehty lukuisia tulkintoja. ”Kappaleen musikaaliin The Roar of the Greasepaint – The Smell of the Crowd” sävelsivät Anthony Newley ja Leslie Bricusse .⁵⁷ Omalle luovalle prosessilleni nimenomaan Nina Simonen versio on ollut merkityksellinen. Minulle kappaleessa on kysymys ennen kaikkea muutoksesta, itsevarmuudesta, ilosta ja unelmien tavoittelusta. Vapaudesta muuttaa suuntaa, tehdä mitä haluaa ja nauttia elämästä. Tämä kappale on innoittanut mm. teosteni ”Nuppu”, ”Ilo” ja ”Puutarhuri” syntyyn.

Visuaalisesti näissä lasiteoksissani voi ehkä havaita myös ihailuni Oiva Toikan taidelasiteoksiin, joiden vapautunutta värien käyttöä, ennakkoluulotonta muodonantoa ja hallittua mittasuhteiden tajua arvostan. Mielestäni monet hänen teoksistaan edustavat eräänlaista visuaalista jazzia tai bluesia, jossa improvisaatiolla ja hetkessä tapahtuvalla tulkinnalla on suuri merkitys.

Nina Simonen toisissa hetkissä suloinen ja yhtäkkiä karhean epäsovinainen tulkinta on innoittanut minua ottamaan vapauksia lasitaiteessa ja visualisoimaan asioita tavalla, joka on minusta juuri sillä hetkellä ollut kiinnostava. Osa teoksiin liittyvistä päätöksistä on myös tehty vasta lasihytissä, niiden syntyhetkellä. Teoksissani ”Nuppu” ja ”Ilo” olen tavoitellut erityisesti samantapaista vapaan muodon vaikutelmaa, jonka voi aistia Simonen itsevarman vivahteikkaassa jazz- ja bluestulkinnassa.

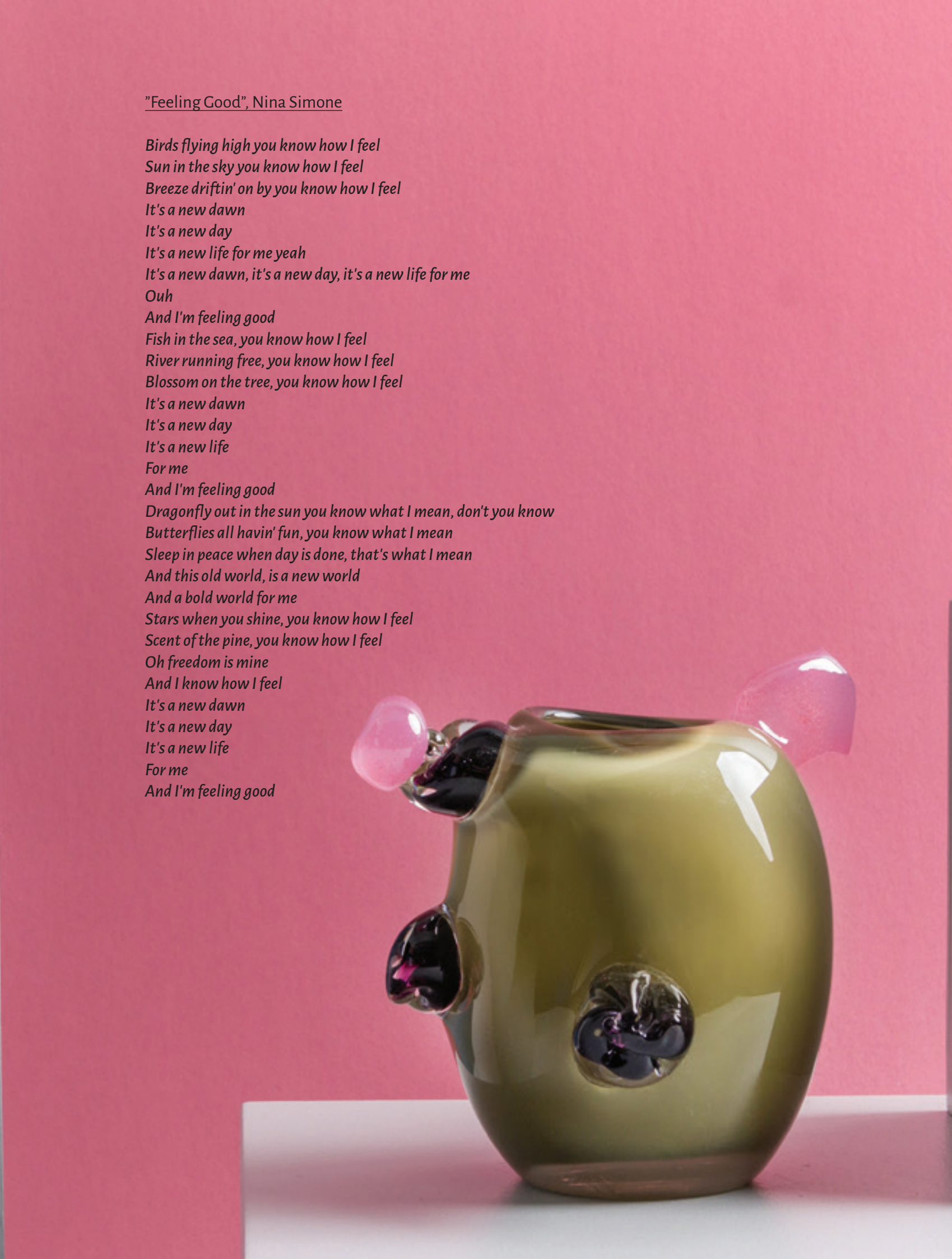
”Puutarhuri” teos on minulle erityisen merkityksellinen ja sillä on myös autobiografinen tausta. Teos kuvaa sitä puutarhuri-taiteilijaa, jollainen haluaisin olla ja se on eräänlainen toiveminän ilmentymä. Se kuvaa puutarhuria, joka on yhteydessä itseensä, hoivaa puutarhan kasveja ja kasvattaa kauneutta ympärilleen – niin taiteen saralla kuin yhteistyössä Luonto Äidin kanssa. Veistoksen sisällä hohtaa puutarhurin sydän, josta pursuaa uusia ideoita ja jota ympäröivät kaikki sateenkaaren värit. Veistoksen yläosa kurkottaa korkeuksiin kuin hunajankeltainen hiuspilvi, jossa lämmin ilta-aurinko leikkii.

⁵⁷ Wikipedia, Feeling Good.

Kuvassa (aukeamalla) työn alla Puutarhuri-veistos.
Penkissä Jonas Paajanen, Otto Koivuranta vasemmalla ja minä oikealla.
Kuva: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

Kuvassa (ylhäällä) Ilo
ja (oikealla) Nuppu,
Viivi Lehto 2019
Kuvat: Garden Series Studio,
Hannakaisa Pekkala, 2019

"Feeling Good", Nina Simone

*Birds flying high you know how I feel
Sun in the sky you know how I feel
Breeze driftin' on by you know how I feel
It's a new dawn
It's a new day
It's a new life for me yeah
It's a new dawn, it's a new day, it's a new life for me
Ouh
And I'm feeling good
Fish in the sea, you know how I feel
River running free, you know how I feel
Blossom on the tree, you know how I feel
It's a new dawn
It's a new day
It's a new life
For me
And I'm feeling good
Dragonfly out in the sun you know what I mean, don't you know
Butterflies all havin' fun, you know what I mean
Sleep in peace when day is done, that's what I mean
And this old world, is a new world
And a bold world for me
Stars when you shine, you know how I feel
Scent of the pine, you know how I feel
Oh freedom is mine
And I know how I feel
It's a new dawn
It's a new day
It's a new life
For me
And I'm feeling good*

4.1.4. Elämä on ihmeellinen

Lauri Viita (1916-1965) oli tamperelainen runoilija, kirjailija ja kirvesmies. Häneltä ilmestyi yhteensä neljä runokokoelmaa ja kaksi romaania. Runo ”Luominen” oli hänen ensimmäisessä, vuonna 1947 julkaistussa runokokoelmassaan Betonimylläri.⁵⁸ Runossa voi aistia luomiskertomuksen ehkä paatokselliseksikin yltyvän poljennon maailman synnystä. Aistin siinä myös samaa aitoa ja avaraa ihmetystä maailman edessä, jota olen havaitsevinani Gunnel Nymanin esseessä ”Lasi”. Pidän Lauri Viidan runosta erityisesti näyttelijä Seela Sellan lausumana ja runo löytyy lausuttuna myös verkosta hakusanoil-la ”Seela Sella, Luominen”. Runo on myös ilmestynyt vuonna 2019 YLE:n TV-sarjassa ”Mullan alla” Heikki Kuulan ja Yonan versioimana, mielestäni ansiokkaana kappaleena, jossa Seela Sellan lausumaa runoa on sämplätty.

Minulle Lauri Viidan ”Luominen” kuvaa sekä maailman syntyä että sen ihmettelyä, mutta se tuo mieleeni myös lasin syntyprosessin. Ymmärrän toki, että runon alkuperäiset inspiraation lähteet ovat Raamatun luomiskertomuksessa, mutta silti runo on kiehtonut ja inspiroinut minua vangitsemaan maailman synnyt ja elämän ihmeet lasiin. Toki myös lasin syntyprosessissa on jotakin raamatullista.

Runon säkeissä ajan uumenista syntyy maailmaan jotain uutta: laavan lieskat halkovat pimeyttä ja loimut liehuvat, kunnes tehdään työtä ja aine alkaa elää. Sitä mitä ei voi vielä nähdä silmin, sen voi jo nähdä unelmissa. Kun sen eteen ponnistelee ja siihen uskoo, se voi tulla todeksi. Tahdo jotain! Elämä on ihmeellinen!

Olen palannut tähän runoon nimenomaan silloin, kun olen kuvitellut uusia teoksia ja ne ovat vasta aavistuksenomaisina ajatuksina alkaneet hahmottua mielessäni. Välillä runo on antanut voimia, kun olen epäroinyt jonkun ajatuksen kohdalla ja pohtinut kannattaako siihen edes ryhtyä ja melkein jänistänyt. Ennen ensimmäistä näyttelyäni runolla oli minulle erityisen suuri merkitys. Taide ja rakkaus ovat tahtolajeja. Pitää uskaltaa haluta, uskaltaa luottaa ja uskaltaa ottaa vastaan se mitä tulee, myös kritiikki. Taiteessa on väistämätöntä, että kaikkia ei voi miellyttää ja lopulta taiteilija seisoo näyttelyssä töidensä takana yksin. Toisinaan tuntuu pelottavalta sanoa: ”Minä näin, että nämä teokset ovat näin hyviä, valmiita ja merkityksellisiä. Minä uskon niihin.” Jokainen taiteilija toivoo – ainakin minä, että teokset koskettavat katsojaa. Teokset ovat kuin immateriaalinen taiteilijan käsi, jonka avulla haluan koskettaa niiden koki-jaa. Silta, jota pitkin kutsun kokijan jonkin ajatuksen äärelle.

⁵⁸ Wikipedia, Lauri Viita.

”Luominen”, Lauri Viita
Kokoelmasta Betonimylläri,
WSOY 1947

Avaruus
Ikuisuus

Taivas täynnä auringoita,
meri täynnä pisaroita,
aallon alla aalto uus.

Tuuli, tuuli vaeltaa.

Uumenista ajan, aineen,
puhki maailmoiden paineen
suuri, suora, yksinäinen
vuorenhuippu kohoaa.

Vyönä velloo vaahto laineen,
päässä hohtaa kruunu jäinen.
Hartioita pilvet pyyhkii,
ilma nyyhkii.
Vaiti seisoo jättiläinen
katse pitkin ulappaa.

Kerran vuoren voima riehui.

Tuhat kertaa tuhat vuotta
laavan lieskat yötä halkoi,
tuhkavyöryt salamoι.
Tuhat kertaa tuhat vuotta
varjot häilyi, loimut liehui,
aalto kiehui,
tulta joi.

Vetten alla, vetten päällä
tehtiin kerran työtä täällä,
kunnes aine elää alkoi.

Levää, limaa kerroksittain,
koralleja miljoonittain
luotiin, kunnes alta meren
verkalleen
nousi ihme luun ja veren
uiva riutta palmuineen.

Tuhat kertaa tuhat vuotta
mitään ei voi tehdä suotta.

Nähkää, kuinka siivin hennoin
perho kantaa kultaa heteen!
Nähkää, kuinka vaakalennon
albatrossi syöksyy veteen!

Nähkää, kuinka palmun siemen
pitkin pitkää meren selkää
pähkinässään samoaa!
Katsokaapa ja ihmetelkää:
ken ei myrskyyn käydä pelkää,
sille hyvätöivonniemen
kerran tarjoo mannermaa!

Nähkää, kuinka äärtä vailla
vilja huojuu lietemailla,
kuinka lauma pilven lailla
aron halki vaeltaa!

Elämä on ihmeellinen!
Kuulkaa laulu graniittinen,
nähkää lintu teräksinen
huippuvuoren päällä!

Yhä liikkuu Henki täällä.

Mitä ei voi silmin vajain nähdä,
siitä unta nähkää.
Aina uuden aamun eteen
luojankämmen tuutii tähkää.
Aina sataa tulvaveteen
lastut arkinrakentajain.
Lienet eläin taikka puu, --
kaikin soluin, sydämin
usko, tahdo jotakin,
niin se kerran tapahtuu!

Tuhat kertaa tuhat vuotta
mitään ei voi tehdä suotta.

Kuvassa Pupu-veistoksiani kuvattuna mökilläni Kumpulän siirtolapuutarhassa.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

Kuvassa (yllä)
Minä ulkoilutan noin 5-vuotiaana
Tuffe-kaniani kissan valjaissa Vallilassa kotimme pihalla.
Kuvan on ottanut äitini, Raija Lehto-Hietanen (Kotialbumi),
kuvan takana merkintä -88

4.1.5. Kuin Liisa Ihmemaassa

Lewis Carrollin klassikko ”Liisan seikkailut ihmemaassa” on ollut lapsuudesta saakka lempisatuni. Lapsuudessa sadun viehätys perustui sen omituisuuteen ja siihen, etten koskaan oikein lopulta ymmärtänyt, mistä sadussa todella oli kyse. Niinpä halusin myöhemmin kuulla ja lukea sen aina uudelleen. Sen omituisesti käyttäytyvät hahmot vuorotellen huvittivat ja pelottivat minua. Satu jatkui omissa leikeissäni. Kun vanhempani erosivat sain lemmikkikanin nimeltä Tuffe, joka sai luonnollisesti Valkoisen Kanin roolin. Välillä myös muistan lapsena paenneeni sadun maailmaan asioita, joita en jaksanut ajatella. Toivoin, että olisin voinut pudota kaninkoloon ja kuvittelin itseni ihmemaahan. Siellä oma, erikoinen ajantajunikin tuntui olevan perusolettamus ja myös kaikkien muiden kelloissa aika kulki välillä vilauksessa, välillä madellen.

Elämäni saatossa minulla on ollut myös varsin mittava kokoelma erilaisia pupu-aiheisia leluja ja taide-esineitä, joista luovuin vasta myöhäisessä teini-iässä. Kokoelmassani elivät sulassa pehmolelut, matkamuistoina kotiin tuodut lasi- ja kristallipuput ja mm. Heljä Liukko-Sundtrömin pupufiguriinit, joilla rakensin monimutkaisia leikkimaailmoja.

Lewis Carroll (1832-1898), oikealta nimeltään Charles Lutwidge Dodgson, oli englantilainen pappi, matemaatikko ja harrastelijavalokuvaaja. Hän julkaisi kirjailijanimellään kaunokirjallisuutta, runoja ja novelleja. Omalla nimellään hän julkaisi tutkielmia matematiikasta.⁵⁸

”Liisan seikkailut ihmemaassa” julkaistiin vuonna 1965, mutta kirjan taustalla on alun perin tarina, jonka kirjailija kertoi ystävänsä tyttärille jo vuonna 1862. Yksi alkuperäisen tarinan kuulijoista oli Alice, josta tuli myöhemmin tarinan nimihenkilö (suom. Liisa). Carroll kirjoitti tarinalle myös myöhemmin jatko-osan ”Liisan seikkailut peilimaailmassa”.

”Liisan seikkailut ihmemaassa” on lastenkirjallisuuden ja nonsensen klassikoita, jonka kielipelit ja logiikalla leikittely ovat vedonneet alusta saakka myös aikuisiin lukijoihin. Kirja on innoittanut myös lukuisia taiteilijoita kuvittamaan sen uudelleen ja siitä on tehty näytelmiä, kuunnelmia, elokuvia ja oopperoita. Kirjasta on suomenkieleen rantautunut sanonta ”kuin Liisa ihmemaassa”, joka tarkoittaa kummastelevaa ja ihmettelevää suhtatumista. Kirjan alussa nuori Liisa lähtee seuraamaan Valkoista Kania, joka kaivaa taskustaan kellon hokien olevansa myöhässä. Liisa putoaa kaninkoloon päätyen kummalliseen ja unenomaiseen ihmemaahan, jota hallitsevat korttipakan kuningatar ja kuningas. Hän tutustuu hulluun Hatuntekijään, joutuu oudoille teekutsuille ja häilyvä Irvikissa ilmestyy hänelle kummallisissa paikoissa.⁵⁹

Olen työskennellyt Liisan seikkailujen ympärillä myös Garden-sarjassa, ja esimerkiksi ”Pupu”-veistosten sarja on saanut innoituksensa tarinasta. Monet sarjan pupuista varioivat myös oman Tuffe-kanini toffeen väristä ja silkinpehmeää turkkia. Esineiden muotokielessä olen tästä syystä pyrkinyt pehmeiden vaikutelmaan, vaikka itse lasi on materiaalina kovaa. Garden-sarjan värikkäät puput kuvaavat minulle kaikkia niitä

⁵⁸ Wikipedia, Lewis Carroll.

⁵⁹ Wikipedia, Liisan Seikkailut Ihmemaassa.

erilaisia mahdollisuuksia, joita voimme elämässämme halutessamme seurata. Elämän kaninkolot voivat olla meille hyvästä ja pahasta. Välillä omassa puutarhassani voisin vanna, että olen nähnyt vilaukselta itse Valkoisen Kanin, jota omalla tavallani seuraan yhä, kun teen teoksiani.

Todellisuudessa kanit ovat Kumpulan siirtolapuutarhassa kutsumattomia ja epätoivottujakin vieraita, mutta sentimentaalisista syistä ne silti viehättävät minua. Omituisella tavalla minua naurattaa, että me puutarhurit ylläpidämme kanipopulaatiolle valtavaa buffet-kattausta, jossa ne käyvät halujensa mukaan herkuttelemassa.

– Tiikerinlilja, sanoi Liisa yhdelle kukalle, joka soreasti taipui tuulessa. – Ajatella jos osaisit puhua!
– Minä osaan puhua, sanoi lilja, – kun on joku jolle maksaa vaivan puhua.
Liisa hämmästyi niin, ettei saanut kokonaiseen minuuttiin ääntä suustaan. Tiikerinlilja huojui tuulessa niin kuin mitään ei olisi tapahtunut. Lopuksi Liisa sanoi hyvin hiljaa – hän miltei kuiskasi:
– Osaavatko kaikki kukat puhua?
– Yhtä hyvin kuin sinä, sanoi lilja, – ja paljon selvemmin. ”

Carroll, Lewis
Liisan seikkailut peilimaailmassa,
Puhuvien kukkien puutarha ⁶⁰

Unien ja sadun teemoihin liittyvät myös ”Hunajapurkki” -sarja ja ”Rakkauden hedelmät”. Lukuisissa teoksissani varioin myös kukka- ja kasviaiheita. Lasi tarjoaa mielestäni kiinnostavia mahdollisuuksia tuottaa illuusioita ja eräänlaisia silmänkään- tötemppeja optiikan keinoilla. Leikittelen teoksissa sillä, että katsoja ei voi ensisilmäyk- sellä olla varma esimerkiksi siitä, montako kukkaa tai terälehteä hän näkee ja montako niitä todellisuudessa on. Pyrin siihen, että teos haastaa katsomaan useita kertoja ja tarjoaa eri kulmista tarkasteltuna eri vaikutelmia, puhutellen katsojaa aina uudelleen. Nämä puhutteluun ja illuusioihin liittyvät satuteemat nousevat esille vielä parem- min Liisan tarinan jatko-osassa ”Liisan seikkailut peilimaailmassa”.

”Liisa kohtaa tarinan aikana useita eri hahmoja, jotka tukevat hänen kasvuaan kypsäksi ja myötätuntoiseksi ihmiseksi.”

Prosessin aikana tutkin Liisan tarinaa monilla tavoilla. Kävimme mm. katsomassa Oopperan baletissa tyttäreni kanssa syksyllä 2019 koreografi Jorma Elon ”Liisa Ihmemaassa”, jossa esiintyivät hahmot Lewis Carrollin tarinoista Liisa Ihmemaassa ja Liisan seikkailut peilimaailmassa. Musiikki: Joseph Haydn, G. F. Händel, Gottfried Stölzel. Kuva: Kännykän ruutukaappaus Oopperan baletin verkkosivuilta, kun suunnittelin lippujen ostoa.

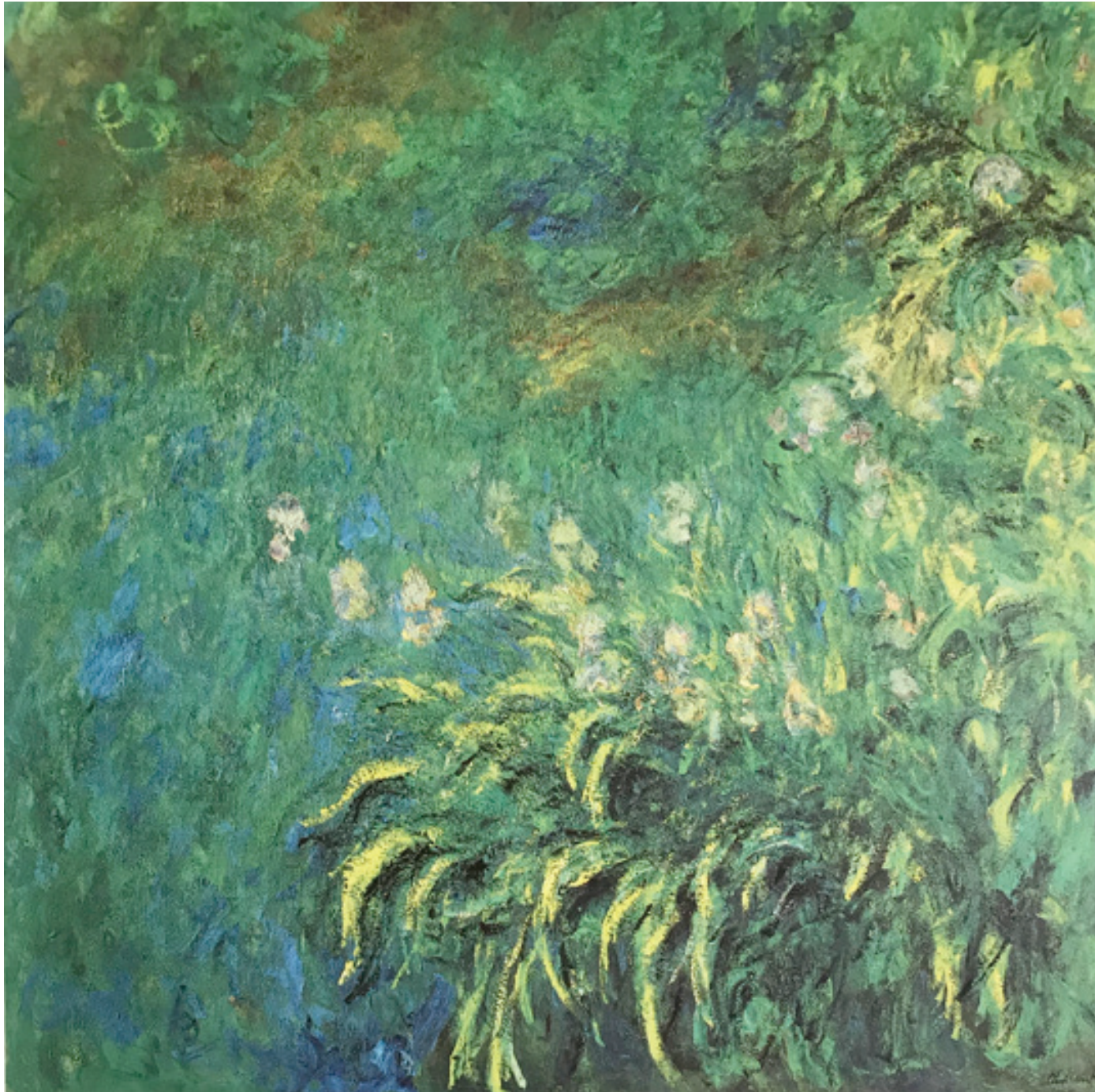
Kuvissa (ylimpänä ja alla) Paula Pääkkönen työstää Pupu-veistosta.

Kuva (yllä) Minä komentoimassa Pupun korvia.
Verstakossa työskentelevät Paula Pääkkönen ja Penna Tornberg.
Kuvat: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2020

⁶⁰ Carroll (1865), 156.

Kuva (yllä)
Iris au Bord de l'Étang
(Iris at the Side of the Pool),
Claude Monet 1819
(Kuva 21)

4.2. Kuvataide inspiraation lähteenä

4.2.1. Claude Monét ja Givernyn puutarha

Puutarhat ovat kautta aikojen innoittaneet taiteilijoita hetken ja vaikutelmien vangitsemiseen. Kaikkein tunnetuin puutarhasta inspiraationsa ammentava kuvataiteilija lienee impressionistista suuntausta edustanut taiteilija Claude Monét, jonka puutarhaa Ranskan Givernyssa voi omalta osaltaan pitää kokonaistaideteoksena. Hän asui ja työskenteli Givernyn kodissaan 1883-1926 yhteensä 43 vuoden ajan.⁶¹

Monét suhtautui väreihin intohimoisesti ja suunnitteli myös puutarhaansa yhtä pieteetillä kuin muitakin teoksiaan. Givernyn runsaassa kukkapuutarhassa ja itämaisessä vesipuutarhassa voi aistia saman tunnelman kuin Monét'n maalauksissa. Helena Petäistö, joka toimi pitkään Ranskan kirjeenvaihtajana, kuvailee nojatuolimatkkailijoille kokemusta Givernyn puutarhasta kirjassaan: ”Givernyssa kyse on paljon enemmän kuin maisemapuutarhasta: johtavan impressionistin mielikuvituksen tuote, hänen omia maalaustarpeitaan varten itse suunnittelemansa puutarha on jo itsessään kuin ihana maalaus, samanlaisten värien hehkua ja harmoniaa.” Ryöppyvä ja runsas kukkaloisto yllättää kerta toisensa jälkeen puutarhan käytävillä kulkijan; istutusten määrä on niin suuri, että ranskalaisen puutarhan geometriset muodot peittyvät sen alle. Monét'n maalauksista tuttu lummelampi, japanilainen silta ja veteen heijastuvat itkupajut ovat ehkä vielä kukkapuutarhaakin uskomattomampi taidonnäyte.

Ymmärtääkseen Monét'n töiden vallankumouksellisuuden, pitää ymmärtää sitä taustaa ja aikaa, jolloin ne syntyivät. Monét joutui kamppailemaan pitkään taitelijana yleisiä käsityksiä vastaan. Monét'n aikana taiteessa ihannoitiin yleisesti tarkkoja, sääntöjen mukaan maalattuja esittäviä, antiikin ihanteita ja Ranskan ylivertaisuutta korostavia maalauksia, jotka toteutettiin ateljeeympäristössä. Monét ystävineen fanitti kuitenkin mm. Barbizonin koulukuntaa, jolla oli merkittävä vaikutus ulkoilmamaalauksen alkumetreillä. Ulkoilmamaalauksessa teokset toteutettiin alusta loppuun ulkona. Ennen ulkoilmamaalauksen yleistymistä, lopulliset maalaukset yleensä toteutettiin ateljeessa, vaikka luonnostelu olisikin toteutettu jossain muualla.

Hengenheimolaisineen Monét perusti oman koulukunnan, johon kuului tottelematonta sakkia kuten Auguste Renoir, Alfred Sisley, Camille Pissarro ja Frédéric Bazille. He maalasivat ympäröivää luontoa ja ihmisiä realistisemmin, hakematta innoitusta antiikin tomuisista ajoista, ja järjestivät omia näyttelyitään. Tällaista instituutioiden ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa pidettiin aikanaan kapinallisena ja sitä myös paheksuttiin taidepiireissä.

⁶¹ Claude Monet Foundation verkkosivut.

Monét oli tämän ryhmän keulakuva ja tältä ajalta on peräisin myös hänen tapansa maalata ulkona, joka säilyi hänelle tunnusomaisena koko uran ajan. Monét'n avaintyö oli vuonna 1874 ensi kertaa esillä ollut ”Impressio, Auringonnousu” (Impression, Soleil levant). Teoksen saamasta pilkasta ja negatiivisesta kritiikistä huolimatta juuri tämä teos antoi lopulta nimen koko impressionistiselle taidesuuntaukselle.

Lopulta, kamppailtuaan ensin taloudellisesti ja taidemaailman vaikuttajia vastaan, Monét alkoi saavuttaa menestystä. Givernyn puutarha tarjosi tässä uudessa vaiheessa taitelijalle tukikohdan, jossa hän paneutui intohimoisesti työskentelyyn. Monét suhtautui pakkomielleisesti valoon, jonka hän pyrki vangitsemaan teoksissaan; valo heijastui kaikkeen ja kaikesta, muuttaen muotoaan joka hetki. Hän maalasi erilaisia sarjoja, joissa tutki aihetta ja toteutti erilaisia versioita samoista paikoista, kun valaistus muuttui. Maailmantaiteelle Monét'n taide ja impressionismin synty merkitsivät muutosta, jonka vaikutukset vaikuttivat taiteen kenttään laajasti. Monét itse pysyi uransa loppuun asti uskollisena suuntaukselle ja pyrki vangitsemaan maalauksissaan erityisesti valon vaikutelman. Hän ei koskaan ollut täysin tyytyväinen, vaan etsi uusia tapoja kuvata mielialhettaan aina uusilla tavoilla.⁶²

Kuva (yllä) Haystacks (suom. Heinäsuovat), Setting Sun, Claude Monet 1891. Claude Monet maalasi eri aihepiireistä laajoja sarjoja, joissa tutki aihetta mm. erilaisina vuorokauden aikoina ja eri valaistuksissa. Heinäsuovat olivat yksi näistä laajoista sarjoista. Olen hakenut tästä sarjasta inspiraatiota joihinkin Rakkauden hedelmä -veistoksiini. (Kuva 22)

⁶² Petäistö (2014) 318-338.

Kuva (oikealla) Pivoines (Peonies), Claude Monet 1887 (Kuva 23)

Monét'n teokset, värien käyttö ja valon kuvaaminen ovat inspiroineet minua niin kauan kuin muistan. Puutarha aiheena yhdistää meitä kumpaakin ja myös minä olen hänen laillaan ensisijaisesti kiinnostunut juuri valosta ja vaikutelmista. Puutarhan rooli on tarjota tutkimusretkelle sopivalla tavalla inspiroiva ympäristö. Samalla tavalla kuin Monét on maalauksissaan pyrkinyt vangitsemaan vaikutelmia puutarhasta ja siellä vallinneesta valosta tietyinä hetkenä, minä olen jahdannut niitä omista lasiteoksissani. Olen pyrkinyt teoksissani kuvaamaan hetkiä ja tunnelmia, jumiutumatta toisintamiseen tai luonnon kopiointiin. Lasin ominaisuudet antavat vaikutelmien synnyttämiseen kiinnostavia mahdollisuuksia. Kolmiulotteisessa teoksessa lasin läpinäkyvyys avaa katselijalle eri kulmista erilaisia näkymiä. Lasin optiset ominaisuudet ja erilaisten muotojen hyödyntäminen antavat taiteilijalle mahdollisuuksia muokata näitä näkymiä. Teoksen valaiseminen eri suunnista ja valon eri värisävyt luovat vielä lisää mahdollisuuksia. Tavallaan yksi teos sisältää useita teoksia ja impressioita.

Prosessin aikana olen luonnostellut erilaisilla tekniikoilla ja maalannut paljon ulkona puutarhassani. Maalatessani ulkona työskentelen usein suoraan lopulliselle kankaalle. Mahdollisuuksien salliessa olen toteuttanut teoksia myös perinteiseen ulkoilmamaalarien tyyliin, toteuttaen teoksen alusta loppuun ulkona.

Lasiteoksistani ”Puutarha nro 1” ja ”Puutarha nro 2” asettuvat ehkä lähimmäksi impressionistista suuntausta; näissä teoksissani mielestäni puutarhan vaikutelma on selvästi yhä havaittavissa, mutta teokset eivät pyri jäljentämään todellisuutta. Olen pyrkinyt siirtämään maalauksellisen luonnoksen hengen kolmiulotteisena lasiteokseen. Mielestäni olemme löytäneet lasinpuhaltajien kanssa siihen sopivat keinot, joilla toivomani vaikutelma toistuu lopullisessa teoksessa. Puutarhassa-teosten väreissä olen oman puutarhani väripaletin lisäksi ottanut vaikutteita Monét'n tavasta käyttää värien välisiä jännitteitä yhdistellen kylmiä ja lämpimiä sävyjä.

Myös mm. teossarjoissani ”Rakkauden hedelmä” ja ”Anemone” olen tutkinut vaikutelmia ja optiikkaa. Jokainen ”Rakkauden hedelmä” on oodi elämälle ja lasille materiaalina; samalla ne edustavat minulle elämän sykliä ja uusien asioiden syntymistä. Olen tutkinut niissä mm. erilaisia luontoaiheita, vaikutelmia musiikkikappaleista, värien välistä dynamiikkaa ja valon taittumista. Lasitaiteen kentältä teokset ovat saaneet vaikutteita mm. Oiva Toikan Vuosikuutioista ja Gunnel Nymanin teoksista, joissa on leikitelty optiikalla, väreillä ja ilmakuplilla.

Muut lähteet:
Judith Bumpus (1990). Impressionist gardens.

Puutarha No. 1 -veistoksen suunnitteluprosessi kuvina

Vasemalla sivulla:

Kuva vasemmalla on muistiinpano väreistä omassa puutarhassani (Tarha-alpi). Minua on kiinnostanut kuvassa näkyvät heileät keltaiset ja vihreät sävyt. Kuvassa alapuolella vesi valuu bussin ikkunaan pitkin. Kuva on muistiinpano värien sekoittumisesta toisiinsa. Kummassakin kuvassa näkyy tapani tehdä muistiinpanoja valokuvaamalla.

Kuvat oikealla ylhäällä ovat kolmiulotteisia luonnoksiani. Hahmotelmassa olen käyttänyt keltaiseen purkkiin istutettua ruohoa, maalarin teippiä ja muotoon leikkaamaani movitaskun palasta.

Kuva oikealla alhaalla on sekatekniikalla tehty työpiirustus Puutarhassa-veistoksesta, jonka perusteella esine on valmistettu Nuutajärvellä.

Oikealla sivulla:

Puutarhuri No. 1, Viivi Lehto 2019

Kuva: Markus Peltomäki, 2019

4.3. Muita minua eri prosessin vaiheissa inspiroineita kuvataiteilijoita

4.3.1. Kandinsky – kuvataiteen kapellimestari

Muistan ensimmäistä kertaa melko nuorena, ehkä noin 15-vuotiaana, lukeneeni Wassily Kandinskyn (1866-1944) ajatuksista, joissa visuaalinen muoto, väri ja sointi yhdistyvät musiikin vastaaviin elementteihin. Nämä ajatukset sanallistivat kokemuksen, johon olen itse sisäsyntyisesti uskonut niin kauan kun muistan. Wassily Kandinsky oli venäläinen, myöhemmin Ranskan kansalaisuuden saanut taidemaalari, teoreetikko ja graafikko; ekspressionisti, jonka sanotaan maalanneen ensimmäiset modernia taidetta edustavat merkittävät työt. Visuaalisesti tutuimpia minulle ovat ne työt, jotka hän toteutti opettaessaan Bauhausissa. Berliinissä toimineen taide- ja arkkitehtuurikoulun, Bauhausin, vaikutus on ollut merkittävä myös suomalaisessa muotoiluopetuksessa ja sen sanotaan näkyvän myös Alvar Aallon töissä erityisen selvästi. Tänä ajanjaksona hän teki erilaisia värikokeiluja ja kehitteli ajatuksiaan kuvan eri elementtien tutkimisesta. Bauhaus-aikana geometriset elementit tulivat yhä tärkeämmäksi hänen töissään.

Kandinskylla oli erityisen tarkka värintaju. Hän oli myös synesteetikko eli saattoi kokea värejä kuuloaistimuksina. Hänen väripalettinsa vaihteli uran eri vaiheissa kirkkaista perusväreistä murrettuihin ja herkkiin väreihin. Kandinskyn teokset avautuvatkin minulle parhaiten, kun pohdin niitä ikään kuin orkesterille sävellettyinä teoksina. Monet teosten nimet, kuten ”Fuuga” tai ”Improvisaatio”, viittaavat musiikin vakiintuneisiin termeihin ja tarjoavat kiinnostavan lähestymiskulman niiden ymmärtämiselle nimenomaan musiikin ja rytmien kautta. Koska olen itsekin kiinnostunut musiikin, kuvataiteen ja sanojen välisestä suhteesta, palaan aika ajoin Kandinskyn teoksiin etsiessäni omaa tulkintaani musiikin, kuvan ja sanojen välisistä suhteista.⁶³

*”Sininen on tyypillisesti taivaallinen väri. Sininen paljastaa alimmissa syvyyksissään levollisuuden elementin. Kun se syvenee mustaa kohti, se saavuttaa yli-inhimillisen surun sävyjä. [...] Mitä kirkkaammaksi se tulee, sitä enemmän se menettää sointiaan kunnes se muuttuu hiljaiseksi tyyneydeksi ja siitä tulee valkoista. Musiikillisin termein esitettynä vaaleansininen muistuttaa huilua, tummansininen selloa, vielä tummempi kontrabasson mahtavaa ääntä; kun taas syvässä, vakavassa muodossa sinisen sointi on verrattavissa urkujen syviin ääniin.”*⁶⁴

Wassily Kandinsky (1911),
teoksesta: *Taiteen henkisydestä*
(*Über das Geistige in der Kunst*)⁶⁴

Kandinsky pyrki taideteoriallaan hakemaan yhteyksiä eri taiteenlajien välillä sekä kielellisellä että filosofisella tasolla. Taideteoriassaan hän korostaa henkisyyttä ja sielunmaisemaa: taiteilijan tehtävä ei ole velloa itsereflektiossa eikä liioin luoda

ulkokohtaisesti täydellisiä teoksia. ”Taide ei yleisesti ottaen ole pelkkää tyhjiöön katoavien asioiden tarkoituksetonta luomista, vaan voima, jolla on tarkoitus ja jonka täytyy palvella ihmissielun kehitystä ja jalostumista.”

Kysymys on myös kommunikaatiosta ja taidekokemuksen mahdollistavasta mielentilasta. ”Kuvan tarkoitus on antaa kuvallisessa muodossa sisäiselle vaikutelmalle ulkoinen ilmaus.”⁶⁵

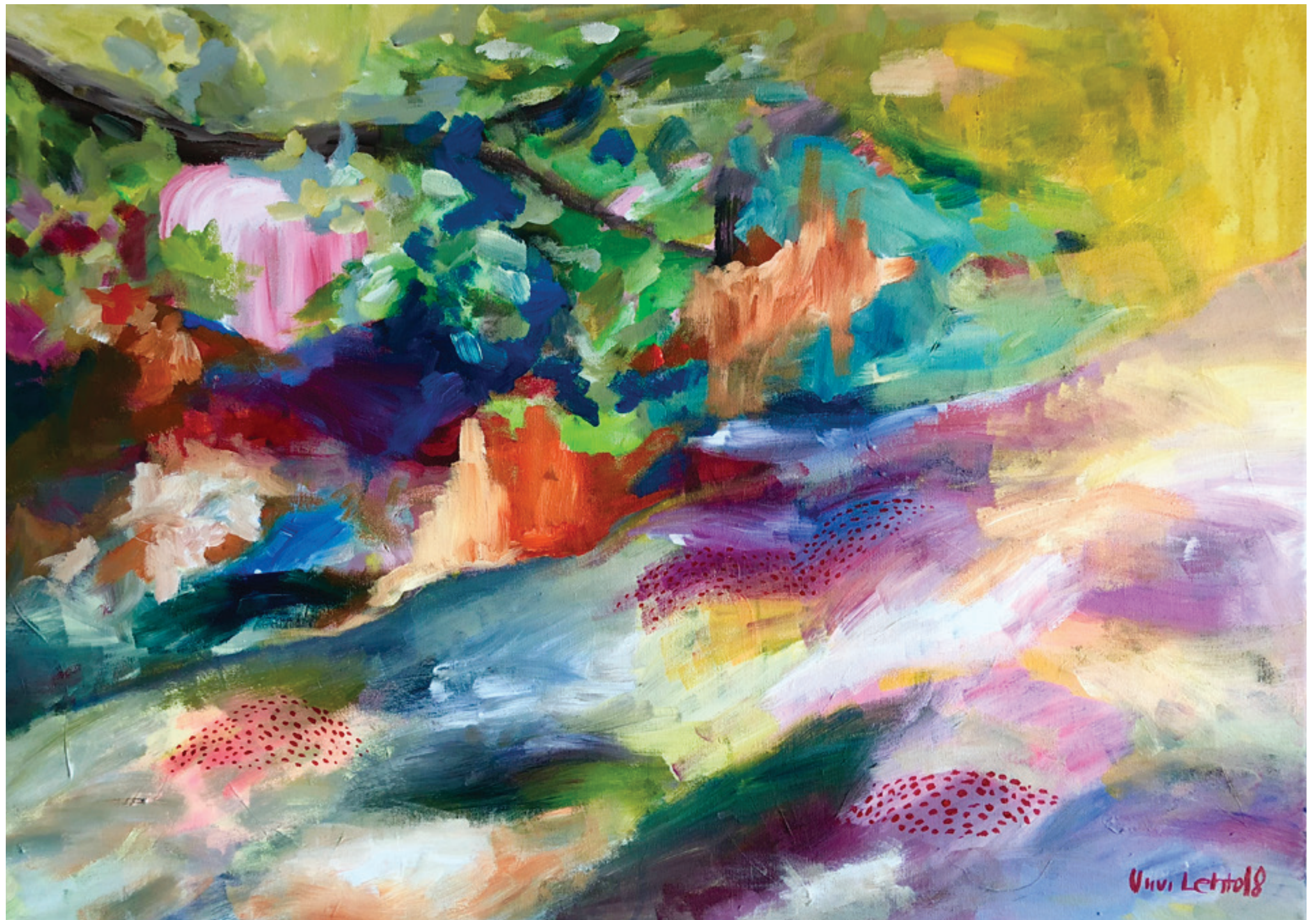

Kuva (yllä)
Fuuga,
Wassily Kandisky 1914
(Kuva 24)

⁶³ Wikipedia, Wassily Kandisky.

⁶⁴ ja ⁶⁵ Koivisto (2010), Mustekala Kulttuurilehti, verkkojulkaisu.

Artikkeli: Soinnin ja kielen kuvia Wassily Kandinskyn esteettisessä ajattelussa.

Kuva:
Vaikutelma puutarhasta,
Viivi Lehto 2018

Väri- ja valotutkielma.
Maalattu ulkona kankaalle akryyliväreillä.

Maalatessa kuunneltu samalla:
Claude Debussyn Bergamasque-sarjan, "Clair de Lune, L.32".

Kuva (yllä)
Hôtel Régina, Nice, c. 1953.
Kuva: Lydia Delectorskaya. © 2014 Succession H. Matisse
(Kuva 25)

Kuva (alla)
Matisse at the Hôtel Régina, Nice, c. 1952.
Kuva: Lydia Delectorskaya. © 2014 Succession H. Matisse
(Kuva 26)

Kuvissa tällä sivulla luonnoksiani, jotka on toteutettu paperia leikkaamalla ja repimällä. Luonnostellessani en yleensä liimaa tai kiinnitä kappaleita toisiinsa. Leikkaan kappaleita ja asettelen niitä erilaisilla tavoilla. Hyödynnän asetelmissa usein myös muita esineitä. Kun asetelma on valmis, se valokuvataan. Riippuen tilanteesta joko puolisoni tai minä otan asetelmista valokuvia, joiden perustella jatkan työskentelyä muilla tekniikoilla.

Luonnokset: Viivi Lehto
Valokuvat luonnoksista: Markus Peltomäki

4.3.2. Matisse ja epärealistinen elämänmyönteisyys

Sommittelussa ja abstrahoinnissa minua ovat innoittaneet Henri Matissen teokset, erityisesti luonnosmaisesti toteutetut piirrokset ja värillistä paperia saksilla leikkaamalla toteutetut teokset. Olen hyödyntänyt samankaltaisia tekniikoita myös omassa luonnostelussani prosessin aikana. Paperinleikkaustekniikka onkin yksi suosikkitekniikoistani ylipäänsä ja olen hyödyntänyt sitä aiemmin myös mm. kuvituksia ja kuoseja tehdessäni. Henri Matisse (1868-1954) oli ranskalainen maalari, joka perusti fauvismiin nimellä tunnetun ekspressionistisen taidesuuntauksen. Hänen tyylilleen oli ominaista intensiiviset, epärealistiset värit, elämänmyönteisyys ja erinomainen sommittelu.⁶⁶

Plastiseen sommitteluun siirrettynä samankaltainen ajattelu, joka muistuttaa minua Matissen teoksista, on havaittavissa mielestäni myös Oiva Toikan teoksissa.

Omissa teoksissani tällaiset vaikutteet näkyvät esimerkiksi ”Pupu”-veistossarjassa voimakkaiden ja epärealististen värien käyttönä sekä taustastaan selkeästi erottuvina ja dynaamisina muotoina. Teoksissa ”Karnevaalikaktus” ja ”Balanssi” voi myös havaita alun perin saksilla leikkaamalla sommitellun muotokielen, joka on siirtynyt myöhemmin kolmiulotteisena lasiin. Matissen teosten vaikutus näkyy myös inspiraation lähteenä teoksistani otetuissa valokuvissa, joiden kuvasuunnittelua olen ollut mukana tekemässä. Puolisoni Markus Peltomäen valokuvaamissa kuvissa on hyödynnetty esimerkiksi voimakkaan värisiä taustapahveja, jotka yhdessä teosten kanssa muodostavat dynaamisen sommitelman. Näen monet teoksistani otetut sommitelmalliset valokuvat myös itsenäisinä teoksina, jotka on toteutettu yhteistyössä valokuvaajien kanssa.

⁶⁶ Wikipedia, Henri Matisse.

Kuvassa (yllä) työskentelyä paperileikkaustekniikalla keittön lattialla.
Kuva: Kotialbumi, Markus Peltomäki 2020

Tällä sivulla:
Luonnokset, Viivi Lehto
Valokuvat luonnoksista, Markus Peltomäki

Kuva (oikealla sivulla):
Villimpi, Viivi Lehto 2019 (sama veistos luonnoksessa oikealla yläpuolella)
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

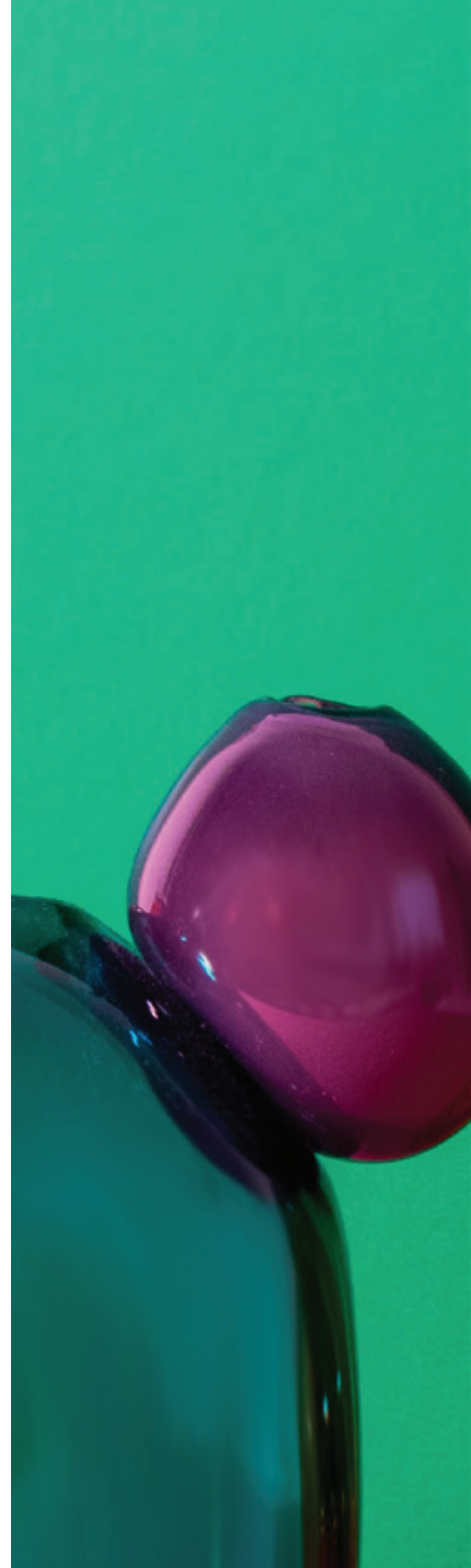

Valokuvausta Matissen henkeen

Kuvassa (yllä)
vasemmalla Tasapaino, Viivi Lehto 2019
oikealla Karnevaalikaktus, Viivi Lehto 2019
Valokuva: Markus Peltomäki, 2019

Kuvat (oikealla sivulla):
yksityiskohdat teoksesta Tasapaino, Viivi Lehto 2019
Valokuvat: Markus Peltomäki, 2019

Kuvassa (vasemmalla) Giuseppe Archimboldon "Keisari Rudolf II Vertumnusena" noin vuodelta 1590. Vertumnus oli roomalaisten vuodenaikojen vaihtelun jumala. Hänen vaimonsa oli Pomona, hedelmien ja hedelmällisyyden jumalatar. (Kuva 27)

4.3.4. Giuseppe Archimboldo – luonnostelua vihanneksilla ja hedelmillä

Välillä hahmottelen teoksiani kolmiulotteisesti vihannesten ja hedelmien avulla – plastinen sommittelu ja massojen hahmottelu auttaa minua veistosten lopullisten mittasuhteiden suunnittelutyössä. Tekniikka on myös nopea ja arkielämässä helposti toteutettavissa, kun kaikki ainekset löytyvät lähes aina lapsiperheen keittiöstä. Alun perin idea hedelmien ja kasvien hyödyntämisestä suunnittelutyössä on tullut mieleeni Giuseppe Archimboldon (1527-1593) maalauksista, jotka hän kokosi vihanneksista ja esineistä. Tutustuin Archimboldon taiteeseen vieraillessani hänen näyttelyssään ollessani Milanossa vaihto-oppilaana. Minua kiehtoo lasiteoksissa esittävän ja abstraktin dynamiikka ja leikkisät elementit. Vihanneksilla ja muilla käsillä olevilla esineillä luonnostelu hersyttää ajattelua, mutta auttaa myös konkreettisesti ratkaisemaan muotoon liittyviä ongelmia. Pysin jättämään teoksiini visuaalisia viitteitä tai hahmottelemaan abstraktinkin teoksen niin, että vihjeiden avulla teoksen alkuperäisen idean voi tunnistaa. Tällä tekniikalla pystyn kokeilemaan muotoon liittyviä ideoita nopeasti. Piilotan teoksiini usein myös hahmoja, joten tavallaan jatkan tälläkin tavalla Giuseppe Archimboldon viitoittamaa tietä. Käytän tätä tekniikkaa myös muiden kuin puutarha-aiheisten teemojen nopeaan kolmiulotteiseen luonnosteluun.⁶⁷

⁶⁷ Wikipedia, Giuseppe Archimboldo.

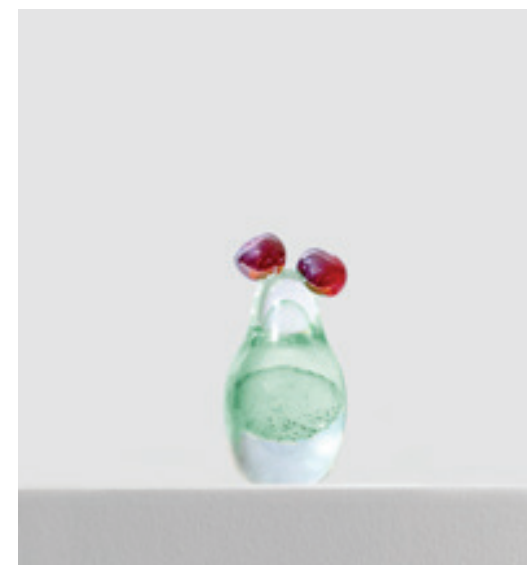
Kuvassa (oikealla) Rakkauden hedelmä -veistosten luonnostelua kasviksilla, hedelmillä ja muilla kodin esineillä.

Luonnokset, Viivi Lehto

Kuva (alla vasemmalla) Rakkauden hedelmä No. 6, "Kirsikkapommi", Viivi Lehto 2019

Kuva (alla oikealla) Rakkauden hedelmä No. 7, "Sininen kirsikka", Viivi Lehto 2019

Tämän sivun valokuvat: Markus Peltomäki 2019-2020

Hunajapurkki -veistosten
luonnostelua kasviksilla, hedelmillä
ja muilla kodin esineillä.

Tällä sivulla:
Luonnokset, Viivi Lehto
Valokuvat luonnoksista, Markus Peltomäki

Kuvassa (yllä)
Hunajapurkki No. 1, Viivi Lehto 2019

Kuvassa (vasemmalla)
Hunajapurkki No.2, Viivi Lehto 2019

Kuvat tällä sivulla: Garden Series Studio,
Hannakaisa Pekkala, 2019

Kuva (vasemmalla)
Roomassa Villa Lanten parvekkeella
ihmettelemässä Italian kauneutta.
Matkalla kiersimme erityisesti tutkimassa kirkkوتاiteita.
Kuva: Kotialbumi, Markus Peltomäki, 2019

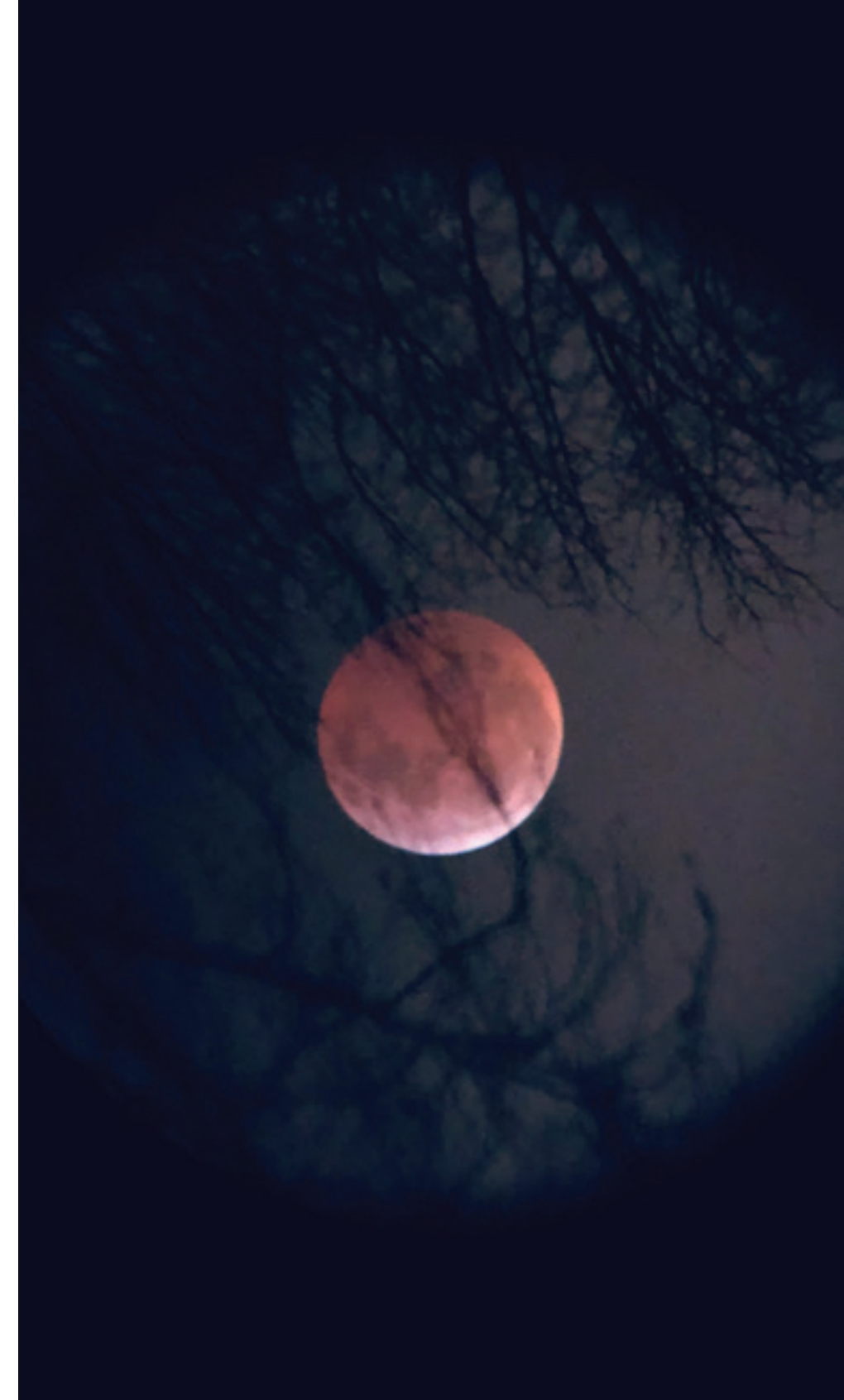
4.3.5. Italian ihmemiehet ja minä

Kiinnostukseni Paratiisin ja Eedenin kuvauksiin, ja näiden teemojen hyödyntäminen löyhästi omissa teoksissani juontaa juurensa kirkkotaiteen, -maalausten ja freskojen ihailustani. Osittain ihailu liittyy oman sukuni uskonnolliseen taustaan ja suvun perinteisiin. Paikkana kirkot yleisesti edustavat minulle tuttuudessaan melko arkista ympäristöä, jossa suvut ja ystävät kokoontuvat viettämään juhlia ja yhteisiä hetkiä. Kirkkoympäristöt ovat tarjonneet minulle taide-elämyksiä lapsesta saakka sekä visuaalisten taiteiden että musiikin saralla. Luultavasti tästä syystä palaan aiheisiin usein omassa taiteessani. Vaihto-oppilasvuoteni aikana Milanossa vuonna 2007 opin nauttimaan erityisesti italialaisesta katoliseen perinteeseen kietoutuvasta kirkkotaiteesta.

Ihailen erityisesti Leonardo da Vincin (1425–1519) renessanssihahmoa ja tuotantoa kokonaisuudessaan. Tieteilijä, matemaatikko, insinööri, keksijä, anatomi, taidemaalari, kuvanveistäjä, arkkitehti, muusikko, kasvitieteilijä ja kirjailija da Vincissä riittääkin esikuvaa loppuelämäksi, vaikka vaihtaisi alaa useaan kertaan elämänsä aikana. Myös teknisiä ratkaisuja etsiessäni saatan tutkia Leonardo da Vincin ajatuksia – hänellä kun tuntuu löytyvän ratkaisuja joka lähtöön.⁶⁸

Minua viehättää omalla tavallaan myös Michelangelon pömpöösien suureellinen tyyli, jonka edessä samaan aikaan vapisuttaa ja vähän naurattaa, niin mahtipontista ja monumentaalista se on. Ihailen hänen monipuolisuuttaan, sillä häntäkin kuvataan yleisneroksi; kuvanveistäjä, taidemaalari, arkkitehti ja runoilija kun oli. Michelangelon kohdalla olen vaikuttunut hänen teoksistaan välittyvästä dramatiikasta ja tarinallisuudesta; niiden tunnetta ei voi olla huomaamatta tai kokematta.⁶⁹ Ehkä ihailuni kohteet kuvaavat yleisesti sitä, että en pidä yksipuolisuutta ihailtavana tai ole siitä lähtökohtaisesti kovin kiinnostunut.

Omassa taiteellisessa prosessissani käytän havainnointiin myös tieteellisen tutkimuksen välineistöä. Tutkin maailmaa mm. teleskoopin ja mikroskoopin avulla, jotka olemme hankkineet meille kotiin. Hyödynnän havaintojani teosten suunnittelussa renessanssimestareiden innoittamana. Minulle luonnon havainnointi tarjoaa eräänlaisen pyhän kokemuksen, jossa arkitodellisuus tuntuu hälventyvän. Luonnon havainnointi on tapani tutkia näkyvän maailman rajaa. Havainnoinnin avulla kurkotan kohti elämän mysteeriä. Näissä hyvin spesifeissä havainnointihetkissä tunnen välähdyksen omaisesti oman pienuuteni ja voin aavistaa taustalla päilyvän maailmankaikkeuden, jonka mittakaavoja rajallinen ymmärrykseni ei pysty käsittämään. Samalla kuitenkin koen olevani osa tätä kaikkeutta.

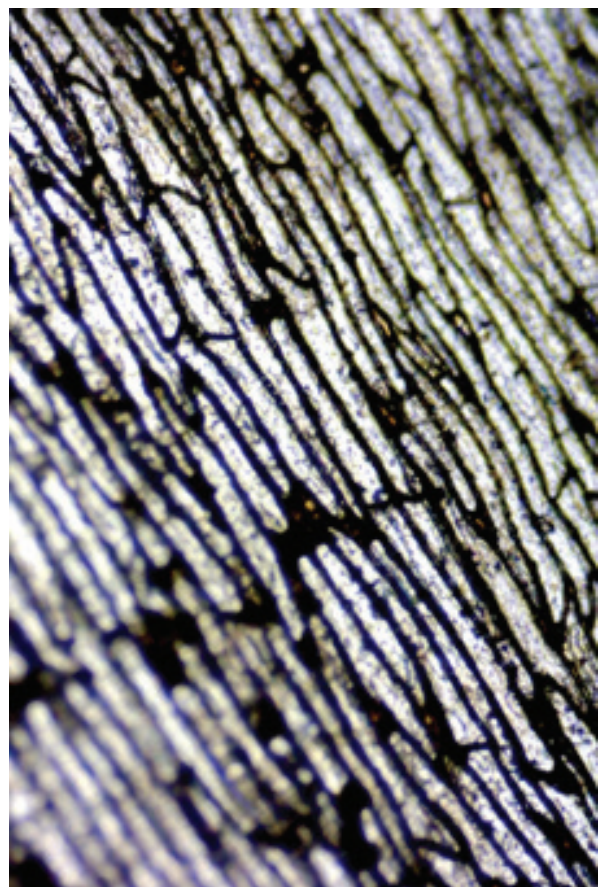
Heräsimme aikaisin aamulla tutkimaan
koko perheen voimin verikuuta.

Kuva (yllä):
Viivi Lehto, verikuu 21.2.2019 noin klo. 7.

Kuva (vasemmalla):
Kotialbumi, Markus Peltomäki, 21.2.2019

⁶⁸ Wikipedia, Leonardo da Vinci.

⁶⁹ Wikipedia, Michelangelo.

Maailman kauneimmat männynkävyt

Jaani lasteni kanssa rakkauden luontoon ja saan heiltä usein upeita luonnosta löydettyjä lahjoja. Aukeaman kuvissa tutkin männynkäpyjä, jotka sain pojaltani Jaakobilta. Hän oli löytänyt kävyt ollessaan metsäretkellä äitini kanssa. Kuivatimme kävyt kotona; ne pörhistivät suomunsa ja lopulta tipputtivat siemenet. Tutkin ja kuvasin männyn siemeniä mikroskoopin avulla. Minulla on parhaillaan lasiteoksia ja kuoseja työn alla, joissa olen hyödyntänyt mikroskooppilla kuvaamaani materiaalia. Olen käyttänyt havaintojani jo nyt lasiesineiden värittämiseen ja lasin sisään jäävien kuvioiden suunnittelussa.

Kuvassa (yläpuolella) maailman kaunein männynkäpy käsissäni.
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Kuvassa (vasemmalla) männynsiemenen kuvaintia kuvattuna mikroskooppilla. Kuva: Viivi Lehto, 2020

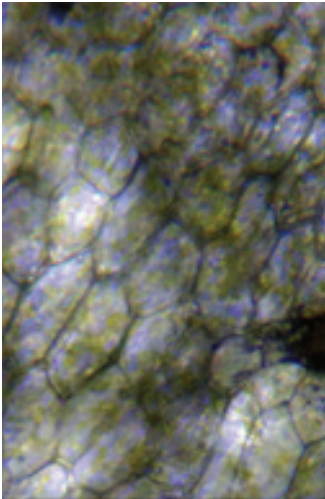
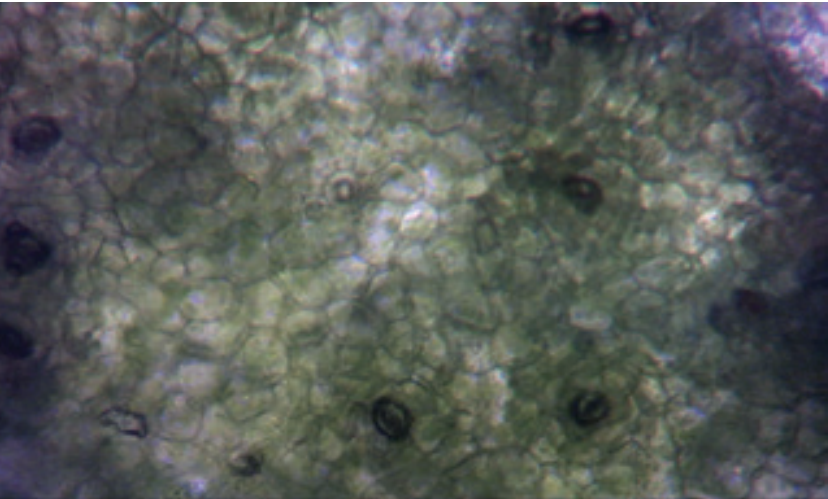
Kuvassa (oikealla sivulla) tutkin kotona näytteitä mikroskooppilla.
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

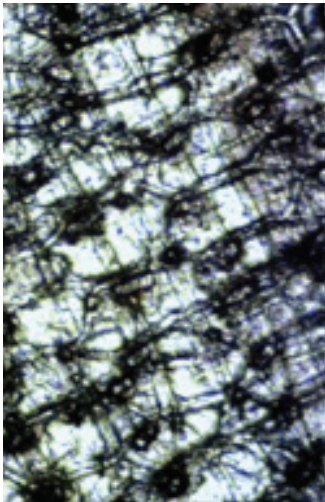
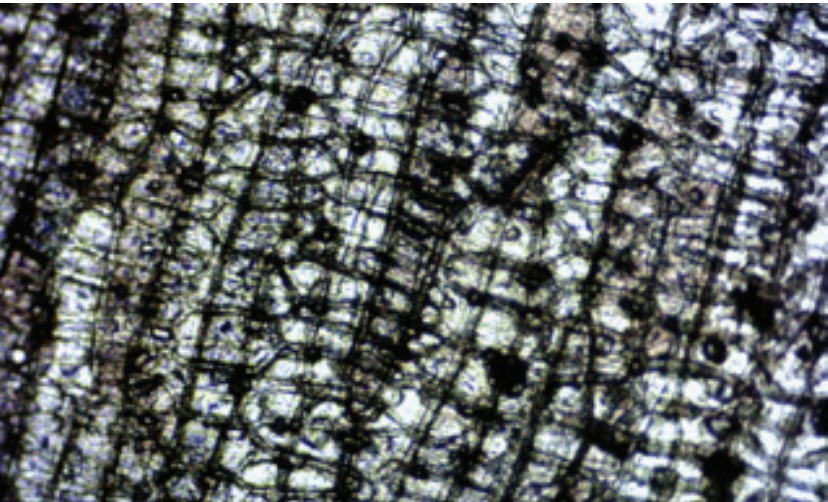
Kuvissa tällä sivulla havaintojani mikroskoopilla. Kuvien ottamisessa ja kasvien preparoinnissa minua on avustanut puolisoni Markus Peltomäki. Kuvat on otettu yhdistämällä mikroskooppiin sitä varten tarkoitettu kamera.

Olen hyödyntänyt havaintojani lasiteosten ja kuosien suunnittelussa. Työskentely mikroskooppilla tehtyjen havaintojen pohjalta jatkuu edelleen aktiivisena.

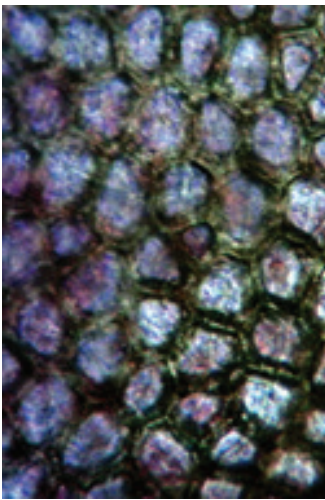
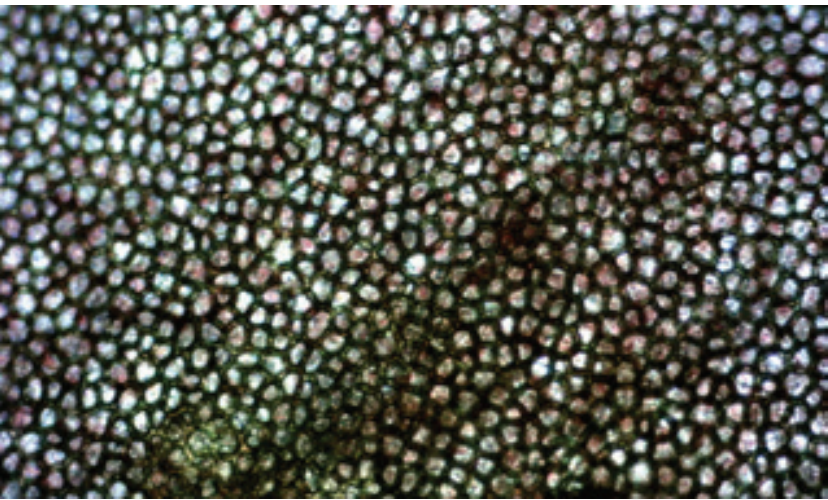
Kuvat: Viivi Lehto, 2019

Kuvassa (vasemmalla) kurkku.

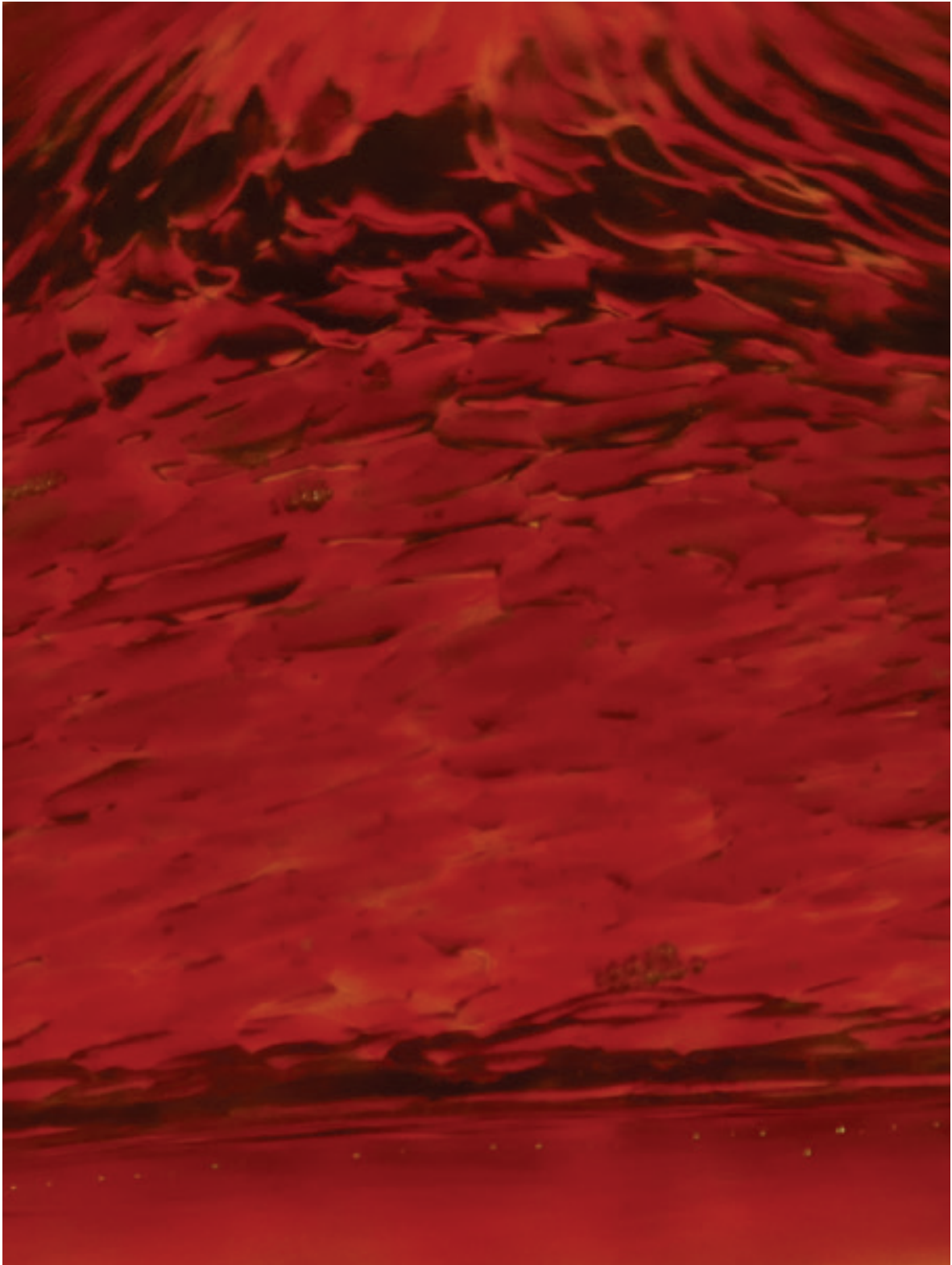
Kuvassa (vasemmalla) sipuli.

Kuvassa (vasemmalla) tomaatti.

Kuvissa (alla) yksityiskohta teoksestani Rakkauden hedelmä No. 12 "Avaruushedelmä", jossa olen hyödyntänyt mikroskooppilla ja teleskoopilla tekemiäni havaintoja.

Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Kuvassa (vasemmalla sivulla)
Rakkauden hedelmä No. 12
"Avaruushedelmä", Viivi Lehto 2019.

Kuvassa (yllä)
Rakkauden hedelmä No. 11
"Raparperisuihkulähde", Viivi Lehto 2019.

Kuvat: Markus Peltomäki, 2020

Kummankin teoksen suunnittelussa olen hyödyntänyt
havaintojani mikroskoopilla ja teleskoopilla.

4.3.6. Caravaggion dramaattiset kasvit

Italian inspiraatiota edustaa myös Caravaggio (1571-1610), joka maalasi suuria töitä usein uskonnollisista aiheista. Hänen työnsä olivat pääosin tummasävyisiä ja dramaattisia. Hän kuvasi mestarillisesti valoa ja varjoa, hyödyntäen valohämytekniikkaa, chiaroscuroa. Lisäksi hän maalasi upeita asetelmia, joissa pääosassa olivat hedelmät, kukat ja kasvikset.⁶⁸

Hän liitti myös muihin maalauksiinsa asetelmallisia elementtejä. Caravaggion maalaus ”Still Life with Fruit on a Stone Ledge”, joka on ajoitettu vuosien 1601-1610 välille, oli yksi tärkeimmistä inspiraation lähteistäni, kun aloimme suunnitella Garden-sarjan kuvauksia.⁶⁹

Editorial-kuvaukset toteutettiin ennen Puutarhassa näyttelyäni yhteistyössä Hannakaisa Pekkalan kanssa, joka valokuvasi teokset omalla siirtolapuutarhamökillemme. Valokuvat muodostivat tärkeän tarinallisen ja visuaalisen ulottuvuuden näyttelyni sisäisten teemojen esille tuomisessa sekä sen viestinnässä ja markkinoinnissa.

Kuvassa (yllä) Caravaggion "Still Life with Fruit on a Stone Ledge"
(Kuva 28)

⁶⁸ Wikipedia, Caravaggio.

⁶⁹ Wikipedia, Still Life with Fruit on Stone Ledge.

Kuvassa (yllä) Garden-sarjaani kuvattuna
mökkilläni Kumpulan siirtolapuutarhassa.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

Vasemmalla sivulla:

Kuvassa (ylhällä) muistiinpanoja väreistä.
Kuva: Viivi Lehto, 2018

Kuvassa (alhaalla) Puutarhuri-veistoksen valmistamista varten
hytissä valmiiksi asettelemiani lasivärejä lasinpuhaltajien käyttöä varten.
Kuva: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

TYÖSKENTELYSTÄ

5.1. Havaintoja, meditointia ja käsillä ajattelua puutarhassa

Puutarhatöillä on ollut minulle merkittävä vaikutus myös uudenlaisen työskentelytyön löytämisessä. Ensin opin nauttimaan puutarhan rutiininomaisista töistä ja siitä, miten mieli lepäsi käsien tehdessä töitä. Huomasin itseään toistavien tehtävien meditatiivisen arvon ja nautinnon. Nautin siitä, miten puutarha tarjoaa kokemuksia kaikille aisteille. Tuoksut, värit, tekstuurit, hajut, äänet ja sadon maut, ovat kuin kokonaistaide-teos, jonka keskellä puutarhuri työskentelee. Jako taiteellisen ja arkisen työskentelyn parissa puutarhassa ei ole minulle yksiselitteistä. Puutarhan hoito on ja ei ole minulle taiteellista työtä. Siihen onko se taiteellista työtä, voivat vaikuttaa omat päämääräni, mutta usein puutarha houkuttelee minut työskentelemään jonkin aiheen parissa tarjoamalla siihen otolliset olosuhteet. Tavallaan ajattelen, että työskentelen tässä mielessä yhteistyössä puutarhan kanssa.

Olen ottanut tavaksi havainnoida tietoisesti puutarhaani ja nautiskelen usein rauhassa sen ilmapiiristä. Aikaisemmin istuskelu ja fiilistely tuntuivat minusta herkästi luvattomalta vetelehtimiseltä ja mielsin vain jatkuvan puuhailun ahkeruudeksi. Nykyisin annan myös asioihin syventymiselle ja niistä nauttimiselle uudella tavalla arvoa. Tutkin mielelläni lasten kanssa puutarhaa, teen istutushommia ja ihailen kasveja. Annan tietoisesti aikaa ihmettelylle, hämmästelylle ja puutarhan ihailulle. Kertaakaan meidän aikanamme siirtolapuutarhapalsta ei ole voittanut Kumpulan kauneimman titteliä, ja ajoittain se on jopa aika villiintynyt, mutta meille se on tuottanut todella paljon iloa ja ihmetystä. Ensimmäisinä kesinä opettelin puutarhassa myös meditoimaan, ja nykyisin uusi taito kulkee mukana missä tahansa. Meditointi on taito, jota en koskaan uskonut oppivani. Alussa meditoiminen tuntui mahdottomalta: mieleni lähti jatkuvasti harhailemaan loputtomiin tehtävälistoihin. Harjoittelin meditointia puutarhassa keskittymällä ja havainnoimalla ympäristön pieniä yksityiskohtia vuoden kierron aikana. Tarkastelun kohteeksi valikoituivat milloin kierteeltään auki singahtamaisillaan olevan saniaisen räjähdysvalmis upeus, puutarhan keväinen tuoksumaisema, jossa lemahtaa villi ja muheva maanhaju, pionin varrella ylöspäin

Aukeaman kuvat: Kotialbumi, Villa Hellikki, Markus Peltomäki

Luonnos (oikealla sivulla): Villa Hellikin portti puutarhan suunnasta Liljatielle päin, Viivi Lehto, 2018

hortoileva muurahainen, välillä etäännyvän ja takaisin palaavan kimalaisen surina tai omenoiden painosta huojahtelevien oksien liike. Nämä havainnot opettivat minulle uudenlaisen tavan olla hetkessä läsnä. Uudenlainen suhtautuminen on auttanut minua myös kiireen tunteesta irrottautumisessa ja tasapainon löytämisessä työn ja vapaa-ajan välillä. Meditoiminen ja vuoden kiertoon asettuminen puutarhan kautta on jollain tavalla sukua myös katoavaisuuden ja kuolevaisuuden hyväksymiselle. Voin nauttia tästä kaikesta nyt, tässä hetkessä, mutta aika kulkee väijäämättä eteenpäin ja vuodenaajat vaihtuvat.

Ihminen on alkujaan kädellinen ja ajattelen, että meillä on siksi aivan erityinen tarve tehdä käsillämme asioita. Käsi käsittää toisella tavalla kuin mieli, ja ohjaa meitä erilaiseen ongelmanratkaisuun. Staattinen, mielessä tapahtuva ajatustyöskentely tai vain silmillä tapahtuva havainnointi ohjaavat helposti yksiulotteisempiin ajatuskulkuihin kuin fyysinen, moniaistinen toiminta, jossa parhaimmillaan kaikki aistit ovat mukana. Puutarhassa ajaudun usein huomaamattani rakentelemaan, kaivamaan maata ja koskettamaan erilaisia pintoja. Keräillen erilaisia kasvin osia, lehtiä, keppejä ja kiviä, joista syntyviä ideoita käytän suunnitellessani uusia teoksia. Otan valokuvia ja tallennan puutarhan pieniä hetkiä muistiin, mutta pysähdyn myös katsomaan paljailla silmillä painaen mieleeni yksityiskohtia. Piirrän, maalaan ja luonnostelen puutarhassa erilaisilla tekniikoilla. Tarkastelen värejä ja teen niiden pohjalta värikarttoja erilaisilla luonnostelutekniikoilla. Värit, tekstuurit tai muodot siirtyvät teoksiin harvoin sellaisenaan, mutta pidän ajatuksesta, että halutessaan katsoja voi tavoittaa kanssani saman tunnelman tai ajatuksen teoksessa.

Puutarha tarjoaa paikkana minulle vaikutelmia, teemoja ja aiheita, jotka herättävät minussa tunteita ja muistumia omasta elämästäni. Nämä puutarhan esiin kutsumat vaikutelmat ja tunteet työstän erilaisia keinoja käyttäen teoksiksi, joihin liitän myös autobiografisia elementtejä. Toivon, että teosten ja yleisön välille muodostuu samankaltainen suhde kuin minun ja alkuperäisen puutarhan välillä on ollut, että teokset tarjoavat kokijalle vaikutelmia, jotka jollakin tavalla koskettavat tai liikauttavat jotakin. Näihin vaikutelmiin kokija voi itse reflektoida omia tunteitaan ja elämäkokemuksiaan. Vaikutelmien välittämiseksi myös teosten nimeäminen on minulle tärkeä osa prosessia.

Pyrin piilottamaan teosten nimiin joko suoraan tai epäsuorasti teoksen alkupe-
rään ja ajatuskulkuihini liittyviä vihjeitä. Teosten nimet ovat minulle kokijaystävälli-
nen tapa sanallistaa sitä kokemusta, jonka pyrin yleisölle välittämään. Jotkut teosteni
nimet ovat melko insinöörimäisiä, toteavia ja yksiselitteisiä; toisissa taas nimi viittaa
enemmänkin teosten sisäisiin teemoihin eikä ulkoiseen ilmiäsuun. Minulle ei kuiten-
kaan ole olennaista, lukeeko kokija teosta täsmälleen samalla tavalla kuin minä olen
sen taiteilijana aluksi ajatellut. Teoksiani ei siis voi mielestäni kokea väärin, jokainen
saa kokea ne omista lähtökohdistaan. Luotan siihen, että teokset herättävät riittävän
samankaltaisia ajatuskulkuja kuin omani ovat olleet, ja kokija päätyy liittämän niihin
samantapaisia ajatuksia kuin itsellänikin on ollut.

5.2. Moniaistinen luova prosessi – tapa hahmottaa maailmaa

Minulle moniaistinen eli multisensorinen työskentely on tapa ymmärtää ja jäsentää
maailmaa, painaa asioita muistiin, kehittää ajatteluani ja tehdä ajatuskulkuja näky-
väksi – oli sitten kysymys taiteen tekemisestä tai tavasta elää.

Ammatillisessa elämässä taide ja muotoilu tarjoavat minulle valikoiman keinoja,
joilla prosessoin ja jäsentelen havaintojani maailmasta, ja jotka aikanaan tulostuvat
ulos teoksina tai suunnitelmina. Päästäkseni näihin lopputuloksiin käytän muitakin
kuin visuaalisia menetelmiä työskentelyprosessin aikana. Monet prosessin aikana
käytetyt ja prosessin kannalta tarpeelliset menetelmät eivät välttämättä hahmotu
valmiissa teoksessa yleisölle. Se ei kuitenkaan tee näistä eri vaiheissa käytetyistä meto-
deista yhtään vähemmän merkittäviä tai tarpeellisia, sillä ilman niitä lopputulosta ei
olisi syntynyt.

Luova ja multisensorinen työskentely on minulle ainoa luonteva tapa olla oma
itseni. Olen lapsesta asti piirtänyt, maalannut, luonut muotoja, soittanut, laulanut,
tehnyt omaa musiikkia ja sepittänyt tarinoita. Minulle taiteen eri muodot näyttävät
saman asian tarkasteltuna eri näkökulmista. Sen lisäksi, että multisensorinen työsken-
tely on mielestäni tehokasta, se on mielestäni nautinnollista ja tekee arvaamattomasta
ja ajoittain tuskallisesta luovasta prosessista siedettävämmän.

Taiteilija Teemu Mäki kuvailee oman luovan prosessinsa sisältävän samankal-
taisia elementtejä kuin omani. Hän puhuu, piirtää, laulaa ja järjestelee tällä tavalla

Kuvassa (oikealla) muistiinpano
sattumanvaraisesta asetelmasta kuosia varten.
Kuvassa kuihtuneita kukkia puutarhastamme.

Kuvassa (äärimmäisenä oikealla)
Arabian maljakko, joka on kulkenut meillä suvussa.
Isomummuni sai sen lahjaksi veljiltään,
jotka olivat Arabian tehtaalla töissä.

Kuvalliset muistiinpanot kännykällä:
Viivi Lehto, 2019

ajatuksiaan. Mäki kuvailee tällaista kuvittelun tapaa eräänlaiseksi jumalleikiksi, jonka
avulla hän luo maailmoja uudelleen mielessään ja asettaa oman tulkintansa maail-
man monimutkaisuutta vasten.⁷⁰

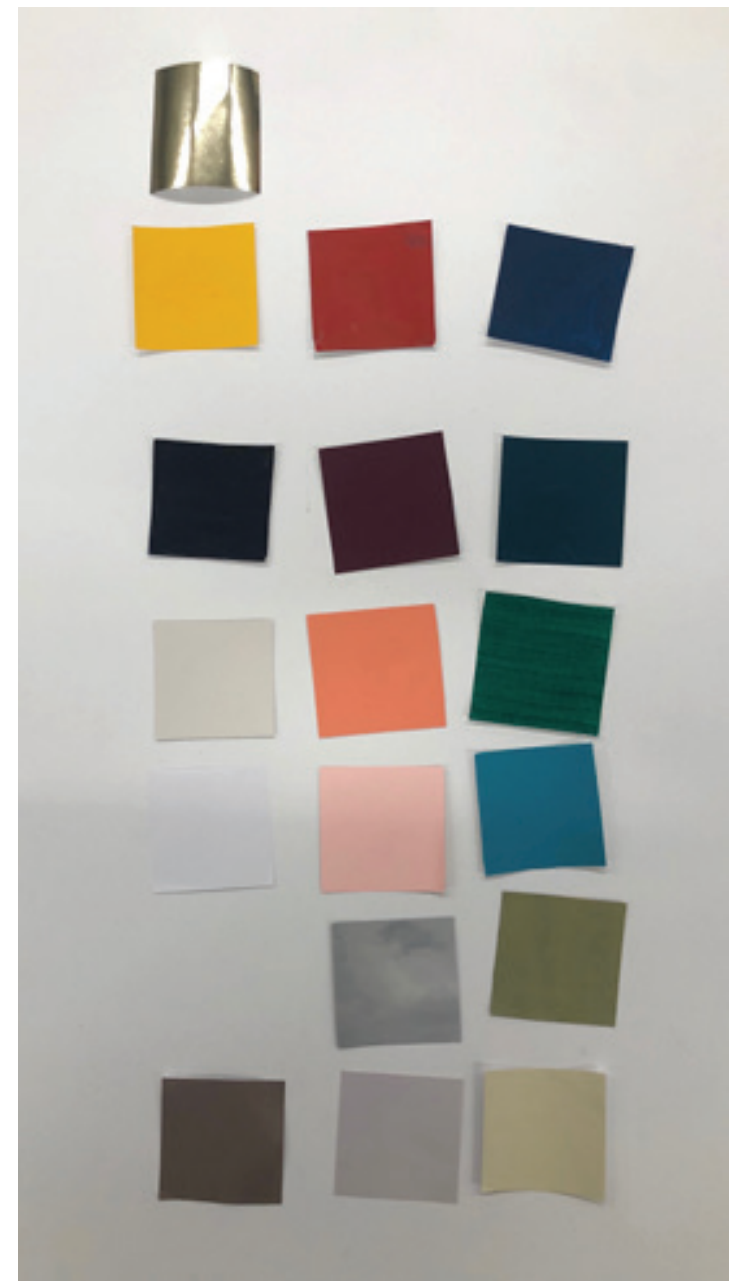
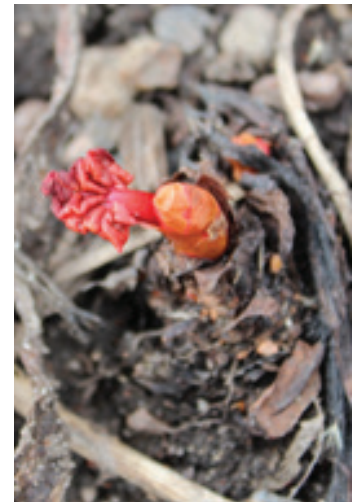
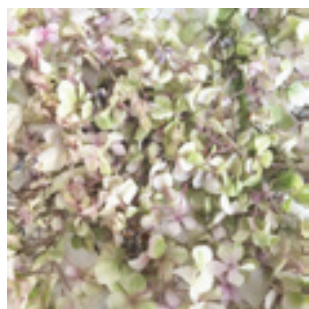
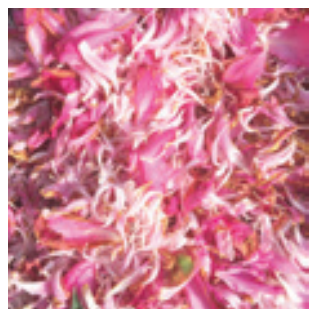
Oma luova prosessini alkaa inspiraatiosta tai sen metsästämisestä. En istu inspira-
atiota odottelemassa, vaan johdattelen mieltäni aktiivisesti ja viritän mieleni otolliseen
tilaan uuden luomiselle hyödyntämällä kaikkia aistejani. Minulle kuvittelu ja luominen
on usein liitoksissa kokemuksiin, havainnointiin, kokeilemiseen ja uuden oppimiseen.

Ihailen maailmaa; ympäröivää kaupunkia, luontoa, puutarhaani ja sen kasveja –
otan tietoisesti aikaa katselemiselle, kokemiselle ja nauttimiselle. Tutkin ympäristöäni
katselemalla, maalaamalla, piirtämällä ja ottamalla valokuvia. Keräilen materiaali-
näytteitä: kiviä, ruukunpalasia, lasin sirpaleita, värinäytteitä ja maassa lojuvia paperin
palasia. Kiinnyn helposti esineisiin ja kirjoihin, joihin tiivistyvät minulle merkitykselli-
set hetket ja kohtaamiset ihmisten kanssa. Minulle onkin kertynyt erityisesti perheeni
mielestä liikaa lasi- ja keramiikkaesineitä. En voi vastustaa niitä, sillä sukuni historia
kiertyy Arabian tehtaan ympärille jo neljännessä sukupolvessa. Ruokin luovuuttani
tutustumalla näyttelyihin, lukemalla kirjoja ja kuuntelemalla musiikkia. Teen soittolis-
toja inspiroivasta musiikista ja ympäröin itseni asioilla, jotka kiihottavat mielikuvitus-
ta. Tarkkailen ihmisiä, heidän käyttäytymistään ja olemisen tapaansa uteliaana. Ajan
saatossa olen myös oppinut suojelemaan inspiraatiota ja ensimmäisiä hauraita idean
taimia sellaisilta ihmisiltä, joiden mielipiteet latistavat tunnelmaa jo ideointivaihees-
sa tai saavat minut menettämään uskon ajatuksiini ja itseeni.

Lopullisen idean lähteenä voi toimia melkein mikä tahansa kimmoke; en ole
tässä suhteessa ronkeli. Muotoilijan työssäni olen myös tottunut asiakkaalta tuleviin
toimeksiantoihin ja pidän niistä. Tästäkin syystä olen harjoitellut monenlaisia tapoja
inspiroitua ja saan yleensä itseni virittäytymään melko nopeasti ideointiin.

Taiteilijana tiedän, mikä minua viehättää; oli se sitten pehmeästi käden pohjalla
kupertuva kivi, tuulessa leijaileva omenankukka, merkitystä täynnä helkkyvä musiik-
ki, paperille jäntevästi piirtynyt viiva tai kuumasta lasista esiin hahmottuva muoto.
Luovan prosessin aikana pyrin säilyttämään alkuperäisen mielikuvan ja kokemuksen
mahdollisimman kirkkaana mielessäni ja selkeyttämään sen lopullisessa teoksessa,
mikä usein onkin kaikkein vaikeinta.

⁷⁰ Mäki (2005), 276.

Aukeaman valokuvat:
Muistiinpanojani luonnon
väreistä ja muodoista.

Oikealla kuvassa:
Ensimmäinen värikartta, Viivi Lehto 2019.

Olen leikannut värilaput erilaisista materiaaleista,
osa väreistä maalattu oikean sävyn saavuttamiseksi.

5.3. Työskentelyfilosofiastani – Generalisti ja polypragmaattinen armastaja

Olen erityisen kiinnostunut uusien asioiden oppimisesta ja tämä on avannut minulle mahdollisuuksia työskennellä monenlaisissa projekteissa. Tyypillisesti työskentelenkin samanaikaisesti useiden projektien parissa ja olen yleensä parhaimmillani vähän sekavissa tilanteissa, pienen paineen alla. Taiteilijana ja muotoilijana olen mm. työskennellyt lasitaiteen parissa, maalannut, tehnyt kuvituksia, ohjannut videoita, suunnitellut asioita postikorteista kuoseihin ja iltapukuihin. Lisäksi suhtaudun erityisen intohimoisesti musiikkiin; sekä musiikin tuottamiseen itse laulamalla ja soittamalla, mutta myös sen kuunteluun ja kokemiseen muiden esittämänä. Luonnollisesti myös puutarha on suuri intohimon kohteeni, josta haluan oppia niin paljon kuin mahdollista.

Monenlaisiin kokeiluihin heittäytyminen saattaa näyttäytyä ulospäin sekavalta asioiden ja teemojen välillä hyppelhtimiseltä tai rönsyilyltä. Vähitellen olen kuitenkin tietoisesti luopunut yrityksestäni esittää työskentelyni tai identiteettini yksiselitteisenä tai johdonmukaisena, enkä itse asiassa pidä tätä enää edes kovin tavoiteltavana. Taiteilija Teemu Mäen sanoin: ”...monipuolisuus on minulle tärkeä arvo, eheys ei.”⁷¹ Juuri näin myös minä ajattelen taiteesta, omasta työskentelystäni ja elämästä yleensä.

Taiteilijana arvostan ennen kaikkea näkemyksellistä ajattelua ja jatkuvaa kehittymistä. Minusta se on itse asiassa vaatimus hyvän taiteen syntymiselle, sillä en tiedä, miten taiteilija voisi luoda uudenlaista taidetta ja kehittää ilmaisuaan, jos taiteilijan ajattelu ei kehity ja uudistu. Oman näkemyksen ja ajattelun kehittäminen vaatii väistämättä uusien asioiden opettelua, asioiden törmäyttämistä, uusille alueille pyrkimistä ja itsensä haastamista. Multisensorinen prosessi tarjoaa minulle tähän monenlaisia lähestymistapoja ja työkaluja. Olen urani aikana usein saanut kuulla hämmästyä, kun vaihdan ilmaisun tapaa, taiteen lajia tai teoksen materiaalia. Teen näin, koska taiteellisen ajatuksen viestiminen ja lopputulos ovat minulle aina ensisijaisia. Ne ovat minulle tärkeämpiä kuin takertuminen omaan rajalliseen taidolliseen, tekniseen tai tiedolliseen osaamiseen tai egoon, joka estäisi minua myöntämästä puutteeni. Opettelen lisää taitoja tai hankin tietoa sitä mukaa kun se on tarpeellista. En kuvittele, että saavuttaisin virtuoottiset taidot kaikilla niillä alueilla, joista olen kiinnostunut. Olen kuitenkin nopea oppimaan ja yleensä olen kyennyt omaksumaan riittävät taidot pystyäkseen saavuttamaan tavoittelemani vaikutelman. Mikäli arvioin, että en pysty oppimaan tai omaksumaan tavoitteeni kannalta riittäviä taitoja, laajennan nöyrästi työryhmää ja hakeudun osaavampien pariin kompensoidakseni omia puutteitani. Multisensorisen työskentelyn lisäksi jatkuva omien taitojen arvioiminen ja oppimisen kautta tapahtuva parempaan pyrkiminen onkin minulle luovan prosessini ydintä. Koska monien teosteni toteuttaminen vaatii sekä näkemyksellistä ajattelua, että erityistaitoja, joudun arvioimaan, milloin ajatteluni on ylittänyt oman osaamiseni rajat. Lasitaide on tällaisesta työskentelystä tyypillinen esimerkki: voin luoda teoksen taustalla olevan ajatuksen ja tehdä ideasta luonnoksen, mutta olen kykenemätön itse toteuttamaan visiotani.

Minulle kuitenkin tärkeintä on se, että halutun lopputuloksen tai teoksen saavuttamiseksi valitaan oikea toteutustapa tai tekijät, jotta alkuperäisestä visiosta ei ruveta tinkimään puutteellisten taitojen takia. En pelkää, että yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa veisi taiteilijuudeltani jotakin pois; päinvastoin yhteistyö on tilaisuus luoda jotain enemmän. Ajattelen, että taiteellinen ajattelu ja teoksen toteutus voivat yhtä hyvin olla saman henkilön toteuttamia, mutta ne voidaan myös erottaa toisistaan. Kumpaakin toimintamallia esiintyy myös lasitaiteessa. Usein kuitenkin monien materiaalien kanssa työskentelevien taiteilijoiden teokset toteuttaa joku toinen kuin taiteilija itse.

Yleisesti ajattelen, että olisi turhaa yksinkertaistamista väittää, että olisi joku yksi tapa tai prosessi, jonka kautta taide syntyy. Taiteellinen ajattelu tai taiteilijuus ei typisty vain teknisiksi taidoiksi ja nöyryy mekaaniseksi suoritteeksi – upeastikin toteutettu teos voi olla huono, jos siinä ei ole mitään ajatusta. Toisaalta upeakaan ajatus ei välttämättä välity, jos se rampautuu huonon toteutuksen vuoksi. Joskus ajattelija ja toteuttaja sijaitsevat samassa kehossa, joskus eivät. Tässä suhteessa suhtaudun taiteen tekemiseen hyvin pragmaattisesti – tarkoitus pyhittää keinot.

Omassa taiteellisessa työskentelyssäni olen joutunut hyväksymään, että en voi saavuttaa virtuositeettia kaikilla niillä alueilla, joista olen kiinnostunut. Olen lähtökohtaisesti generalisti ja paljon kiinnostuneempi luomaan kattavan yleiskuvan ja laajentamaan tutkimuksiani uusille urille, kuin tietämään kaiken vain yhdestä asiasta. Tylsistyisin syventyessäni kammiossani yhteen asiaan. Kokemukseni mukaan monesti tavoitteisiin voi päästä myös ilman virtuoosimaisia taitoja hyödyntämällä generalistille monista asioista kertyneitä taitoja ja yhdistelemällä niitä. Taiteessa myös yksinkertaisiin ratkaisuihin perustuva toteutus voi lopulta paremmin välittää teoksen viestin, kuin teknisesti loppuun asti hiottu näennäinen täydellisyys. Tätä olen pohtinut omalla kohdallani erityisesti maalatessani. Koen, että vaikka en ole maalarina läheskään täydellinen ja monesti maalauksissani on tietynlaista yksinkertaistamista ja hetkitäin jopa kömpelyyttä, pystyn kuitenkin välittämään teoksillani niitä ajatuksia, joita haluan. Rento työskentelyote ja tietynlainen sattumanvaraisuus synnyttävät omalla kohdallani parhaat lopputulokset. Koen olevani omimmillani nimenomaan luonnosmaisten tekniikoiden parissa, joissa intuitiivinen työskentely saa näkyä.

Teemu Mäki kuvailee osuvasti, että virtuositeetin ihailusta luopuminen ja virtuositeetin edellyttäminen omassa työskentelyssä on ennen kaikkea filosofinen päätös. Taiteen tekeminen vakavasti ei välttämättä vaadi virtuositeettia, vaan sitä voi tehdä yhtä tosissaan myös itselle oudolla välineellä. Hän kuvailee virtuositaiteilijan ja polypragmaattisen armastajan välistä eroa seuraavasti: ”Virtuositaiteilija hallitsee välineensä ja nousee sen voimin materiaalinsa ja teoksensa yläpuolelle. Tämä vastaa Platonin (427-347 eKr.) näkemystä filosofista absoluuttisten ideoiden haltijana. Platonisella filosofikuninkaalla on kuitenkin haastaja: sokraattinen polypragmaatikko, monen alan harrastaja (armastaja), joka antautuu keskusteluun juuri siksi, että ei tiedä.” Virtuoosi pitää vakavasti otettavan taiteen tekemisen edellytyksenä kontekstin, metodin ja materiaalin täydellistä hallintaa. Hän erikoistuu; taiteilija yhteen materiaaliin, muusikko instrumenttiin tai filosofi yhteen aihepiiriin. Erikoistumalla hän pyrkii rajaamaan alueensa niin suppeaksi, että hän kykenee hallitsemaan sitä täydellisesti.

⁷¹ Mäki (2005), 12.

Polypragmaatikko sen sijaan ajattelee ja tunnustaa, että filosofia kuten taidekin, ovat keskustelua maailman ja olemisen rakenteesta. Tässä keskustelussa ei ole yhtä metodia, jota voisi noudattaa tai kaiken selittävää lopullista vastausta.⁷² Olen siis generalisti ja polypragmaattinen armastaja.

Välillä olen ajautunut ammatillisesti tilanteeseen, jossa pyrin radikaalisti muuttamaan työskentelytapaani ja keskittymään vain yhteen asiaan ja ”tekemään vain työtä”, kehittämättä aktiivisesti itseäni tai työnkuvaani. En oikein hahmottanut silloin, että ulkoisesta paineesta alkunsa saanut muutosyritys soti lähtökohtaisesti koko elämänkatsomustani ja työskentelyfilosofiaani vastaan. Tämä virhearviointi ja sen analysointi on auttanut minua myöhemmin ymmärtämään paremmin omaa luovaa työskentelytapaani ja siihen liittyvää taiteellista metodiikkaani. Koen, että tänä aikana näivetyin, muutuin mieleltäni jäykemmäksi ja hukkasin hetkeksi jotain olennaista itsestäni. Tuolloin kaikki, ei vain työ, alkoi näyttäytyä ilottomana puurtamisena ja koin junnaavani paikoillani. Opinnäytetyöni onkin myös yritys selittää omaa tapaani työskennellä ja ylistys oman olemisen tapani hyväksymiselle. Toivon, että opinnäytetyöni kannustaa ja rohkaisee muitakin opiskelijoita ja kollegoja työskentelemään itselle luontevilla tavoilla ja toteuttamaan rohkeasti omia visioitaan. Maailmaan on aina mahtunut monenlaisia lähestymistapoja, sekä generalisteja että syventyjiä. Se on upeaa, sillä täydennämme toisiamme.

Myös monet aiemmin mainitsemistani taiteilijoista, joita syvästi ihailen, ovat työskennelleet monien eri aiheiden, taiteenlajien, materiaalien ja tieteiden parissa. Välillä olen pohtinut, jankuttiko joku esimerkiksi kultakauden muotoilijoille kuten Timo Sarpanevalle tai Tapio Wirkkalalle, jotka työskentelivät taiteen ja muotoilun kentällä useiden materiaalien parissa, että heidän pitäisi keskittyä vain yhteen asiaan? Entä renessanssin ajan monitaitureille kuten Leonardo da Vincille tai Michelangelolle? Ymmärrän toki, että ajat ovat muuttuneet, ja myös haltuun otettavan tiedon määrä on radikaalisti lisääntynyt. Toisaalta nykymaailma tarjoaa ennennäkemättömiä mahdollisuuksia tiedon hankkimiseen, sen yhdistelyyn ja yhteistyöhön, joka ylittää sekä toimialojen, valtioiden että aikaisempien pölyttynneiden uskomustemme jäykät rajat hujauksessa.

Monipuolisuus ja moniaistisuus ovat siis työskentelylleni ominaisia perustavanlaatuisella tavalla. Ne tarjoavat minulle keinoja siihen, mitä taiteilijana eniten tavoittelen – näkemyksellisen ajattelun kehittymistä ja uuden oppimista. On kuitenkin paradoksaalista, että moniaistinen prosessi näkyy suhteellisen harvoin lopullisissa teoksissani. Koska taiteellisen työskentelyn tärkein elementti on mielestäni juuri ajattelu ja se, miten teos kommunikoi siihen liittyvät ajatukset, päädyn usein lopullisissa teoksissani valitsemaan vain yhden keinon, jonka avulla idea välittyy parhaiten. Lopulta idean esittämiseen valikoitunut taiteenlaji, muoto ja välineet vain vaihtelevat. Pelkistän ja tiivistän lopussa ajatukseni mahdollisimman napakkaan muotoon. Tämä riittääköön todistukseksi siitä, että osaan keskittyä tarpeeksi myös yhteen asiaan.

Palaan vielä lyhyesti tässä yhteydessä niihin syihin, miksi uskon tavoittelevani flow’ta erilaisin keinoin taiteellisen työskentelyni aikana. Ihmisen evoluution aikana kaikissa kulttuureissa on ollut toimintoja, joiden perimmäinen pyrkimys on parantaa

⁷² Mäki (2005), 280.

Kuvassa (yllä) Garden-sarjani esineitä Puutarhassa-näyttelyssä avajaisyllä. Kuva: Markus Peltomäki, 2019

kokemuksen laatua. Ihmiset koristivat luolia jo ainakin kolmekymmentätuhatta vuotta sitten, ja varmasti maalauksilla oli silloin monenlaisia merkityksiä. Todennäköisesti taiteen tekemisen perimmäinen syy oli silloinkin sama kuin nykyään: se synnytti flow-elämyksen taiteilijassa ja katsojissa. Monet ihmiskunnan optimaalisista kokemuksista tapahtuivat aikanaan rituaalien yhteydessä, joita nykyisin kutsumme ”uskonnollisiksi”. Kuvataide, draama, musiikki, tanssi, pelit ja leikit juontavat juurensa tilanteista, joiden tarkoitus on yhdistää ihminen yliluonnollisiin voimiin ja maailmoihin. Nykyisin nämä optimaaliset kokemukset ovat kadottaneet yliluonnolliset yhteytensä ja uskomusjärjestelmämme ovat pirstaloituneet. Nykyajan flow-kokemukset ovat maallisia ja tavoittelemme niitä vapaaehtoisesti.⁷³

Minä ajattelen, että pohjimmiltaan se, miten me työskentelemme, mitä tavoittelemme ja millä tavalla pyrimme kehittymään, auttavat meitä ymmärtämään, keitä me olemme. Taiteellisen prosessini tavoitteena ei ole ainoastaan tavoittaa henkilökohtaista flow-kokemusta ja synnyttää taideteoksia vain taiteen tekemisen ilosta. Toki flow-kokemukset ovat palkitsevia ja auttavat minua kehittymään taiteilijana ja ehkä myös tekemään parempia teoksia. Oppimalla uusia asioita laajennan kuitenkin myös omaa ymmärrystäni maailmasta ja teosteni avulla hakeudun keskusteluyhteyteen taideyhteisön ja yleisön kanssa. Toivon, että taiteellani voin herättää yleisössä ajatuksia ja kokemuksia, jotka parhaimmillaan sysäävät taiteen kokijoissa liikkeelle uudenlaisia ajatusketjuja. Filosofisella tasolla pyrkimykseni on taiteen avulla lisätä yleisesti maailmassa arvojeni mukaista toimintaa, ajattelua ja oman itsen kehittämistä. Tavallaan tässä ajatuksessa on kaikuja niistä ikaikaisista flow’hun liitettyistä rituaaleista, joiden pyrkimyksenä oli päästä yhteyteen jonkin suuremman voiman tai asian kanssa, kuin mitä itse taiteilijana tai ihmisenä edustaa.

⁷³ Csikszentmihalyi (1990), 119-120.

5.4. Lasten kanssa, lapsen lailla – leikkiminen osana taiteellista prosessia

Olen aina rakastanut leikkimistä. Leikkiessä saa luoda uusia maailmoja, tarinoita ja keksintöjä – taiteen tekeminen on omalla tavallaan minulle myös yksi leikin tapa. Leikki on nykyisin työskentelyssäni keino herätellä luovaa ajattelua, assosioida vapaasti ja kehittää ideoita.

Katriina Heljakka tutkii ja käsittelee väitöskirjassaan aikuisten leluleikin monimuotoisuutta ja ilmiöitä. Väitöksessään Heljakka ehdottaa aiempaa laajempaa ymmärrystä nykyleluilla tapahtuviin aikuisen leikin muotoihin, jossa lelut ovat materiaalisia, visuaalisia ja kommunikatiivisia artefakteja. ”Tutkimuksessa lelut toimivat paitsi muistisäilöinä, myös leikin potentiaalin sisältävinä esineinä.” Nykylelut kannustavat hänen mukaansa aikuisia luovaan ja vuorovaikutteiseen leikkiin, joka tapahtuu kotiympäristössä, sosiaalisessa mediassa ja taiteessa.⁷⁴

Jo varsinaisen leikki-ian mentyä ohi muistan pitkään ottaneeni lelut esille ja järjestelleeni niitä. Kun kaikki oli valmista ja leikin olisi voinut aloittaa, korjasin ne pois. Vähitellen aloin ajatella, että leikkiminen on noloa, pikkulasten hommaa, ja saa jäädä. Leikkiminen vaihtui teini-iässä piirtämiseen, maalaamiseen, keramiikkatöihin, musiikin tekemiseen ja runojen kirjoittamiseen. Kunnes sain päähäni, että lukion jälkeen ihmisen pitää valita mitä ”oikeasti” aikoo tehdä ja ryhtyä aikuiseksi, ammattilaiseksi. Ihailin monialaisia renessanssihahmoja, mutta ajattelin, että nykyinen yhteiskunta pakottaa valitsemaan vain yhden polun. Muotoilijaksi kouluttautuessani kipuilin asiaa kovasti, mutta nielin hiljaa katkeran kalkin ja uskoin omaan totuuteeni valinnan pakollisuudesta. Mielestäni esimerkiksi laulava muotoilija tai maalava manageri kuulostivat lähinnä Kummelin sketsihahmoilta, sloganilla ”paskalla on tekijänsä”. En todellakaan ollut niin itsevarma, että olisin uskaltanut lisätä yhtälöön jollakin tavalla leikin elementin. Siksi pyrin luomaan itselleni ensin mahdollisimman yksiselitteisen ammatti-identiteetin, jonka puitteissa kukaan ei pääsisi ainakaan tökkimään minua hörhöilystä ja luovasta höntsäilystä ja painoin muut sekavat, luovat, taiteelliset ja leikkisät intentioni minimiin. Missään vaiheessa kyse ei ollut siitä, etten olisi nauttinut myös valitsemistani ja identiteettini keskiöön hyväksymistäni ammatillisista osa-alueista – ne eivät yksin silti riittäneet tekemään minua itseäni tyytyväiseksi tai saaneet minua kehittymään taiteellisesti. Koska työskentely ei ollut kuitenkaan vastenmielistä, minulla meni pitkään ymmärtää, mikä minua ammatillisesti hiertää. Toisaalta, luultavasti harva meistä on ammatillisesti yksiuotteinen, ja useimmille sopisi paremmin monien osaamisalueiden yhdistäminen.

Väitöksessään Heljakka kuvaa, miten suurin osa leikkivistä aikuisista kieltää lähtökohtaisesti leikkivänsä. Aikuisen leikki on hyväksyttävämpää piilottaa vaikkapa jalkapallon pelaamiseksi tai jonkin käsityötaitoja vaativan tai leluja sisältävän harrastuksen taakse. Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää esimerkiksi nukkekotiharrastusta.⁷⁵

Taide on sidoksissa taiteilijan kykyyn olla leikkisä. Taiteilija voi leikkiä ideoilla, materiaaleilla tai jopa taidemaailmalla instituutiona. Impulssi, joka saa taiteilijan luomaan taidetta on peräisin impulssista leikkiä. Erona on se, että leikki tuottaa mahdollisuuksia ja luovuus tuottaa ideoita ja artefakteja.⁷⁶

⁷⁴ Heljakka (2013), 8–9.

⁷⁵ Heljakka (2013), 445.

⁷⁶ Heljakka (2013), 423.

Äidiksi tulo, lasten syntymät ja kasvaminen leikki-ikään tarjosivat minulle uuden, hyväksytyn syyn leikkiin ja hassutteluun. Löysin uudelleen leikkimisen ja mielikuvittelun riemun. Sain itseltäni luvan pitää hauskaa, tehdä järjettömiä ratkaisuja, aloittaa pianotunnit, sotkea yhteen kaikki muovailuvahan värit ja leikellä sekopäiset määrät paperisilppua. Laulaminen ja muotoilu, maalaaminen ja aikataulujen sumpliminen – ja kaikkien muiden työhommien hoitaminen siinä sivussa – näyttäytyivät äkkiä täysin mahdolliselta ja yhteensopivalta toiminnalta elämässä. Kaikesta kaaoksesta huolimatta löysin tätä kautta vähitellen oman tapani yhdistellä erilaisia luovia elementtejä työssäni. Standardeista luopumisella ja leikkimisellä oli siihen suuri vaikutus.

Usein erilaisia luovia elementtejä ja leikkiä yhdistelevä työskentely ei ole suoraan tavoitehakuista, mutta sitäkin virikkeellisempää, mielikuvitusta ruokkivaa ja tarjoaa hyviä työkaluja uuden ideointiin. Omassa taiteellisessa työskentelyssäni huiputan väillä mieltäni käyttämällä joko erityisen mieluisia tai täysin uudenlaisia tekniikoita, jos työskentely ei tahdo sujua. Kun mieli siirtyy osittain pois varsinaisesta tehtävästä, ajatukset lakkaavat pyörimästä kehää ja keskittyvät paikan tai tekniikan tarjoamiin mahdollisuuksiin; varsinainen luomistyö voi tapahtua kuin vahingossa. Työskentelen myös lasteni kanssa ja saan usein uusia ideoita heidän kanssaan legoilla rakennellessani, askarrellessani ja vapaasti leikkiessäni.

Heljakka on osana väitöskirjatutkimustaan haastatellut leluleikkiviä taiteilijoita, joita on paljon enemmän kuin osasin kuvitella. Lelut tarjoavat taiteilijoille materiaalia, inspiraation lähteitä ja virikkeitä, ja niitä käytetään monilla tavoin osana työtä. Kuitenkin selvää, että lähtökohtaisesti nämä taitelijat myös leikkivät leluilla, se on elimellinen osa heidän taiteellista työskentelyään – en siis ole leikkeineni taiteilijana yksin. Suomalainen leikin tutkija Yrjö Hirn väittää kirjassaan ”Barnlek” (1916), että tavallaan kaikki taide voidaan nähdä leikinä. Aristoteles kuvasi leikin aktiviteetiksi, joka ei ole tarpeellinen työn näkökulmasta, mutta on olennainen onnellisuuden tavoittelussa. Liina Unt huomauttaa perustellusti väitöskirjassaan (2012), että taidetta ja leikkiä ei voi pitää toisilleen identtisinä analogioina, eikä niitä siksi pitäisi nähdä identtisinä. Joka tapauksessa nykytaiteilijat käyttävät yhä enemmän aikaa lelujen parissa. Yrjö Hirnin mukaan leikki on taiteellisen produktion muoto, joka ei ole tavoittanut vielä täyttymystään eli aktiviteetti, jolla on yhteys varsinaiseen taiteelliseen työskentelyyn. Janne Sirén kuvailee taiteen olevan yksi keino, joka antaa mielikuvitukselle luvan työskennellä vapaasti ja mahdollistaa aikuisille irrottautumisen rationaalisesta tuotavuuden vaatimuksesta.⁷⁷

Olen keskustellut leikistä taiteellisen työskentelyn elementtinä myös kuvanveistäjä Jasmin Anoschkinin kanssa, joka työskentelee työhuoneellaan Arabian taideosastoyhdistyksen tiloissa. Anoschkin on kertonut järjestävänsä välillä teoksilleen teekutsuja. Hänen kanssaan käydyt keskustelut ovat vapauttaneet minua taiteilijana toteuttamaan itseäni ja omaa taiteellista leikkiäni. Taiteellinen leikki toteutuu omassa työskentelyssäni myös teoksia valokuvatessa ja näyttelyitä suunnitellessani, jolloin pyrin luomaan teosten ympärille oman maailman. Siis hyvin samalla tavalla kuin lapsi voi mielikuvitella oman erityisen maailman leikin ympärille.

Nykyisin leikki on minulle taiteellisen työskentelyn metodi, joka auttaa minua irrottautumaan kaavoista. Monia teoksiani on kuvailtu myös leikkisiksi, söpöiksi ja ihananiksi; samankaltaisilla sanoilla, joilla leluja usein kuvataan. Näillä sanoilla on

⁷⁷ Heljakka (2013), 385.

Kuvassa (yllä) maalaushetki Villa Hellikin pihalla lasten kanssa. Kuva: Kotialbumi, Viivi Lehto 2018

kuvailtu erityisesti ”Pupu”- ja ”Rakkauden hedelmä” -teoksia. Ihmiset näkevät myös monissa muissa veistoksissani hahmoja; välillä myös sellaisia, joita en ole niihin tietoisesti sisällyttänyt. Koen, että nämä kuvaavat sanat ja havainnot todentavat sitä, miten leikki taiteellisena metodina ilmenee leikkisyyteenä valmiissa teoksissani.

Olen saanut myös monista kotiympäristöihin päätyneistä teoksistani valokuvia, joissa teokset on esitetty osana erilaisia huolellisesti suunniteltuja leikkimielisiä asetelmia muiden esineiden kanssa. Kuvaamishetkellä teokset ovat houkutelleet niiden omistajat siis eräänlaiseen leikkiin, jossa teoksen kanssa käydystä vuorovaikutuksesta syntynyt kuva usein myös jaetaan sosiaalisessa mediassa. Jaettu kuva toimii leikkikutsuna muille samasta aiheesta kiinnostuneille. Heljakka kutsuu väitöskirjassaan tällaista leikin muotoa valokuvaleikiksi.⁷⁸ Samoin kuin lelut kutsuvat leikkimään ja sisällyttävät esineinä itseensä leikin potentiaalin, myös taide-esine voi tällä tavalla kutsua leikkiin.

Vähitellen oman taiteellisen työskentelyn rinnalle on noussut myös ohjaaminen työpajoissa, joissa opetan hyödyntäen samoja luovan työskentelyn metodeja, joita itse työskentelyssäni käytän. Työpajan ohjaajana annan ryhmälle välineitä luovan työskentelyn tueksi ja luvan leikkimiselle. Luovien työpajojen ohjaamisesta ja opettamisesta on tullut mieluisa osa ammatillista identiteettiäni. Pääasiassa ohjaan freelancerina työpajoja erilaisille aikuis- ja nuorisoryhmille, mutta olen työskennellyt myös useiden lapsiryhmien kanssa. Parhaimmillaan työpajamuotoisessa työskentelyssä yhdistyvät tiedon siirtäminen, uudenlaisten metodien kokeilu, yhdessä työskentely, leikkivä ihmetteleminen ja konkreettisten tulosten syntyminen. Leikin varjolla mieli irrottautuu sille asetetuista vaatimuksista ja tavoitteista ja löytää uusille urille kuin huomauttaa. Ryhmän kanssa on aina upeaa jakaa ne hetket, kun osallistujat päästävät irti omista rajoittavista uskomuksistaan ja antautuvat luovalle työskentelylle. Minulle työpajat ovat eräänlainen ryhmässä tapahtuvan leikin muoto. Uskon, että jokainen meistä on luova.

Suomalaisen taiteen ja muotoilun kentällä leikkisyys taiteellisena suuntauksena on oman kokemukseni mukaan nyt nousussa. Lasitaiteen historiassa villittelevät ja leikkisät esimerkit ovat kuitenkin harvemmassa ja koen, että historiallisesti suomalaisen lasitaiteen kenttää on leimannut tietynlainen vakavamielisyys tai hartaus, jopa paatoksellisuus. Oiva Toikan uniikit lasiveistokset tekevät kuitenkin tähän mielestäni virkistävän poikkeuksen.

⁷⁸ Heljakka (2013), 67.

Kuvassa (yllä) Les Misérables, Oiva Toikka 1988.
Vapaasti puhallettu, valettu, maalattu.
Teos kuvassa esillä Suomen Lasimuseon näyttelyssä.
(Kuva 29)

5.5. Lasin kauhukakara – Oiva Toikka

”Professori Oiva Toikka (1931-2019) on suomalaisen lasin suuria nimiä, jonka mielikuvituksellinen, rikas ja rohkea lasitaide poikkeaa pohjoismaisen muotoilun valtavirtauksista. Toikka yhdisti ehtymättömän mielikuvituksensa perusteelliseen tuntemukseen materiaalinsa ominaisuuksista.”

Oivan Ihmemaassa -näyttely 10.5.-18.8.2019, lehdistötiedote⁷⁹

Taiteilija, professori Oiva Toikka syntyi Viipurissa vuonna 1931. Hänen ensimmäinen työpaikkansa vastavalmistuneena keraamikkona oli Arabian taideosasto vuonna 1957. Tämän jälkeen hän työskenteli kuvaamataidon opettajana Sodankylässä ja Helsingin normaalilyseossa. Kaj Franck palkkasi Oiva Toikan Nuutajärven lasin palkkalistoille vuonna 1963. Siitä lähtien Toikka työskenteli lasin parissa suunnitellen uniikkiteoksia ja käyttölasia. Taiteilijana hän oli monipuolinen ja toimi suvereenisti suunnittelijana lasin lisäksi mm. lavastuksen, kuosien ja pukusuunnittelun parissa. Uransa aikana hän tutki johdonmukaisesti perinteisten käsityömenetelmien ja teollisen tekniikan välisiä yhteyksiä rikkoen kuvataiteen ja käsityön sekä teollisen tuotannon raja-aitoja. Taiteessaan hän rikkoi myös pelottomasti perinteisen ”hyvän maun” rajoja eikä jähmettynyt pohjoismaisen tyylikkyyden kaavoihin silloin, kun se ei palvelut hänen taiteellisia tavoitteitaan. Teollinen tuotanto osoittaa hänen kyenneen erinomaisesti myös funktionaalisuuteen perustuvaan suunnitteluun.

Kuvassa (tällä sivulla)
kännnykkämuistiinpano
kevästutuksista, ”herneen vihreä”.
Kuva: Viivi Lehto, 2019

5.5.1. Kevään värejä

Huhtikuun lopulla 2019 istun puutarhakeinussa ja katselen ympärilleni omalla siirtolapuutarhamökkilläni. Lapset juoksevat ympäri pientä palstaa ja puutarhan kiireisiä kevättöitä suunnitellaan yhdessä.

Kevät tulee ilolla; täynnä voimaa ja pakahduttavaa kasvun riemua. Kuten joka vuosi tähän aikaan, en ole varma riemuitsenko keväästä vai olenko ahdistunut karusta maisemasta, josta ympäröivä luonto yhä uudestaan ponnistaa uuteen nousuun. Näen miten vääjäämättömästi tulppaanit työntävät lehtivarsiaan kylmästä maasta. Kalpea kevään valo on riisunut maan lumen alta. Nurmikko vihertää arasti sieltä täältä, maa on vielä monin paikoin paljas ja täynnä laikkuja. Raparperi pyristelee ylös kurtuiset lehdet rypistyneinä palleroina ja pionien burgundinpunaiset lehtivarret pyrkivät nyt kohti valoa kurkotellen käppyräisiä sormiaan. Tiedän, että kesällä puutarha täyttyy huumaavasta pionimerestä. Nyt sen voi vasta aavistaa katsomalla maan uumenista kohoavia versoja. Tänä vuonna säät ovat olleet keväällä viileät ja omenapuun silmut ovat hädin tuskin ummullaan. Kevät edustaa minulle jokavuotista uudelleen synty-mää, joka luonnossa näkyy niin konkreettisella tavalla.

Odotan aina kovasti omenapuiden kukintaa, sillä se tuo minulle mieleen lapsuuden kevät ja uudet alut. Mummilan kevääseen heräävän puutarhan ja siellä leikityt lapsuuden huolettomat sunnuntaipäivien leikit. Ensimmäiset lämpimät päivät ilman takkia ja uudet kevätkenkät. Auringon lämmittämän liuskekiiviportaan, jolla istuvalle tarjottiin edellisen vuoden sadosta saatua omenamehua jalallisesta Pioni-lasista. Lasi ojennettiin luottaen siihen, ettei se rikkoutu pienissäkään käsissä. Omenapuiden kukinta toi joka vuosi lupauksen puutarhajuhlista, perheen yhdessäolosta, kauniista kattauksista ja puutarhassa raikuvista musiikkiesityksistä. Puutarhalla on minulle monella tapaa aivan erityinen merkitys.

Nyt tiedän, että Pioni-lasisarjan on suunnitellut Oiva Toikka vuosina 1975-1978 ja se on ollut yksi laajimmista Nuutajärven lasistoista. Taiteellisesti sitä ei ehkä voi pitää hänen ansiokkaimpana työnään, mutta laajalle levinneenä käyttölasisarjana se on tuottanut iloa laillani monille. Samalla se tarjosi minulle ensikosketuksen Oivan maailmaan.

Rakkaus kattamiseen ja kauniisiin esineisiin kulkeekin minussa vahvasti verenperintönä. Äitini puolelta elämä kiertyy minussa jo neljännessä sukupolvessa Arabian tehtaaseen, jossa perheeni on työskennellyt monenlaisissa tehtävissä. Meillä kotona astioita on aina ollut paljon ja yhteiset hetket on katettu rakkaudella. Isäni perheessä taiteita ja estetiikkaa pidettiin myös arvossa yrittämisen ja reippailun ohella. Erityisesti sukujuhlat ovat jättäneet minuun merkittävän tunnejäljen, josta ammennan inspiraatiota myös taiteilijana. Juhlien yksityiskohdat esityksistä kattauksiin toteutettiin huolella tunnelman ollessa kuitenkin välitön ja iloinen, usein jopa riehakas suuren joukon kokoontuessa yhteen puutarhajuhliin. Monissa teoksissani tavoittelen kaikuja tästä riehakkuudesta.

⁷⁹ Suomen Lasimuseon verkkosivusto, Oivan Ihmemaassa -näyttelyn lehdistötiedote

5.5.2. Oiva Toikan jalanjäljissä

Maaliskuun lopulla 2019 kokeilin ensimmäisen kerran siipiäni taiteilijana lasihytissä Nuutajärven lasikylässä. Samassa kylässä, jossa Oiva aloitti uransa lasin parissa. Lumi oli vielä maassa, mutta kevään tulon pystyi jo aistimaan lintujen levottomasta sirkutuksesta ja ensimmäisten palaavien kurkien haikeista huudoista niiden saapuessa takaisin Pohjolaan. Kuuntelin lintujen epävireistä konserttia appivanhempieni pihalla Hämeenkyrössä puhalluspäivää edeltävänä iltana ja olin varma, että kaikki hyttiin suunnittelemani ideat ovat lohduttoman huonoja tai mahdottomia toteuttaa.

Nuutajärvellä lasia on puhallettu yhtäjaksoisesti vuodesta 1793 lähtien. Pruukinraitti on nykyään kuitenkin hiljainen verrattuna vuoteen 1963, jolloin Kaj Franck palkkasi Oiva Toikan työskentelemään Wärtsilän omistamaan Nuutajärven Lasitehdas Oy:öön. Tähän aikaan Nuutajärven kylässä toimi aktiivinen ja jatkuvasti kehitystyötä tekevä lasitehdas. Nuutajärven Lasitehtaalla oli 50-luvulta lähtien erityistä väriosaimista taiteellisenä johtajana toimineen Kaj Franckin ansiosta. Värit inspiroivat Oivaa, joka käytti kulloinkin tarjolla olleita värejä mm. lintuihinsa. Ensimmäisenä maailmalle Oivan linnuista lensivät vuonna 1972 suunnitellut Siepot.

Kylä on kuitenkin noista ajoista muuttunut radikaalisti. Nuutajärven lasitehtaan tuotanto on nyt kokonaan keskitetty litalan lasitehtaalle ja kylässä ei ole enää tehdasta. Nykyisin lasikylässä toimii lukuisia itsenäisiä lasitaiteilijoita, lasinpuhaltajia ja muotoilijoita sekä muihin materiaaleihin erikoistuneita taiteilijoita, käsityöläisiä ja yrittäjiä. Verrattuna aiempaan kuhinaan elämä on rauhallista, vaikka Nuutajärven kylä tarjoaakin kodin useille lahjakkailla lasialan ammattilaisille ja ponnistelee ylläpitääseen lasinpuhallustaitoa mm. kouluttamalla uusia lasinpuhaltajia.

Ensimmäinen päiväni taiteilijana hytissä sujui lopulta hyvin. Jaoimme hytin ystäväni lasitaiteilija Milla Vaahteran kanssa. Sain Millalta lasinpuhaltajien yhteystietoja ja ensimmäiseksi yhteistyökumppanikseni valikoitui lasinpuhaltaja Jonas Paajanen. Ennen ensitapaamistamme olimme soitelleet Jonaksen kanssa muutaman kerran, sopineet puhelimessa työskentelytavoista, puhaltajan palkkiosta ja hyttipäivästä. Emme kuitenkaan olleet tavanneet aiemmin ja hermostuksissani en kerta kaikkiaan pystynyt lähettämään luonnoksia etukäteen nähtäväksi. Aloitimme työskentelyn luonnosten katselmoinnilla ja päättämällä, missä järjestyksessä töitä lähdetäisiin kokeilemaan. Minulla ei ollut vielä omia lasivärejä, joten lainasin lähimmäksi osuvia värejä, joita sain onnekseni muilta hytissä työskentelevillä.

Olin luonnostellut erilaisia hedelmäisiä muotoja, joiden idea liittyi sisäiseen kasvuun ja syntymään. Ajattelin sen sopivan temaattisesti hyvin ensimmäiselle työskentelykerralle. Visuaalisesti suunnittelemani olivat veistoksia, joissa värit kerrostuvat päällekkäin maalaukselliseksi sommitelmiksi, kukka- ja kasviaiheiksi. Ensimmäiseksi päätimme kokeilla luonnoksia, joiden keskeinen idea perustui paperipainotekniikan hyödyntämiseen. Paperipainotekniikassa lasiin ei puhalleta lainkaan, vaan esine muodostuu lasia kerroksittain keräämällä ja lasin sisälle voidaan tehdä kuvioita mm. värien ja ilmakuplien avulla. Lopullinen paperipainotekniikalla työöstetty esine on kokonaan kiinteää lasia. Paperipainotekniikalla toteutettu Rakkauden hedelmä -veistossarja sai alkunsa heti ensimmäisenä yhteistyöpäivänä ja on siksi minulle erityisen merkityksellinen.

Kuvassa (yllä)
Lähde, Oiva Toikka 2005.
Toteutettu paperipainotekniikalla.
(Kuva 30)

5.5.3. Optimistiksi voi oppia

”Elämällä on kaksi tarkoitusta: tuoda rikkautta omaan elämään ja yhtälailla rikastuttaa muiden ihmisten elämää. Omalla kohdallani olen mielestäni onnistunut olemaan perushyväntuulinen niin itseäni kuin muita ihmisiä kohtaan. Tähän kysymykseen vastaan myös taiteilijana: koen mielestäni onnistuneeni tuomaan taiteellani hyvää mieltä ihmisille. Kannatan ylipäänsä optimismia. Ei tämä elämä niin kamalaa ole, olosuhteet vain saattavat välillä olla kamalat. Mutta ihminen pystyy parantamaan olosuhteita paljon itse, ja optimistiksi voi oppia.” –Oiva Toikka⁸⁰

Funktiota vailla olevien veistosten avulla pääsin kertaheitolla irrottautumaan apinana olkapäälläni istuvasta teollisen muotoilijan roolista, jonka huomaa herkästi alkavan rajoittamaan taiteellista työskentelyäni. Rakkauden hedelmä -sarja on minulle eräänlainen kokoelma visuaalisia esseitä, joissa kerroksellisuus, värivariaatiot ja erilaiset lasintyöstötekniikat luovat hedelmien sisälle sadunomaisia vaikutelmia ja pieniä tarinoita. Veistokset ovat oodi lasille materiaalina, mutta edustavat minulle samalla elämän kiertokulkua ja uuden syntymää. Mikä aihe olisikaan voinut olla sopivampi ensimmäiselle hyttipäivälle.

Epäonnistumisen ja kritiikin pelko, joka liittyi omien luonnosten näyttämiseen puhaltajalle ja muulle tiimille, hälveni ja päässäni vilisseet kauhuskenaariot eivät toteutuneet. Lasinpuhaltaja Jonas Paajanen osoittautui ammattimaiseksi, lempeäksi ja luonnostaan ajatuskulkujani

⁸⁰ Karemo (2019), Yle, Kulttuurcocktail, verkkajulkaisu. Artikkelin perustuu Oiva Toikan haastatteluun.

ymmärtäväksi. Hyttityöskentelyä valokuvannut puolisoni Markus Peltomäki ja samassa hytissä oman verstakkonsa kanssa taiteilijana työskennellyt Milla Vaahtera tukivat pelkällä olemassaolollaan ehkä enemmän kuin tietävätkään niitä hauraita ensiaskelia, joita tuolloin otin lasिताiteilijana.

Päivän jälkeen olin valtavan väsynyt, mutta pyörryttävän rakastunut lasiin materiaalina. Tiesin heti, että kokeiluksi kaavailemani sukellus lasin maailmaan tulisi viemään minut mukanaan. Tunsin vimmaista tarvetta päästä jatkamaan työskentelyä. Olin vaikuttunut puhaltajien ammattitaidosta, täynnä uutta intoa ja ideoita. Samalla tunsin mieletöntä onnen tunnetta, kun olin päästänyt irti omista rajoittavista ajatuksista ja heittäytynyt taiteilijana minua kiehtovaan suuntaan. Teoksiin valikoituneet muodot, värit ja niiden runsaus tuntuivat luontevilta, aidoilta ja omilta. Päätin seurata työskentelyssä ensisijaisesti sisäistä tunnetta ja intuitiotani välittämättä oman sisäisen kriitikkonin tai kenenkään muun odotuksista.

”Omalla kohdallani yksi olennainen kysymys on se, kuinka naiivi saa olla. Taiteeni on naiivia ja värikästä. Mutta mikä on sopiva määrä niitä? Sitä en osaa sanoa. Yksi tärkeä tekijä on myös kertovuus. Ihmiset tykkäävät enemmän sellaisesta taiteesta, joka kertoo. Luulen, että esimerkiksi Rut Brykin viimeiset, hyvin pelkistetyt teokset ovat arvostettuja, koska niissä taiteellinen ajattelu on niin ankaraa. Mutta kyllä ihmiset haluaisivat kuitenkin mieluummin seinälleen jonkun hänen karjalaisen talonsa tai eläintä esittävän työnsä. Taiteen täytyy tulla lähelle ihmistä.” —Oiva Toikka⁸¹

Kun hytissä hyväksyin lopullisesti itsessäni värien rakastajan ja hulluttelijan, huomasin kaipaavani uudenlaisia ammatillisia vertailukohtia. Olen aina kokenut työssäni luontevaksi liittyä historian kaanoniin ja pitänyt kontekstiin asettumista tärkeänä oman työskentelyn kehittymiselle. Suomalaisen lasin historia on merkittävä ja ihailtava, mutta kovin montaa hulvatonta villittelijää sieltä ei löydy. Nyt katseeni hakeutui uudella tavalla Oiva Toikan töihin ja uraan, jossa monella tapaa ovat läsnä ne elementit, joista itse pidän. Päätin valita hänet kuvitteelliseksi mentorikseni ja mestariikseni, jolta kysyn tarvittaessa neuvoa.

Kuvat (aukeamalla)
ensimmäiseltä hyttipäivältä.
Minä ja Jonas Paaanen kuvissa etualalla,
taustalla Milla Vaahtera työskentelee.
Paula Pääkkösen ja Sani Lappalaisen kanssa.
Kuvat: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

⁸¹ Karemo (2019), Yle, Kulttuurcocktail, verkkojulkaisu. Artikkelin perustuu Oiva Toikan haastatteluun.

5.5.4. Oiva Toikka muistoissani

Koen Oiva Toikan hengenheimolaisekseni, vaikka en koskaan häntä henkilökohtaisesti tuntenutkaan. Muutaman kerran tiemme kuitenkin ristesivät ohimennen.

Ensimmäisen kerran olin vasta 15-vuotias työelämäharjoittelija Arabian tehtaanyymälässä, enkä tuntenut häntä lainkaan ulkonäöltä. Myymälässä oli siihen aikaan myös infotiski, jolla työskentelin. En virkaintoisena aikonut päästää häntä hissillä ylempiin kerroksiin ilman avainta tai saattajaa. Selkkauksen lopuksi hän röhönauroiden iloisesti, kun vanhemmat kollegat valistivat minua, että kyseessä on itse taiteilija Toikka. Korvat punaisena odottelin hissä hänen kanssaan ja pahoittelin nolona käytöstäni, mutta hän totesi, ettei anteeksi tarvitse pyydellä ja turhia pökkuroida. Sain hänestä välittömän ja sydämellisen kuvan.

Kun opiskelin 2004–2009 Lahden Ammattikorkeakoulussa, Muotoiluinstituutin teollisen muotoilun linjalla, työskentelin myös silloin osa-aikaisesti Arabian tehtaanyymälässä. Seurasin löyhästi Oiva Toikan uraa ja tekemisiä aina kun ne sattuivat eteeni tupsahtamaan näyttelyissä, lehdissä tai työpaikalla. Tänä aikana opin ihailemaan sitä pidäkkeetöntä ilmaisuvoimaa, iloa ja hulluttelua, joka tuntuu olevan läsnä hänen taideteoksissaan ja muotoilussaan. En kuitenkaan osannut liittää Toikan värikästä ja vapautunutta tyyliä millään tavalla omaan ammatilliseen polkuuni tai ilmaisuuni teollisena muotoilijana. Pidin taiteilijuutta täysin poissuljettuna mahdollisuutena itselleni, vaikka nautinkin opinnoissani suunnattomasti nimenomaan kuvanveistosta, piirtämisestä, maalaamisesta ja taiteellisista aineista.

Näihin aikoihin tiemme ristesivät usein Oivan kanssa Hakaniemen torilla, jossa kävin aamukahvilla Helsingissä ollessani. Saapuessani paikalle hän istui torikahvilan nurkkapöydässä ja saattoi välillä torkahtaakin istuvilleen aamiaisen jälkeen. Joskus katseemme kohtasivat ja hän hymyili leppoisasti, mutta en koskaan tohtinut tuppautua samaan pöytään.

Toisena pääsiäispäivänä, huhtikuun 22. päivä vuonna 2019 taiteilija, professori Oiva Toikka nukkui pois. Vain kuukausi ensiaskelistani lasिताiteilijana menetin mahdollisuuden koskaan keskustella lasिताiteesta mestarini kanssa. Kuvitteellisesta hyvältätoisesta mestaristani en kuitenkaan aio luopua.

Maisteriopintojeni ohella olen palannut työskentelemään Arabian pitkäpiipuisen talon ylimpään kerrokseen; nyt freelancerina Design Lab Gallerian tiimissä. Pääsiäisloman jälkeen työpaikalle laskeutuu maansuru, kun rakastettu taiteilija on poissa ja jokaisella tuntuu olevan hänestä kultaisia muistoja. Arabian Taideosastoyhdistyksen taiteilijat muistelevat häntä lämpimästi kollegana. Toikan kanssa pitkään työskennelleet työtoverini Iittala & Arabia Design Centressä ikävöivät aidosti poismennyttyä. Minun tehtäväkseni jäi päivittää hyvästelyviesti Iittala & Arabia Design Centren sosiaalisen median kanaviin. Valitsimme kuvan, jossa Oiva Toikka istuu laiturilla. Kollegani Päivi Niemi kertoo Oivan itse pitäneen kuvasta, jossa hän katselee pitkin sumuista järvenselkää. Uskon, että harvalla taiteilijalla on näin erityinen paikka työyhteisössään, kollegojen ja yhteistyökumppanien sydämissä. Löydän tästä vilpittömästä kaipauksesta työpaikalla lisää aihetta Oivan ihailuun. Oivan on täytynyt olla erityisellä tavalla vaikuttava, ei ainoastaan taitelijana vaan myös ihmisenä, kun hän on jättänyt niin monen mieleen merkittävän jäljen.

Kuvassa Oiva Toikka.
Kuva: Timo Kauppila/ Iittalan kuvapankki.
(Kuva 31)

Kesäkuussa saan Iittala & Arabia Design Centren tiimin jäsenenä mahdollisuuden tutustua Oivan Ihmemaassa -näyttelyyn Suomen Lasimuseon amanuenssin Uta Laurénin esittelemänä. Teoksissa ja esineissä havaittava tekniikoiden ja värien kirjo on vakuuttava. Teosten määrä lyö ällikällä, vaikka toki tiedän Oivan olleen tuottelias urallaan. Tämä siitäkin huolimatta, että näyttely keskittyy lasiin ja siitä on rajattu pois muut materiaalit ja alat, joitakin yksittäisiä esimerkkejä lukuun ottamatta. Oivan teoksissa nautin vaivattoman luonnollisesta mittasuhteilla leikkittelystä ja kompositioista. Unohdun katselemaan intensiivisiä värejä ja niiden vallattomia, epäsovinnaisia yhdistelmiä. Pohdin, miten rohkeasti taiteilija on uskaltanut kulkea omia polkujaan ja kuunnella omaa sisäistä ääntään – monesti on täytynyt kulkea varmasti myös vastavirtaan.

Teoksistani etenkin ”Nuppu”, ”Ilo”, ”Villi” ja ”Villimpi” nojaavat samanlaiseen estetiikkaan ja irrotteluun, joita koen myös Oiva Toikan teoksissa olevan. ”Rakkauden hedelmä” -teossarjaa työstäessäni olen ottanut esimerkkiä Oiva Toikan ”Vuosikuutio” -teoksista.

Kirjoitus perustuu päiväkirjamerkintöihini vuoden 2019 aikana.

Muuta aiheeseen liittyvää yleiskuvan luomiseen hyödyntämiäni lähteitä:
Jack Dawson (2007). Oiva Toikka – Lasi ja design.
Marja-Leena Salo, Nuutajärven lasikylä verkkosivusto. Artikkelit: Historia.
Designmuseon kokoelmat verkkosivusto, Toikka.

Kuvat (tällä sivulla)
vierailultani Oivan ihmemaassa -näyttelyssä Suomen Lasimuseossa.
Kuvissa Oiva Toikan monipuolista tuotantoa.
Kuvat: Viivi Lehto, 2019

Kuvat (tällä sivulla)
Talvipuutarhassa-näyttelystäni, jonka toteutukseen poimin vaikutteita
Oivan Toikan tavasta asettaa teokset esille. Kuvissa näkyvät teokset
ovat Garden-sarjastani. Ryhmittelin teokset tiiviisti asetelmiksi ja käytin
näyttelytilassa podiumien vapaata asetelua. Lisäksi toteutin vapaalla
kädellä seinään muraalin ja näyttelytekstin.
Kuvat: Markus Peltomäki, 2020

Villi ja sen esi-isät:

Kuvassa (vasemmalla ylhäällä)
Kaj Franck, Malja (1975), uniikki.
(Kuva 32)

Kuvassa (vasemmalla alla)
Pampulavaasi, Oiva Toikka.
(Kuva 33)

Oiva Toikka Pampulavaasi on sarja uniikkiesineitä, joita yhdistää reunan pampulat. Toikka teki vaaseista vapaasti puhaltamalla toteutettuja erilaisia variaatiota vuodesta 1968 alkaen.

Kuvassa (oikealla)
Villi, Garden-sarja, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

5.6. Ihmisen kosketus ja ajattelevat kädet

Lasitaiteen prosessissani ensin on ajatuksen poikanen, joka kehittyy ideaksi; ideaa seuraa käsin piirtämällä tai maalaamalla toteutettu luonnos ja työsuunnitelma. Sitten tulee itse aine, joka lasihytin kuumuudessa ja ihmisen kosketuksesta saa muodon, johon pysähtyy ja jähmettyy. En usko, että ihminen pääsee kovin paljon lähemmäs luomisen ja jumaluuden kokemusta, kuin mikä tässä prosessissa on mahdollista. Nykyisessä maailmassa, jossa ihmisyyden suurin mitta tuntuu välillä olevan suorittaminen, tuntuu käsittämättömältä etuoikeudelta saada työskennellä ympäristössä, jossa tuntee niin vahvasti elävänsä hetkessä. Ja minulle koko tätä prosessia yhdistävä tekijä on kädet ja käsillä ymmärtäminen.

Arkkitehti, professori Juhani Pallasmaa paneutuu teoksessaan ”Ajatteleva käsi”, käden merkitykseen käsitteelliselle ajattelulle, kehollisuuden merkitykseen olemassa olollemme ja luovalle työlle. Hän kuvailee, miten liitymme maailmaan aistiemme välityksellä. Ihmisruumis ei ole piste, josta tarkkailemme maailmaa, vaan koko kehollinen olemuksemme jäsentää, tuottaa ja tallentaa eksistentiaalista tietoa. ”Maailmassaolomme on aistimellinen ja kehollinen olemisen muoto ja eksistentiaalinen tieto perustuu tähän olemisen muotoon.” Traditionaalisissa yhteisöissä tieto ja taito ovat suorassa yhteydessä, ne kerääntyvät lihaksiin, älykkäisiin käsiin kutoutuen elämänolosuhteisiin ja tilanteisiin. Taidon oppiminen ei edelleenkään perustu ensisijaisesti tiedon siirtämiseen ja sanallistamiseen. Se siirtyy opettajan lihaksista oppilaan lihaksiin aistihavaintojen ja mimeettisen oppimiskyvyn avulla.⁸²

Monet omat ideani syntyvät käsillä tekemisen ja käsillä ajattelun kautta. Etsin ratkaisuja ja hahmottelen ideoitani plastisen sommittelun keinoilla kolmiulotteisesti tai piirtämällä ja maalaamalla. Usein ideoita on prosessin alussa vaikeaa sanallistaa. Tämä sanallistamisen vaikeus on yhteydessä käsillä ajattelun luonteeseen. ”Taide ja arkkitehtuuri johdattavat meidät takaisin kielen alkuperään, ennennäkemättömän kohtaamisesta aiheutuvaan alkuperäiseen ihmettelyyn.” Taide synnyttää mielikuvia, ennen kuin ne voidaan vangita kieleen. Voimme koskettaa ja käsittää asioita, ennen kuin pystymme puhumaan niistä. Tämä on eräänlainen jäännös työkalullisesta ajattelusta, jonka Homo Sapiens omaksui jo ennen kielen kehitystä. Työkalullinen ajattelu on mekaanisten keinojen keksimistä mekaanisiin ajatuksiin, toisin sanoen tietoisista ja tavoitteellista toimintaa, johon ihmisen kehityksen alkutaipaleella ei vielä liittynyt sanoja.⁸³

Sellaisessakin suunnittelutyössä, jossa taiteilijan (Pallasmaan esimerkissä arkkitehdin), oma fyysinen käsi ei yllä tekemään kaikkea, kädellä on erityinen rooli työssä. Kehollistuneen tiedon ja taidon periaate, interjektio eli sisäistys, on taiteellisen oppimisen ytimessä. Saman periaatteen mukaisesti suunnittelijan taito liittyy moniulotteisen suunnittelutehtävän olemuksen muuntamiseen keholliseksi aistimuksiksi ja mielikuviksi. Lopulta suunnittelutehtävä sijaitsee koko suunnittelijan persoonallisuudessa ja on ennemminkin eletty kuin ymmärretty. Suunnitteluratkaisut eivät synny siis vain älyllisesti ymmärrettävästä tiedosta tai analyyseista, vaan kasvavat myös fyysisesti ei-käsitteellisestä ja eletystä tiedosta. Esimerkiksi arkkitehtuurin suunnittelutehtävät ovat liian monimutkaisia, että niitä voitaisiin käsitellä ainoastaan rationaalisella tai

⁸² Pallasmaa (2017), 10-11.

⁸³ Pallasmaa (2017), 25-26.

käsiteellisellä tasolla. Ratkaisut eivät myöskään ole usein ainoastaan yksilön keksintöjä, vaan kutoutuvat elettyyn todellisuuteen ja ammattien traditioihin. Suunnittelijan nerokkuus onkin myös olemassa olevien potentiaalien paljastamista ja sen yhdistämistä persoonalliseen ilmaisuun. Jean Renoir muotoilee saman ajatuksen elokuvanteon kentällä: ”Ohjaaja ei ole luoja vaan kättilö. Hänen tehtävänsä on auttaa näyttelijää synnyttämään lapsi, jota tämä ei ole huomannut kantavansa.”⁸⁴ Sellaisessakin teoksessa, jota taitelija ei lopulta toteuta itse, on siis läsnä suunnittelijan käsityskyky, kehollinen ymmärrys ja tieto.

Pallasmaa toteaa: ”Taidemuodot – kuten kuvanveisto, maalaustaide, musiikki, elokuva ja arkkitehtuuri – ovat erityisiä ajattelun muotoja.” Ne edustavat kukin omalla tavallaan aistimellista ja kehollista ajattelua. Kaikki nämä ajattelumuodot ovat käden ruumiin mielikuvia ja esimerkkejä eksistentiaalisesta tiedosta. Pallasmaa esittää, että näin ajateltuna esimerkiksi arkkitehtuuri ei ole ainoastaan ”visuaalista estetisointia vaan eksistentiaalinen ja metafyyinen filosofoinnin muoto, joka tapahtuu tilan, rakenteen, materiaalin, painovoiman ja valon keinoin.” Salman Rushdien mukaan taiteellisessa kokemuksessa maailman ja minän välinen raja pehmenee: ”Kirjallisuus syntyy minän ja maailman rajalla, ja luovan aktin aikana tämä reuna pehmenee, muuttuu läpäiseväksi ja antaa taitelijan maailman virrata taiteilijaan ja taitelijan virrata maailmaan.” Tämä rajan pehmeneminen tapahtuu kaikessa merkityksellisessä taiteellisessa työssä ja kokemisessa. Luova työ vaatii kaksoisperspektiiviä; taitelijan pitää pystyä keskittymään samaan aikaan maailmaan ja itseen, ulkomaailmaan ja sisäiseen mielentilaan.⁸⁵

Monet lasiteoksistani kutsuvat myös koskettamaan niitä, vaikka näyttelyympäristössä esillä oleva lasitaide antaa tähän usein aika huonosti mahdollisuuksia. Lähtökohtaisesti koen tämän kuitenkin todella positiivisena, sillä se kertoo siitä, että teokset kutsuvat taiteen kokijaa kanssaan vuorovaikutukseen. Minulle teosten haptiset, tuntoaistin avulla havaittavat ominaisuudet kuten esimerkiksi sileys, viileys, kovasta materiaalista huolimatta pehmeänä käteen painautuva muoto, teosten paino ja haurauden tuntu, ovat kaikki tärkeitä teoksen ominaisuuksia, jotka välittyvät vain koskettamalla. Ne ovat myös ominaisuuksia, jotka pyrin suunnittelemaan yhtä huolellisesti kuin teoksen esteettiset, visuaaliset ominaisuudet. Monien teosten muotokieli ja mittakaava on tietoisesti käsille sopiva. Tästä näkökulmasta näyttelyvieraat ovat aivan oikein havainneet, että kaikkia teoksiani ei siis voi kokea ”täydellisesti” vain katsoamalla. Osa optimaalisesta kokemuksesta on intiimimpi ja välittyy kosketuksen kautta teoksen ja kokijan välisessä vuorovaikutuksessa.

Kuvassa oikealla Aarteen pesä -veistos vasemmassa kädessäni.
Oikeassa kädessäni inspiraation lähteenä toiminut meressä hioutunut ruukun pala.
Pöydällä lisää teoksiani. Kaj Franckin lokerovalissa erilaisia lasivärinäytteitä ja teoksistani ylijääneitä osia.
Kuva (oikealla): Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2020

⁸⁴ Pallasmaa (2017), 11-12.

⁸⁵ Pallasmaa (2017), 13-14.

5.7. Piirretty viiva ja maalattu muoto

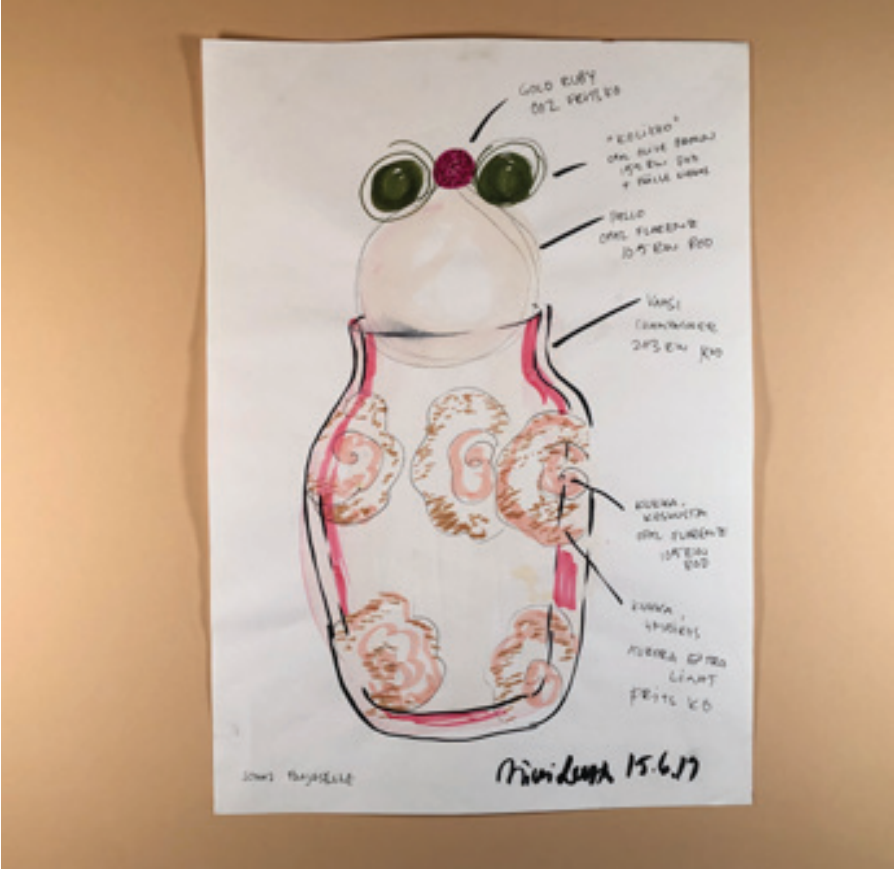
Lasiteoksia suunnitellessani varioin käsin luonnostelemalla ajatuksiani ja muotoja, värejä ja teemoja. Palaan luonnostellessani usein inspiraatiovaiheessa tekemiini alustaviin luonnoksiin, kuviin, värimalleihin ja merkintöihin, kun palautan mieleeni inspiraation lähteitä ja ideoita. Vähitellen kehitellen ajatustani iteratiivisen prosessin kautta, idea kiteytyy ja näen teoksen yhä selkeämmin mielessäni. Piirtämällä visualisoin ajatuksiani ja työskentely muuttuu yhä tavoitteellisemmaksi.

Pallasmaa kuvailee, että piirtäessään muotoilija tai arkkitehti ei ainoastaan piirrä. Hän kuvittelee mielessään kohteen ja pitää esinettä kädessään tai asuttaa suunnitteilla olevaa tilaa. Tämän mentaalisen siirron tuloksena piirustukset eivät ole vain visuaalisia tulosteita, nämä kuvat muodostavat mielikuvituksessa sijaitsevan haptisen ja moniaistisen todellisuuden. Tällaiseen todellisuuden kuvaukseen ei pysty paraskaan tietokoneavusteinen tietokoneavusteinen jäljittely. Samalla kun suunnittelija työstää piirustusta, hän koskettaa kynänsä kärjellä konkreettisesti kaikkia suunnitellun objektin pintoja. Kynästä on tullut sormenpäiden jatke, joka liikkuu kahden todellisuuden välillä. Se siirtää tietoa mentaalisesta todellisuudesta fyysiseen todellisuuteen paperille. Piirtämisessä käden, silmän ja mielen yhteys on luonnollinen. Suunnitteluprosessissa piirustukset ja pienoismallit helpottavat sekä suunnitteluprosessia että pyrkivät välittämään tietoa muille. Työpiirustuksilla siirretään lopulta ohjeet ja tarvittava tieto luodun suunnitelman toteuttamiseksi tekijöille.⁸⁶

Valmistaudun jokaiseen hyttipäivään tekemällä runsaasti luonnoksia. Yleensä valitsen tai teen lopulliset luonnokset mahdollisimman lähellä varsinaista työskentelyä lasihytissä ja teosten toteutushetkeä. Tämä työskentelytapa mahdollistaa myös viimeisimpien ajatusten mukaan ottamisen hyttiin, ja että voin kehittää ideaa mahdollisimman kauan. Tällöin saan työskennellä myös minua eniten kiinnostavan teeman parissa. Nopeatempoinen työskentelyote sopii yllättävän hyvin minulle ja huomaan, että sopiva paine ennen hyttipäivää saa minut vaatimaan parasta itseltäni. Tämä työskentelytapa poikkeaa merkittävästi tavastani työskennellä muotoilijana tai freelancer-toimeksiantojen parissa, jolloin lähtökohtaisesti pyrin hallittuun prosessiin ja jäädyttämään idean kehittelyn mahdollisimman hyvissä ajoin ennen siirtymistä toteutukseen.

Lasiteosten luonnoksissa pyrin tarkkuuteen teosten mittasuhteissa ja väreissä, mutta yleensä neuvottelen lasinpuhaltajien kanssa siitä, miten kulloisenkin teoksen idea saadaan parhaiten toteutettua lasimateriaalista. Lopputulokseen vaikuttavat toteuttamiseen valikoitu tekniikka, työjärjestys teosta valmistettaessa ja lasinpuhaltajan henkilökohtainen kädenjälki, joten luonnoksen pohjalta tapahtuva kommunikointi puhaltajien kanssa on olennaista, halutun lopputuloksen saavuttamisen kannalta. Olen oppinut luottamaan lasinpuhaltajien ammattitaitoon sopivia tekniikoita, vaikka saatan välillä myös ehdottaa työskentelytapaa.

Nykyisin teen luonnokset usein pitäen silmällä tiettyä lasinpuhaltajaa ja hänen yksilöllistä kädenjälkeään. Puhaltajien oman kädenjäljen huomioiminen osana työprosessia antaa mielestäni paremmat mahdollisuudet halutun lopputuloksen saavuttamiselle. Pidempiaikainen työskentely samojen lasinpuhaltajien kanssa on luonut keskinäisen luottamuksen ilmapiirin, jota taiteilijana erityisesti arvostan, ja se on vaikuttanut omalla kohdallani myös vapautuneempaan taiteelliseen työskentelyyn

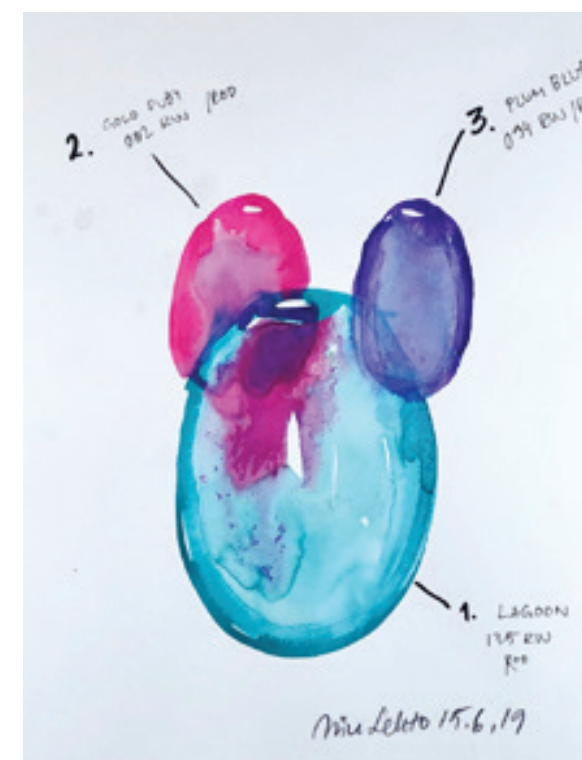
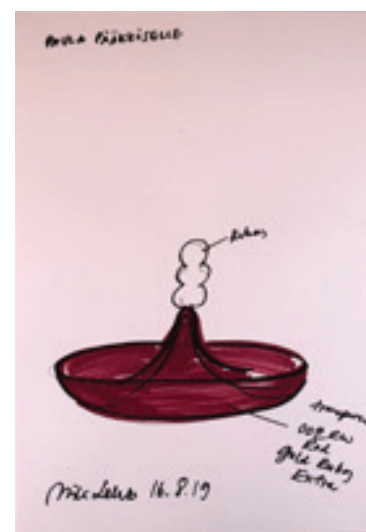
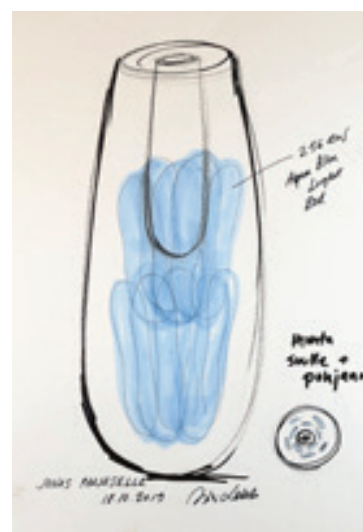
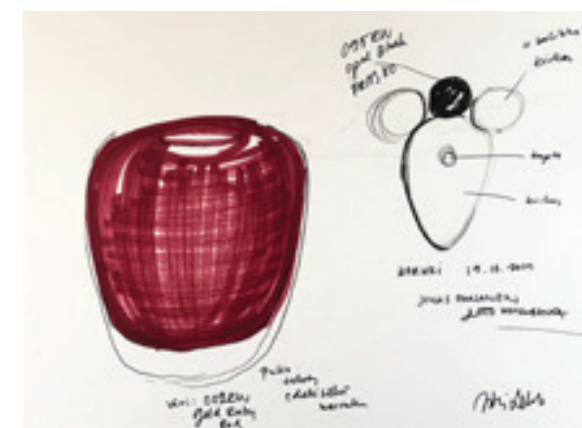
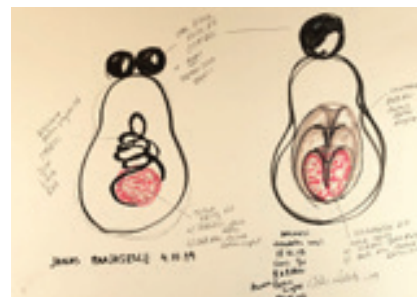
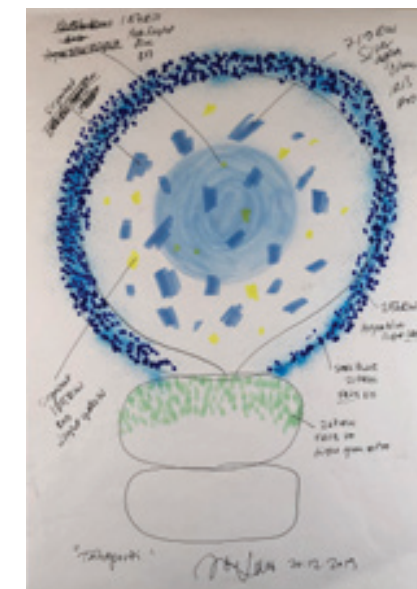
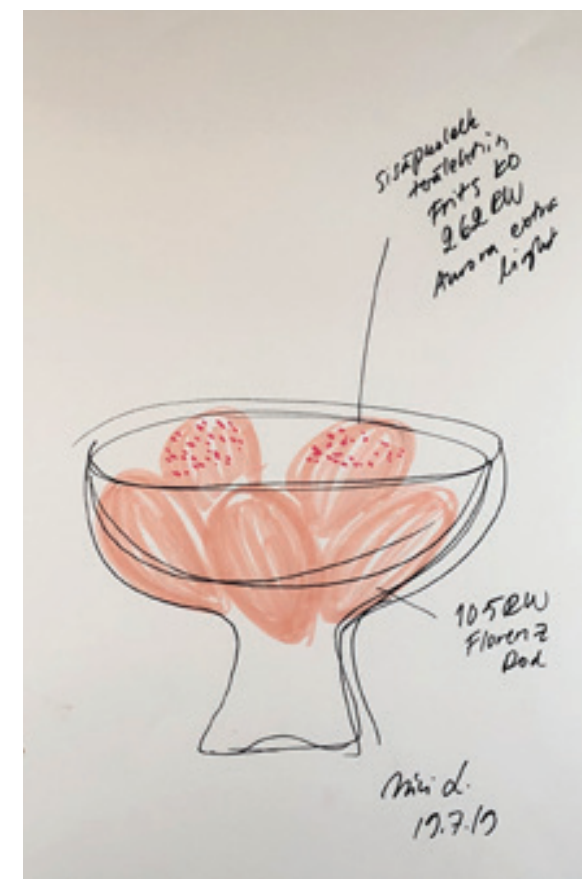

ja kokeilevampaan työskentelytapaan lasihytissä. Sitoutuminen on antanut minulle mahdollisuuden havainnoida eri puhaltajille tyypillistä kädenjälkeä, työskentelytapoja ja tekniikoita. Tämä antaa paremmat onnistumismahdollisuudet myös vaativampien teosten valmistamiselle. Toisaalta syvällisempi tutustuminen materiaaliin ja sen työstömenetelmiin luo tilaa myös kokeiluille ja kehittämistyölle yhteistyössä puhaltajien kanssa. Palaaminen uudelleen tiettyihin teemoihin, muotoihin ja työstömenetelmiin ja niiden varioiminen teoksissa on hedelmällistä kehitystyötä, jossa prosessi paranee ja hioutuu yhä täydellisemmäksi hyttikoreografiaksi. Työskentely hytissä perustuukin kunnioitukseen ja yhteiseen tavoitteeseen tähtäämiseen, missä jokaisella on oma tärkeä paikkansa ja roolinsa.

Hytissä mahdollisuus vaikuttaa teoksen muotoon kulminoituu pieniin hetkiin ja lyhyisiin aikaikkunoihin, jolloin puhaltaja ottaa vastaan kommentteja ja tekee niiden perusteella tarvittavia muutoksia. Pyrkimyksenä on kuitenkin jo työtä aloitettaessa yhteinen visio ja kaikille selvillä oleva työjärjestys, jonka mukaan prosessi etenee ilman yllätyksiä. Usein matkan varrella kuitenkin sattuu ja tapahtuu kaikenlaista, jolloin joustavasta mielestä ja hyvistä hermoista on hyötyä.

Lasinpuhaltajien taito ja käsityönjälki ovat olennainen osa lasiteosten valmistamista ja syntyprosessia – lopullisista teoksista välittyvällä ihmisen kosketuksella on tärkeä rooli ja siksi arvostan tiimissäni työskenteleviä lasinpuhaltajia aivan erityisesti. Minulta kysytään usein, puhallanko itse teokseni? En puhalla. Joskus kuitenkin osallistun itse teosten valmistusprosessiin hytissä avustavissa tehtävissä, mikäli työskenteleeseen tarvitaan lisää apukäsiä. Pääasiallisesti tehtäväni on kuitenkin taiteilijana keskittyä siihen, että teos valmistuu suunnitelman mukaisena ja kommunikoida hytissä puhaltajille mahdollisista muutostoiveistani. Lasinpuhaltajan ammattitaito rakentuu vuosien työn tuloksena ja usein eri puhaltajat myös erikoistuvat erilaisiin tekniikoihin. Jo teoksissani käytettävien lasintyöstötekniikoiden omaksuminen ja riittävän taitotason saavuttaminen vaatisi siis vuosien työtä ja harjoittelua. Pysyn ilolla omassa taiteilijan roolissani.

⁸⁶ Pallasmaa (2017), 40.

Kuvissa eri tekniikoilla tehtyjä luonnoksia ja työpiirustuksia prosessin ajalta. Hyödynnän kulloinkin saatavilla olevia materiaaleja, joten luonnostelutekniikkani vaihtelee.
Luonnokset ja piirrokset: Viivi Lehto, 2019-2020
Aukeaman valokuvat otettu prosessin aikana:
Markus Peltomäki ja Viivi Lehto, 2019-2020

5.8. Taiteesta ja yhteistyöstä

Omassa prosessissani luotan perinteiseen tapaan tehdä lasitaidetta, jossa taiteilijan käsin piirtämä viiva ja puhaltajan käsityötaito kohtaavat, kun lasia puhalletaan vapaasti. Kumpaakin tapaa työskennellä yhdistää ihmisen kosketus, luonnollisuus, yksilöllisyys, parhaaseen kurkottaminen ja aavistus epätäydellisyyttä. Juuri tämä hauras ominaisuus tekee mielestäni teoksista ainutlaatuisia. Tästä syystä käsivaralla luonnostelu ja maalaaminen ovatkin edelleen osoittautuneet hyväksi työskentelytavaksi visualisoidessa teoksia, jotka valmistetaan vapaasti puhaltamalla, vaikka nykyiset 3d-mallinnus- ja digitaalisetmenetelmät tarjoaisivatkin muita vaihtoehtoja.

Luonnoksen avulla kommunikoin teoksen idean, muodon ja värin lasinpuhaltajalle, ja tämän perusteella teos voidaan valmistaa. Pidän myös merkittävänä hyötynä sitä, että käsivaralla luonnostelu on riittävän epämääräistä, jolloin luonnoksiin ei niin helposti päädy sellaisia yksityiskohtia, joita vapaasti puhaltamalla olisi hankalaa toteuttaa. Oma merkittävä arvonsa on myös sillä, että nautin itse piirtämisestä ja maalaamisesta – samalla tämä nautinto saa minut työskentelemään enemmän ja pidempään ideoiden kehittelyn parissa. Teosten tavoitellut mitat kommunikoin luonnoksissa päämitoin, senttimetreissä.

Jokaista puhalluskertaa varten otan mukaani värit, joita olen tilannut työskentelyä varten valmiina jauheina, rakeina ja väripuikkoina. Valikoin värit luonnosten pohjalta ja sovitan värin mahdollisimman lähelle luonnoksessa olevaa väriä. Merkitsen luonnoksiini myös värien koodit, jolloin väri on helppo täsmätä hytissä teosta valmistettaessa ja toisaalta lopullisessa teoksessa hyvin onnistuneeseen väriin on helppo palata myöhemmin. Luonnokseni usein ovatkin yhdistelmä taiteellista visiota ja prosessin aikana elävää työpiirustusta, ja ne sisältävät kaikenlaista teoksen valmistamiseen tarvittavaa informaatiota.

On monia aloja, joissa suunnittelija harvoin toteuttaa suunnitelmansa omin käsin. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi lasitaide, huonekalusuunnittelu ja arkkitehtuuri. Pallasmaa toteaa, että näillä aloilla suunnittelijan työssä on olennaista se, että he ymmärtävät materiaalien sekä työtapojen mahdollisuudet ja rajat ja osaavat kommunikoida ideansa muille ammattilaisille. Nämä ammattilaiset, kuten lasinpuhaltajat, toimivat tässä skenaariossa eräänlaisina suunnittelijan sijaiskäsinä työn toteutuksessa. Arkkitehdin suunnitelma vaatii armeijan sijaiskäksiä toteutuakseen, lasitaiteilija pärjää onneksi jo vähemmällä. Kun ammattilaiset työskentelevät yhdessä, kysymys on todellisuudessa vielä yksittäisiä ihmisiä laajemmasta yhteistyöstä. Pallasmaa kiteyttää ajatuksen seuraavasti: ”Kun Tapio Wirkkala suunnitteli lasiesineitä Veninille, tämä suomalainen muotoilija teki Venetsian Muranon tehtailla yhteistyötä usean sukupolven lasinpuhaltajamestarien kerryttämän tiedon ja taidon kanssa.”⁸⁷ Jaettu kunnianhimo toisen ammattilaisen kanssa; työskentely, jossa kaikki osapuolet kamppailevat oman osaamisensa ääri rajoilla, synnyttää itse työn logiikan kautta sanattoman syntaksin taiteilijan ja lasinpuhaltajan välillä. Tässä yhtälössä taiteilijaa avustava työtoveri on itseasiassa koko lasitaiteen ajaton traditio, joka välittyy työprosessiin lasinpuhaltajan kautta.⁸⁸

Teollisen muotoilijan koulutuksen saaneena yritin aiemmin suunnitella ainoastaan mahdollisimman helposti toteutettavia esineitä ja asioita. Lasitaiteen kentällä toimiessani ajatukseni tästä tavoitteesta on muuttunut. Pallasmaa mainitsee samalla

tavoin muuttaneensa mieltään arkkitehtinä: ” /--/ jokaisella vakavalla ammattilaisella on kunnianhimonsa ja ylpeytensä. Ammattitaitoiset käsityöläiset ja rakentajat pitävät haasteista.” Pallasmaa kuvailee, että jotta työ täyttää tekijänsä täyden potentiaalin vaatimukset ja tarjoaa inspiraatiota ja tyydytystä, se ei saa olla liian yksinkertaista tai toisteista. Yksinkertainen ja toisteinen työ tappaa kunnianhimon, itsekunnioituksen, ylpeyden ja lopulta koko ammattialan. Ammattilaisten välinen yhteistyö edellyttää molemminpuolista kunnioitusta. Omakohtainen taidon hallinta omassa ammatissa auttaa muotoilijaa tai arkkitehtiä ymmärtämään myös muiden ammattitaidon ominaispiirteitä ja kunnioittamaan niitä erityistaitoja ja sitä kokemusta, joita suunnitelman toteuttavalla tekijällä on. ”Ylimielisyys ei kuulu todelliseen ammattitaitoon.”⁸⁹

Kun teen taidetta, asetun yhteistyöhön ainakin perinteiden, muiden yhteistyökumppaneiden ja ammattilaisten kanssa, mutta kun asetan teokseni esille, alkaa yhteistyö yleisön kanssa.

”Taiteellinen työ on aina yhteistyötä monella tavalla. Kuten John Dewey kertoo merkittävässä kirjassaan *Art as Experience* (1934, Taide kokemuksena), taide syntyy aina teoksen ja sen lukijan / katsojan kohtaamisessa.”⁹⁰

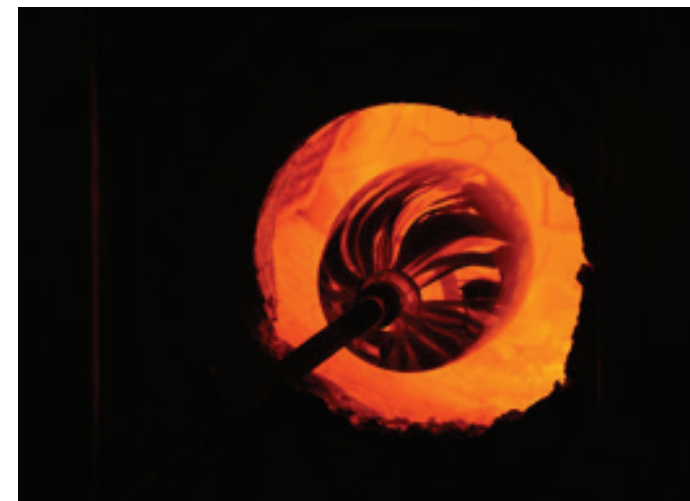

Piirustusten jakoa ja keskustelua aamulla ennen töiden aloittamista puhaltajien kanssa.
Kuva (yllä): Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

⁸⁷ ja ⁸⁸ Pallasmaa (2017), 41.

⁸⁹ Pallasmaa (2017), 41-42.

⁹⁰ Pallasmaa (2017), 104.

Puutarha No. 1 -veistoksen valmistus Nuutajärvellä

Kuvissa kanssani lasinpuhaltajat Jonas Paajanen ja Otto Koivuranta työskentemässä hytissä.

Aukeaman valokuvat hytistä:
Garden-sarja prosessikuvat,
Markus Peltomäki, 2019

Oikealla (alakulmassa):
Puutarhuri No. 1, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Epäonnistuneiden töiden rikkominen on minulle irtipäästämistä. Turhautumisen jälkeen on välillä jopa helpottavaa rikkoa sellainen työ, johon ei ole tyytyväinen. Kuva (yllä): Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2020

5.9. Pelosta ja epäonnistumisista

”/—/ Arkana lähestyy tätä ihmeellistä ainetta. On pelottavaa sitoa se ja ehkä tehdä sille pahaa. Mutta kuitenkin tekee mieli milloin houkutella esiin sen juoksevan viileä veden kirkkaus, milloin sen melkein kovana kiiltävä loiste, milloin vain saippuakuplan lailla hauras valon heijastus, pehmeä värisävy tai jyrkästi erottuva ääriviiva. /—/”

—Gunnel Nyman⁹¹

Usein, joko ennen luonnosteluun ryhtymistä tai lopullisten, hyttiin valittavien luonnosten valintaa, mielessäni vilahtaa tunne, jota Gunnel Nyman kuvaa artikkelissaan ”Lasi”. Mielessäni kamppailevat latistava epäonnistumisen pelko ja luomisen halu. Yleensä jossain vaiheessa houkutus nähdä mielessä päilyvä teos materialisoituneena kasvaa pelkoa suuremmaksi. Nymanin lailla minua kiehtoo lasi materiaalina; sen toisaalta nestemäisen notkea olemus ja optiset ominaisuudet, toisaalta jyvän raskas hahmo, joka kuitenkin taipuu lähes immateriaaliseen kepeyteen ja haurauteen. Omissa teoksissani olen tutkinut lasin kaikkia olomuotoja – aivan kuten vastarakastunut tutkii yhä uudelleen lemmittynsä hahmoa tietäen olevansa hullaantunut hölmö, mutta siitä välittämättä. Samalla tavoittelen jotakin sellaista, jota ei vielä ole olemassa, mutta jonka haluan löytää, oppia, ymmärtää, ja tehdä näkyväksi.

Joskus teokset myös epäonnistuvat: ne menevät rikki prosessin aikana tai alkupe-
räinen idea ei toimikaan valmiissa esineessä kuvittelemallani tavalla. Epäonnistuminen on minulle aina pettymys, ja tässä suhteessa olen ankara etenkin itselleni. Esineiden rikki meneminen, oli syy mikä tahansa, on harmista huolimatta helpompi hyväksyä, sillä se on vääjäämätön osa lasin luonnetta. Myöskään kokeellinen työskentely, jossa

idean toteutus ei välttämättä heti onnistu, mutta se kehittyy työskennellessä parempaan suuntaan, ei kammota minua; enemmänkin se saa minut syttymään ja pohtimaan mahdollisia ratkaisutapoja.

Suurimpia pettymyksiä ovat ne, joissa idea ei toimi lainkaan kuten kuvittelin. Toisin sanoen idea on lasimateriaalille sopimaton tai yksinkertaisesti toteutettuna huono. Joskus idea on toteutettu juuri niin kuin olen pyytänyt, mutta lopputulos ei mielestäni kannu. Minun on edelleen tehtävä kovasti työtä, että en jää piiskaamaan itseäni näistä epäonnistumisista, vaikka tiedän, että ne ovat ainoa keino oppia, edetä ja löytää uutta.

On taiteilijan vastuulla valita kehiteltävät ideat, kannatella niitä koko prosessin ajan kommunikoimalla mennäänkö oikeaan suuntaan, kunnes veistos saa muotonsa. On vaikeaa ja turhauttavaa nousta jaloilleen pettymyksen jälkeen, silloin kun koko prosessi ideoinnista toteutukseen ja viimeistelyyn johtaa omasta mielestä epäonnistuneeseen lopputulokseen, josta itse on vastuussa.

En säästä tai laita näyttelyyn niitä teoksia, joihin en ole tyytyväinen. Yleensä rikon jopa hieman vialliset esineet. Koen, että epäonnistuneet esineet ovat henkistä paino-
lastia, joka jarruttaa kehittymistä. Tällä en tarkoita lainkaan sitä, että vain täydellisyys olisi mielestäni kiinnostavaa. Olen nimenomaan kiinnostunut orgaanisesta muotokie-
lestä ja täydellisestä epätäydellisyydestä, joka ilmenee kasveissa esimerkiksi luonnon varioidessa niiden väritystä ja muotoja – tai lasitaiteessa hallittuna epätäydellisyytenä. En kuitenkaan halua päästää käsistäni mitään puolivillaisen vetelää, jossa taiteellinen ajatus ei kannu toteutuksessa tai veistos on teknisesti viallinen.

Mietin pitkään, olenko ihan hullu toimiessani näin. Lasitaiteen tekeminen on vaikeaa ja kallista, pitääkö vielä ryhtyä itse rikkomaan töitään. Keskustelin aiheesta keramiikkataiteilija Kristina Riskan kanssa, jonka taidetta ja ajattelua arvostan todella paljon. Riska kannusti minua pitämään vaikeinakin hetkinä sinnikkäästi kiinni omasta taiteellisesta visiosta yksityiskohtiin asti. Keskustelumme aikana hän kiteytti ajatuksen lopulta siihen, että ei koskaan pidä luovuttaa. Vaikka matka olisi kuinka vaikea, niin lopulta taiteellinen visio, joka kiteytyy lopputuloksessa, on se, joka määrittää meitä taiteilijoina.

Riska kuvailee tätä oman työskentelynsä periaatetta Helsingin Sanomien haastattelussa seuraavasti: ”Epäonnistuneet työt jäävät ylimääräiseksi kuonaksi. Siitä tulee vaan taakka, jota raahaat mukana elämässä.” Riska kertoo oppineensa periaatteen alun perin opettajaltaan Kyllikki Salmenhaaralta, jonka mukaan ”omiin töihin ei saa rakastua”. Vaikka töihin olisi uhrannut paljon ajatusta ja aikaa, ei pidä jättää jälkeensä sellaista, mikä ei tunnu valmiilta. Maailma on jo niin täynnä kaikenlaista, että sen mitä laskee käsistään maailmalle, pitää tuntua olennaiselta ja tärkeältä.⁹²

Itse yritän päästä epäonnistumisista nopeasti yli hyppäämällä heti hevosen selkään ja ryhtymällä uudelleen töihin. Työn ilo ja onnistumisen halu peittävät alleen epäonnistumiset ja yleensä pian syntyy taas idea, jonka toteuttamista en voi olla kokeilematta.

Myös puutarhan hoito on opettanut minulle kärsivällisyyttä, epäonnistumisen sietokykyä ja sinnikkyyttä. Puutarhassa ja lasitaiteessa on mielestäni paljon samaa nimenomaan tässä suhteessa. Kummallakin on oma luontonsa, jonka mukaan ne toimivat. Jos lopputulokseen haluaa vaikuttaa, pitää työskennellä samaan suuntaan materiaalin kanssa ja jos haluaa löytää uusia tapoja, pitää sietää myös epäonnistumisia. Sitä, että kaikkea ei voi kontrolloida tai määrätä.

⁹¹ Laurén (2009), 9–15. Katkelma on Gunnel Nymanin artikkelista ”Lasi”, jonka hän kirjoitti Taide-aikakauslehteen (2/1948). Artikkelin on julkaistu myös Ornamon 13. vuosikirjassa ”Suomen koristetaidetta” vuonna 1949.

⁹² Kivirinta (2020), Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu.

Hetken kauneudesta ja irtipäästämisestä

Pitkään jatkunut sade kaatoi juhannuksena Villa Hellikin kauniit pionit ja piiskasi suuren osan niistä maahan. Odotan aina koko vuoden pionien kukintaa ja se on lempi hetkeni mökillä. Vähän ennen juhannusta meillä oli ollut huonoa onnea myös hytissä ja samalta kerralta kotiin tuli paljon viallisia tai rikkiinäisiä esineitä. Olin turhautunut kummastakin asiasta ja ajatukset kiertyivät jatkuvasti harmitteluun.

Juhannusyönä sateen tauottua päätin päästää irti negatiivisten ajatusten kierteestä. Ajattelin, että lopulta ainoa asia, jonka voin valita on miten suhtaudun itse tapahtuneeseen. Lähdin yöllä puutarhaan ihastelemaan maahan pudonneita terälehtiä ja kaatuneita kukkia. Ne muodostivat kauniita ja dramaattisia kuvioita. Seuraavana aamuna pelastin osan kaatuneista kukista ja laitoin ne esille rikkinäisiin maljakoihin. Kun kukat kuihtuivat, rikoin maljakot ja kierrätin sekä biomateriaalin, että lasin. Samalla siirryin uusiin asioihin ja vanha prosessi sai luonnollisen lopun.

Kuvat muistiinpanojani kännykällä:
Kuvassa vasemmalla sivulla kaatuneet pionit juhannusyönä.
Kuvassa ylhäällä pioneita rikkinäisissä maljakoissa.
Viivi Lehto, 2019

Tapio Wirkkalan vuonna 1954 suunnittelema Tapio-lasisto (sarjanumero 2101), littala. (Kuva 34)

5.10. Renessanssi-ihminen – Tapio Wirkkala

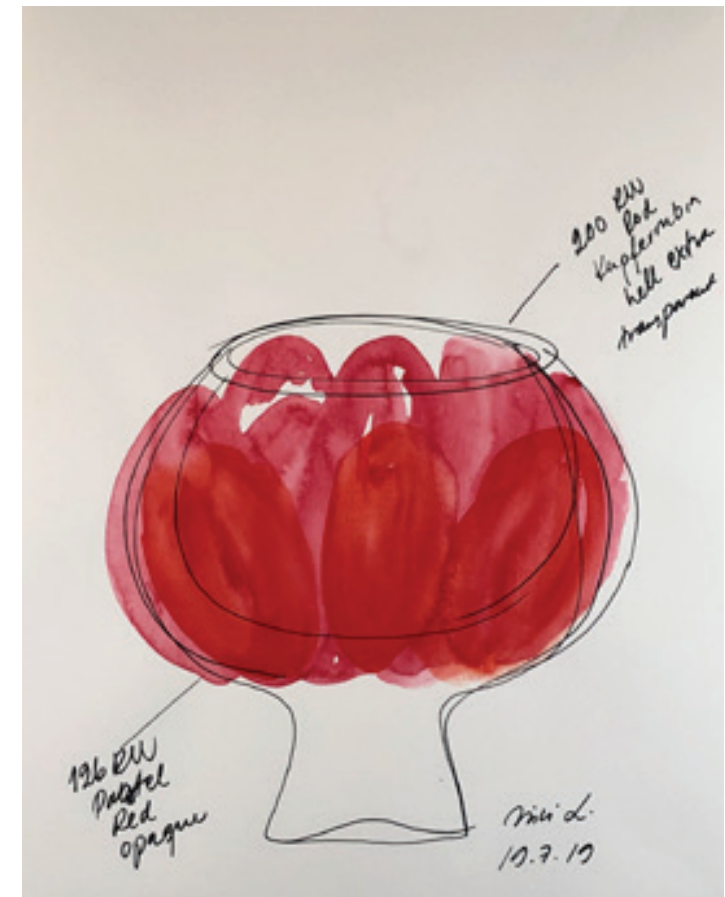
Käsityötaito ja käsillä ajattelu olivat olennainen osa muotoilija Tapio Wirkkalan (1915-1985) työskentelyprosessia. ”Hän käytti töissään kaikkia mahdollisia materiaaleja ja teollisena muotoilijana hän myös kaiversi itse lasiesineidensä prototyyppien grafiittimuotit.” Kädentaitojen hallinnan saattoi havaita hänen työskentelyssään yhtä lailla kalaa fileoidessa kuin veistosta työstäessä. Samat kädet veistivät yhtä taitavasti suurta veistosta sähkötyökalulla, kaiversivat lasiesinettä timanttikärjellä tai piirsivät pikkuruista postimerkkiä. Wirkkala käytti myös usein ilmausta ”silmit sormenpäissä”. Ilmauksella hän pyrki kuvaamaan sitä hienovaraisuutta, jolla käden kosketusaistin kautta pystymme näkemään.⁹³

Renessanssi-ihminen Tapio Wirkkala oli se lasimuotoilija, joka mainittiin jo 40-luvulla Gunnel Nymanin manttelinperijänä Suomen parhaana lasimuotoilijana. Hän myös peri Gunnel Nymanin paikan Koristetaiteilijan liitto Ornamon Taideteollisuusnäyttelyn lautakunnassa, jonka kokous oli sattumalta juuri Gunnel Nymanin kuolinpäivänä 7.10.1948. Tapio Wirkkala ja Timo Sarpaneva kehittivät teoksissaan eteenpäin Nymanille ominaista muotokieltä, ja tällä tavoin toimivat myös Suomeen syntyneen ammatillisen tradition jatkajina. Sarpaneva korosti lasiesineissään paksun lasin plastisuutta, sisämuotoja, veistoksellisuutta sekä valon ja tilan käyttöä; niitä piirteitä, jotka Nyman alun perin toi suomalaiseen lasitaiteeseen.⁹⁴

Wirkkalan teoksissa minua kiehtoo ilmiömäinen materiaalin taju ja hänen kykynsä haptiseen ajatteluun. Olipa kyseessä Wirkkalan suunnittelema lasi, kattilan kahva tai huonekalu, siinä näkyy aina käden kosketus. Ihailen Wirkkalaa myös taiteilijana, mutta hänen neroutensa kiteytyy mielestäni erityisesti arkisissa käyttöesineissä, joiden käytöstä käsi iloitsee.

Yksi suosikkiesineistäni Wirkkalan laajasta tuotannosta on Tapio-lasisto, jonka jalassa hän on hyödyntänyt tikkupuhallusmenetelmää. Tikkupuhallusmenetelmässä ilmakupla tehdään kuumaan lasimassaan märällä puutikulla. Alun perin taide-esineitä varten suunniteltu menetelmä ja orgaaninen muoto siirtyivät Tapiossa käyttölasiin. Tapio-sarja suunniteltiin Milanon 1954 triennaalia varten.⁹⁵

Olen ottanut vaikutteita Tapio-lasin jalan profiilin elegantista ulkolinjasta ja liitoksesta lasin pesään omiin ”Anemone”-teoksiini, joissa kulhomainen osa ja raskas umpilasinen jalka liittyvät toisiinsa saumattomasti. Tikkuilmaa olemme hyödyntäneet lasinpuhaltajien kanssa useissa ”Rakkauden hedelmä” -sarjan teoksissa.

Yläpuolella luonnos Anemone No. 2 -veistoksesta.

Oikealla veistosta valmistetaan hytissä.

Luonnos: Viivi Lehto, 2019

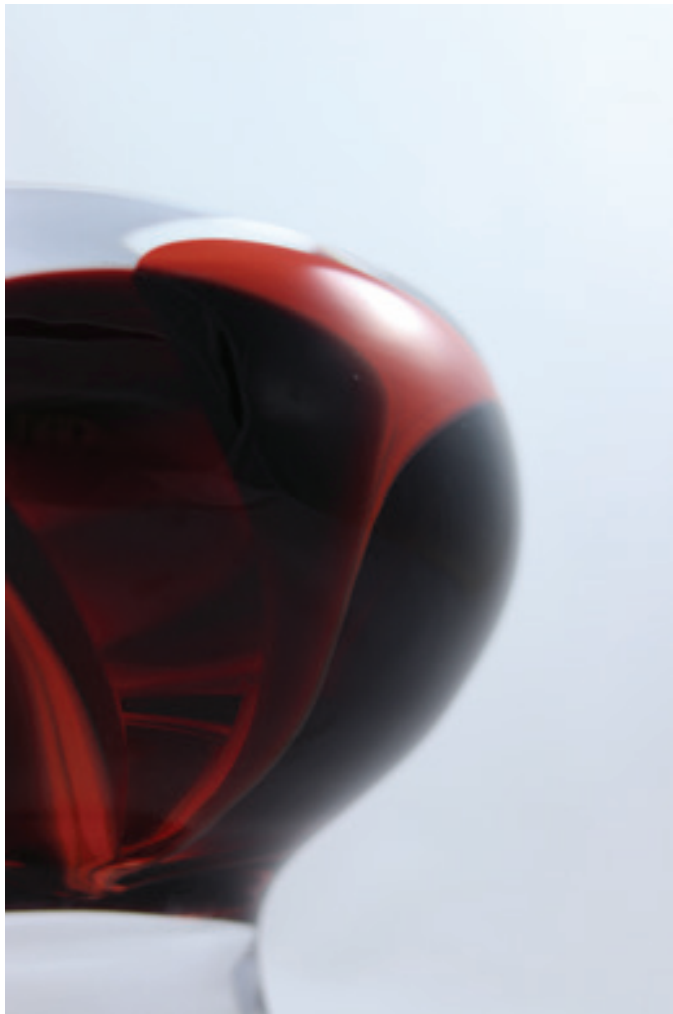
Kuva: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

⁹³ Pallasmaa (2017), 38.

⁹⁴ Laurén (2009), 89-91.

⁹⁵ Aav, Viljanen ja useita kirjoittajia (2000), 115.

Kuvissa Anemone No.1, Viivi Lehto 2019
Kuvat: Markus Peltomäki, 2020

5.11. Teos puhalletaan henkiin – syntymän hetki

”/—/se, joka on pitänyt kädessään kappaleen kuultavaa meripihkaa, jonka sisään on vuosituhansia sitten, sen sulana ollessa, uponnut hyönteinen, tuntee ehkä myös lasin tenhoavan mystiikan. Hän näkee lasin tuloksena valon leikistä ja juoksevan massan sekunnissa tapahtuvasta jähmettymisestä, tuloksena luonnonvoimien tiimellyksestä, jonka äkkinäinen mielenjohde on käskennyt pysähtymään ja jähmettymään ikuisiksi ajoiksi.”

— Gunnel Nyman⁹⁶

Se hetki, kun teos puhalletaan henkiin, on ihmeellinen; teos muodostuu vähitellen silmien edessä ja saa lopullisen muotonsa. Sitä voi verrata syntymän hetkeen; olet ehkä mielessäsi kuvitellut jotakin, mutta lopputulos on kuitenkin yllättävä, liikuttava ja ainutlaatuinen – vastasi se sitten alkuperäisiä kuvitelmia tai ei. Jäätynneeseen ja viimeisteltyyn lasiesineeseen kiteytyy sekä taiteilijan että koko tiimin työprosessi, jonka tuloksena lopullinen esine on syntynyt.

Teosteni taiteellinen sisältö liittyy usein olennaisesti kokemukseen hetkestä ja sen visualisoimiseen. Siksi ei liene sattumaa, että materiaaliksni on valikoitunut lasi, sillä juuri lasimateriaalilla on mielestäni ainutlaatuinen kyky vangita sisäänsä pysähtynyt hetki. Tätä ominaisuutta olen hyödyntänyt monissa omissa teoksissani, kuten ”Ruusun Muisto” ja ”Jäätynyt”, joissa olen pyrkinyt tavoittamaan tietyn hetken syvimmän olemuksen ja yhdessä lasinpuhaltajatiimin kanssa vangitsemaan sen lasin sisälle ikuisiksi ajoiksi.

Toisaalta myös kulloisenkin teoksen valmistamiseen liittyvän hetken tai hetkien sarjan merkitys on olennainen osa teosten luonnetta. Hytissä vallitsevat työskentelyolosuhteet ja tunnetila näkyvät väistämättä myös lopullisessa teoksessa. Hytissä on olemassa vain se hetki, joka kulloinkin on käsillä ja se tallentuu hyvin konkreettisella tavalla lasiin. Lasiteokseen tallentuvat yhteiset ponnistukset, prosessi ja työstimisen jäljet, jotka näkyvät teoksen onnistumisena tai epäonnistumisena. Jokainen hytissä työskentelevä ihminen tekee työtä kohti yhteistä päämäärää ja jakaa lasista lumoutumisen. Välillä tuntuu, että tämä yhdessä jaettu lasista lumoutuminen lähentelee kollektiivista hulluutta, jossa teoksia työestetään ponnistellen fyysisesti vaativissa olosuhteissa ja henkistä kanttia vaativan paineen alla.

⁹⁶ Laurén (2009), 9-15. Katkelma on Gunnel Nymanin artikkelista ”Lasi”, jonka hän kirjoitti Taide-aikakauslehteen (2/1948). Artikkelin on julkaistu myös Ornamon 13. vuosikirjassa ”Suomen koristetaidetta” vuonna 1949.

Kuvassa syntymän hetki.
Penkissä Jonas Paajanen, Otto Koivuranta puhalttaa pilliin.
Kuva: Garden-sarja prosessikuvat, Markus Peltomäki, 2019

5.12. Intohimoa ja tiimitaitoja - Gunnel Nyman

”Tässä aineessa on jotain noitavoimaista. /—/ Sen kauneus kätkeytyy ilmavuuteen, valon leikkiin kuvioissa tai vieläpä sen hauraaseen särkyvyyteen. Samanaikaisesti voi kuitenkin yhtä täydellisesti joutua jonkun raskaan, hyttityön leimaa kantavan esineen lumoihin, saattaa ihastua sen koskemattomiin pintoihin, massan pehmeään kiiltoon tai puolikirkkaaseen kimallukseen. Se on kuin täynnä taikavoimaa, aivan kuin joku tulenjumala olisi sen muovaillut, eikä ihminen, —”

— Gunnel Nyman ⁹⁷

Vaikka minulla on prosessini aikana ollut monia esikuvia lasitaiteen saralla, yksi on kuitenkin yli muiden: Gunnel Nyman. Nymania (1909-1948) on kuvailtu lasin runoilijaksi, joka kuvaakin hänen lasiteoksiaan mielestäni hyvin. Taiteilijana ihailen hänen kykyään hyödyntää lasin ominaisuuksia. Pidän myös erityisesti hänen käyttämistään aistikkaista ruskean sävyistä, joita olen mukaillut joissakin omissa teoksissani sekä hänen teoksistaan, joissa on hyödynnetty ilmakuplia.

Gunnel Nyman suunnitteli uransa aikana huonekaluja, valaisimia ja lasia. Hänellä oli persoonallinen ja voimakas suhde lasiin ja kyky luoda jotain aivan uutta. Hänen teoksissaan lasin plastisuus, veistoksellisuus ja optisten ominaisuuksien hyödyntäminen oli aivan uuden tyyppistä aiempaan verrattuna. Kirjassa ”Lasiin vangittu kauneus – Gunnel Nyman – 100 vuotta”, Uta Laurén toteaa, että modernin lasin historia alkaa Suomessa Gunnel Nymanista. Vaikka hänelläkin on toki edeltäjänsä, Nyman aloitti Suomessa uudenlaisen, omaperäisen tyylin ajanjakson, josta 50-luvun suomalaisen lasin kultakausi ponnistaa. Minulle hän on suomalaisen lasimuotoilun äiti.

En halua romantisoida varhain kuollutta taiteilijaa, mutta aidosti ihailen sitä intohimoa, tuotteliaisuutta ja iloa, jolla Nyman on ilmiselvästi toiminut ammatissaan. Pidän erityisen merkittävänä sitä, että alansa pioneerina hänellä oli myös puoliso, johon hänellä oli ilmeisen lämmin suhde, ja myös perhe. Persoonana häntä kuvaillaan elämäniloiseksi, viisaaksi, inspiroivaksi ja kovasti työtä tekeväksi taiteilijaksi, joka ei ollut erityisen ylpeä itsestään, mutta iloitsi teoksistaan ja niiden kauneudesta. Hänen erityinen kiinnostuksensa ja sitoutumisensa lasiin materiaalina näkyy taiturimaisissa teoksissa, joissa ahnas lasin käyttö ja valon leikki täydentävät toisiaan. ⁹⁸

Työskentelyssään Nyman korosti erityisesti tiimin merkitystä. Nymanin uudenlais-
ten muotojen ja teosten valmistamisen mahdollistivat tekniset kokeilut, menetelmien kehittäminen ja kokeilut hytissä yhdessä lasinpuhaltajien kanssa. Itse arvostan erityises-
ti hänen tapaansa tuoda tiimi ja lasinpuhaltajat esille myös näyttelyissään ensimmäi-
senä lasिताiteilijana. Toivoisin itse tämän tavan muuttuvan nykypäivänä standardiksi. Tämä tapa onkin mielestäni ilahduttavasti jo yleistynyt ja tässä ajassa se korostaa taitei-
lijan työn lisäksi tarvittavia lasialan erityispiirteitä: tiimin merkitystä, teknistä taitoa ja käsityötä. Itse tuon lasinpuhaltajat esille myös tiedotteissa ja esimerkiksi näyttelyiden

markkinoinnissa sosiaalisessa mediassa. Nyman mainitsi näyttelyssään lasihytissä työ-
kennelleiden nimet otsikolla ”Lasitaiteen avustajat”. Harri Kalha pitää tätä tapaa aivan
erityisenä aikakautena, jolloin taiteilijan yksilöllisyys ja ammatti-identiteetti oli yleensä
voimakkaasti keskiössä ja muut tekijät häivytettiin taustalle. ⁹⁹

Nymanin vaikutus oli merkittävä myös Nuutajärven lasikylälle. Tehdas oli perus-
tettu jo vuonna 1793, mutta se oli jäänyt ajastaan jälkeen. Vuonna 1946 tapahtui
kuitenkin merkittävä uudistus: Gunnel Nyman palkattiin muotoilijaksi. Uudistus otet-
tiin positiivisesti vastaan ja rouva Nymania verrattiin Ruususen pelastavaan prinssiin ja
vallankumouksen tuojaan. ¹⁰⁰

Kurt Ekholm kiteyttää Gunnel Nymanin viimeiset vuodet ja niiden merkityksen
seuraavasti: ”Hän oli Nuutajärvellä kahden viimeisen elinvuotensa aikana luonut itsel-
leen arvostetun ja tunnustetun nimen koko Pohjoismaisen lasitaiteen piirissä, samal-
la kun hän omalla toiminnallaan nosti Nuutajärven vanhan lasitehtaan johtavaan
asemaan suomalaisen lasitaiteen historiassa.” Sairaudestaan huolimatta hän esiintyi
myös valikoiduissa merkittävässä tapahtumissa kotimaassa ja ulkomailla, joissa kriiti-
kot suitsuttivat hänen töitään ylistävillä arvosteluilla. ¹⁰¹

Vaikka Nuutajärven tehdas paloi vuonna 1950, Nymanin maine auttoi hänen
kuolemansa jälkeenkin pelastamaan sen. Tehdas oli vanhanaikainen ja se oli myynnissä
jo ennen tulipaloa. Sillä oli kuitenkin valttinaan ammattitaitoinen työvoima ja Nymanin
korkeatasoisen muotoilun mukanaan tuoma maine. Tehdas saikin uuden omistajan
Wärtsilästä ja uusi omistaja hyödynsi Nymanin muotoilua mainonnassaan. Kun lasiteh-
taan toiminta käynnistyi uudelleen vuonna 1951, se sai johtajakseen Kaj Franckin. Franck
ryhtyi tekemään erilaista lasia kuin Nyman keskittyen mm. ohueen värilasiin. ¹⁰²

⁹⁷ Laurén (2009), 9-15. Katkelma on Gunnel Nymanin artikkelista ”Lasi”, jonka hän kirjoitti Taide-aikakauslehteen (2/1948). Artikkelin on julkaistu myös Ornamon 13. vuosikirjassa ”Suomen koristetaidetta” vuonna 1949.

⁹⁸ Laurén (2009), 21-25.

⁹⁹ Laurén (2009), 39.

¹⁰⁰ Laurén (2009), 41.

¹⁰¹ Laurén (2009), 45.

¹⁰² Laurén (2009), 89.

Kuvassa (vasemmalla),
Gunnel Nyman tyttäreineen
kotona vuonna 1948
(Gunnel Nymanin arkisto)
(Kuva 36)

Eva Palmgren kirjoitti muistoistaan Astra-lehteen marraskuussa 1948 ja kuvaili Gunnel Nymanin taitoa yhdistää kunnianhimoisen ammatillinen työskentely, onnellinen avioliitto ja elämä pikkulasten kanssa: ”Gunnel Nymanin merkitys taiteilijana on tunnettu. Mutta hän antoi niin paljon enemmän kuin taiteensa. Hän oli erityisen harmoninen ja onnellinen ihminen, jolla oli verraton kyky luoda iloa ympärilleen, inspiroida ja saada ystäviä. Taiteilija, ihminen ja nainen olivat yhtä... Kun hän 12 vuotta sitten meni naimisiin miehen kanssa, joka jo kouluaikoina voitti hänen sydämensä, perustettiin koti, jossa onni kukoisti ja yhteiselo syveni mitä sydämellisemmäksi yhteiseloksi. Niin suuresti Gunnel Nyman arvosti kotia, ettei hän koskaan, ei edes ajalleen tyypillisen ahtaissa tiloissa asumisen takia, halunnut hankkia suurempaa työrauhaa takaavaa ateljeeta. Hänen mielestään sekä koti että hän olisivat siinä menettäneet. Hän halusi mieluummin viettää päivänsä vaaleiden pikku tyttöjensä kanssa ja piirtää iltaisin ja öisin, jolloin myös hänen miehensä saattoi istua siellä työnsä äärellä. Tänä kiireisenä aikana, kaikkine huonosti viihtyneine, hermostuneine ihmisineen ja rikkinäisine avioliittoineen, oli nautinto saada viettää hetki Gunnel Nymanin kodissa ja sisäistää sen kodikas ja iloinen ilmapiiri.”¹⁰³

Kuvassa (oikealla),
Gunnel ja Gunnar Nyman uimassa
(Gunnel Nymanin arkisto)
(Kuva 37)

¹⁰³ Laurén (2009), 55.

Kuvassa (yllä)
Juurta jaksain, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

5.13. Prosessista käytännössä – kamppailua kellon, kalenterin ja rahan kanssa

Taiteellisessa työssä, kuten kaikessa työssä, itse projektin hallinta on tärkeää. Puhtaasti taiteellinen työ on yksi, sinänsä verrattain pieni osa taiteilijana toimimista ja varjelen sille varaamaani aikaa nykyään mustasukkaisesti. Se on aikaa, jonka varaan kaikista herkimmälle ja tärkeimmälle työskentelylle. Pyrin raivaamaan sille kalenteriin ehjää, keskeytyksetöntä tilaa eli kokonaisia päiviä säännöllisesti ja mahdollisimman usein, vähintään viikoittain. Mielikuva taiteilijan suunnittelemattomasta ja spontaanista työskentelytavasta ja työstä, jota tehdään silloin kun huvittaa, ei ainakaan omalla kohdallani pidä paikkaansa. Työskentelen säännöllisesti, viitenä päivänä viikossa 6-10 tunnin ajan päivästä riippuen, ja jaan työtehtäväni arkipäiville. Jaottelen tehtävät eri päiville ja ajankohdille sen mukaan, vaativatko tehtävät keskittymistä, vai voiko ne suorittaa rutiininomaisesti. Silpusta muodostuvat lyhyet tehtävät, vastaukset sähköposteihin ja puhelut sijoitan pääosin aamuille, jolloin en ole tehokkaimmillani. Myöhäisen iltapäivän hedelmälliset tunnit, jolloin olen vireimmilläni, pyrin varaamaan merkityksellisille tehtäville. Teen tietoisesti muutaman pidemmän työpäivän viikossa, jotta saan näitä parhaita työskentelytunteja lisää kalenteriini. Omien projektien lisäksi työskentelen freelancerina ja opettajana; nämä työtehtävät pyrin keskittämään kokonaan omille päiville, jotta olen silloin hyvin yhteistyökumppanieni tavoitettavissa, ja toisaalta jokaisen päivän tavoitteet pysyvät selkeänä mielessäni. Pyrin siihen, ettei taiteellinen työni keskeydy niille varattuina päivinä.

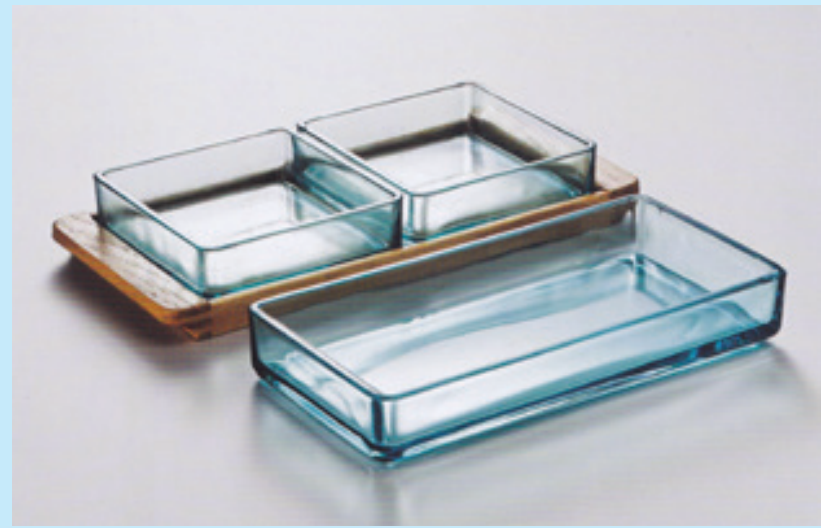
Poikkeuksia lukuun ottamatta en enää työskentele myöhään illalla tai viikonloppuisin, vaan olen nykyisin silloin perheen ja lasteni kanssa tai teen mitä huvittaa. Usein minua toki huvittaa esimerkiksi luonnostella myös vapaa-ajalla, mutta silloin en työskentele tavoitteellisesti. Jos syystä tai toisesta vene hetkeksi keikahtaa tai teen suunnitellusti tiiviimmän periodin töitä, pyrin ottamaan vapaata mahdollisimman pian ja viettämään tämän vapaan ajan rakkaideni kanssa. En ihannoï työn orjuutta tai pidä pitkään töissä roikkumista erityisenä ahkeruuden merkinä; pikemminkin pidän sitä epäammattimaisena tapana toimia myös luovalla alalla. Työskentelyssäni kalenterin rytmitys on välillä haasteellista, sillä luontainen vireystilani paranee iltaa kohti ja tekisin etenkin taiteellista- tai ajattelutyötä mielelläni myöhään iltapäivällä, illalla ja öisin. Välillä annan itselleni tietoisesti luvan keikauttaa rytmin nurinkurin yhteiskunnan vaatimuksiin nähden, jonka jälkeen kirin takaisin kunnon kansalaisen päivärytmiin.

Varsinaisen taiteellisen työskentelyn lisäksi omiinkin projekteihin ja taiteilijan työhön liittyy paljon näkymätöntä työtä, jota usein ei tulla ajatelleeksi. Päivät täyttyvät helposti aikataulujen sovittelusta, projektin hallintaan liittyvistä yksityiskohdista, puheluista, tiedotteiden kirjoittamisesta, kuvauksista, kuvien käsittelystä, nettisivujen päivittämisestä, viestinnästä, graafisen materiaalin suunnittelusta, budjetoinnista, näyttely- ja apurahahauista, näyttelyiden suunnittelusta, teosten pakkaamisesta, niiden kuljetuksista ja mitä kummallisimmista pienistä yksityiskohdista, jotka pitää hoitaa ajallaan. Tämä kaikki on kuitenkin tarpeellista, jotta teoksia myydään ja myös taiteellinen työ voi jatkua. Rahoitan itse omalla työlläni teosteni valmistamisen ja

näyttelytoiminnan, enkä ole vielä tähän mennessä saanut työskentelyyn tai teosten valmistamiseen apurahoja tai ulkopuolista tukea. Jokainen myyty teos siis ihan konkreettisella tavalla mahdollistaa taiteellisen työn jatkumisen, sillä myytyjen teosten avulla rahoitan mm. seuraavien töiden valmistuskuluja. Lasitaiteen tekeminen on poikkeuksellisen kallista ja pelkästään yksi hyttipäivä maksaa n. 1000-2500€ euroa, riippuen teosten valmistukseen tarvittavan tiimin koosta, käytetyn lasin määrästä, väreistä, lasin kylmätyöstöstä ja muista kuluista. Olen kirjannut päiväkirjaani 3.9.2019: ”Prosessin aikana olen huomannut, että lasi on kuin kuuma rakastaja. Se vie sydämen ja rahat – silti oot hulluna siihen!” Näin se on, päivääkään en vaihtaisi pois.

Vaikka minulla on luovan alan kentällä monipuolinen tausta ja osaan siksi tehdä monia asioita itse, olen hyväksynyt, että kaikkea ei silti aina kannata tai ehdi tekemään. Nykyään käytän myös muiden ammattilaisten apua silloin, kun se vain on taloudellisesti mahdollista ja järkevää. Usein työskentely tiivistyy varsinkin ennen näyttelyitä ja erityisesti silloin omat rajat tulevat konkreettisesti vastaan, kun kellossa ei ole riittävästi tunteja ja kalenterissa päiviä. Silloin punnitsen nykyään todella tarkasti, mihin asti itseään kannattaa venyttää. Siksi olen alusta asti yrittänyt luoda ympärilleni tiimin, joka täydentää omaa työskentelyäni, ja jonka avulla voin tähdätä mahdollisimman korkeatasoiseen ja ammattimaiseen toimintaan. En kuitenkaan halua lähipiirissäni tulla muistetuksi ihmisenä, joka ei koskaan ollut paikalla ja silloinkin kun oli paikalla, ei ollut läsnä – suhtaudun kunnianhimoisesti taiteilijana ja muotoilijana toimimiseen, mutta haluan olla myös hyvä puoliso, äiti ja ihminen.

Kuvassa (vasemmalla),
Kuvassa Aino Marsio-Aallon suunnittelema Artekin-osasto Milanon triennaaliin 1936.
Kuva: Alvar Aalto -museo, Artek-kokoelma. (Kuva 38)

Kuvassa (yllä),
Aino Aallon Maija-tarjoiluastioita puristelasista, alusta on tiikkiä (1937), Karhula.
Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin (Kuva 39)

5.14. Käytännöllistä estetiikkaa – Aino Marsio-Aalto

Arkkitehti ja Artekin yksi perustajista, Aino Marsio-Aalto (1894-1949) oli merkittävä suomalaisen suunnittelun pioneeri. Aino Marsio-Aalto suunnitteli uransa aikana mm. pienesineitä ja kalusteita. Hän valmistui arkkitehdiksi vuonna 1920, aikana jolloin uranvalinta oli naiselle poikkeuksellinen. Yhdessä puolisonsa Alvar Aallon kanssa hän toimi suunnittelijana yhteisissä suunnittelukohteissa, joissa hänen panoksellaan oli merkittävä rooli. Artekissa hän toimi ensin piirustustoimiston johtajana ja juuri hän oli avainroolissa Artekin malliston, tyylin ja sisustusajattelun syntymisessä. Myöhemmin hänestä tuli Artekin toimitusjohtaja. Muodonannoltaan hänen tyyliinsä oli puhdaslinjaista ja hänen mallejaan yhdistää käytännöllisyys ja kauneus. Aino Marsio-Aallon rooli jää liian usein hänen puolisonsa Alvar Aallon varjoon ja hänet on haluttu typistää miehensä ideoiden kehittäjäksi ja toimeenpanijaksi. Todellisuudessa hän oli taitava suomalaisen muotoilun edelläkävijä, jolla oli oma muotokieli ja syvällinen käsitys alasta, jolla hän työskenteli itsenäisenä ammattilaisena.

Vuonna 1932 Marsio-Aalto voitti toisen palkinnon Karhula Oy:n ja litalan lasitehtaan 1932 järjestämässä puristelasikilpailussa. Bølgeblick-lasisarjaa alettiin tuottaa heti seuraavana vuonna. Nykyisin se on edelleen tuotannossa nimellä Aino Aalto, ja se on litalan vanhin tuotannossa oleva lasimalli. Näillä ja myöhemmillä lasiesineillään sekä näyttelyarkkitehtuurillaan Aino Marsio-Aalto voitti 1936 Milanon Triennaalissa kultamitalin.¹⁰⁴

Aino Marsio-Aallon ura kiinnostaa minua niin muotoilun kuin yrittäjänkin näkökulmasta. Sen lisäksi, että hän toimi yksittäisten esineiden suunnittelijana, hänen merkityksensä on ollut valtava kokonaisen tyylin ja suomalaisen taideteollisuuden syntymiselle. Aino Aalto -lasi on edelleen kaunis, funktionaalinen ja muotokieleltään ajankohtainen, kaikkien näiden vuosien jälkeen. Sarjan inspiraation lähteenä olivat veteen putoavan pisaran pinnalle muodostamat renkaat.

Pisaran renkaat taiteellisena innoituksena

Kuvassa (vasemmalla)
Aino Aallon Bølgeblick -sarjan esineitä. Bølgeblick palkittiin Milanon vuoden 1936 triennaalissa kultamitalilla.
Esinekuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin (Kuva 40)

Kuvassa (vasemmalla)
Aino Aalto ei ollut ensimmäinen, jonka suunnittelussa esiintyi päällekkäin asettuvia pisaran renkaita. Edward Hald oli suunnitellut Orreforsille saman henkisen sarjan, joka esiteltiin ruotsalaisessa Form-aikakauslehdessä 1932. Kuvassa vasemmassa reunassa oleva Edward Haldin Orreforsille suunnittelema puristelasiesine, joka oli näytteillä Tukholmassa jo vuonna 1930 ja oikeassa reunassa Simon Gaten muotoilema lasiesine 1920-luvun alkupuolelta.
Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin (Kuva 41)

Kuvassa (vasemmalla)
Aarre Purton Olli lasisto voitti puristelasisarjan Karhulan vuoden 1932 kilpailussa. Aino Aallon lasisto Bølgeblick tuli toiseksi.
Karhula, 1932, puristelasi.
Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin (Kuva 42)

Kuvassa (vasemmalla)
Göran Hongellin Maininki-lasiesineitä, jotka tulivat tuotantoon Karhulan lasitehtaalte vuonna 1937.
Kuva: ELKA (Kuva 43)

¹⁰⁴ Bibliografiakeskuksen verkkosivut, Kansallisbibliografia, haku: Aino Marsio-Aalto.

Olen myös itse tehnyt oman versioni veteen putoavasta pisarasta. Päätin kuitenkin jättää väliin veteen piirtyvät renkaat, koska teemaa on varioitu valtavasti etenkin käyttölasisarjoissa. Halusin kuitenkin liittää teokseeni myös käyttömahdollisuuden.

”Drop”-käyttötaideteoksessa olen tavoitellut juuri veteen putoavan pisaran luonnetta. Sateisena päivänä päätin lakata harmittelemasta huonoa säätä ja valokuvasin pisaroiden iskeytymistä lätäkköön. Kuvatessani pisaroita sain idean teokseen. Lopullinen teos on mielestäni parhaimmillaan Liisa Ihmemaa -henkisillä teekutsuilla, katettuna värikäillä Macaron-leivoksilla. Olen piirtänyt teoksesta useita versioita, jotka on toteutettu lasinpuhaltaja Paula Pääkkösen johdolla.

Kuvassa (vasemmalla)
Sadepäivänä ottamani kuva, joka toimi Drop-teosten inspiraation lähteenä.
Kuva: Viivi Lehto, 2019

Kuvassa (alla)
Drop No. 4, rubiininpunainen, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Garden-sarjan valmistusta Nuutajärven taitavien lasinpuhaltajien kanssa

Kuvissa kanssani työskentelemässä Jonas Paaanen, Paula Pääkkönen, Otto Koivuranta, Sani Lappalainen, Henni Eliola, Tommi Tikkinen, Penna Tornberg ja Pauli Vähäsarja.

Aukeaman valokuvat hytistä:
Garden-sarja prosessikuvat,
Markus Peltomäki, 2019

5.15. Garden-sarjan työstämiseen osallistunut tiimi

Vielä nykypäivänä ajatellaan usein, että taiteilijan työ on yksinäistä puurtamista. Ehkä joillakin taiteen aloilla ja joidenkin henkilöiden kohdalla näin saattaa ollakin. Omalla kohdallani tiimillä ja yhteistyökumppaneilla on ollut suuri merkitys työskentelyn eri vaiheissa. Haluankin erikseen mainita nimeltä tiimini keskeisimmät jäsenet, joiden kanssa olen tähän mennessä työskennellyt.

Varsinaisen luomistyön ollessa yksilösuoritus, jossa oma taiteellinen visio on keskiössä, teosten valmistamiseen ja niiden saattamiseen yleisön tietoisuuteen osallistuu usein joukko ihmisiä. Huolimatta siitä, että olen itse kantanut taiteellisen ja taloudellisen vastuun Garden-sarjan luomisesta ja valmistamisesta sekä antanut myös oman työpanokseni projektin jokaisessa vaiheessa, en olisi missään tapauksessa ilman yhteistyökumppaneita pystynyt kaikkeen, mitä viimeisen vuoden aikana on saatu aikaan. Olen valtavan kiitollinen koko tiimille, jonka kanssa olen saanut työskennellä, ja joka on uskonut minuun projektin eri vaiheissa ja työskennellyt rinnallani.

Lasinpuhaltajat:

Jonas Paaajanen, Paula Pääkkönen, Otto Koivuranta, Sani Lappalainen, Henni Eliala, Tommi Tikkinen, Penna Tornberg, Pauli Vähäsarja

Lasin kylmätyöstö:

Tommi Tikkinen, Heikki Viinikainen

Valokuvat, studio, editorial ja prosessi:

Hannakaisa Pekkala, Markus Peltomäki

Galleristit ja kuraattorit:

Hannakaisa Pekkala (UU Market), Anni Korkman (Helsinki Design Week), Linda Nurmenniemi (Moision Kartano), Marika Sibakoff-Uravirta (Galleria Pirkko-Liisa Topelius), Hanna Kress (Kakslauttanen Art Gallery)

Graafinen ilme: Hannakaisa Pekkala

Tekstien editointi ja kommentointi: Tuija Aalto-Setälä

Näyttelyassistentit: Mira Aalto-Setälä, Elsa Silván

Kuljetukset: Markus Peltomäki

Lisäksi haluan kiittää kaikkia niitä ihmistä, jotka ovat kannustaneet, tukeneet, lukee ne tiedotteita, kommentoineet käännöksiä, tsempanneet, raksanneet näyttelyitä ja roudanneet erinäisiä teoksia ja pakaaseja kuluneen vuoden aikana.

Olen todella kiitollinen koko laajennetulle perheelleni kaikesta avusta, jota olen saanut vastaanottaa tänä aikana. *Kiitos!*

Kuvassa (vasemmalla) Garden-sarjaani kuvattuna mökilläni Kumpulan siirtolapuutarhassa. Mallina kuvissa pikkusiskoni Aino Hietanen.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

NÄYTTELYISTÄ

OLEN esitellyt Garden-sarjan lasiteoksia vuoden aikana kahdessa yksityisnäyttelyssä- ni ja useissa ryhmänäyttelyissä. Debyyttinäyttelyni ”Puutarhassa” oli osana Helsinki Design Weekin suurempaa, useista näyttelyistä koostuvaa kokonaisuutta syksyllä 2019 ja ensimmäinen laajempi yksityisnäyttelyni toteutui tammikuussa 2020 Galleria Pirkko-Liisa Topeliuksessa, Helsingissä.

6.1. Puutarhassa – In the Garden

5.–15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Puutarhassa-näyttely, debyyttini lasitaiteilijana, oli esillä Helsinki Design Weekin päätapahumapaikalla, osana historiallisen Erottaja 2-kiinteistön useista näyttelyistä koostuvaa kokonaisuutta 5.-15.9.2019 välisen ajan. Uusrenessanssityylinen, vuonna 1891 valmistunut palatsi on Theodor Höijerin suunnittelema.¹⁰⁵ Historiallinen rakennus tarjosi mielestäni kiinnostavat puitteet näyttelykokonaisuudelle, jonka osana oma Puutarhassa-näyttelyni oli.

Sain näyttelystä hyvää palautetta yleisöltä ja se tarjosi hyvän alustan asettaa ensimmäistä kertaa lasitöitani näytteille Suomessa. Näyttelystä seurasi myös yhteydenottoja lehdistöltä, näkyvyyttä ja uusia näyttelymahdollisuuksia. Ennen Puutarhassa-näyttelyä muutamia töitani oli esitelty osana UU Market kollektiivin näyttelykokonaisuutta Kööpenhaminassa CHART Art Fairilla 30.8.-1.9.2019.

Näyttelyssä esillä olevien lasiteosten keskeinen yhdistävä teema oli puutarha, jota käsittelin teoksissa värien, muotojen ja niiden yhdistelmien avulla. Teoksissa tasapainoilin esittävän ja abstraktin välillä, pääpainon ollessa teoksissa, joissa puutar-

¹⁰⁵ Kotiranta (2019), Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu.

Artikkeli: Helsingissä pääsee nyt suljettuun vanhaan palatsiin, joka on täytetty uusimmalla designilla

hateeman vaikutus on melko selkeästi havaittavissa. Teoksissa kuten ”Rakkauden hedelmä”, ”Salaisuus” ja ”Puutarhuri ” hyödynsin lasivärien kerrostamista ja paperipainotekniikkaa, pyrkien puhtaasti veistokselliseen lopputulokseen. Teoksissa ”Pisara”, ”Hunajapurkki” ja ”Pupu” toistuivat vatimaiset tai vaasimaiset muodot ja ne edustavat käyttötaiteen perinnettä.

Puutarhassa-näyttelyni oli esillä rakennuksen 4. kerroksessa, pienessä ja pitkänomaisessa noin 10 m² huoneessa. Näyttelyä suunnitellessani piti huomioida myös se, että rakennuksen hissi ei ollut toiminnassa ja kaikki elementit piti erikseen pystyä kantamaan 4. kerrokseen. Lisäksi historiallisessa kohteessa pintoihin ei saanut jättää lainkaan jälkiä tai esimerkiksi porata, joten ripustusmahdollisuudet olivat haastavat.

Näyttelyni koostui kokonaisinstallaatiosta, jossa oli esillä yhteensä 21 lasiteosta, jotka oli asetettu tiiviiksi ryhmäksi keskelle huonetta. Installaatio koostui keskellä huonetta sijaitsevasta tasosta, sen päällä roikkuvasta kattokruunusta ja pienoismökistä, joka toimi näyttelykalusteesta. Tason päällä olevat valopaneelit valaisivat voimakkaasti teokset, jotka oli aseteltu ryhmitellen valopaneelien päälle. Pienoismökki oli niin ikään sijoitettu tason päälle, huoneen takaseinälle ikkunan eteen, ja sen sisälle oli sijoitettu lasiteoksia. Myös tähän näyttelykalusteeseen oli erikseen rakennettu valaistus. Tason päällä roikkui kukkakuunu, joka oli valmistettu kukista, lehtivihreistä kasveista, kierrätyskankaasta ja valaisimen osista. Ikkuna-aukko oli peitetty valkaisemattomalla puuvillakankaalla, joka oli kuvioitu epäsäännöllisellä, vapaalla kädellä toteutetulla pilkutuksella. Verhojen pilkutuksen olin tehnyt itse käsin teellä värjäämällä ja valkaisuaineella. Vastasin itse Puutarhassa-näyttelyn tilasuunnittelusta sekä installaation osien ja kalusteiden rakentamisesta. Rakentamiseen ja suunnitelmien toteuttamiseen osallistuivat lisäksi Markus Peltomäki ja Mira Aalto-Setälä, lisäksi assistenttina toimi Elsa Silván.

Näyttelysuunnitelman pyrin avulla luomaan kokonaisteoksen, jonka avulla katsoja voi aistia puutarhateeman lukematta näyttelytekstejä. Ryhmäksi asetellut värikkäät ja hedelmäiset lasiteokset hohtivat keskellä huonetta tunnelmallisen ja tuoksuvan kukkakuunun alla, pienen mökin siintäessä taustalla.

Näyttelyn valaistus oli lämmin ja halusin sillä viitata puutarhan iltauringon lämpimään hehkuun. Kukkakuunun kukat ja kasvit loivat pieneen huoneeseen tuoksumaisen ja olin erikseen pyrkinyt valitsemaan kasvit niin, että ne kuivuessaankin ovat kauniita ja tuoksuvat hyvälle. Vihreinä kasveina käytin kukkakuunussa mm. eukalyptuksen lehtiä, joiden avulla pystyin luomaan tilaan aromaattisen tuoksumaisen ilman keinotekoisia tuoksuaineita. Pöytätasolla olevalla pienoismökillä pyrin kuvaamaan siirtolapuutarhamökkiä. Toisaalta näyttelykalusteella oli myös funktionaalinen merkitys, sillä tarvitsin tilaan elementin, joka mahdollisti teosten asettelun eri korkeuksille ja niiden valaisemisen.

Tilan valaistusolosuhteet olivat erityisen haastavat, sillä siellä ei ollut erillisiä valaistusjärjestelmää tai spottivaloja. Lasiteosten esittelyssä valaistussuunnittelu on mielestäni erityisen olennaista, jotta teokset pääsevät oikeuksiinsa. Minulle valikoitunut näyttelytila oli aiemmin toiminut toimistona. Tilan ainoa suunniteltu valonlähteen paikka oli katossa ja pitkänomaisen huoneen perällä oleva ikkuna loi epätasaisen ja voimakkaasti takaapäin tulevan valon tilaan. Lisäksi ikkunan luona oli sähköpistokeita. Siksi päädyin suunnitelmassani sulkemaan kokonaan ikkuna-aukon verholla, ja siten sain huoneeseen paremmin hallittavan valaistuksen. Katossa valmiiksi sijaitsevaa valaisimen paikkaa käytin kukkakuunun ripustamiseen ja tunnelmavalaisuksen luomiseen. Kukkakuunun sijoittaminen keskelle huonetta valaisimen valmiiseen paikkaan rajasi mahdollisuuksia näyttelytasojen sijoittelulle, mutta toisaalta se

omalta osaltaan ratkaisi tunnelmavalaisuksen ja ripustamisen ongelmia. Lasiteosten varsinaisen valaisemisen ratkaisin lopulta pöytätasolle sijoitettavilla valopaneeleilla, jolloin teoksiin kohdistui voimakas valo suoraan alhaalta. Näyttelykalusteena toimivan pienoismökin valaistus ja johdotus piilotettiin rakenteiden sisään, mikä mahdollisti sinne sijoitettujen teosten valaisemisen. Pienessä tilassa en halunnut käyttää erillisiä valaistuselementtejä tai jalustoja, jotka olisivat vieneet huomiota itse teoksilta ja tunnelmalta, joten kokonaisuuden huomioiden olin tyytyväinen lopputulokseen.

Lisäksi kirjoitin seuraavalla sivulla olevan näyttelytekstin, jossa pyrin avaamaan yleisölle näyttelyn teemoja.

Kuva (vasemmalla) näyttelystä
Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Kuvassa (yllä) näyttelyjuliste
Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Taitto: Viivi Lehto
Kuva: Garden Series Editorial,
Hannakaisa Pekkala, 2019

Oman puutarhan hoito avasi minulle uuden näköalan käsillä työskentelyyn; se avasi hitaiden prosessien merkityksen ja kypsytti rohkeuden lasitaiteen tekemiseen.

Haave omasta puutarhasta syntyi seitsemän vuotta sitten. Kävelin siirtolapuutarhassa ja katselin porttien taakse. Porttien takana näytti avautuvan maagisia näkymiä, joissa kukat kukkivat villisti, ihmiset viettivät loputtoman pitkiä kesäpäiviä miniatyyrimö-keissä ja vaikutti siltä kuin Ihmemaan Liisa voisi tipahtaa kanin koloon millä hetkellä hyvänsä. Tunsin yllättäen vetoa siihen, että saisin upottaa käteni multa, kasvattaa jotain uutta ja liittyä puutarhureiden ikaikaiseen jatkumoon. Kasvattaa kauneutta ja satoa. Tunsin epämääräistä levottomuutta, jota en oikein osannut nimenä.

Kolme vuotta sitten hankimme oman siirtolapuutarhamökin ja palstan Kumpulasta. Samaan aikaan työni muotoilun parissa ja oma tiukasti rajattu roolini alkoi tuntua kontrolloidulta suorittamiselta. Tunsin luomisvimmaa ja tarvetta tekemiseen, joka kumpuaa omasta sisäisestä maailmasta. Oma puutarha, pala maata ja taivasta, nimettiin Villa Hellikiksi. Edessä oli monella tapaa kasvun paikka.

Taiteilijana minua kiinnostaa lasissa sen arvaamaton ilmaisuvoima - siinä on mielestäni paljon samaa kuin puutarhan kiertokulussa. Muistan, kuinka innoissani siirtelin ensimmäisenä keväänä vuosikymmeniä sijoillaan kasvaneita kasveja paikasta toiseen: raparperi raahattiin toiselle puolelle pihaa ja pioni sai muuttaa kärsimättömän puutarhurin osoittamaan paikkaan. Hyvin nopeasti puutarhan hoito kuitenkin avasi minulle hitaiden prosessien merkityksen. Kasvit eivät kasva heti, käskemällä tai missä itse haluaisit. Välillä kaikkien helppona pitämät samettikukan versot kuolevat liialliseen kasteluun ja toisinaan täysin omilleen jätetty kurpitsa yllättää ennätysadolla. Puutarhaa hoitaessani olen kasvanut sietämään epävarmuutta ja epäonnistumisia, jotka liittyvät kaikkeen uuden oppimiseen. Puutarha on osoittanut myös vähäpätöisiltä tuntuvien ja toistuvien rutiinien meditatiivisen luonteen ja arvon.

Lasin parissa työskennellessäni olen oppinut, että samoin sillä on oma luonnollinen olemuksensa, jonka mukaan se käyttäytyy. Idean kehittyminen teokseksi vaatii pitkäjänteisyyttä, hoivaa ja aikaa. Palkinnoksi saa kauneutta, satoa ja välillä myös yllätyksiä, joita ei olisi edes osannut toivoa. Aiemmin keskityin usein rationaalisiiin teemoihin, joita työstin tarkkaan kontrolloidun muotoiluprosessin kautta. Uudenlainen työskentelyote puutarhassa ja lasihytissä on vaatinut minulta opettelua ja heittäytymistä. Taiteessa ja puutarhan hoidossa ovat läsnä niin kasvun ihmeet kuin pettymyksetkin, kun kaikki ei aina mene suunnitelmien mukaan.

Teoksissani tutkin erilaisten värien, muotojen ja tekniikoiden yhdistelmiä. Lasiveistokset on valmistettu luonnosten pohjalta vapaasti puhaltaen yhteistyössä taitavien lasinpuhaltajien kanssa Nuutajärvellä. Materiaalina lasi vaatii luottamusta ja ymmärrystä tiimityöstä. On upeaa työskennellä yhdessä lasinpuhaltajien kanssa, jotka vaalivat ainutlaatuista käsin tekemisen traditiota.

Garden-sarjan lasiteoksissa olen rönsyilevästi tavoitellut kokeilemisen iloa, värien runsautta ja täydellistä epätäydellisyyttä. Minulle puutarha vertautuu lapsuuden kesäpäivien vallattomiin leikkeihin, joissa kaikki on mahdollista.

*Villa Hellikin puutarhassa 29.7.2019,
Viivi Lehto*

6.1.2. Puutarhassa – näyttelyesittely kuvina

Kuvat (aukeamalla) näyttelystä
Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Kuvat: Markus Peltomäki, 2019

Kuvat (aukeamalla) näyttelystä
Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Kuvat: Markus Peltomäki, 2019

Kuvat (aukeamalla) näyttelystä
Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Kuvat: Markus Peltomäki, 2019

Kuvat (aukeamalla) näyttelystä
Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Kuvat: Markus Peltomäki, 2019

Kuvat (aukeamalla) näyttelystä
Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019
Helsinki Design Week,
Palazzo, Erottaja 2 -näyttelyt

Tämän sivun kuvat on otettu avajaispäivänä.
Ensimmäinen oma näyttely oli minulle
merkittävä etappi.

Kuvat: Markus Peltomäki, 2019

Puutarhassa - Viivi Lehto
5.-15.9.2019

Teoslista

- 1. Secret/ Salaisuus, red/punainen
- 2. Anemone No. 1, bowl/ malja, rosé
- 3. Honey Jar/ Hunajapurkki No. 3
- 4. Drop/ Pisara No. 1, blue/ sininen
- 5. Anemone No. 2, bowl/ malja, red/ punainen
- 6. Wild too/ Villimpi, blue/ sininen
- 7. Fruit of Love/ Rakkauden hedelmä No. 4 , yellow/ keltainen
- 8. Drop / Pisara No. 2, pink/ vaaleanpunainen
- 9. Secret/ Salaisuus, blue/ sininen
- 10. Honey Jar/ Hunajapurkki No. 2
- 11. Spring/ Verso No.1
- 12. Gardener/ Puutarhuri
- 13. Wild One/ Villi, purple/ purppura
- 14. Garden / Puutarha No. 1, yellow/ keltainen
- 15. Bunny No. 1, apricot/ aprikoosi
- 16. Spring/ Verso No. 2
- 17. Fruit of Love/ Rakkauden hedelmä No. 1 , rainbow / sateenkaari
- 18. Fruit of Love/ Rakkauden hedelmä No. 10 , night blue/yönsininen
- 19. Fruit of Love/ Rakkauden hedelmä No. 2 , sky blue/ taivaan sininen
- 20. Secret/ Salaisuus, fruity/ hedelmäinen
- 21. Bunny No. 3, "Totoro"

Curtains/verhot:
“Memory”, pattern made by hand on cotton with tea and bleach. /
“Muisto”, kuosi tehty käsin teellä ja valkaisuaineella puuvillalle.

Installation, pendant light/ installaatio, valaisin:
“Cloudy”, made by hand, floras, cotton fabric. /
“Pilvinen”, toteutettu käsin, kasvit, puuvillakangas.

Kuva (vasemmalla)
Talvipuutarha, Viivi Lehto 2020
Akryyli kankaalle.
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

6.2. Talvipuutarha – Winter Garden

7.1.–26.1.2020

*Galleria Pirkko-Liisa Topelius,
Helsinki*

Ensimmäinen galleriaan sijoittuva yksityisnäyttelyni oli esillä tammikuussa 2020 Galleria Pirkko-Liisa Topeliuksessa, Helsingissä. Talvipuutarha-näyttelyssä oli esillä 26 lasiteosta ja 6 akryylimaalausta. Lisäksi olin maalannut suoraan gallerian seinään teosten teemoja toistavan yksivärisen muraalin ja näyttelyn nimen. Lasiteoksista kolme oli esitelty jo aiemmassa Puutarhassa-näyttelyssäni.

Talvipuutarha-näyttelyssä jatkoin Garden-sarjan työstämistä, mutta aloin kuitenkin jo osittain etääntyä lasiteoksissa puhtaasti esittävistä aiheista. Kasvi- ja kukka-aiheita käytin teoksissani symboleina vuoden kiertoon, jähän ja avaruuteen liittyvään tematiikkaan. Teoksissani pyrin kuvaamaan henkilökohtaisia kokemuksia, hetkiä tai tunnetiloja.

Näyttelyssä oli ensimmäistä kertaa esillä myös maalauksiani. Maalaukset oli toteutettu akryyliväreillä kiilapuulle pingotetuille puuvillakankaille. Maalaus ”Hattaraa hiuksissa” oli omakuva vuodelta 2018. Olen maalannut teoksen aikana, jolloin keräsin rohkeutta ja vasta haaveilin lasitaiteen tekemisestä. Minulle oli merkittävä etappi nähdä maalaus samassa näyttelyssä vuonna 2019 valmistuneen ”Puutarhuri” -lasiveistoksen kanssa, jolla on myös minulle autobiografinen merkitys.

”Pionien aikaan”-diptyykkimaalaus kuvaa melko esittävästi tunnelmaa Kumpulán siirtolapuutarhamökkillämme, vaikka olenkin yhdistänyt siihen satu- ja mielikuvituslementtejä. Näyttelyn nimiteos, ”Talvipuutarha”-maalauk, heijastelee mieltymystäni talvipuutarhoihin pakopaikkoina ja sen värimaailmassa toistuvat keski-eurooppalaiselle taiteelle yleisemmät värit.

Teos onkin samalla ylistys Italialle, jolla on minulle aivan erityinen merkitys, ja jossa vietän aikaa aina mahdollisuuksien mukaan. Suomalaisella ja italialaisella lasitaiteella on myös pitkä yhteinen historia ja paljon yhtymäkohtia, ja toivonkin tulevina vuosina voivani liittyä tähän dialogiin.

Pienikokoiset, pyöreät maalaukset ”Puutarhurin parhaat”, ”Rankkasade” ja ”Rahapuu ja yksisarvinen” ovat väri- ja muototutkielmia. Maalaukseni ovat itsenäisiä teoksia, mutta maalaamisella on minulle myös keskeinen merkitys lasiteosten värejä, muotoja ja tunnelmia luodessani. Maalaamalla irtaudun helpommin alkuperäisestä kontekstista ja työstän vapaasti niitä teemoja, joita myöhemmin jäsennän kolmiulotteiseen muotoon lasiteoksissani.

Gallerianäyttely mahdollisti aikaisempaa vapaamaan esillepanon, jossa teoksille oli mahdollista antaa enemmän tilaa. Käytin näyttelyssä sekä umpinaisia, valkoiseksi maalattuja jalustoja, että mustia, kevyitä ja pinnaltaan patinoituneita jalustoja, joita gallerialla oli valmiina. Jalustat oli ryhmitelty tilaan kahdeksi kokonaisuudeksi.

Gallerian päätilaan, keskialttilalle sijoitettu kokonaisuus oli rakennettu erikorkuisille mustille, keveille jalustoille, joiden päälle teokset oli sijoitettu. Pienempiä teoksia oli sijoitettu samalle jalustalle useampia.

Gallerian päätilaan, ehjää seinäpintaa vasten, rakentui valkoisista umpinaisista jalustoista koostuva esillepano, johon teokset oli niin ikään aseteltu eri tasoille. Pyrin tässä esillepanossa pikemminkin sattumanvaraisuuden ja leikkisyyteen vaikutelmaan kuin perinteiseen näyttelyesillepanoon. Maalaukset oli aseteltu seinille, teosten yhteyteen, ja ne oli pyritty sijoittelemaan siten, että ne käyvät vuoropuhelua lasiteosten kanssa.

”Puutarhuri”-lasiveistos oli asetettu valkoiselle jalustalle erilliseen pieneen tilaan ja valaistu kohdevalolla yksittäisenä teoksena. Gallerian pienemmän huoneen takaseinälle, niin ikään yksin, oli sijoitettu värikysestään voimakas ja suurikokoinen ”Pionien aikaan”-diptyykkimaalaus.

Gallerian päätilan seinälle olin maalannut hyvin vaalealla mustikan värillä muraalin, jossa toistuivat teoksissa ja maalauksissa käytetyt muodot ja hahmot. Lisäksi maalaasin mustalla tussilla ja vapaalla kädellä seinälle näyttelyn nimen ”Winter Garden – Viivi Lehto”. Vapaalla kädellä toteutettu teksti ja leikkisä lasiteosten asettelutapa on viittaus Oiva Toikan ”Les Miserables”-teokseen, jonka yhteyteen hän toteutti tekstin spraymaalilla. Tutustuin teokseen Suomen Lasimuseon ”Oivan Ihmemaassa” näyttelyssä, joka oli esillä Suomen Lasimuseossa 10.5.-18.8.2019 ja pääsin katsomaan sitä myöhemmin uudelleen yksityisesti Helsingissä osana Zabudowicz-kokoelmaa.

Näyttelyn rakentamisessa mukana olivat galleristi Marika Sibakoff-Uravirta ja näyttelyassistenttina toimi Mira Aalto-Setälä.

Lisäksi kirjoitin seuraavalla sivulla olevan näyttelytekstin, jossa pyrin avaamaan yleisölle näyttelyn teemoja.

Galleria Pirkko-Liisa Topelius | Hietalahdenranta 17, Helsinki

Viivi Lehto

Winter Garden

7.1. – 26.1.2020

Instagram
@viivilehto_art
#ViiviLehto
#GardenSeries

© Viivi Lehto 2019
www.viivilehto.com

Kuvassa (yllä) näyttelyjuliste
Winter Garden - Viivi Lehto
7.1. -26.1.2020
Galleria Pirkko-Liisa Topelius,
Helsinki

Kuvan teos: Puutarhuri, Viivi Lehto 2019
Taitto: Viivi Lehto
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

6.2.1. Talvipuutarha – näyttelyteksti

Talvipuutarha on keidas vuoden kylmimmän ajankohdan keskellä.

Minulle se edustaa paikkaa ja mielentilaa, joka tarjoaa hengähdystauon todellisuudesta keskellä horrostavaa luontoa. Se on kuin tähtiportti suoraan eksoottisten kasvien keskelle jääkukkien kukoistaessa ulkona.

Teoksissani toistuva puutarha edustaa minulle lapsuuden satujen ja vallattomien leikkien näyttämöä, joissa kaikki on mahdollista. Lasiveistosten väreissä, muodoissa ja kerroksissa olen peilannut puutarhan elementtejä omaan sisäiseen maailmaani vuoden kierron aikana.

Lasiteokset on valmistettu vuonna 2019 Nuutajärven lasikylässä yhteistyössä taitavien lasinpuhaltajien kanssa.

*Helsingissä 19.12.2019,
Viivi Lehto*

Kuva (alla) avajaispäivänä,
Winter Garden - Viivi Lehto
7.1. -26.1.2020
Galleria Pirkko-Liisa Topelius,
Helsinki

Kuva: Markus Peltomäki, 2020

6.2.2. Talvipuutarha – näyttelyesittely kuvina

Kuvat (aukeamalla)
Winter Garden - Viivi Lehto
7.1. - 26.1.2020
Galleria Pirkko-Liisa Topelius
Kuvat: Markus Peltomäki, 2020

Winter
Garden
Viivi Lehto

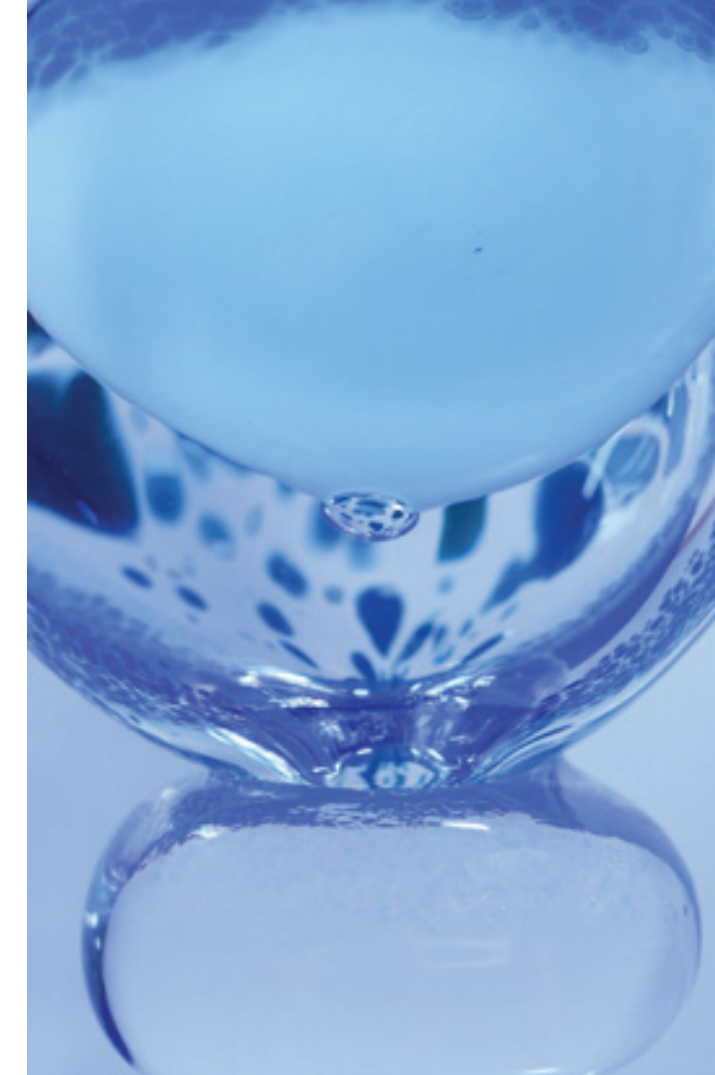
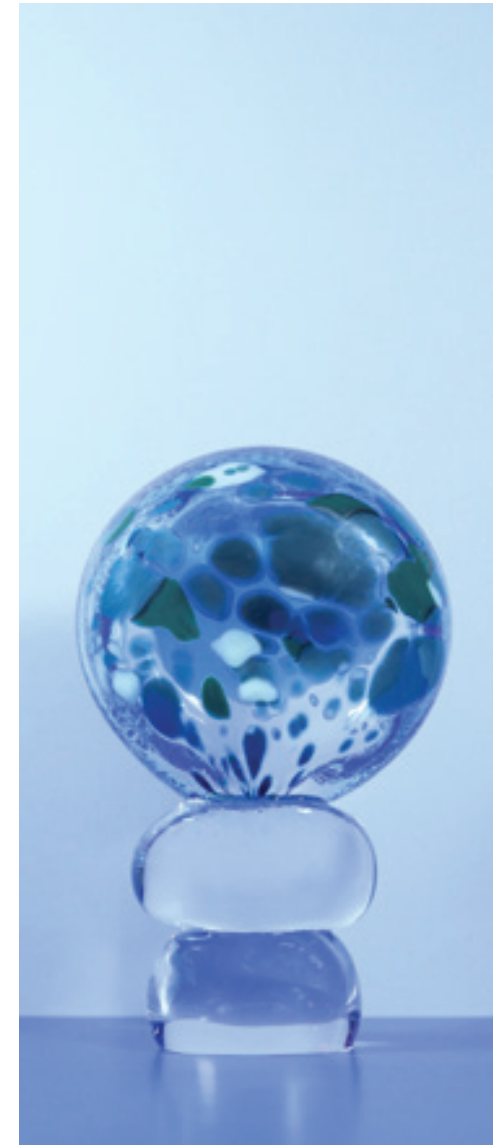
Kuvassa
Mansikkaunelma, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Kuvat (aukeamalla)
Winter Garden - Viivi Lehto
7.1. - 26.1.2020
Galleria Pirkko-Liisa Topelius
Kuvat: Markus Peltomäki, 2020

Kuvassa tällä sivulla
Tähtiportti, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Kuvassa tällä sivulla
Jäätynyt, Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Kuvat (aukeamalla)
Winter Garden - Viivi Lehto
7.1. -26.1.2020
Galleria Pirkko-Liisa Topelius
Kuvat: Markus Peltomäki, 2020

Winter Garden - Viivi Lehto 7.1. –26.1.2020

Teoslista

1. Gardener / Puutarhuri
2. Bunny No.7, hot pink / Pupu No. 7, pinkki
3. Wild One / Villi
4. Wild too / Villimpi
5. Stargate / Tähtiportti
6. Frozen / Jäätynyt
7. Tree of Life / Elämän puu
8. Strawberry Dream, bottle / Mansikkaunelma, pullo
9. Memory of Roses / Ruusun muisto
10. Fruit of Love No.11, "Rhubarb Fountain" / Rakkauden hedelmä No.11, "Raparperisuihkulähde"
11. Fruit of Love No.12, "Space fruit" / Rakkauden hedelmä No.12, "Avaruushedelmä"
12. Treasure Nest & amber egg / Aarten pesä & meripihkanvärinen muna
13. Treasure Nest & ruby egg / Aarten pesä & rubiininvärinen muna
14. Treasure Nest & smaragd egg / Aarten pesä & smargdinvärinen muna
15. Carnival Cactus / Karnevaalikaktus
16. Balance / Tasapaino
17. Root and branch / Juurta jaksain
18. Drop plate No.4, ruby / Pisara-vati No.4, rubiini
19. Drops of Light / Valonpissarat (7 drops/ 7 pisaraa)
small / pieni
big / iso
20. Bunny No.6, hot pink & grey ears/ Pupu No. 7, pinkki & harmaat korvat
21. Cottoncandy Hair, acrylic on canvas / Hattaraa hiuksissa, akryyli kankaalle
22. Time of the Peonies, acrylic on canvas / Pionien aikaan, akryyli kankaalle
23. Winter Garden, acrylic on canvas / Talvipuutarha, akryyli kankaalle
24. Best of the Gardener, acrylic on canvas/ Puutarhurin parhaat, akryyli kankaalle
25. Heavy Rain, acrylic on canvas/ Rankkasade, akryyli kankaalle
26. Jade plant & Unicorn, acrylic on canvas/ Rahapuu ja yksisarvinen, akryyli kankaalle

Kuvassa (vasemmalla) Garden-sarjaani kuvattuna mökilläni Kumpulän siirtolapuutarhassa.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

YHTEENVETO

7.1. Loppusanat

OLEN tutkinut opinnäytetyössäni puutarhaa taiteellisen inspiraation lähteenä, kysyen mitä puutarha voi opettaa taiteilijalle ja mitä puutarha symboloi?

Kautta aikojen puutarha on toiminut symbolina lukemattomille eri asioille taiteen kentällä. Taiteilijat ovat tarttuneet aiheeseen monista eri syistä ja hyödyntäneet eri näkökulmia. Paratiisin kuvana ja uskonnollisessa taiteessa puutarha on kuva paremmasta paikasta, eräänlaisesta utopiasta. Uskonnollisessa taiteessa puutarhan kuva on usein paratiisin symboli. Botanistisessa taiteessa puutarhaa on tutkittu tieteellisellä pietetillä yrittäen toisintaa kasvien jokainen yksityiskohta. Osalle taiteilijoista puutarha edustaa vain kaunista paikkaa, joka tarjoaa esimerkiksi taiteellista innoitusta ja miellyttävän esteettisen kokemuksen. Impressionistit, kuten Monét, joka keskittyi maalaamaan Givernyn puutarhaansa merkittävän osan urastaan, keskittyivät nimenomaan kuvaamaan hetkissä vallitsevaa valoa ja tunnelmaa.

Puutarha on opettanut minua arvostamaan ja nauttimaan hetkissä piilevästä kauneudesta. Aivan kuten Monét myös minä kuvaan teoksissani hetkiä puutarhassa. Minulle taiteilijana hetken kuvauksessa ei kuitenkaan ole kysymys vain hetkessä vallitsevan esteettisen vaikutelman kuvaamisesta, vaan pysähtymisestä katoavaisuuden äärelle. Kun pyrin teoksissani vangitsemaan lasin sisään tai maalauksen väreihin hetkessä vallinneen valon, tunnelman ja tunteen, tallennan hetkissä syntyvää henkistä pääomaa materiaaliseen muotoon. Minulle puutarhan kauneus ei piile vain sen kauneimmassa kukkaloistossa vaan yhtä lailla ylikukkineessa, villiintyneessä, vuorotellen maasta ponnistavassa tai maahan maatumaan räsähtävässä olemuksessa, joka talven ajaksi vaipuu horrostamaan ja keväällä nousee taas sinnikkäästi jatkamaan elämän kiertokulkua.

Opinnäytetyöni on ollut minulle sukellus puutarhaan ja lasitaiteeseen, mutta ennen kaikkea omaan itseeni taiteilijana, muotoilijana ja ihmisenä. Tärkeintä prosessin aikana ei lopulta ole olleet näyttelyt tai onnistuneet teokset, vaan se matka, jonka olen tehnyt. Se on pakottanut minut reflektoimaan ja sanallistamaan omaa taiteellista työskentelyäni ja motiivejani taiteilijana – asia, jota en todennäköisesti olisi muuten tullut tehneeksi.

Kirjoittaessani olen kutonut vähitellen yhteen inspiraation lähteitäni ja huomannut sieltä toistuvasti esiin pyrkiviä ajatuskuluja. Kun aloin kirjoittamaan, olin aluksi hyvin epävarma, mistä olen kirjoittamassa. Olin työskennellyt puutarhan ja lasin kanssa vimmaisesti sisäisen palon kannustamana, mutta omien ajatusten sanallistaminen oli alussa hyvin vaikeaa. Paljon helpommalta tuntui kuvailla esimerkiksi konkreettista lasiin liittyvää oppimista, erilaisia tekniikoita tai toteuttamisen prosessia, kuin taiteellista sisältöä ja tarkoituksiani. Osana kirjallista osuutta olen nostanut lasitaiteen kentältä minua innoittaneita lasitaitelijoita ja heidän teoksiaan pyrkien siten osoittamaan inspiraation lähteitäni.

Omien teosteni taiteellisen sisällön kuvaaminen on vaatinut oman ammatillisen identiteettini ja motiivieni tutkailua, koska moniin teoksiini liittyy autobiografisia elementtejä. Lukiessani ja kirjoittaessani muista taiteilijoista löysin yhtäläisyyksiä, sain tukea omille ajatuksilleni ja löysin monenlaisia heimoja, joihin koen taiteilijana kuuluvani. Tunsin useasti halua uppoutua johonkin osa-alueeseen ja pinnistelin houkutusta vastaan syventyä tarkemmin mm. Monét, Matissen ja Kandinskyn ajatuksiin ja tuotantoon. Tutkimuksen aikana kuitenkin myös minulle itselleni selveni maalaustaiteen yhteys omaan työskentelyyni ja sen merkitys taiteellisena innoittajana.

Löysin myös eri aikoina samanlaisten taiteeseen tai arjen haasteiden kanssa kamppailleita taiteilijoita, jotka olivat löytäneet omat ratkaisunsa. Erityisesti minua kosketti taiteilija Venny Soldan-Brofeltin elämäntarina ja ratkaisut, joita olisin halunnut jäädä tutkimaan pidemmäksi aikaa. Aloin alun perin tutkia hänen elämänsä siitä yksinkertaisesta syystä, että taiteilijalla oli aikanaan mökki Kumpulan siirtolapuutarhassa. Päädyin kirjallisuuden kautta tutustumaan valloittavaan ja elämäniloiseen naiseen, joka tasapainoili taiteilijan ja naisen roolin välillä aikana, jolloin se oli hyvin harvinaista. Olisin halunnut laajentaa tutkimustani myös kultakauden taiteilijoihin ja Tuusulanjärven rannalle muodostuneeseen taiteilijayhteisöön, jossa mm. Venny Soldan-Brofeltin ja Juhani Ahon huvi ”Ahola” sijaitsi. Monella tapaa Tuusulanjärven taiteilijayhteisö toteutti juuri niitä ihanteita, jotka minäkin koen läheiseksi omassa ajattelussani. Tuusulanjärven taiteilijakodeissa toteutui elämäntapakokeilu, jossa taiteellinen työ, perhe-elämä sekä ihmisen ja luonnon välinen suhde kytkeytyivät toisiinsa.¹⁰⁶

Kirjoittaessani aloin myös vähitellen hahmottaa oman työskentelyni olennaisia elementtejä: multisensorisuus, musiikki ja leikki inspiraation lähteinä ja työskentelyn metodeina nousivat esille. Välillä tuntui jopa naurettavalta, että en ollut osannut kuvata niitä työskentelyyni vaikuttavia ajatuksia, jotka hitaasti hiertyivät esille kirjoittamalla ja nyt tuntuvat varsin ilmiselviltä. Multisensorisuus ja käsillä ajattelu ovat olleet myös niitä opetuksia, joiden merkityksen puutarha on tuonut uudelleen elämäni. Taiteellisen työskentelyn lisäksi puutarhan viljely-yrityksissä oppimallani kärsivällisyydellä on nyt ollut paljon käyttöä kirjoitusprosessin aikana, kun olen yrittänyt jäsenellä ajatuksiani ymmärrettävään muotoon.

Työskennellessäni Garden-sarjan ja oppinäytetyöni parissa olen myös pohtinut sitä, mikä on materiaalsen taiteen merkitys tässä maailmassa. Juhani Pallasmaa toteaa, että maailmassa, jossa asiat muuttuvat toistensa kaltaisiksi, taiteilijoiden tehtävänä on ylläpitää merkityseroja ja erityisesti aistillista, eksistentiaalista ja kokemuksellista laatua.¹⁰⁷ Näin minäkin ajattelen. Vaikka ajattelu, tieto ja monet prosessit ovat immateriaalisia, elämme yhä materiaalisessa maailmassa ja fyysisessä kehossa. Materiaalsen taiteen kieli, fyysinen olomuoto ja etenkin veistosten kolmiulotteisuus tavoittaa jotakin sellaista, mitä pelkät sanat tai kuva tietokoneen ruudulla ei voi koskaan ilmentää. Materiaalinen taide koskettaa sanan konkreettisimmassa merkityksessä tavalla, joka ei ole mahdollinen muiden taiteiden kielillä.

Viimeisten vuosien aikana puutarhasta on tullut minulle keskeinen taiteellisen inspiraation lähde, jonka parissa olen työskennellyt monien eri tekniikoiden avulla. Käytännössä erilaisilla tekniikoilla luonnostelusta, maalaamisesta ja lasitaiteen tekemisestä on tullut minulle positiivisessa mielessä osa arkea – olen luonut oman uuden praktiikan ja uskallan kutsua itseäni myös taiteilijaksi. Olen antautunut tutkimaan puutarhaa ja sen opetuksia taiteen keinoin koko sydämelläni. Lasitaiteessa olen tähän

mennessä pyrkinyt muodostamaan itselleni tekemisen tavan, joka on kestävä ja löytänyt tiimin, jonka kanssa työskentelen. En ole halunnut olla riippuvainen esimerkiksi yliopiston tarjoamista fasiliteteista, vaan varmistaa, että praktiikkani voi jatkua myös valmistumisen jälkeen. Myös kirjoitustyö, joka alkoi tahmeasti, on alkanut houkutella minua uudella tavalla. Nyt loppusanoja kirjoittaessani en yllättäen haluaisikaan luopua kirjoittamisesta, vaan jatkaa kaivamista.

Opintoni Aalto-yliopistossa ja opinnäytetyön kirjoittamisprosessi ovat omalla tavallaan tukeneet minua, kun olen rakentanut analyttisempaa, tutkimukseen ja tietoon perustuvaa työskentelytapaa ja käsitystä omasta ammatillisesta identiteetistäni. Kyky ja pyrkimys laajempaan katsantokantaan, ymmärrettäväksi tekemiseen ja omien ajatusten viestintään liittyvät väistämättä nykyään niin taiteilijana, muotoilijana kuin kuraattorinakin toimimiseen.

Hain alun perin opiskelemaan Aalto-yliopiston ”Visual Culture, Curating & Contemporary Art” -maisteriohjelman etsiäkseni omaa ääntäni luovalla alalla. Opiskelu on antanut minulle mahdollisuuden heittäytyä tutkimaan uusia lähestymistapoja ja olen saanut ajattelulleni aikaa kypsyä. Samalla olen jatkanut toimintaani taiteilijana, muotoilijana ja freelancerina. Freelancerina olen yhä useammin hakeutunut tehtäviin, joissa taiteellisen vision, visuaalisuuden ja kaupallisuuden lisäksi onnistumiset punnitaan monilla mittareilla. Luovan alan kenttä tarjoaa mielestäni taiteilijoille ja muotoilijoille nykypäivänä mielenkiintoisen toimintaympäristön. Nykytilanteessa monet taiteelliseen lopputulokseen, visuaalisuuteen, estetiikkaan tai ongelmanratkaisuun liittyvät päätökset ja valinnat ovat suhteessa historiaan, politiikkaan ja toimintaympäristöjen muutoksiin, niistä kumpuaviin suhteisiin ja ristiriitoihin, niiden ymmärtämiseen, yhteensovittamiseen ja esille tuomiseen.

Kirjoitan opinnäytetyötäni tilanteessa, jossa koronavirus (COVID-19) on aiheuttanut ennennäkemättömän kriisin, joka ulottuu kaikille elämän osa-alueille ja aiheuttaa mittaamatonta inhimillistä kärsimystä ja taloudellista ahdinkoa. Kukaan ei tiedä, mitä tulee tapahtumaan ja miten kriisi muuttaa maailmaa. Omassa elämässäni tämä tarkoittaa huolta perheen hyvinvoinnista, taloudellisesta toimeentulosta ja tulevaisuudesta. Huonot uutiset ovat seuranneet toisiaan ja sähköpostiin kilahtelee ilmoituksia peruuntuneista toimeksiannoista ja näyttelyistä; esimerkiksi tälle keväälle suunnitellut näyttelyt Milanossa ja Pariisissa eivät toteudu, ja näyttelyihin valmistetut teokset makaavat hiljaa laatikoissa odottamassa esille pääsyä.

Tässäkin tilanteessa löydän puutarhasta ihmeellistä rauhaa. Talventähdet, idänililjat ja krookukset puskevat maasta, raparperi pullistelee lehden alkujaan, taimet pyristelevät ylös mullasta ja elämä jatkaa kulkuaan. Kotona ollaan kaikki karanteenis- sa; lapset kiljuvat, puolisoni on yhtä kärsivällinen kuin aina, minä kirjoitan, maalaan, soitan ja teen suunnitelmia aina kun sille avautuu pienikin mahdollisuus. Onneksi taide ei vanhene ja eikä sillä ole parasta ennen päiväystä.

*Käpylässä 10.4.2020,
Viivi Lehto*

¹⁰⁶ Salokannel, Seppovaara (2005), 7.

¹⁰⁷ Pallasmaa (2017), 107.

7.2. Lähdeluettelo

Kirjalliset lähteet

Amanita kustantamon verkkosivut. Kuvasu Sari Savikon teoksesta Kasvien taide. https://fi.wikipedia.org/wiki/Babylonin_riippuvat_puutarhat (Viitattu: 2.4.2020)

Bibliografiakeskuksen verkkosivut, Kansallisbibliografia, haku: Aino Marsio-Aalto. https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/1386 (Viitattu: 10.4.2020)

Bibliografiakeskuksen verkkosivut, Kansallisbibliografia, haku: Saara Hopea-Untracht. https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/8441 (Viitattu: 10.4.2020)

Carroll, Lewis (1865), suom. Kirsi Kunnas ja Eeva-Liisa Manner. Liisan seikkailut peilimaailmassa, luku 2, Puhuvien kukkien puutarha. Gummerus Kustannus Oy. Latvia: Jelgava Printing House.

Claude Monet Foundation verkkosivut. http://fondation-monet.com/ (Viitattu: 27.3.2020)

Csikszentmihalyi, Mihaly (1990). Flow, elämän virta – Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Rasalas Kustannus. Tallinna Raamatutrükikoda.

Designmuseon kokoelmat verkkosivusto, Toikka. http://toikka.kokoelma.fi/Default.aspx (Viitattu: 10.4.2020)

Heljakka, Katriina (2013). Principles of adult play (fulness) in contemporary toy cultures – from Wow to Flow to Glow. Doctoral Dissertations. AALTO ARTS BOOKS. Pori: BrandID Oy.

Helsingin Sanomat, Ihmiset, verkkojulkaisu. Venny viihtyi Kumpulan mökissä. Julkaistu 10.9.2005, Jaana Laitinen. https://www.hs.fi/ihmiset/art-2000004336086.html?share=42345ceae498a7dd7f2173ceddaf2ecb (Viitattu 3.4.2020)

Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu. Anna Retulainen on Suomen arvostetuimpia nykyaiteilijoita, ja maalasi myös Helene-elokuvan teokset – uusissa maalauksissaan hän on tylyn suora. Julkaistu 11.2.2020, Samuli Tiikkaja. https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006402905.html?share=a42a2c9052f5becb99d1a09b35fd2f9e (Viitattu 3.4.2020)

Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu. Helsingissä pääsee nyt suljettuun vanhaan palatsiin, joka on täytetty uusimmalla designilla. Julkaistu: 5.9.2019 Pirkko Kotirinta. https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006228200.html (Viitattu 21.2.2020)

Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu. Keramiikkataiteilija Kristina Riskan töiden rujoutta selittää lapsena syntynyt elinikäinen kivulias vamma: ”En halua tehdä kaunista ja nättiä”. Julkaistu 11.1.2020, Marja-Terttu Kivirinta. https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000006368509.html (Viitattu 10.4.2020)

Helsingin Sanomat, Kulttuuri, verkkojulkaisu. Taiteilija löysi auringon. Julkaistu 3.3.2003, Veikko Halmetoja. https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000002617653.html (Viitattu 3.4.2020)

Huutokauppa Helanderin kotisivut. Gunnel Nyman & lasin lumotut hetket. Julkaistu: 5.7.2017 nimimerkillä Huutokauppakaiskaaja. https://www.helander.com/fi/blog/gunnel-nyman-lasin-lumotut-hetket (Viitattu 26.3.2020)

Ilta-Sanomat, Asuminen, verkkojulkaisu. Siirtolapuutarhoilla yllättävä historia – uskottiin estävän tuberkuloosia ja juopottelua. Julkaistu 30.7.2016. https://www.is.fi/asuminen/art-2000001227308.html (Viitattu: 27.3.2020)

Jack Dawson (2007). Oiva Toikka – Lasi ja design. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Joseph Wood Krutch (1976). Herbal. Balance House. Printed in the USA.

Judith Bumpus (1990). Impressionist gardens. Phaidon Press Limited. Printed in Hong Kong.

Juhani Salokannel, Juhani Seppovaara (2005). Tuusulanjärven taiteilijaelämä. Otava. Keuruu: OtavanKirjapaino Oy.

Kaisa Koivisto (2001). Kolme tarinaa lasista. Lasitutkimuksia – Glass research XIII. Kaisa Koivisto, Suomen Lasimuseo. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kaisa Koivisto, Uta Lauén (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Painettu EU:ssa.

Kielitoimiston sanakirja, haku sanalla paratiisi. https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/paratiisi (Viitattu: 28.3.2020)

Kielitoimiston sanakirja, haku sanalla puutarha. https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/puutarha (Viitattu: 28.3.2020)

Kumpulan siirtolapuutarhayhdistyksen verkkosivut. Historiaa kuvina – Venny Soldan-Brofelt. ©2018 https://www.kumpulanspy.fi/historia/historiaa-kuvina/ (Viitattu 27.3.2020)

Laurén, Uta (2009). Lasiin vangittu kauneus – Gunnel Nyman – 100 vuotta. Suomen lasimuseo, Riihimäki. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Mäkelä, Maarit (2003). Saveen piirtyviä muistoja - Subjekttiivisen luomisprosessin ja sukupuolen representaatioita. Maarit Mäkelä, Taideteollisen korkeakoulun julkaisu. Hollola: Salpausselän Kirjapaino Oy.

Mäki, Teemu (2005). Näkyvä Pimeys – esseitä taiteesta, filosofasta ja politiikasta. Teemu Mäki ja Kuvataideakatemia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Markku Valkonen, Olli Valkonen (1984). Suomen ja maailman taide 3 - Suomen taide - Kultakausi. WSOY. Porvoo.

Meri-Maija Laaksonen (2013). Ruokaturvasta ekologiseen elämäntapaan, Helsingin siirtolapuutarhojen sosiaalisen rakenteen ja merkityksen muutos ajan saatossa. Maantieteen pro gradu- tutkielma. Turun yliopisto.

Michel Foucault (1969). Alkuperäisteos: L'archéologie du Savoir. Tiedon Arkeologia, suom. Tapani Kilpeläinen (2005). Tampere: Vastapaino.

Mustekala Kulttuurilehti, verkkojulkaisu. Artikkelista, Soinnin ja kielen kuvia Wassily Kandiskyn esteettisessä ajattelussa, lainaus Wassily Kandiskyn teoksesta Taiteen henkisydestä ("Über das Geistige in der Kunst", 1911) . Julkaistu 8.6.2010, Nuppu Koivisto. http://mustekala.info/teemanumerot/henki-ja-ruumis-2-10/soinnin-ja-kielen-kuvia-wassily-kandinskyn-esteettisessa-ajattelussa/ (Viitattu: 6.4.2020)

Nuutajärven lasikylä verkkosivusto, historia. Kirjottaja: Marja-Leena Salo. https://www.nuutajarvi.fi/kyla/nuutajarven-lasikyla-syntyy (Viitattu: 6.4.2020)

Oivan Ihmemaassa -näyttely 10.5.-18.8.2019, lainaus lehdistötiedotteesta: Suomen Lasimuseo, lehdistö (Oivan Ihmemaassa lehdistötiedote) https://www.suomenlasimuseo.fi/lehdist (Viitattu 16.10.2019)

Yle, Kulttuurcocktail, verkkojulkaisu. Julkaistu 18.2.2019, Tuomas Karemo. https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/05/18/oiva-toikka-aiemmin-julkaisemattomassa-haastattelussaan-en-ole-pihkassa-oiva?fbclid=IwAR3vQi8Ogux9lvEPYaURNTAuXtdtDKpYJ7P6FIhQKR_ETIk_dXldzKCMZCo (Viitattu 10.4.2020)

Päivi Jantunen (2011). Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Pallasmaa, Juhani (2017). Ajatteleva käsi, arkkitehtuurin eksistentiaalinen ja ruumiillinen viisaus. ntamo. Saksa, Norderstedt: BoD – Books on Demand.

Petäistö, Helena (2014) Pariisi, Versailles, Giverny á la Helena Petäistö. Otava. Keuruu: Otavan Kirjapaino.

Riihimäen lasinpuhaltajakerhon verkkosivut. http://lasinpuhaltajat.fi/ (Viitattu: 6.4.2020)

Riitta Konttinen (1997). Boheemielämä – Venny Soldan-Brofeltin taitelijantie. Otava. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Royal Botanic Gardens, Kew, useita kirjoittajia (1980). A Vision of Eden - The life and work of Marianne North. Webb & Bower. Hong Kong: Mandarin Offset International.

Suomela.fi verkkosivut. Artikkelii perustuu FM Ulla-Maija Laurilan vuonna 2008 valmistuneeseen tutkimukseen; "Vapaahetkien kuluksi. Siirtolapuutarhat maailmansotien välisen ajan Helsingissä". https://www.suomela.fi/kirja-helsingin-siirtolapuutarhojen-historiasta-48799/ (Viitattu: 27.3.2020)

Suomen Lasimuseon verkkosivut, tietoa museoille, lasiteknikaan sanasto luetteloinnin tueksi. https://www.suomenlasimuseo.fi/glass-links-1 (Viitattu: 6.4.2020)

Suomen Luonto verkkoalusta, Piha ja Puutarha. Kyläelämää kaupungissa, Siirtolapuutarhoilla on Suomessakin pitkät perinteet. Julkaistu 16.6.2017, Alice Karlsson. https://suomenluonto.fi/uutiset/kylaelamaa-kaupungissa/ (Viitattu: 27.3.2020)

Toimitus: Marianne Aav, Eeva Viljanen. Useita kirjoittajia (2000). Tapio Wirkkala – ajattelevat kädet. Taideteollisuusmuseo, kirjoittajat ja WSOY. Porvoo: Bookwell Oy.

Topelius, Zacharias (digitaalinen editio 2018, alkuperäisteos 1875). Maamme kirja, Ensimmäinen luku Maa, Puutarhoista ja ryytimaista. Digitaalinen editio. Toim. Reeta Holopainen, Sakari Katajamäki ja Ossi Kokko. Helsinki: SKS ja SLS. (Viitattu 27.3.2020)

Ulla-Maija Laurila (2008). Vapaahetkien kuluksi – Siirtolapuutarhat maailmasotien välisen ajan Helsingissä. Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 1/2008. Helsingin kaupunginmuseo ja Ulla-Maija Laurila. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Wikipedia, Babylonian riippuvat puutarhat. https://fi.wikipedia.org/wiki/Babylonin_riippuvat_puutarhat (Viitattu: 28.3.2020)

Wikipedia, Caravaggio. https://fi.wikipedia.org/wiki/Caravaggio (Viitattu: 6.4.2020)

Wikipedia, Carl von Linné. https://fi.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Linn%C3%A9. (Viitattu: 2.4.2020)

Wikipedia, Claude Debussy. https://fi.wikipedia.org/wiki/Claude_Debussy (Viitattu 3.4.2020)

Wikipedia, Dioskorides. https://fi.wikipedia.org/wiki/Dioskorides (Viitattu: 17.4.2020)

Wikipedia, Ebba Masalin. https://fi.wikipedia.org/wiki/Ebba_Masalin (Viitattu: 2.4.2020)

Wikipedia, Feeling Good. https://en.wikipedia.org/wiki/Feeling_Good (Viitattu 4.4.2020)

Wikipedia, Giuseppe Archimboldo. https://fi.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Arcimboldo (Viitattu: 6.4.2020)

Wikipedia, Henri Matisse. https://fi.wikipedia.org/wiki/Henri_Matisse (Viitattu: 6.4.2020)

Wikipedia, hytti. https://fi.wikipedia.org/wiki/Hytti_(laitos) (Viitattu: 6.4.2020)

Wikipedia, Lauri Viita. https://fi.wikipedia.org/wiki/Lauri_Viita (Viitattu 4.4.2020)

Wikipedia, Leonardo da Vinci. https://fi.wikipedia.org/wiki/Leonardo_da_Vinci (Viitattu: 6.4.2020)

Wikipedia, Lewis Carroll. https://fi.wikipedia.org/wiki/Lewis_Carroll (Viitattu 5.4.2020)

Wikipedia, Liisan Seikkailut Ihmemaassa. https://fi.wikipedia.org/wiki/Liisan_seikkailut_ihmemaassa (Viitattu 5.4.2020)

Wikipedia, Magneettimiehen kuolema. https://fi.wikipedia.org/wiki/Magneettimiehen_kuolema (Viitattu 3.4.2020)
Wikipedia, Michelangelo. https://fi.wikipedia.org/wiki/Michelangelo (Viitattu: 6.4.2020)
Wikipedia, Still Life with Fruit on a Stone Ledge. https://en.wikipedia.org/wiki/Still_Life_with_Fruit_(Caravaggio) (Viitattu 6.4.2020)
Wikipedia, Venny Soldan-Brofelt. https://fi.wikipedia.org/wiki/Venny_Soldan-Brofeldt (Viitattu 3.4.2020)
Wikipedia, Wassily Kandinsky. https://fi.wikipedia.org/wiki/Wassily_Kandinsky (Viitattu: 6.4.2020)
YLE Uutiset verkkojulkaisu, kulttuuri. Puutarhoja hellitty Suomessa keskialjalta asti. Julkaistu: 2.7.2015. https://yle.fi/uutiset/3-8122370 (Viitattu 27.3.2020)
Yle, Kulttuurcocktail, verkkojulkaisu. Julkaistu 18.2.2019, Tuomas Karemo. https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/05/18/oiva-toikka-aiemmin-julkaisemattomassa-haastattelussa-en-ole-pihkassa-oiva?fbclid=IwAR3vQj8ogux9lvEPYaURNTAuXtdtDKpYj7P6FIhQKR_ETIk_dXIdzKCMZCo (Viitattu 10.4.2020)
Yrttitarha verkkosivusto, suomalaista puutarhahistoriaa. http://www.yrttitarha.fi/tietopankki/kansanperinne/puutarha.html#alku (Viitattu: 2.4.2020)

Kuvalähteet

Kuva 1.	Gunnel Nymanin suunnittelema, GN 33 Sipuli, Nuutajärvi 1947 (Private Collection). Kuvalähde: Laurén, Uta (2009). Lasiin vangittu kauneus – Gunnel Nyman – 100 vuotta. Suomen lasimuseo, Riihimäki. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 19.
Kuvat 2-4.	Kuvat Design Lab Galleriasta "Matti Klenell ja Iittala – 10 vuotta vuoropuhelua" - näyttelystä. Kuvat: Iittala & Arabia Design Centre, Juho Länsiharju 2019. Kuvalähde: Iittala, kuvapankki.
Kuva 5.	Saara Hopean vuonna 1952 suunnittelemat juomalasi 20cl (sarjanumero 1718) ja kaadin 100cl (sarjanumero 1618), Nuutajärvi. Kuvalähde: Kaisa Koivisto (2001). Kolme tarinaa lasista. Lasitutkimuksia – Glass research XIII. Kaisa Koivisto, Suomen Lasimuseo. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. Sivu 63.
Kuva 6.	Saara Hopean uniikki taidelasiesine vuodelta 1959. (Kuva Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin). Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 212.
Kuva 7.	Saara Hopean teos Pantteri/ SH 109, vuodelta 1954 Nuutajärvi. Kuvalähde: Designmuseon verkkonäyttelyt. Uusi aika -kokoelma. http://uusiaika.kokoelma.fi/index.aspx (Viitattu: 16.4.2020)
Kuva 8.	Kerttu Nurmisen Hilla 1970-luvun puolivälistä, joka kuului Nuutajärven ensimmäisiin Art-esineisiin. Kuvalähde: Suomen Lasimuseo/ Timo Syrjänen. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 267.
Kuva 9.	Gallen-Kallelan ajan henkeen toteutettu kokonaistaideteos, Iris-huone Pariisin maailmannäyttelyssä 1900. Kuvalähde: Designmuseo.
Kuva 10.	Piirros: Gourd (suom. Pullokurpitsa) Pierandrea Mattioli (suom. Pietro Andrea Mattioli), puupiirros (1544). Kuvalähde: Joseph Wood Krutch (1976). Herbal. Balance House. Printed in the USA. Sivu 105.
Kuva 11.	Pohjois-Amerikkalaisia lihansyöjäksiä, Marianne North, maalattu Englannissa. Kuvalähde: Royal Botanic Gardens, Kew, useita kirjoittajia (1980). A Vision of Eden - The life and work of Marianne North. Webb & Bower. Hong Kong: Mandarin Offset International. Sivu 27.
Kuva 12.	Piirros: Hare (suom. Jänis), Pierandrea Mattioli (suom. Pietro Andrea Mattioli), puupiirros (1544). Kuvalähde: Joseph Wood Krutch (1976). Herbal. Balance House. Printed in the USA. Sivu 121.
Kuva 13.	Siirtolapuutarhamajan edessä Kumpulan siirtolapuutarhassa. Kuva vuodelta 1932. Kuvalähde: Ulla-Maija Laurila (2008). Vapaahetkien kuluksi – Siirtolapuutarhat maailmasotien välisen ajan Helsingissä. Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 1/2008. Helsingin kaupunginmuseo ja Ulla-Maija Laurila. Porvoo: WS Bookwell Oy. Sivu 101.
Kuva 14.	"Lätäkön luona leikkivä poika", Venny Soldan-Brofelt 1914. Öljy, 34 x 44 cm. Kuvalähde: Riitta Konttinen (1997). Boheemielämä – Venny Soldan-Brofeltin taitelijantie. Otava. Keuruu: Otavan kirjapaino. Sivu 235.
Kuva 15.	"Juureksia ", Venny Soldan-Brofelt 1940-luvun alku. Öljy, 26x36 cm. Kuvalähde: Riitta Konttinen (1997). Boheemielämä – Venny Soldan-Brofeltin taitelijantie. Otava. Keuruu: Otavan kirjapaino. Sivu 238.
Kuva 16.	Kaj Franck, Rengaslautanen (1975), uniikki. Kuvalähde: Päivi Jantunen (2011). Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 119.
Kuva 17.	Kaj Franck, Pokaali, prototyyppi, useita väriyhdistelmiä 60-luvun lopulta. Kuvalähde: Päivi Jantunen (2011). Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 125.
Kuva 18.	Kaj Franck, Viinirypäleet (1975), mustaa filigraania, uniikki. Kuvalähde: Päivi Jantunen (2011). Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 126.

Kuva 19.	Kaj Franckin Lehtokurppa (1953). Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 212.
Kuva 20.	Rubiinilintu, Oiva Toikka. Iittala. Kuvalähde: Iittalan kuvapankki.
Kuva 21.	Iris au Bord de l'Étang (Iris at the Side of the Pool), Claude Monet 1819. Kuvalähde: Claire Joyes (1985). Claude Monet, Life at Giverny. The Vendome Press. Printed in Italy. Sivu 98.
Kuva 22.	Haystacks (suom. Heinäsuovat), Setting Sun, Claude Monet 1891. Kuvalähde: The Metropolitan Museum of Art, Philippe de Montebello + others (1978). Monet's Years at Giverny: Beyond Impressionism. The Metropolitan Museum of Art. Printed in Japan. Sivu 56.
Kuva 23.	Pivoines (Peonies), Claude Monet 1887. Kuvalähde: Claire Joyes (1985). Claude Monet, Life at Giverny. The Vendome Press. Printed in Italy. Sivu 98
Kuva 24.	Fuuga, 1914. Kuvalähde: Wikipedia, Wassily Kandisky. https://fi.wikipedia.org/wiki/Wassily_Kandinsky (Viitattu: 23.4.2020)
Kuva 25.	Hôtel Régina, Nice, c. 1953. Photo: Lydia Delectorskaya. © 2014 Succession H. Matisse. Kuvalähde: Moma verkkosivusto, Henri Matisse, The cut-outs, In the studio. https://www.moma.org/interactives/exhibitions/2014/matisse/in-the-studio.html (Viitattu: 11.4.2020)
Kuva 26.	Matisse at the Hôtel Régina, Nice, c. 1952. Photo: Lydia Delectorskaya. © 2014 Succession H. Matisse. Kuvalähde: Moma verkkosivusto, Henri Matisse, The cut-outs. https://www.moma.org/interactives/exhibitions/2014/matisse/the-cut-outs.html (Viitattu: 11.4.2020)
Kuva 27.	Giuseppe Achimboldon "Keisari Rudolf II Vertumnuksena" noin vuodelta 1590. Kuvalähde: Wikipedia, Giuseppe Arcimboldo. https://fi.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Arcimboldo (Viitattu: 12.4.2020)
Kuva 28.	Caravaggion "Still Life with Fruit on a Stone Ledge" , 1605-1610. Kuvalähde: Wikipedia, Still Life with Fruit on a Stone Ledge. https://en.wikipedia.org/wiki/Still_Life_with_Fruit_(Caravaggio) (Viitattu: 6.4.2020)
Kuva 29.	Oiva Toikka, Les Misérables 1988. Vapaasti puhallettu, valettu, maalattu. (Kuva Suomen Lasimuseo). Kuvalähde: Jack Dawson (2007). Oiva Toikka – Lasi ja design. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivut 122-123.
Kuva 30.	Oiva Toikka, Lähde 2005. Toteutettu paperipainotekniikalla. Kuvalähde: Jack Dawson (2007). Oiva Toikka – Lasi ja design. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 168.
Kuva 31.	Oiva Toikka. Kuva: Timo Kauppila/ Iittalan kuvapankki. Kuva on julkaistu alun perin kirjassa "Birds by Toikka", Iittala & WSOY, 2008.
Kuva 32.	Kaj Franck, Malja (1975), uniikki. Kuvalähde: Päivi Jantunen (2011). Kaj Franck – esineitä ja lähikuvia. WSOY. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 130.
Kuva 33.	Oiva Toikka, Pampulavaasi. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 258.
Kuva 34.	Tapio Wirkkalan vuonna 1954 suunnittelema Tapio lasisto (sarjanumero 2101), Iittala. Kuvalähde: Kaisa Koivisto (2001). Kolme tarinaa lasista. Lasitutkimuksia – Glass research XIII. Kaisa Koivisto, Suomen Lasimuseo. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy. Sivu 65.
Kuva 35.	Gunnel Nyman, Serpentiini GN18, Nuutajärvi 1947. Kuvalähde: Laurén, Uta (2009). Lasiin vangittu kauneus – Gunnel Nyman – 100 vuotta. Suomen lasimuseo, Riihimäki. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 78.
Kuva 36.	Gunnel Nyman tyttärineen kotona vuonna 1948 (Gunnel Nymanin arkisto). Kuvalähde: Laurén, Uta (2009). Lasiin vangittu kauneus – Gunnel Nyman – 100 vuotta. Suomen lasimuseo, Riihimäki. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 55.
Kuva 37.	Gunnel ja Gunnar Nyman uimassa (Gunnel Nymanin arkisto). Kuvalähde: Laurén, Uta (2009). Lasiin vangittu kauneus – Gunnel Nyman – 100 vuotta. Suomen lasimuseo, Riihimäki. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy. Sivu 55
Kuva 38.	Aino Marsio-Aallon suunnittelema Artekin-osasto Milanon triennaaliin 1936. Kuva: Alvar Aalto -museo, Artek-kokoelma. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 64.
Kuva 39.	Aino Aallon Maija-tarjoiluastioita puristelasista, alusta on tiikkiä (1937), Karhula. Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 51.
Kuva 40.	Aino Aallon Bölgeblick -sarjan esineitä. Bölgeblick palkittiin Milanon vuoden 1936 triennaalissa kultamitalilla. Esinekuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 50
Kuva 41.	Vasemmalla Edward Haldin Orreforsille suunnittelema puristelasiesine, joka oli näytteillä Tukholmassa vuonna 1930 ja oikealla Simon Gaten muotoilema lasiesine 1920-luvun alkupuolelta. Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 88.
Kuva 42.	Aarre Purton Olli lasisto. Karhula, 1932, puristelasi. Kuva: Suomen Lasimuseo / Rauno Träskelin. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 48.
Kuva 43.	Cöran Hongellin Maininki-lasiesineitä, jotka tulivat tuotantoon Karhulan lasitehtaalle vuonna 1937. Kuva: ELKA. Kuvalähde: Kaisa Koivisto, Laurén, Uta (2013). Suomalaisen taidelasin kultakausi. Tammi. Painettu EU:ssa. Sivu 191.

TEOSLUETTELO

Garden Series - Viivi Lehto

Garden/ Puutarha No. 1
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Garden/ Puutarha No. 2
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Spring/ Verso No. 1
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Spring/ Verso No. 2
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Gardener/ Puutarhuri
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Joy/Ilo
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Bud/ Nuppu
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Secret/Salaisuus, Punainen ,
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Secret/Salaisuus, Sininen ,
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Secret/Salaisuus, Fruity ,
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Wild One/Villi
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Wild too/Villimpi
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Root and branch/ Juurta jaksain
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Peas in a pod
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Frozen Apple
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Honey Jar/ Hunajapurkki No. 1,
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Honey Jar/ Hunajapurkki No. 2,
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Honey Jar/ Hunajapurkki No. 3,
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

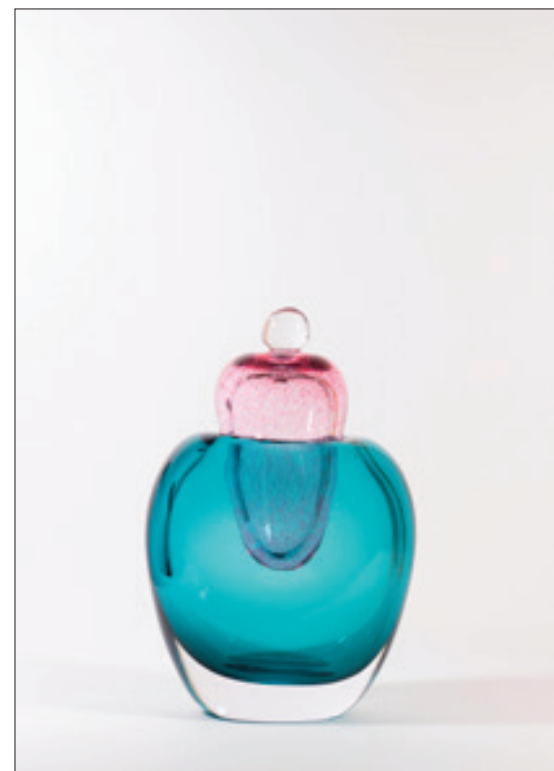
Anemone No. 1
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

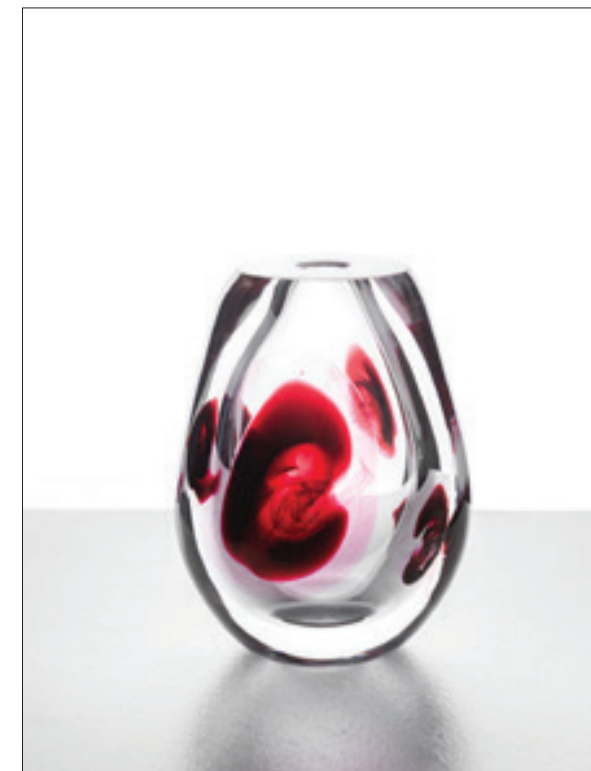
Anemone No. 2
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fly me to the moon
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Mansikkaunelma / Strawberry Dream
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Memory f Roses / Ruusun muisto
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Balance / Tasapaino
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Carnival cactus / Karnevaalikaktus
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Frozen / Jäätynyt
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Kuvassa vasemmalta oikealle:
Drop No. 3 (lavender/ laventeli), Viivi Lehto 2019
Drop No. 2 (pink/ vaaleanpunainen), Viivi Lehto 2019
Blooming/ Kukkii, Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Drop of light / Valonpisara,
multiple sizes & colours/ useita kokoja & värejä
Viivi Lehto 2019-2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Drop No. 4
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

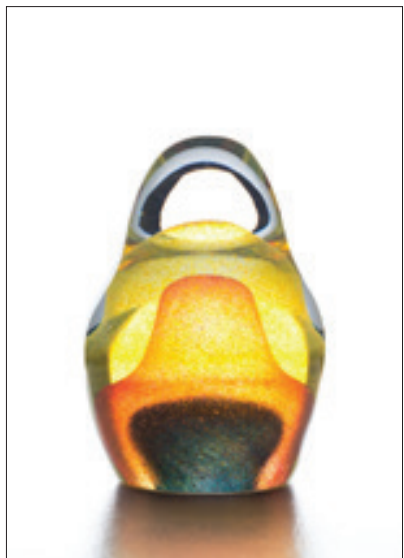
Tree of Life/ Elämänpuu
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Drop No. 1
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Kuvassa oikealla
Stargate / Tähtiportti
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 1
"Rainbow"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 2
"Blue Eyes Baby"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 3
"Red flowers"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 7
"Blue Cherry"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

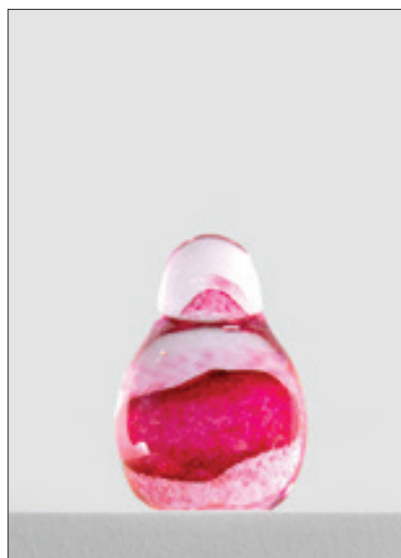
Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 8
"Rainbow"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

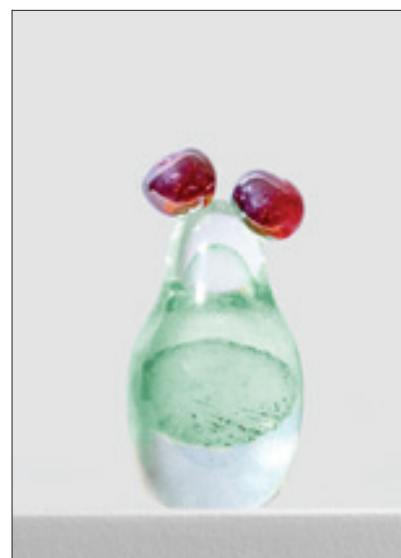
Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 9
"Night Blue"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 4
"Honey Yellow"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 5
"Red Cloud"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 6
"Cherry Bomb"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 10
"Night Blue"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 11
"Rhubarb Fountain"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 12
"Space Fruit"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 13
"Rainbow"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 14
"Rainbow"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 15
"Crescent Moon"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 16
"Fire and snow"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

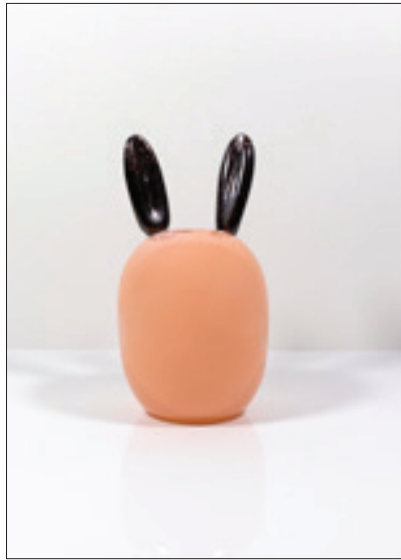
Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 18
"Ice Castle"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 19
"Shooting Star"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Kuvassa oikealla sivulla:
Fruit of Love/
Rakkauden hedelmä No. 17
"Snow Swirl"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

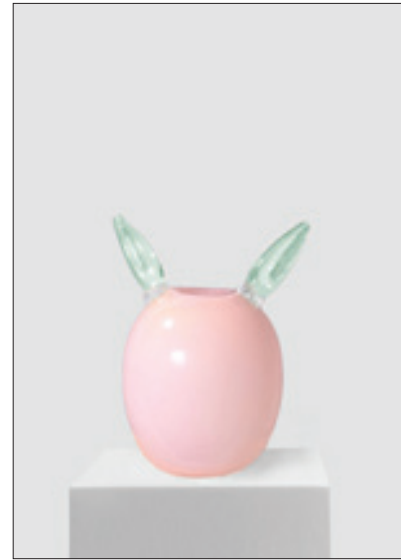

Bunny/ Pupu No. 1
"Nude"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Bunny/ Pupu No. 2
"Mandarin Madness"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

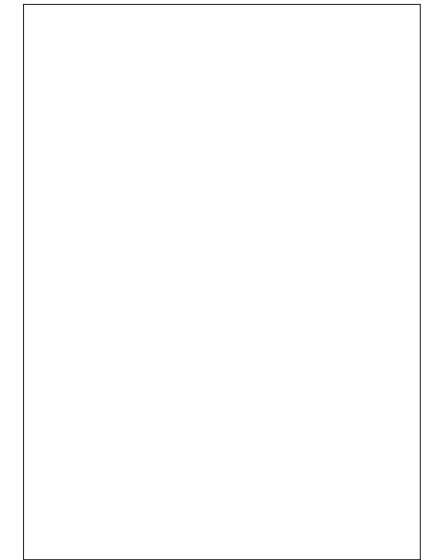
Bunny/ Pupu No. 3
"Totoro"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

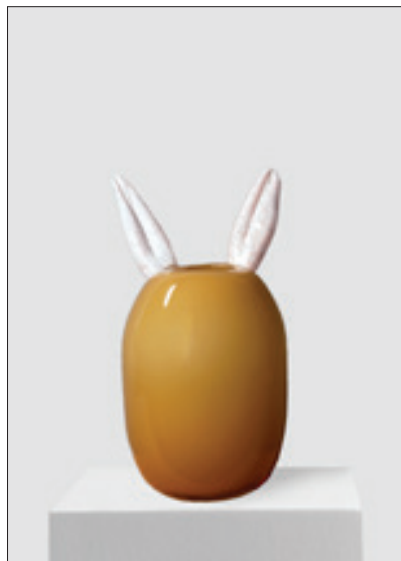
Bunny/ Pupu No. 7
"Bunny Tail"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

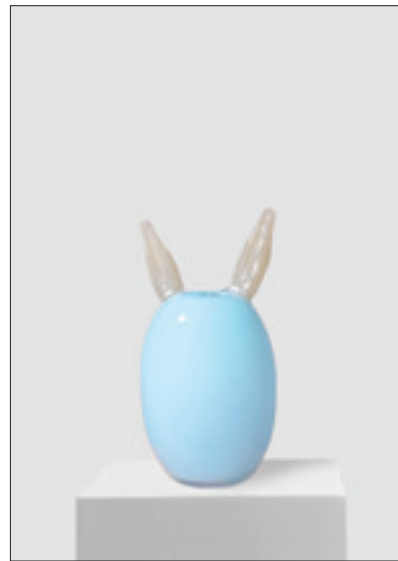
Bunny/ Pupu No. 8
"Aurora"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Bunny/ Pupu No. 9
"Peaches"
Viivi Lehto 2020
ei kuvaa

Bunny/ Pupu No. 4
"Toffee"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Bunny/ Pupu No. 5
"Baby Blue"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2019

Bunny/ Pupu No. 6
"Hot Pink"
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Bunny/ Pupu No. 10
"Blueberry Flurry"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Bunny/ Pupu No. 11
"Baby Peach"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2020

Bunny/ Pupu No. 12
"Finland"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2020

Bunny/ Pupu No. 13
"Nougat"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Bunny/ Pupu No. 14
"Caramel"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Hannakaisa Pekkala, 2020

Bunny/ Pupu No. 15
"Gentle Lavender"
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Treasure nest , "Reed"
Green nest & amber egg
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Treasure nest, "Ruby"
Pink nest & ruby egg
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

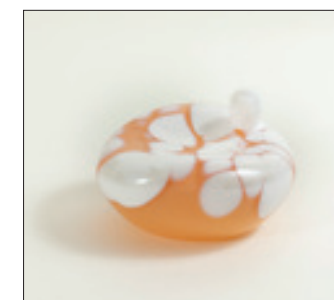
Treasure nest, "Aqua Blue"
Aqua nest & smaragd egg
Viivi Lehto 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

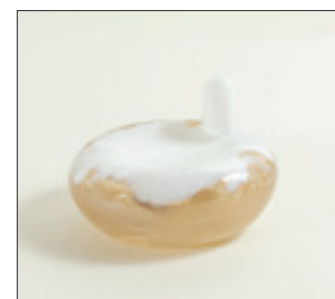
Treasure nest, "Sapphire Blue"
Blue nest & saphire egg
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Treasure nest, "Amber"
Amber nest & amber egg
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Treasure nest, "Opal Amber"
Amber nest & opal egg
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Treasure nest, "Opal Gold"
Honey nest & opal egg
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Treasure nest, "Aquamarine"
Aquamarine nest & smarad egg
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Vasemmalla sivulla alhaalla,
Treasure Nest/ Aarteen pesä "Ruby".
Also many other variations/
myös useita muita variaatioita,
Viivi Lehto 2019-2020.
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Time of the Peonies/ Pionien aikaan,
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Heavy Rain/ Rankkasade,
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

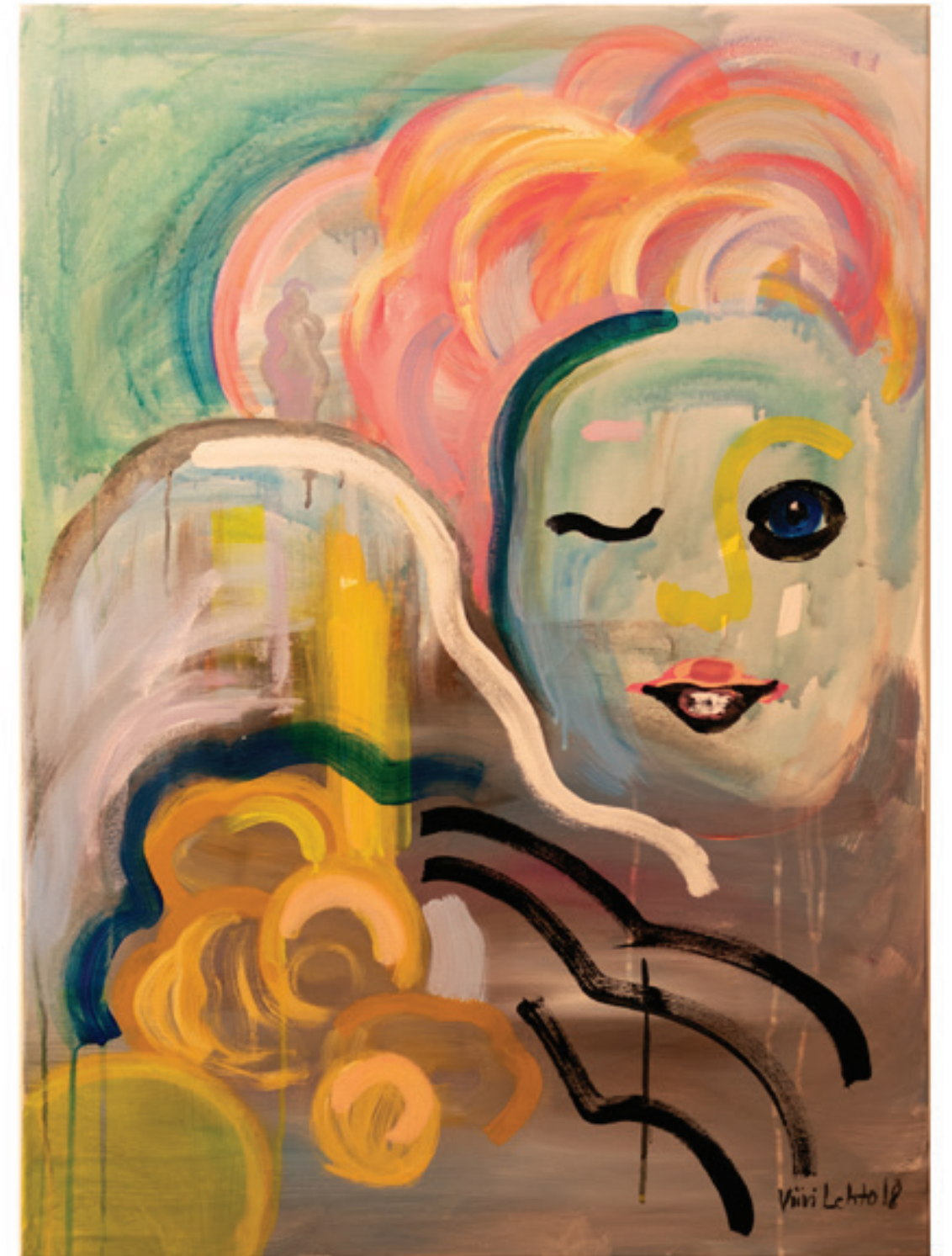
Best of the Gardener/ Puutarhurin parhaat,
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Jade plant & Unicorn/ Rahapuu ja yksisarvinen,
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Winter Garden/Talvipuutarha.
Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Cottoncandy hair/Hattaraa hiuksissa,
Viivi Lehto 2018
Kuva: Markus Peltomäki, 2020

Viivi Lehto

BIO

Viivi Lehto (s. 1983) on Helsingissä työskentelevä taiteilija ja muotoilija. Hänen teoksiaa on ollut esillä useissa tapahtumissa, kokoelmissa, yksityis- ja ryhmänäyttelyissä kuten Chart Art Fair, UU Market Collection, Helsinki Design Week ja Topelius Galleria. Taiteilijana hänelle keskeisin ilmaisun muoto on lasitaide, jonka lisäksi Lehto työskentelee monipuolisesti eri tekniikoiden ja materiaalien parissa maalaustaiteesta tekstiilitaiteeseen ja kuosisuunnitteluun.

Lehto on valmistunut teollisen muotoilun linjalta Lahden Muotoiluinstituutista, Lahden Ammattikorkeakoulusta, vuonna 2009. Tällä hetkellä hän viimeistelee opintojaan Aalto-yliopistossa pääaineenaan "Visual Cultures, Curating & Contemporary Art".

Hän on työskentelee myös kuraattorina erityisenä kiinnostuksen kohteenaan nousevat taiteilijat ja muotoilijat. Suomen Valtioneuvosto palkitsi Lehdon vuonna 2010 työskentelystä uusien kykyjen kanssa merkittävällä Sammontekijät-palkinnolla. Palkinto myönnettiin tunnustuksena siitä, että "... Lehto on rohkeasti etsinyt uusia yhteistyömuotoja muotoilun ja talouselämän välillä ja hänet tunnetaan alan uudistajana...". Palkinnon saamisen lähtökohtia olivat mm. uudenlainen ajattelu, luovuus, innovatiivisuus ja hyödyllisyys.

Taiteilijana hän haluaa luoda uudenlaisia ja yllättäviä, usein vähän vinksahaneita tai humoristisia versioita todellisuudesta. Lehto uskoo, että taide on voimakas työkalu uusien näköalojen luomiseen ja mielikuvituksen vapauttamiseen.

Parhaillaan Lehto työskentelee Garden-sarjan parissa, jonka teoksissa hän tutkii taiteen keinoin katoavaisuutta. Toistuvia teemoja teoksissa ovat luonnon, sisäisen kasvun ja leikkimisen merkitys. Monet hänen teoksistaan ovat liitoksissa traditioiden ymmärtämiseen ja käsillä työskentelyyn. Lehdon praktiikka liittyy visuaaliseen taiteeseen, luovaan ajatteluun ja muotoiluun - hän käyttää taiteessan monia erilaisia taiteen keinoja. Prosessissaan hän käyttää tyypillisesti multisensorista lähestymistapaa ja yhdistelee lähestymisessään musiikkia, visuaalisia taiteita ja taktiillista lähestymistapaa.

Hän toimii myös opettajana ja fasilitaattorina; työpajoissaan hän työskentelee osallistujien kanssa hyödyntäen taiteellisen työskentelyn metodeita ja tekniikoita tavoitteenaan vapauttaa luova ajattelu. Lehto uskoo, että taide kuuluu kaikille ja on syvästi yhteydessä ihmisenä olemiseen.

Kuvassa Viivi Lehto vuonna 2019
Kuva: Markus Peltomäki, 2019

Viivi Lehto (born 1983) is an artist and designer, living and working in Helsinki. Her art is featured in many events, collections, solo and group exhibitions during last years including Chart Art Fair, UU Market Collection, Helsinki Design Week and Topelius Gallery. As an art practitioner her main material is glass, even the range of the materials and techniques used in her works is wide, from painting to art textiles and pattern design.

Lehto graduated with a Bachelor's degree in Industrial Design from Lahti Institute of Design, University of Applied Sciences 2009. Currently she is finalizing her Master studies in Aalto University, Visual Culture, Curating & Contemporary Art Programme.

She is experienced also as a curator and design manager specialized working with emerging artists and designers. For this work, the Finnish government presented in 2010 Viivi Lehto with the remarkable Sammontekijät award. The award was given to acknowledge Lehto for "courageously seeking out new forms of collaboration between the design field and other industries, and being recognized as a pioneer in her field." The criteria for receiving the award were, amongst other things, creativity, innovativeness, functionality and novel thinking.

As an artist Lehto aims to create new, playful, often a bit twisted or whimsical versions of reality. Lehto believes art is a powerful tool to open new viewpoints by tickling the imagination. The Garden series she is currently working with, explores the themes of evanescent nature, inner growth and importance of play. Many of her works are connected to understanding traditions and working by hand.

Lehto's practice is connected to visual arts, creative thinking and design - she moves between different materials and mediums. In her process, she is typically using a multi-sensorial approach combining music, visual arts and tactile ways of working.

She also acts as a teacher and facilitator; in her public workshops she is working with participants by using different art related techniques to unlock creative thinking. Lehto strongly believes art belongs to everyone and it is deeply connected to human nature.

Viivi Lehto

CV

Educational background:

2017-	Visual Culture, Curating & Contemporary Art, MA studies, Aalto University, Helsinki
2014	Specialist Qualification in Product Development, Rastor
2010- 2011	Bridge builders – ESR –project, mentoring program for agents working in creative industries, Lahden AMK
2004-2009	Industrial Design, Bachelor of Culture and Arts, Lahti Institute of Design, Lahti University of Applied Sciences
8.3.-19.7.2007	Industrial Design, exchange student, Politecnico di Milano
2004	Drawing and art studies, Taidekoulu Maa
2003	Helsinki Rudolf Steiner –school, High School Graduate

Grants:

2010	Sammon Tekijät –award, Finnish Government
------	---

The award was given to acknowledge Lehto for “courageously seeking out new forms of collaboration between design field and other industries, and being recognized as a pioneer in her field.” The criteria for receiving the award were, amongst other things, creativity, innovativeness, functionality and novel thinking.

Artist Residencies:

15.-30.9.2015	Grassina, Firenze, Casa Finlandese, Artist residency
1.-31.8.2007	Rooma, Villa Lante, Institutum Romanum Finlandiae, Artist residency

Memberships:

AGMA, the Association of Agents and Managers in Creative Industries of Finland
Ornamo Art and Design Finland (Artists O)

Exhibitions:

15.5.-25.7.2020	Nouvelle Saison, group exhibition, Paris Institut finlandais & UU Market
15.4.-30.6.2020	Garden Series: Viivi Lehto Virtual Design Festival/ Ventura Projects x Dezeen
7.1.-26.1.2020	Winter Garden – Viivi Lehto, Solo exhibition Galleria Pirkko-Liisa Topelius, Helsinki
11.12.-22.12.2019	TAKE AWAY, Joulupöytä – Julbord, Group exhibition, Galleria Pirkko-Liisa Topelius, Helsinki
16.11.-6.12.2019	Moisio Goes Kantola, Group exhibition, Kotka Collaboration with Alvar Aalto Foundation & Moisio Mansion
11.9-15.9.2019	UU Market Collective, Group exhibition, Habitare Fair, Helsinki
5.9-15.9.2019	Puutarhassa / In the Garden – Viivi Lehto, Solo exhibition Part of the Helsinki Design Week Erottaja 2 Exhibitions
30.8.-1.9.2019	CHART Art Fair, Copenhagen, Denmark UU Market Collective, Group exhibition
7.-9.12.2018	Dimensions, Aalto Arts Group exhibition Venice-building, Lapinlahti Mental Hospital, Helsinki
25.1.-30.1.2018	Whose History is it Anyway?, group exhibition Harald Herlin Learning Centre, Aalto University, Espoo
17.3.-30.11.2017	SONIC SCULPTURES, group exhibition Harald Herlin Learning Centre, Aalto University, Espoo
27.10.2017	Dipoli Living Room WAVELENGTHS Group exhibition & screening, Dipoli, Aalto University, Espoo
2011	Suomi-asema –event & exhibition at St. Petersburg, Group exhibition
2011	Musta Design & Friends, Group exhibition, Design Forum Finland, Helsinki
2005-2008	Lahti Insitute of Design, Group exhibitions

Kuvassa (alla) Bunny No. 12, Viivi Lehto 2020
Kuva: Markus Peltomäki 2020

Takakannen kuva Garden-sarjaani kuvattuna mökilläni Kumpulan siirtolapuutarhassa.
Kuva: Garden Series Editorial, Hannakaisa Pekkala, 2019

Garden Series

Viivi Lehto